BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE ROMANO
43
1 B
22

- MAG 4604

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ BREVIARIUM

AUCTORE

JOANNE-LAURENTIO BERTI
FLORENTINO
FRATRE EREMITA AUGUSTINIANO.

EDITIO SECUNDA
Ab Auctore ipso recognita, pluribus in locis emendata, & Chronologiæ sacræ elementis nunc primum locupletata.

PARS SECUNDA

Quæ progreditur usque ad annum Vulgaris Æræ milleſimum ſeptingenteſimum ſexageſimum.

VENETIIS,
MDCCLXI.
EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

LECTORI

MONITUM.

QUod in hac *Hiſtoriarum Epitome Scriptores recenſeo complures, qui Magni* Auguſtini *doctrinam temere oppugnant, aut vellicant, adhibendæ moderationi, prudens Lector, adtribuas. In decimo autem ſeptimo, atque in poſtremo Seculo, ubi quoſdam præſtantiſſimos Viros appello* Janſenianos, *ſcias velim, meum non eſſe eo loci ſtatuere, an tales ſint, propterea quod proſcriptas quinque propoſitiones tradiderint, an quod ut* Janſenii *aſſeclæ ab inſimulatoribus traducantur. Etſi id tertio capite* Synopſis *Seculi XVIII, necnon in mea adverſus Senonenſium Præſulem* Expoſtulatione *declaro, meque ipſum invidioſo illo nomine traduci a quibuſdam Auguſtinianæ ſcholæ adverſariis audio, patiorque lubenter; iſtic tamen ratus ſum iterum præmonendum, ne Auctores longe doctiſſimos, quos quarto capite ſeculi XVII.* Janſenianos, *fortaſſis nimium incaute, dixi, exiſtimes a me infamari tanquam damnatæ hæreſis aſſertores. Conſultum magis futurum fuiſſe puto a nomine, quod ſine additamento prolatum eſt opprobrioſum atque inhoneſtum, penitus abſtinere: at poſtquam calamo excidit, eos, quos Moliniſtæ* Janſeniſtas *indiſcriminatim appellitant, ab iis, qui revera ſunt, oportet ut caute prudenterque ſecernas. Qua in re Eccleſiæ judicium attende, non criminantium dicteria. Diſſidia itidem, quæ excitata diximus cujusdam Doctoris Sorbonici lucubrationibus, quibus incentoribus excitata ſint, probe noſti. Abſit ut laudes promeritos aliqua afficiamus injuria; aut dignos vitupera-*

tuperatione, laudibus proſequamur. Illos demum, quos Antijanſenianos *ibidem voce, ubi damnatos errores perſtringunt, commendo plurimum; ubi autem damnatorum errorum inſimulant Orthodoxos, nemo unus, niſi iniquus & improbus, commendabit. Recte nobis ceteriſque Democriti proloquium ad mentem revocavit Stobæus*: Bona collaudare honeſtum eſt, mala vero laudibus vehere eſt adulterini animi, & impoſtoris indicium.

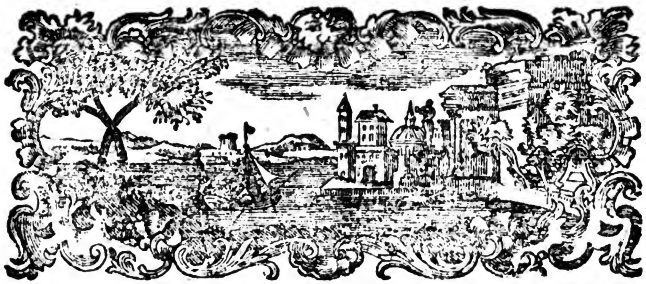

UNDECIMUM ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

ROMANÆ, ET APOSTOLICÆ ECCLESIÆ PASTORES.

SILVESTER II. anno 1003. V. idus Majas Ecclesiam Catholicam supremo Pastore viduatam reliquit. Commissum est itaque illius regimen Seculo XI., post Silvestri obitum, *Joanni XVII. Joanni XVIII. Sergio IV. Benedicto VIII. Joanni XIX. Benedicto IX. Gregorio VI. Clementi II. Damaso II. S. Leoni IX. Victori II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II. S. Gregorio VII. Victori III. Urbano II. Paschali II.*

CXXXXIII. DE JOANNE autem *XVII.* qui sex in Pontificatu menses non explevit, nam fatis cessit eodem anno 1003. VIII. Idus Decembris, nil aliud scimus, nisi *Siccum* fuisse cognominatum, ex vetusta familia, Patritiæ, ac Senatoriæ *Paschalicorum* Venetorum conjuncta.

CXXXXIV. Successit alter *Joannes* Romanus, hujus nominis *XVII.* cognomento *Fasanus*, summis laudibus a Fulberto Carnutensi Episcopo celebratus. Qui Romanam Ecclesiam Constantinopolitanæ conciliavit, S. Brunonem Episcopum, deinde martyrem, ad Ruthenos misit Apostolum; & post quinque annos, ac totidem menses e vivis excessit anno 1009., Majo exeunte.

CXXXXV. Hunc *Sergius IV.* excepit. Petrus antea vocatus, (1) qui ob reverentiam Apostolici culminis Sergii nomen assumpsit, liberalitate in pauperes, ceterisque clarus virtutibus, nec immerito recensitus in Menologio Benedictino. Obiit anno 1009. XV. Cal. Septembris.

CXXXXVI. At Sergio successit *Benedictus VIII.* Tusculanus, antea Joannes Episcopus Portuensis. A Gregorio quodam Pontificatus invasore in Germaniam fugere coactus est: sed a S. Henrico rege Sedi suæ restitutus est omnium plausu, eumdemque Henricum corona, aureoque globo gemmis & cruce distincto insignivit. Ut Symbolum caneretur in Missa, ad Henrici preces mandavit. Saracenos Tyrrheni maris litora infestantes cohibuit: cantum promovit Ecclesiasticum; & naturæ concessit post exactum annum Pontificatus XI. die 6. Junii anno 1024. (2)

CXXXXVII. Sedit postea annis 9. Benedicti frater *Joannes XIX.*, a quo magna pompa anno 1027. coronatus est imperator Conradus: posuitque vitam anno 1033. die 8. Novembris.

CXXXXVIII. Joanni suffectus est *Benedictus IX.* Theophilactus etiam dictus, filius Alberici Comitis Tusculani. E Sede

(1) Ditmarus, aliique tradunt, ante Pontificatum fuisse illi nomen, *Os porci*. Quidam id narrant de *Sergio II.*, ut dixi Seculo IX. cap. 1. Vide Ven. Baronium ad annum 844 num. 1. & ad annum 1009 nu. 3.

(2) Ego quidem non credo quod aliqui narrant de *Benedicto VIII.* hunc nempe post mortem cuidam Episcopo apparuisse insidentem equo nigerrimo, & detossi a se thesauri locum indicasse, ut suo nomine pecunias ibi reconditas, & ex rapinis partas pauperibus erogaret. Legi tamen Benedictum precibus S. Odilonis Abbatis Cluniacensis, & Sanctorum ejus fratrum, cruciatus evasisse tartareos, & cælestis Jerusalem consecutum fuisse beatitudinem. Vide S. Odilonis Vitam tom. 1 Jan. Act. SS. Bollandi, & epistolam 9. S. Petri Damiani ad Nicolaum II. Rom. Pontif.

E Sede a Romanis dejectus est, intruso *Silvestro*; at restitutus opera imperatoris Conradi. Vendidit tamen Pontificatum Joanni Gratiano anno 1044.

CXXXXIX. JOANNES *Gratianus* Simoniace electus post biennium, (1) ideſt anno 1046. in Synodo Sutrii habita, sponte se abdicavit Pontificatu, quem sub *Gregorii VI.* nomine administraverat.

CL. POST Gregorii abdicationem electus est Pontifex *Clemens II.* Saxonicus, antea Suidgerus Episcopus Bambergensis, qui damnata Simoniaca labe diem clausit extremam anno 1047. VII. Cal. Octob. ejusque corpus Bambergam translatum est.

CLI. ADEPTUS tunc Sacerdotium *Damasus II.* Germanus anno 1048. die Julii 17., proximo mense sextili obiit Prænestæ, &, si Bennoni adhibenda sit fides, veneno sublatus a Benedicto IX. qui supremam Ecclesiæ dignitatem venalem fecerat.

CLII. SPLENDOREM autem pristinum Apostolicæ Cathedræ reddidit *S. Leo IX.*, antea Bruno Tullensis Episcopus, electus in Conventu (2) Vormatiensi. Qui Simoniacis pluries damnatis, Berengarii proscripta hæresi, amoto a Sacerdotii honore Gregorio Vercellensi, reo adulterii ac perjurii, devictisque hostibus religione potius, quam armis, dum ageret sextum Pontificii muneris annum, ad cæleste regnum migravit ann. 1054. die 19. Aprilis.

CLIII. DIUTURNUM non fuit Pontificium onus *Victoris II.*

CLIV. STEPHANI IX.

CLV. ATQUE *Nicolai* II. Enimvero *Victor* Consiliarius Henrici III. inauguratus anno 1055. idibus Aprilis, Berengario rursus damnato, obiit in Etruria anno 1057.

(1) Joannes Gratianus sedit annos duos, & menses 8. ex *Desiderio* Casinensi Ab. & Leone Ostiensi.

(2) *Leonis IX.* electio contigit anno 1048., sed ea conditione, ut ejus electio approbaretur a clero, populoque Romano. Advenienſ itaque Romam omnium consensu, plausuque thronum Pontificium conscendit proximo anno 1049. pridie Idus Februarii. Fuit filius Comitis Dasburgensis, natus anno 1002. Creatus est Tullensis Episcopus ex Monacho Ord. S. Benedicti anno 1026. Plura de illo Richerius in Chronico Abbatiæ Senonensis, edito a Luca d'Achery tom. 2. Spicilegii.

die 28. Julii. (1) *Stephanus IX.* antea Federicus filius Ducis Lotharingiæ, Abbas Caſſinenſis, & Cardinalis, electus anno 1057. IV. Nonas Auguſti deceſſit Florentiæ proximo anno 1058. Cal. Apriles, intruſo poſt ejus obitum Joanne Mincio Epiſcopo Veliterno, qui ſub nomine *Benedicti X.* Pontificatum decem fere menſibus uſurpavit: & *Nicolaus II.* e Burgundia Epiſcopus Florentinus, (2) admiſſo ad communionem laicam Benedicto X. veniam in Synodo Sutrina petente, Florentiæ item vita functus eſt, tertio Pontificatus anno labente, nimirum 1061. die 22. Julii.

CLVI. Ultra annos XI. ac dimidium ſedit poſtea *Alexander II.* Mediolanenſis, dictus antea Anſelmus Lucenſis Epiſcopus; tametſi Agnetis imperatricis, & Henrici IV. juſſu (3) illegitime intruderetur *Cadolaus* Parmenſis Antiſtes, ſub nomine *Honorii II.* electus a duobus tantum Epiſcopis (4) Placentino, & Vercellenſi. Ægre tulerant Auguſti Principes inauguratum Alexandrum, illorum non expetito conſenſu. At Pontifex jura propugnans ſua, Simoniacos, & incontinentes clericos compeſcuit, communem Canonicorum regularium vitam inſtituit in æde Lateranenſi, Eccleſiam ſuam Lucenſem, quam adamavit ſummopere, cruce coram Epiſcopo deferenda, ac ſi Primas foret, aliiſque privilegiis condecoravit, atque mortalitatem exuit XI. Cal. Majas anno 1073.

CLVII. SEQUITUR S. *Gregorius VII.* antea Hildebrandus S. Rom. Eccl. Archidiaconus, Soanenſis, ut fertur, filius cujuſdem Bonitii, ad cujus ligna dolantis pedes dicitur parvulus & litterarum inſcius formaſſe ex rejectis ſegmentis verba illa Davidica, *Dominabitur*

---

(1) *Victor II.* appellatur in ſcriptis hujus ævi *Papa*, *Dux*, & *Marchio*; quoniam Henricus III. ducatum Spoletanum, & Marchiam Camerini regenda illi commiſerat.

(2) *Nicolaus II.* antea Gerardus appellabatur. Creatus eſt Senis, anno 1058 die 28. Decembris, inthronizatus autem Romæ proximo anno 1059. menſe Januario. Florentinam Eccleſiam etiam ad ſummum Pontificatum evectus adminiſtravit. Deceſſiſſe Florentiæ tradunt fere omnes. Excipe Panvinium.

(3) *Henricus* IV. impuber erat, omniaque ad nutum *Agnetis matris ſuæ* agebantur.

(4) Epiſcopus Placentinus erat *Dionyſius*, de concubinatu convictus, & ſede poſtea dejectus a Gregorio VII. & Vercellenſis *Gregorius* excommunicatus a Leone IX.

bitur a mare uſque ad mare. Attamen an Etruſcus, an Romanus fuerit, & an fabri lignarii filius, an genere ortus nobili, controvertitur. Fuit monachus Cluniacenſis, & Abbas monaſterii S. Pauli extra muros Urbis, & S. R. E. Cardinalis. Pro Eccleſiaſtica libertate pugnavit acerrime, adeo, ut Henricum IV. imperatorem anathemate obſtrinxerit, & exauctoraverit, miſſa Rodulpho Sveviæ duci, & creato Regi Germaniæ, corona cum inſcriptione, *Petra dedit Petro*, *Petrus diadema Rodulpho* (1). Simoniacos repreſſit: Berengarium damnavit: obſidionem Romanæ urbis, ejus expugnationem ab Henrico factam anno 1084. ceteraſque ærumnas invicto pertulit animo. Inauguratus eſt adverſus Gregorium pſeudopontifex Guibertus Ravennas, *Clemens III.* nominatus. Ad Henrici vitandas inſidias Salernum confugit, ibique ſancto fine quievit, anno 1085. VIII. Calendas Junias.

(1) Sunt qui eumdem verſum ita allegant, *Petra dedit Romam Petro: tibi Papa coronam*. De S. *Gregorio* VII. nulla ratione credenda ſunt, quæ poſt Bennonem, qui ſe archipresbyterum Cardinalem vocat, promotus ad Purpuram a *Clemente III.* Pſeudopontifice, ſtylo mendaciſſimo, impudentiſſimoque ſcripſerunt Auctores citati a Sagittario, a Schmidio, a Chriſtiano Matthiæ, & poſtremo a Moshemio. Dum enim ajunt Gregorium vitiis omnibus fuiſſe inquinatum, addictum magiæ, per vim inauguratum Pontificem, eumque appellare non verentur ſuperbiſſimum atque turbulentiſſimum; aperte evidenterque ſuam palam faciunt nequitiam, audaciam, maledicentiam. At refutarunt obtrectatorum calumnias S. Anſelmus Lucenſis Epiſcopus, Papirius Maſſonus, Bellarminus, Gretſerus, Vincentius Ludovicus Gotti, Lambertinus, & alii. S. Gregorii VII. *Dictatum*, quem *veſanum* dicit Moshemius, Gregorio autem abjudicant Launojus libro Epiſt. 7. ep. 13. Nat. Alex. Diſſert. 3. Seculi XI. & Franc. Pagius num. 116. ampliſſimis Scholiis illuſtravit Chriſtianus Lupus. Cæute etiam prudenterque legendi, qui S. Gregorii adverſus Henricum IV. improbant acta, ut Barclajus contra Bellarminum, Dupinius de Eccleſiæ diſciplina, Boſſuet lib. 4. & 7. defenſionis declarationis Cleri Gallicani. Quamquam aliud judicium ferendum eſt de Catholicis Scriptoribus pugnantibus pro Cæſarum Regumque ſuprema dominatione; aliud de hæreticis auctoritatem Romanæ Sedis conculcantibus, & maledictis conviciiſque Sanctiſſimos Pontifices proſcindentibus. Nos quæſtionem de ſumma Regnantium poteſtate prætermittimus: ſed nullo modo patimur, quæ in S. Gregorium VII. ejaculantur heterodoxi, illum appellantes cum Guilielmo Cave in XI. Seculo, quod in beatiſſimi Pontificis irriſionem vocat Seculum *Hildebrandinum*, „ falſum monachum, magum, divinaculum, ſomniorum conjectorem, male ſentientem de religione, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto præferentem connubio, „ & iis conſimilia, quæ me pudet referre.

CLVIII. Tres alii ſederunt Romæ Seculo XI. Pontifices Maximi, ſcilicet *Victor III.*

CLIX. Urbanus II.

CLX. Et Paschalis II. *Victor* electus anno 1086. deceſſit anno 1087. XVI. Cal. Octobris extinctus veneno calici opera Henrici IV. injecto, ut ſcribit lib. 19. Hiſt. Eccl. Ptolomæus Lucenſis. *Urbanus II.* Gallus vita functus eſt anno 1099. IV. Cal. Auguſti. *Paſchalis II.* mortem oppetiit anno 1118. XII. Cal. Februarii. Priorem Pontificatum dignum reddidit poſterorum memoria inſignis victoria ab Exercitu cura Victoris ex univerſa Italia collecto, reportata de Saracenis in Africa, quorum cæſi fuerunt 100. M. Sedente autem Urbano decretum eſt Bellum Sacrum ad liberandam Terram Sanctam, & præſertim Sepulcrum Domini a Saracenorum tyrannide. *Paſchalis II.* in Menologio Benedictino, & a Scriptoribus Cl. titulo *Beati* inſignitus, adverſus tres pſeudopontifices ab Henrico IV. unum poſt alium intruſos, ſcilicet, *Albertum*, *Theodoricum*, & *Magninulfum*, ſtetit impavidus; multaque ab Henrico V. perpeſſus, hunc tandem delinivit, & imperiali ornatum corona in templo Vaticano anno 1116. declaravit Auguſtum.

CAPUT II.

Synodi undecimo Seculo celebratæ.

Adversus Pſeudopontifices, Simoniacos, inceſtuoſos, & hæreticos, plura Seculo XI. celebrata fuere Concilia. (1). Primi generis eſt coactum *Sutri* anno 1046. in quo Gregorius VI. Simoniacus Pontificatum, quem numerata Benedicto IX. pecunia illicite emerat, abdicavit: Alterum in eadem urbe *Sutrina*, ſive Colonia-

(1) Inter Synodos Seculi hujus XI. doctiſſimus Chriſtianus Lupus, tom. 4. pertractat de Concilio Remenſi S. Leonis IX. anno 1049 celebrato. Tomo autem 5. illuſtrat Concilium Toloſanum, indictum anno 1056. ſedente Victore II. Alterum Colonienſe ſub eodem Pontifice: Romanum itidem Stephani IX., quem idem Lupus *decimum* vocat. Nicolai item II. Romanum, Amalphitanum, Beneventanum, & Andegavenſe. Præterea Romanum Alexandri II. & præcitatum *Dictatum* S. Gregorii VII. Hujus undecim Concilia, & decreta prolixe explanat tomo ſexto.

lonia-Julia, anno 1059. in quo Mincius Veliternus, qui assumpto nomine Benedicti X supremam occupaverat sedem, omni Sacerdotali munere, & honore privatus est, & in ordinem laicorum redactus: *Mantuanum* anno 1064. in quo damnatus est Cadolaus Parmensis Antipapa, & Alexandri II. iniquissimus calumniator; & *Romanum* anno 1078. in quo & Guibertus Ravennas Episcopus, idest, Antipapa Clemens III. & Theodolus Mediolanensis, aliique Guiberto adhærentes amoti fuerunt a communione fidelium.

SIMONIACI vero damnati sunt in Synodo *Romana* Clementis II. anno 1047. a multis prætermissa, sed memorata a S. Petro Damiani Opusc. 6. cap. 35. in altera *Romana* anno 1049. sub Leone XI. ubi Kilianus Sutrinus Episcopus negans jurejurando admissum a se crimen Simoniæ, cum omnium terrore divinitus percussus est: in *Remensi*, & *Moguntina* eodem anno 1049., & in *Rotomagensi* proximo anno 1050. in *Lugdunensi* celebrata anno 1055. per Hildebrandum S. Ap. legatum; in qua Synodo Episcopus Simoniacus nunquam Spiritus Sancti nomen proferre potuit, antequam suum palam fateretur errorem: in *Moguntina* altera anno 1071. in qua Episcopus Constantiensis Carolus Simoniace electus, e Sede dejectus est; ac in *Romana* 1078. S. Gregorii VII. in qua multa decreta fuerunt contra Simoniacos, bonorumque Ecclesiasticorum raptores.

AD HANC classem referri possunt Concilia contra *Investituras*, sive rei beneficiariæ possessiones auctoritate secularium Principum initas. Falso investituræ dicuntur Othoni III. concessæ ab Innocentio VIII. tametsi hæc concessio a pseudopontifice facta, esset irrita ac nulla. Damnatæ fuerunt investituræ in Synodo *Romana* S. Gregorii VII. anno 1075. & rursus anno 1080. qua in Synodo etiam exauctoratus est Henricus IV. ablatis ei Theutonicorum & Italorum gubernaculis, & corona imperii, ut diximus, collata Rodulpho. Quæ contra Henricum, & Investituras confirmata fuerunt in Synodo proximi anni 1081. In Concilio item *Beneventano*, anno 1087. sub Victore III. Investituræ fuerunt inhibitæ, damnatis cum Guiberto Antipapa Episcopis, Abbatibus, cunctisque clericis beneficium, vel

dignitatem aliquam Ecclesiasticam e laicorum manu recipientibus. Idem in *Romana* Synodo statutum fuit anno 1099. sub Urbano II. a quo Pontifice partim in Italia, partim in Gallia celebrata fuisse *duodecim Concilia*, contra Investituras, contra Simoniacos, contra Pseudopontificem Guibertum, sive Clementem, & contra hujus Seculi turpitudines, pestesque teterrimas, tradunt Acta Pontificum Romanorum.

TETERRIMAS pestes voco turpitudines libidinum, & adulterina connubia. Ad hæc vero coercenda in *Moguntino Concilio* an. 1049. non solum simoniacæ ordinationes, sed etiam conjugia Clericorum fuerunt inhibita. In *Romano* anno 1051. depositus ob adulterium Episcopus Vercellensis, de quo cap. præcedenti. Gregorii VII. *Synodo* an. 1074. decretum promulgatum est in Clericos concubinarios; & ipsum decretum eodem anno innovatum est in Concilio *Erphordiensi* congregato ab Archiepiscopo Moguntino. Urbanus II. an. 1095. in Synodo *Claromontana* damnavit Nicolaitas, fœdumque mulierum abusum, diriseque devovit Philippum Francorum regem, qui Berta conjuge repudiata, Bertradam raptam Fulconi Comiti Andegavensi viro suo, pellicem habuit, deinde uxorem, vivente Berta, duxit, voluique reginam inungi, rursus, iterumque pro ea causa perculsus anathemate. Idem Urbanus in Synodo *Placentina* an. 1095. causam dijudicavit Adelaidis Praxedis imperatricis; quam a se repudiatam, & detrusam in carcerem Henricus IV. ab alienis jusserat violari invitam: quare Praxedes absoluta est, & Henricus hoc etiam nomine anathemati subjectus.

AD eliminandas hæreses celebrata fuere, quæ sequuntur, Concilia. ANNO 1017. *Aurelianense* contra Lisoium & Heribertum Manichæos, Sabellianos, & Fanaticos: anno 1050. contra *Berengarium*, eodem anno proscriptum tribus aliis Synodis *Brionensi*, *Vercellensi*, & *Parisiensi*; quarum primæ plurimi præter Episcopos eruditi viri interfuerunt, alteri S. Leo IX. Papa, tertiæ rex quoque Francorum Henricus. Damnata est pariter hæresis Berengarii an. 1059. sub Nicolao II. & anno 1079. in Synodo *Romana* sub S. Gregorio VII. & in *Burdigalensi* sub Amato Apostolicæ Sedis Legato. In Concilio

cilio *Romano* ſub Alexandro II. anno 1065. proſcripta eſt hæreſis Inceſtuoſorum: atque in *Barenſi* anno 1097. ſtatutum eſt, ac propugnatum, opera præſertim S. Anſelmi Cantuarienſis, dogma de proceſſione Spiritus Sancti a Patre & a Filio contra errores Græcorum. De Nicolaitis dictum eſt paullo ſupra: de Synodis vero pro reformandis moribus, & pro diſciplina reſtituenda habitis, non opus eſt agere ſingillatim.

CAPUT III.

Undecimi Seculi hæreses.

Heribertus & *Liſoius*, quorum ſupra meminimus, Clerici Aurelianenſes Manichæorum aliorumque veterum hæreticorum deliramenta ſectantes, divinæ utriuſque Teſtamenti derogabant auctoritati, individuam Trinitatem irridebant, negabant Chriſtum natum de Virgine, & vere paſſum, ac vere mortuum, cælum terramque ſemper extitiſſe autumabant, æternorum ſuppliciorum, præmiique ſempiternæ beatitatis tollebant retributionem, & in baptiſmo deleri originale peccatum, in Euchariſtia Corpus Domini contineri tanta negabant pervicacia, ut damnati in Synodo Aurelianenſi, flammis jubente Roberto rege fuerint exuſti. Flammis item in Oriente juſſu Alexii Comneni viventes abſumpti fuerunt Manichæi alii conſimilibus erroribus implicati, quos *Bogomilos* dixere.

Novi hujus Seculi *Nicolaitæ*, & *Inceſtuoſi* ſecerni debent. *Nicolaitæ* enim dicti ſunt Clerici in ſacris ordinibus conſtituti, qui ut effuſæ in femineum ſexum libidini velum quoddam honeſtatis obtenderent, fas ſibi eſſe tradebant uxorem ducere: quorum tanta fuit multitudo, ut ſedente Nicolao II. vix unus in Mediolanenſi inveniretur Eccleſia, qui non eſſet vel turpi concubitu, vel Simoniaca labe pollutus. *Inceſtuoſi* autem conſanguinitatis gradus pervertebant, affirmantes quod germani fratres & ſorores ſint inter ſe in ſecunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel nuptæ eorum in ſexta; ac tali modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto gradu ter-

mi-

minantes, ajebant viros ac mulieres deinceps inter se posse nuptialia jura contrahere. Vide Gratianum XXXV. 5. 2. *Simoniaci*, quorum pariter ingens numerus, contendebant posse a Principibus laicis sine crimine emi episcopatus & abbatias, dummodo consecratio gratis acciperetur; quoniam hoc pacto non emitur Ecclesiastica dignitas, sed possessio prædiorum, quæ sunt venalia.

Berengarius Archidiaconus Andegavensis dogmatizavit panem, & vinum in Eucharistia non converti in substantiam Corporis & sanguinis Domini, sæpe damnatus, ut diximus cap. præc. interdum rediens ad vomitum; in Romana Synodo sub Nicolao II. anno 1059. Catholicam fidei professionem emisit; postea virulenta edidit iterum scripta: rursus sub Gregorio VII. anno 1079. hæresim solemni fidei confessione ejuravit, obiitque pœnitens & in communione Catholica die 5. Januarii anno 1088. (1)

Duo alii prodierunt Seculo, in quo versamur, hæretici *Wecilo*, & *Roscellinus*. Primus pro Henrico imperatore adversus S. Gregorium VII. decertans, contendebat sæculares nullatenus Ecclesiastico subjacere judicio, nec pro quovis excessu posse excommunicatione perstringi. Ex Clerico fugitivo ab Henrico acceperat investituram Archiepiscopatus Moguntini, & condemnatus fuit in Conventu *Quintiliniburgensi*, prope Halberstadium Saxoniæ urbem, anno 1085 *Roscellinus*. vero dialecticus Compendiensis in Gallia Belgica, Petri Abaelardi magister, docuit tres in Deo reperiri personas, substantia ab invicem distinctas, quomodo sunt tres homines, vel tres angeli, licet eadem potestate, & voluntate præditas; omnes pariter eamdem assumpsisse humanam naturam, nec incongruum futurum fuisse tres deos nominare, si invaleseeret usus. Damnatus est autem an. 1092. in Synodo *Suessionensi*.

Hoc demum Seculo Græci ab Ecclesia Romana sejuncti sunt, dissidia enim sub Photio exorta, fuerant pri-

(1) Apud plurimos legi obiisse Berengarium die 6. Jan. sed in Epitaphio edito ab ejus discipulo Hildeberto Cenomanensi habetur, *Jani quinta dies abstulit ausa nefas*.

pridem ſopita ſedente Stephano V. & imperante Leone Philoſopho. Renovati ſchiſmatis cauſa *Michael Cerularius*, qui renunciatus Patriarcha C. P. an. 1043. cœpit voce, ſcriptiſque debacchari in Romanam Eccleſiam, obloquens præſertim adverſus ejus primatum, adverſus particulam *Filioque* inſertam Symbolo, & adverſus uſum azymi in Euchariſtia conficiendæ. (1) Concordiam fruſtra tentavit per legatos Apoſtolicos S. Leo IX. nam hujus quoque nomen e diptychis Michael abraſit, fuitque auctor, ut idem facinus auderent quidam alii Orientales Epiſcopi. Obiit *Cerularius* relegatus in Proconneſum Propontidis inſulam ab imperatore Iſacio an. 1058.

CAPUT IV.

Ecclesiastici Scriptores Seculi XI.

Aliquos ſeculi hujus Scriptores inter Sanctos veneratur Eccleſia. Hi ſunt, *Petrus Damiani*, *Bruno*, *Ivo*, *& Anſelmus*, *S. Petrus* Ravennas, a fratre, quem habuit loco parentis, Damiani appellatus, familia *de Honeſtis*, & monachus ad Fontem Avellanum, cœlibatus Clericorum ſtrenuiſſimus vindex, & Simoniaci criminis hoſtis acerrimus, Faventiæ piiſſimam efflavit animam an. 1082. die 22. (2) Februarii, cum plures ſermones ſcripſiſſet, Vitas S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis, S. Romualdi Camaldulenſium Inſtitutoris, aliorumque *SS.* necnon Tractatus 52. *S. Bruno* Colonienſis patria, & Canonicus Remenſis, poſtea Carthuſianorum inſtitutor, in Pſalmos Davidis, & in omnes Epiſtolas Pauli edidit Commentaria, Fideique Confeſſionem, variaque opuſcula. Seceſſit in Carthuſiæ eremum anno 1084. & in Calabriam anno 1095. ex hac autem vita anno 1101. die 6. Octobris. *S. Ivo* Bellovacenſis, Abbas primum in patria monaſterii S. Quintini, deinde Epiſcopus Carnutenſis in Gallia Celtica creatus ab Urbano II. anno 1092. præter epiſt. 287. bre-

(1) Non ſunt alii Græcorum errores circa Purgatorium, quod negant, & circa animarum Sanctarum beatitudinem, quam differri opinantur ad extremam uſque diem univerſalis judicii, &c.

(2) Aliis 23.

287. breve Chronicum Regum Francorum, ſermones varios, aliaque hujuſmodi ſcripta, edidit librum Decretorum in partes 17. diſtributum, & *Panormiam*, ſcilicet, Decretorum ſummam, diviſam in partes octo. Deceſſit tamen proximo Seculo XII. nempe anno 1115. die 23. Decemb. *S. Anſelmus* ex Abbate Beccenſi, in diœceſi Rotomagi, inauguratus Archiepiſcopus Cantuarienſis an. 1093. defenſor Proceſſionis Spiritus S. a Filio contra Græcos, complurium Theologicorum, & Aſceticorum Tractatuum Scriptor luculentiſſimus: quem cælum terris rapuit die 21. Aprilis anno 1109.

PERMULTI alii in omni ſcientiarum divinarum genere claruerunt. Sacras enim Litteras exquiſitis commentariis interpretati ſunt, *Michael Pſellus* (1) Conſtantinopoli proſapia ortus conſulari, de Ariſtotelis quoque philoſophia, ceteriſque diſciplinis egregie meritus, & jure appellatus σοφώτατος καὶ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, a quo Cantica Canticorum eleganti metro fuerunt expoſita: *Thoros* Armenorum Patriarcha quatuor Evangeliorum Scholiaſtes: *Lanfrancus* patria Ticinenſis, Beccenſis Abbas, & Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui non tantum Berengarii hæreſim confutavit, & monachorum digeſſit ſtatuta, verum etiam in omnes Epiſtolas Pauli, & in Pſalmos Davidicos edidit commentarios: *Villeramus* Teutonicus, item monachus, qui patrio idiomate, & Latino carmine Cantici Canticorum geminam ſcripſit paraphraſim: *Theophylactus* C. P. & Bulgarorum Archiepiſcopus, qui IV. Evangelia, Acta Apoſtolorum, Epiſtolas Pauli, & XII. minores Prophetas, defloratis Chryſoſtomi aliorumque Patrum libris, explanavit; & *Bruno* in oppido Soleria apud Inſubres ortus, dein-

(1) Diſtinguendus ab altero, de quo in Appendice Seculi IX. Iſte enim fuit præceptor *Michaelis Ducæ*, quo a Nicephoro Botoniata exauctorato, Pſellus coactus ſolum vertere obiit mœrore confectus. *Pſelli* plures fuere, de quibus Allatius, & in Biblioth. Gr. Fabricius. Is vero πολυγραφώτατος nuncupatus omni ſcientiarum genere excelluit, & carmina etiam elegantiſſima dictabat ex tempore. Verſibus quoque Politicis, juſſu Michaelis *Ducæ*, conſcripſit Legum Epitomen; quam tamen aliqua MSS. editam indicant, jubente Conſtantino *Ducâ* Patre Michaelis. Editam puto monente Patre, & abſolutam, dum imperaret Michael, & huic nuncupatam. Non multam tamen illa Pſelli Synopſis ab Antonio Auguſtino J. C. præſtantiſſimo æſtimabatur.

deinde Canonicus Senenſis, poſtea Signienſis Epiſcopus, omnium fere Scripturarum divinarum Interpres.

PRÆTER hunc Brunonem, & Lanfrancum, refutarunt hæreſim Berengarii *Albericus* monachus Caſſinenſis, & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, *Hugo* e Cluniacenſi monacho Epiſcopus Lingonenſis, in finibus Burgundiæ, *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus, & *Adelmannus* Epiſcopus Brixienſis; qui omnes de veritate Corporis, & Sanguinis Domini in Euchariſtia pertractarunt. Pro Romana autem Eccleſia calamum exercuerunt *Humbertus* e monacho Tullenſi S. R. E. Cardinalis, a quo refutati ſunt libri Michaelis Cerularii, Leonis Achridani, metropolitæ Bulgarorum, & Nicetæ Pactorati monachi, & presbyteri C. P. qui ſcripſerunt contra uſum azymi, jejunium Sabbati, & cœlibatum Sacerdotum: *Guitmundus* item, *Albericus*, aliique profeſſione monaſtica, Eccleſiaſticis infulis, ſacrorumque dogmatum defenſione percelebres. De Meſſiæ quoque adventu contra Judæos diſputavit *Samuel* e Marocho, ex Hebraica ad Chriſtianam religionem converſus, in libro Arabice ſcripto ad R. Iſaac, & latinitate donato, & inſerto Volumini XVIII. Bibliothecæ Patrum.

IN ECCLESIASTICA hiſtoria tam univerſali, quam particulari, verſati ſunt plurimi. *Aimoinus* Aquitanus, monachus Floriacenſis ſcripſit 4. libris Hiſtoriam Francorum: *Ditmarus* Germanus res geſtas quinque Imperatorum Saxonum, Henrici I. trium Othonum, & Henrici II. *Sampirus* Hiſpanus Chronicum regum Legionenſium: *Leo* Grammaticus Chronographiam ab anno 813. in quo deſiit Theophanes, ad annum 1013. *Ademarus* monachus Lemovicenſis Chronicon Francorum ab anno 829. uſque ad annum 1029. Hermannus a contractione membrorum *Contractus* denominatus, monachus Augiæ majoris apud Conſtantiam, de ſex mundi ætatibus ab initio mundi ad annum 1054. (1) *Nilo Doxopatrius* Græcus, ſed patriæ adhuc incertæ, de Sedibus majorum Patriarchatum. *Gabriel Radulphus* monachus Cluniacenſis hiſtoria-

(1) *Hermannus* obiit eodem anno 1054. Chronicum vero ſub ejus nomine editum a Canifio tom. 1. Antiquæ lect. creditur eſſe diverſum. Certe auctius eſt, & prolixius. Vide Biblioth. PP. tom. 18.

riarum libros 5. ab anno 900. ad an. 1045. *Anſelmus* Leodicenſis hiſtoriam Epiſcoporum Leodicenſium ab anno 666. ad an. 1048. *Georgius Cedrenus*, monachus Græcus, Compendium hiſtoriarum ab Orbe condito ad an. Chriſti 1057. *Marianus Scotus* Hibernus Chronicon ab initio mundi ad an. 1083. Bertholdus Conſtantienſis hiſtoriam ſuorum temporum ab an. 1053. uſque ad an. 1100. *Joannes Xiphilinus* Trapezuntinus in Epitomen redegit hiſtoriam Dionis Caſſii. (1) *Amatus* monachus Caſſinenſis conſcripſit libros 4. de geſtis Apoſtolorum Petri, & Pauli, & libros 8. hiſtoriæ Normannorum: *Ingulphus* Anglus hiſtoriam monaſterii Croylandenſis ab anno 664. ad an. 1091. *Adamus* canonicus Bremenſis in Saxonia inferiori libros quatuor Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ: *Joannes Scylitzes* natus in Aſia minori hiſtoriam rerum in Oriente geſtarum ab anno 811. uſque ad annum 1081. *Raymundus de Agiles* Epiſcopus Podienſis in Gallia Celtica hiſtoriam Jeroſolymitanam.

Complures alii hiſtorias ediderunt peculiares, ut *Fulbertus* Vitam S. Autberti Epiſcopi Cameracenſis: *Adelboldus* S. Henrici I. Imp. *Berno* SS. Uldarici, & Magirandi: *Varmannus* S. Pirminii: *Theodoricus* monachus Trevirenſis inventionem & miracula S. Celſi: *Gerardus* monachus Corbejenſis Vitam S. Adaihardi Abbatis: *Ubertus* R. E. archidiaconus vitam S. Leonis IX. *Alphanus* monachus, & Archiepiſcopus Salernitanus paſſionem S. Chriſtinæ, & XII. Fratrum martyrum Beneventi: *Osbernus* Anglus Vitas SS. Odonis, Dunſtani, & Elphegi Cantuarienſium: *Gualfredus* Epiſcopus Senenſis Heroico deſcripſit carmine ſacram Gothofredi Bullionis in Orientem expeditionem. (2).

Res denique Eccleſiaſticas, ad ritus, Feſtorumque ſolemnitatem ſpectantes expoſuerunt *Lupus* Anglo-Saxo, *Berno* paullo ſupra laudatus, *David* Syrus Maronitarum

(1) *Joannes Xiphilinus* iſte non fuit Patriarcha C. P. ut vulgo dicitur, ſed Patriarchæ nepos.

(2) Hiſtorici quidam plurimum laudant *Venericum* ex Clerico Trevirenſi electum anno 1075. Vercellenſ. Epiſcopum: cujus librum de Diſcordia regni, & Sacerdotii citat Trithemius. At ſciendum eſt Venericum iſtum fuiſſe a partibus Henrici IV. & S. Gregorii VII. adverſarium, fautorem quoque Guiberti, ſeu Clementis III. Pſeudopontificis, & Conciliabuli Moguntini coacti anno 1085.

tarum in monte Libano Epiſcopus, *Philippus Solitarius*, *Hildebertus* monachus Cluniacenſis, & *Guido* monachus Aretinus, qui miram cantandi artem docuit in Opere muſico, quod appellavit *Micrologum*, & inſcripſit Epiſcopo Aretii Theobaldo. Adde Seculi hujus Scriptoribus *Alulphum* monachum Tornacenſem, qui ex omnibus S. Gregorii Operibus librum contexuit, quem appellavit *Gregorialem*, & *Bonitium* Epiſcopum Sutrinum, qui præter Epitomen Hiſtoriæ Pontificum Romanorum a Petro ad Urbanum II. omnia Opera, omneſque ſententias S. P. Auguſtini in unum volumen collegit, diviſum in libros 8. cum titulo *Paradiſi Auguſtiniani*.

CAPUT V.

Occidentis, et Orientis Imperatorum, Sanctorumque multorum Chronographia.

Maturabat in Germaniam reditum *Otho* III. Imperator poſt ædificatam Romæ in inſula Tiberina in honorem S. Adelberti Pragenſis Eccleſiam, eamque S. *Bartholomæi* Apoſtoli, cujus modo titulum præfert, translatis Benevento exuviis decoratam, niſi Beneventani *S. Paulini*, vel alterius reliquias, pro Apoſtoli cineribus ſuppoſuerunt; quando Paterni deceſſit anno 1002. die 28. Januarii, veneno, ut fertur, in chirothecis ei propinato a concubina. Aquiſgranum Othonis cadaver translatum fuit. (1).

Post

(1) Otho III. venenum hauſit infectis chirothecis opera mulieris, qua familiariter utebatur. Ea fuerat uxor Creſcentii, quem affectantem imperium, atque rebellem Otho, ut alibi diximus, juſſerat ſuſpendi. Patravit femina tantum facinus, dum Imperatore reditum parante in Germaniam, excidit a ſpe conjugii, & Auguſtalis, quam immodice concupierat, dignitatis. Othonis III cadaver ex Italia in Germaniam aromatibus conditum deferri curavit S. Henricus, qui illi in Imperio ſucceſſit. Inteſtina viſcera Auguſtæ Vindelicorum, vulgo *Ausbourg*, fuerunt recondita in templo Sanctæ Afræ. Reliquum corpus delatum fuit Aquiſgranum. In laudata S. Afræ æde legitur Epitaphium:

Romani Imperii decus amplum, tertius OTTO,
Oſſa in Aquiſ-Grani, hic viſcera clauſa tenet.

Post Othonem III. in Comitiis Germanicis eodem anno 1002. inauguratus est *Henricus II.* Sanctorum Fastis adscriptus, aureo coronatus diademate anno 1014. die 22. Febr. a Benedicto VIII. Qui solos decoratos corona a Romano Pontifice, vocant Imperatores, S. Henricum *II. Germaniæ regem*, & Imperatorem *hujus nominis I.* appellitant. Quam nos distinctionem ad confusionem vitandam omittimus. Fuit *Henricus* filius ducis Bavariæ, & nepos Othonis I. Uxor illi S. *Cunegunda* filia Sigefridi Palatini ad Rhenum, appellata *Mater pauperum*: quam, etsi venit aliquando in adulterii suspicionem, a se candentis ferri remotam experimento, Henricus moriens parentibus suis reddidit illibatam. Obiit S. Henricus anno 1024. die 14. Julii, & S. Cunegunda anno 1040. die 3. Martii. (1).

S. Henrico II. successit *Conradus II.* cognomine *Salicus*, inauguratus prædicto anno 1024. coronatus vero a Joanne XX. anno 1027. Qui obiit repentina morte Trajecti in Brabantia anno 1039. die 6. Julii (2). Arripuit autem tunc imperium *Henricus III.* filius ipsius

---

Nullam Otho III. reliquit procreatam ex se prolem; impletumque ajunt in Othone I. Græcum illum versiculum,

Α'υτὸς μὲν παῖδες, ἐξ παίδων δὲ υἱὸς ἐστι παῖδες,

sive Latinum

Tu, natique tui, sed non stirps ulla nepotum.

(1) Nomen Patris S. *Henrici* fuit Henricus cognomine *Hezelo*: mater vero *Bertha*, filia Ducis Lotharingiæ, matrona piissima, atque religiosissima. Hunc Henricum Martyrologium Romanum Pridie Idus Julii vocat *Henricum Primum*, Molanus vero in Addit. ad Usuardum appellat *Henricum Secundum*. Causam hujus variationis nuper attulimus. Conversionis ad Christi fidem Hungarorum, & sanctitatis Stephani illorum regis, Henricus auctor fuit, eidem Stephano *Giselam* sororem despondens ea conditione, ut susciperet baptismi lavacrum, regnumque sunm ad Catholicam pertraheret religionem. Sepultus fuit Bambergæ in Æde S. Petri, ejusque sepulcro insculpta fuit Justitia libram manu tenens.

(2) Hujus *Conradi* genus non satis compertum est, illud quibusdam deducentibus ab *Eberhardo* fratre Conradi I., quibusdam vero a *Conrado* Sapiente duce Lotharingiæ, qui uxorem duxit filiam Othonis Magni Ludgardem. Conradi pater *Hermannus*, mater *Adelhaida* vocabatur. Obiit Trajecti, *Mastricht*, in Belgio: at sepultus est Spiræ ad Rhenum in templo B. M. V. a se constructo. En tumuli Inscriptio:

Conradus Imp. obiit anno Domini 1039. *pridie Nonas Julii.*
Filius hic, Pater hic, Proavus jacet istic,
Hic Proavi Conjux, hic Henrici Senioris.

Non unus tamen Historicus Conradum obiisse tradit die 4. Junii, forte in prædicto Epitaphio legens, *Pridie Nonas Junii.*

ipſius Conradi, & Giſelæ filiæ Lotharii Francorum regis: qui imperavit uſque ad annum 1056. diem vero 7. Octobris. Obiit Burdſeldiæ in Saxonia, afflictus ſeptem dierum morbo, non ſuffocatus, ut quidam ſcripſere, panis fragmento. Illius cadaver Spiram ad Rhenum fuit adſportatum. A capillorum colore appellabatur *Henricus Niger* (1).

Præcedenti anno 1054. die 21. Junii eligi in regem, & coronari curaverat Aquiſgrani filium ſuum parvulum *Henricum*, ſuſceptum ex conjuge Agnete, filia ducis Aquitaniæ Guilelmi. *Henricus* iſte, hujus nominis *IV.* in Eccleſiaſtica hiſtoria famoſus, imperium indeptus eſt prædicto anno 1056. adhuc quinquennis, ſub matris tutela. Is ſpiritualia vendidit, jus Inveſtiturarum nimia ſibi audacia vindicavit, Agnetem parentem ſuam prudentiſſimam feminam, ne ſano ejus uteretur conſilio, e tutela imprudens adoleſcentulus amovit: contra S. Gregorium VII. intruſit Antipapam *Clementem III.* ſeu Guibertum Epiſcopum Ravennatem: in Romanam Urbem hoſtis truculentus irrupit. Cum Rodulpho Sveviæ duce, a Gregorio VII. & a Saxonibus acclamato imperatore, ſæpius conflixit: at Rodulphus anno 1080. commiſſo prælio ad Elyſtrum, non procul a Neuburgo, vulnere diſciſſo ventre, & dextera manu amputata, obiit 15. die Octobris. Bello pariter extincti ſunt alii duo, qui ſe contra Henricum Imperatores dixerunt, *Hermannus* e Lotharingia, & *Ecbertus* Saxoniæ Marchio. Adverſus autem Henricum

(1) *Henricus III.* cognomento Niger, natus eſt anno 1017. Ex priori uxore *Cunilda* filia Canuti regis Daniæ, & Norvegiæ, cum qua nuptias celebravit anno 1036. nullam ſuſcepit prolem. Ex altera vero conjuge *Agnete* genuit Henricum IV. & Conradum, qui patri non diu ſupravixit, necnon tres filias, Juditham, Mathildem, & Ittam. Prima filio Regis Hungariæ, altera Svevorum duci, ac tertia Auſtriæ principi in matrimonium juncta fuit. Prior uxor Cunilda, aut Chunelinda biennio poſt contractas nuptias extincta eſt peſtilenti febre, non, ut quidam ajunt, a viro repudiata. Una cum Agnete Henricus III. anno 1026. in feſto Dominicæ Nativitatis coronatus eſt a Clemente II. Illius annus, dieſque emortualis conſtant ex inſcriptione ſepulcri Spirenſis:

Anno Dom. Incarnationis MLVI. Henricus Imp.
Non. Octobris obiit.

anno 1093. rebellavit quoque filius ejus *Conradus*, ac patrem privavit Italiæ regno. Coronatus est Mediolani, fidemque suam Urbano II. sacramento devinxit. Verum extinctus est repentino obitu, abdicatus a patre, nono post anno. Acclamantibus denique Germaniæ principibus anno 1105. alterum Henrici IV. filium, & hunc *Henricum* nomine, ei Pater tradidit invitus imperii insignia; egitque postmodum vitam miserrimam, vita functus Leodii anno 1106. die 7. Augusti, cum regnasset a morte patris annis 50. Post mortem, utpote non semel excommunicatus, fuit e tumulo extractus: anno tamen 1111. a filio *Henrico V.* Spiræ honorificentissime conditus est tumulo, annuente Paschali II., quoniam ante obitum pœnitentiam egisse testimonio complurium fuerat confirmatum. De *Henrico V.* agendum proximo Seculo XII. (1)

In oriente post Basilium II. extinctum anno 1028. imperarunt ab hoc anno usque ad annum 1034. *Romanus Argyrus:* hinc *Michael Paphlago* ad annum 1041. tum *Michael V. Calaphates* ad annum 1042. postmodum *Constantinus Monomachus* usque ad annum 1054. deinde *Theodora* soror Zoes, proximo anno defuncta: deinceps anno 1055. *Michael VI.* cognomento *Stratonicus*, qui senio confectus insequente anno 1056. cessit imperio. Post Michaelis abdicationem imperavit *Isaacius Comnenus* usque ad annum 1059. quo anno vitam amplexus est monasticam: ab anno autem 1059. sive 1060. ad annum 1067. *Constantinus Ducas*, ab anno 1067. ad annum 1071. *Eudocia* ejus uxor, nupta Romano Diogeni: ab anno 1071. ad annum 1078. quo patrem secutus secessit in monasterium, *Michael VII.* filius Constantini Ducæ: ab anno 1078. ad annum 1081. *Nicephorus Botaniates*, & ipse tandem attonsum in monachum; atque ab anno 1081. usque ad annum 1118. administravit Græ-

(1) Henrico IV. adhuc superstite Imperium occupare tentarunt *Rodulphus* anno 1077. *Hermannus* a Lotharingia anno 1081. & *Ecbertus* e Saxonia. Perierunt omnes in pugna. Rodulphus anno 1080. Hermannus anno 1087. Ecbertus anno 1089.

Ad tantam egestatem Henricus IV. redactus fuerat, ut nullo Clericorum stipem illi erogante, cum beato Job gemebundus clamaret: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Videntur verba pœnitentis. Vide libro 9. de Regno Italiæ Sigonium.

Græcorum imperium *Alexius Comnenus* Iſaacii Comneni filius minimus. Hæc utriuſque imperii Occidentalis, & Orientalis Chronographia.

REGIO tamen Auguſtorum principum diademate glorioſior eſt regnantium in cælis corona: quam conſecuti ſunt anno 1002. die 26. Sept. *S. Nilus* Junior, abbas monaſterii S. Agathæ Cryptæferratæ duodecimo ab Urbe lapide: anno 1004. *Abbon* abbas Floriacenſis, martyrio affectus die 13. Novembris: anno 1037. *S. Petrus* fundator monaſterii Peruſini, nunc ejus nomine nuncupati, die 10. Julii: anno 1009. *Bruno* Ruthenorum Apoſtolus coronatus die 15. Octobris: anno 1011. *Elphegus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, a piratis occiſus die 19. Aprilis: anno 1012. die 18. Aprilis *Macarius* Antiochenus, eodemque anno die 4. Januarii *Libentius* Archiepiſcopus Bremenſis, & *Colmanus* peregrinus, laqueo in Auſtria ſuſpenſus die Octobris 13. Migrarunt inſuper ad ſuperos anno 1021. die 16. Martii *S. Heribertus* Archiep. Colonienſis: anno 1022. die 27. Jan. *Theodoricus* Aurelianenſis: anno 1027. die 19. Junii *Romualdus* abbas Camaldulenſium inſtitutor (1); anno 1028. *Olavus* rex Norvegiæ, & martyr anno 1029. die 10. Apr. *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus: anno 1031. *S. Guilelmus* abbas Divionenſis mortuus die 1. Januarii: anno 1035. die 1. Junii *Simeon* monachus montis Sinai, deinde Trevirenſis anachoreta: anno 1038. die 15. Auguſti *Stephanus I.* rex Hungariæ, cujus etiam filius *Ermericus* inter Sanctos colitur die 4. Novembris. Deceſſit eodem anno 1038. die 4. Maji Epiſcopus Hildeſiæ *Gothardus*: anno 1048. *Odilon* Ab. Cluniacenſis Calendis Januarii: 1060. *Dominicus* eremita, dictus *Loricatus*, pridie Idus Octobris: (2). *Eduardus* rex Angliæ obiit Nonis Januarii: 1067. *Robertus* abbas in Arvernia VIII. Cal. Majas, & *Maurilius* Epiſcopus Andegavenſis Idibus Septembris. *S. Joannes Gualbertus* Florentinus Auctor monachorum

(1) *Grandius* male refert S. Romualdi tranſitum ad annum 1037.
(2) *S. Dominicus Loricatus* Eremita Camaldulenſis anno 1060. pridie idus Octobris, non ut quidam ſcripſere anno 1061. aut 1062. aut 1066. Vide Annales Camaldul. tom. 2. pag. 229. *S. Theobaldus* ejuſdem Ordinis anno 1066. Kal. Julii.

Vallis Umbroſæ obiit anno 1073. die 12. Julii (1) *S. Leo* abbas Cavenſis an. 1075. eadem die Julii 12. *S. Stanislaus* Epiſcopus Cracoviæ in Polonia ab impio rege Boleslao occiſus eſt anno 1079. die ſeptima Maji. *S. Anſelmus* Epiſcopus Lucenſis obiit Mantuæ anno 1086. die 18. *Martii*. *S. Canutus* rex Daniæ trucidatus eſt anno 1087. die 10. Julii. *Canutum* alterum, regem item, ac martyrem laudat Ven. Baronius in notis ad Martyr. Rom. VI. Idus Januarias. Adhæc Sanctorum Faſti recolunt IV. Idus Junii *Margaritam* Scotorum reginam, & V. Cal. Julias Hungariæ regem *Ladislaum*; quorum illa obiit anno 1093. die 18. Novembris, & iſte anno 1095. die Julii triceſima.

CAPUT VI.

Seculi XI. dogmata, et disciplina.

Ubi Berengarius cœpit veritatem Corporis & Sanguinis Domini in Euchariſtia negare, Synodis, ſcriptiſque refutatum fuiſſe, conſtat ex dictis: ac turpiter Novatores alucinantur, tergiverſatorem potius, quam communem Eccleſiæ traditionem ſectantes, maxime quod & ille in ſententia non perſtiterit, ſuamque abjuraverit hæreſim. Utriuſque Teſtamenti auctorem eſſe Deum, ſacramento baptiſmatis originalem noxam deleri, bonis operibus eſſe incumbendum, Chriſtum de Virgine natum, veramque geſtaſſe carnem, in qua ſubiit crucis patibulum, ac Spiritum Sanctum Patris Filiique conſubſtantialem Amorem, ab utroque procedere, definitum eſt rurſus contra novos Manichæos, Græcoſque fractarios. Promiſcuos concubitus, fœdaſque libidines damnavit Eccleſia nullam habens rugam, vel maculam, in recentioribus Nicolaitis. Sacramenta Pœnitentiæ, ac Matrimonii, Sanctorum invocationem, Purgatorium, & ſepulturam Chriſtiano ritu ſervandam, in quadam Synodo Atrebatenſi fuiſſe contra hæreticum Gandulphum expreſſe corroborata, tradit in libro 13. *Spicilegii* Dacherius.

Di-

(3) *S. Petrus Igneus* ejuſdem Joannis Gualberti diſcipulus obiit anno 1094. juxta Brev. Flor., juxta aliquos Scriptores anno 1088.

Diximus Cantus Ecclesiastici facilem methodum docuisse *Guidonem* Aretinum: hunc Benedictus VIII. ut clericos instrueret, Romam accersivit. Qui a Laicis Principibus accipiebant investituras, quæ fieri solebant traditione baculi, & anuli, ac præsertim qui persolventes pecuniam acquirebant Ecclesiasticorum bonorum possessionem, pluries perculsi sunt anathemate. Etiam *Paschalis II.* negavit Henrico V. conferre imperialem consecrationem, nisi prius dominium illud conferendi Ecclesiasticas dignitates ac possessiones dimitteret; quamvis tandem ærumnis pressus indulserit, ut electis regni sui Episcopis & Abbatibus liceret illi baculum anulumque præbere, præter omnem tamen violentiam ac Simoniam. Pontifices Maximi non expectato Imperatorum assensu canonice fuerunt electi: & qui fuere intrusi Imperatorum arbitrio, tanquam raptores & adulteri, Ecclesia unius sponsa execrata est, ac despexit. Latini usum Azymi, qui apud ipsos, mea quidem sententia, semper viguit, retinuerunt, frustra obloquentibus *Michaele Cerulario*, ceterisque Græcis Schismaticis. Gradus consanguinitatis canonicis sanctionibus ita sunt constituti, ut filii & filiæ fratrum & sororum in secunda generatione numerentur, nepotes in tertia, pronepotes in quarta, & sic deinceps: qui vero germanos fratres & sorores in secunda, eorum filios & filias in quarta, ac nepotes vel neptes in sexta generatione locantes, inter hos postremos licita asserebant connubia, *Incestuosi*, ut diximus cap. 2. appellati, ab *Alexandro II.* declarati sunt pro sua temeritate cælesti pœna, & gladio perpetui anathematis puniendi.

Idem *Alexander II.* statuit, ut sacro Presbyteratus ordine consecrati unam tantum singulis diebus *Missam* celebrarent, excepto die Dominicæ Nativitatis. Definitum id fuit in Synodo Romana anno 1063. ex qua depromptus est can. *Sufficit*, de Consecr. dist. 1. Olim quippe non una fuit in *Missis* agendis consuetudo. Nam fuerunt dies a Card. Bona libro 1. cap. 18. dicti *Aliturgici*, in quibus non offerebatur sacrificium altaris, cujusmodi est etiamnum *Paraskeve* Paschatis, & apud Græcos Quadragesimæ tempus, quo utuntur missa *Præsanctificatorum*. Caruit item apud

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Romanos, & Alexandrinos liturgia dies Sabbati, & quæ modo viget in Sabbato majoris hebdomadæ, ut ex divino liquet Officio, ad insequentem spectabant noctem. Contra consuetum fuit duas celebrare *Missas* prima die Januarii, in vigilia Ascensionis Domini, in tribus diebus jejuniorum post Pentecostem, aliisque, quos prælaudatus Cardinalis Bona appellat dies *Polyliturgicos*. At de his plura tum Scriptor ille doctissimus, tum Edmundus Martene, & ceteri de Sacris Ritibus pertractantes. Nam quantum ad quotidianam attinet oblationem, commendatam invenimus a Tertulliano de Jejunio cap. 14. a Cypriano Epistola 54. ad Cornelium, a Petro Chrysologo, &c. Unius vero a quolibet Sacerdote Sacrificii eadem die offerendi, congruam affert rationem Innocentius III. cap. *Consuluisti*, de celebrat. Missarum.

MULTIPLICATÆ demum sunt Seculo XI. mirum in modum religiosæ Familiæ. Quidam a S. Joanne Gualberto institutam ajunt anno 1010. Congregationem *Vallis Umbrosæ*, cujus originem nos retulimus ad annum 997. Instituti itaque fuerunt hoc Seculo Monachi *Cavenses* in regno Neapolitano, sectantes consuetudines Cluniacensium, anno 1075. Ordo monachorum *Grandimontensium* a S. Stephano Arverno institutus in nemoribus Mureti in districtu Lemovicensi, anno 1076. sed ita denominatus a Generalibus Comitiis ad *Grandem-montem* habitis anno 1267. in eadem provincia Lemovicensi. Canonici regulares *S. Quintini* Bellovacensis, quorum origo consignatur anno 1078. *Carthusiani* auctorem habuere anno 1086. vel, ut supra diximus, anno 1084. (discrepant enim Historici) S. Brunonem, & S. Hugonem Episcopum Gratianopolitanum in Gallia Narbonensi, nomen sortiti a *Carthusia* ejusdem diœcesis eremo. Institutus anno 1095. a Gastone Viennensi in Delphinatu Equite Ordo *S. Antonii*, cujus alumni infirmis (1) inservientes in veste de-

(1) Laborantibus præsertim elephantia, & impetigine, vel potius erysipelate, quam *sacrum ignem*, seu *ignem S. Antonii* dixerunt; & de qua Virgilius in fine 3. libri Georg.

Nec longo deinde moranti
Tempore, contactos artus sacer ignis edebat;

nisi mavis hoc in loco intelligere pestilentiam.

deferunt litteram *Tau*. Anno demum 1098. S. Robertus abbas Moliſmenſis in Gallia Celtica, B. Albericus, & S. Stephanus, qui Moliſmenſe Cœnobium ſucceſſive gubernarunt, annuentibus Hugone Archiepiſcopo Lugdunenſi, Valtero Cabilonenſi, & Odone duce Burgundiæ, inſtituerunt ſacrum Ordinem *Ciſtercienſium*.

APPENDIX

RERUM EXTERNARUM.

FRANCORUM rex *Robertus* F. Hugonis Capeti adminiſtravit rempublicam ſumma pietate & juſtitia uſque ad annum 1031. Regnavit poſtmodum *Henricus I.* Roberti Filius uſque ad annum 1060. deinde *Philippus I.* filius Henrici uſque ad annum 1108. ſpatio ſcilicet annorum 48., primum ab Urbano II. ob repudiatam Bertham ſacrorum uſu interdictus, ſed poſtea reconciliatus Eccleſiæ.

IN HISPANIA poſt Alphonſum V. anno 1028. regnum Legionis & Caſtillæ auſpicatus eſt *Veremundus III.* Anno 1038. *Ferdinandus Magnus*, cui etiam ceſſerunt Aſturiæ. Anno 1065. *Sanctius II.* Ferdinandi filius natu maximus. Anno 1072. *Alphonſus VI.* Sanctii frater minor, qui regnavit annis 37. nimirum uſque ad annum 1109. Dixi regnum *Caſtillæ*, jam enim tria ſurrexerant in Hiſpania regna, ideſt, *Caſtillæ*, *Aragoniæ*, & *Navarræ*; & Seculo XI. in Navarra regnarunt *Sanctius*, (1) *Garzias*, ac *Sanctii* alii duo: (2) in Aragonia autem *Ramirus*, *Sanctius*, & *Petrus I.* (3)

SUB HUJUS Seculi initia, ut libro 8. de Regno Ital. tradit Sigonius, tres originem habuerunt Reſpublicæ, Florentinorum, Piſanorum, & Genuenſium. Saracenis

(1) *Major* appellatus.

(2) Nimirum *Sanctius V.* & VI. ac *Petrus* filius *Sanctii V.*

(3) Ad annum uſque 1036. regnavit in Anglia *Canutus*. Ad annum 1040. *Araldus*. Ad 1042. *Harde-Canutus*. Ad 1043. *Alfridus*. Ad annum 1066. *S. Eduardus*. Eodem anno *Eraldus*. Uſque ad annum 1087. *Guilelmus I.* Uſque ad 1135. *Henricus I.* In Polonia *Boleslaus I.* regnavit uſque ad annum 1025. *Micislaus II.* ad 1035. *Caſimirus* 1058. *Boleſlaus II.* 1079. *Ladislaus* 1102.

hoc vertente Seculo, quæ ſubjicimus, evenerunt. Anno 1005. Piſani eis eripuerunt Sardiniam, Genuenſes Corſicam. Ipſi autem, anno 1007. Capuam, anno 1008. Jeroſolymam, & anno 1009. Conſentiam in Calabria, & Bituntum in Apulia expugnarunt. (1) At Michael Paphlago anno 1034. Saracenis, duce Marmace, eripuit Siciliam. Turcæ anno 1045. adverſus Saracenos arma vertentes paullatim totum pene Orientem occuparunt. Hi quoque Mahumetis receperunt Alcoranum, & anno 1048. tota devicta Perſide, cæſoque Saraceno Arvira, regem ſuum Tangrolipicen *Sultanum* (quod idem ſonat ac *Rex regum*) primitus nominarunt. Caliphas Ægypti anno 1056. Jeroſolymis Sepulcrum Redemptoris noſtri claudi mandavit, inhibito Chriſtianis ingreſſu. Tunetini Mahumetani anno 1074. fines ac litus Calabriæ, & Siciliæ infeſtarunt. Rogerius Siciliæ Comes anno 1078. Tauromenio, & anno 1091. ex univerſa Sicilia Saracenos fugavit. (2)

ADVERSUS Saracenos & Turcas ſedente Urbano II. & hortante *Petro Eremita*, anno 1095. decretum eſt Bellum Sacrum, (*Cruciatam* vulgo appellant) ſeu expeditionem militarem, cui ſe addicentes cruce rubri coloris in dextero humero obſignabantur. Collectæ multitudini, & in varias copias diſtributæ dux & imperator anno 1096. conſtitutus eſt *Gothofredus Bullionus*, Dux Lotharingiæ. Quamvis multi perierint, non Turcarum tantum, verum etiam Græcorum inſidiis; pervenerunt tamen Nicæam peditum 600. M. & æquitum

(1) Hoc anno 1009. die 6. Octobris feria 5. hora una ante mediam noctem, lunam coopertam teterrimo ſanguine tradunt Chronica Belgica.

(2) Poterant inter Seculi XI. calamitates commemorari incendium Papiæ anno 1114. Terræmotus ingens in Franconia, præſertim Fuldæ, anno 1013. Horribilis cometes, & pluvia ſanguinis in Gallia an. 1014. Intolerabile frigus anni 1020. Rapta apud Anglos a diabolo mulier venefica cum vehementi ejulatu anno 1045. Colubrorum agmina in finibus Tornaci inter ſe conflictantia, & conſecuta inde peſtilentia, & fames anno 1059. Aquarum in Italia, & in Belgio talis inundatio, ut innumera ædificia corruerint, & gallinæ, anſeres, aliaque domeſtica animalia in ſylvas confugerint, anno 1086. Erumpens fons ſanguinis in Normannia, incendia, imbres, & lucuſtarum agmina anno 1091. peſtis, quæ apud Gallos, Germanoſque anno 1093. deſæviit: igneus draco per aerem volitans, jacula ignita, arma in cælo cruenta, monſtruoſi partus, pluraque id genus oſtenta anni 1099.

tum 100. M. Urbs illa Solimani regia, cum aliis civitatibus 41. & oppidis, plus, minus, 200. a Chriſtianis expugnata fuit anno 1097. Fidelium 13. millia, Turcarum 200. M. vario certamine ceciderunt. Antiochia a noſtratibus capta eſt anno 1098. valde Chriſtianorum exercitu diminuto. Proximo anno 1099. Chriſtiani obſidione cinxerunt S. civitatem Jeruſalem die 5. Junii: expugnarunt autem & occuparunt die 25. Julii, feria 6. Primus omnium mœnia ſuperavit miles, (1) quem concivem ſuum Piſani opinantur, ſecundus Gothofredus, tertius ejus frater Euſtachius. Die a capta urbe octavo *Gothofredus* rex Jeroſolymorum cunctorum ſuffragiis fuit declaratus. (2)

QUAMQUAM plura dixi de Saracenis; alia tamen occurrunt commemoranda. Nam *Baſilius* Græcorum imperator anno 1014. Bulgaris ſuperatis, crudeliſſime victoriam exercuit, jubens illorum 1500. oculos erui. *Bohemi* anno 1038. eripuere Polonis Uratislaviam, & Cracoviam. *Scythæ* anno 1064. depopulati ſunt Thraciam, Macedoniam, & Græciam: at a Bulgaris anno 1066. internecione deleti ſunt. *Henricus IV.* anno 1068. domuit Illyricos, quos appellitant *Scalvos*. In ipſum Henricum anno 1073. arma converterunt Saxones & Thuringi, adeo, ut vix elapſus ſit fuga. Anno 1081. rurſus cum Rodulpho pugnavit, infauſto hujus obitu ex hac pugna conſequente. In Italiam venit, urbemque Romam obſedit, & occupavit anno 1083. In ipſam Ro-

(1) Brietius ait in muros omnium primum conſcendiſſe *Raimbaldum Creconium* nobilem Picardum.

(2) Procumbenti ad Sepulcrum Domini Gothofredo, aureamque coronam abjicienti ſpinea impoſita fuit. Hinc epigramma illud,

Laurea non hominem geſtare, nec aurea Regem
Fas, ubi Rex Divum ſpinea ſerta tulit.

Qui ajunt *Petrum* Eremitam Ambianenſem ad promovendum bellum Sacrum oſtentaſſe epiſtolam e cælo ad Chriſtianum populum miſſam, id referunt ex *Dodechino* continuatore Chronici Mariani Scoti. *Voltaire* ceteriſque objicientibus, ſumma imprudentia ſuſceptam expeditionem, ex qua Europa privata eſt incolarum ſuarum parte maxima, profuſa immenſa theſaurorum copia, extinctæ nobiliſſimæ familiæ, exortæ innumeræ cædes, peſtilentiæ, & calamitates quammaximæ; reſpondemus plura Deo auctore præcipi, & fieri bona, & utilia, quorum exitus, non ex Deo, ſed ex hominum improbitate permultis exitioſus eſt, atque infelix.

Romam anno 1084. armis, incendio, & rapinis sæviit *Robertus Guiscardus* dux Calabriæ; quem necessitate adactus ad expellendum Henricum vocaverat S. Gregorius VII.

Scriptoribus hujus ævi adnumeremus oportet Avicennam philosophum Arabem, ac medicum præstantissimum, qui nunquam dormivisse fertur integram noctem, ut studiis vacaret, & anno ætatis suæ 18. totam absolverat ἐγκυκλοπαιδείαν (1). Obiit Alcorano addictus, aut forte nullius religionis, circa annum Ch. 1050. Claruerunt præterea in historia Germanica *Lambertus Schafnaburgensis*, ex quo plura exscripsit Trithemius; inter hæreticos tamen 1. Cl. rejectus in Indice Hispanico anni 1067. atque in Historia regum Dalmatiæ & Croatiæ Auctor *anonymus*, latinitate donatus a Marco Marulo Spalatensi. Ex antiquorum medicorum libris plura collegit *Constantinus* Afer, post universum fere orbem peragratum, omnemque Chaldæorum, Persarum, Arabum, & Saracenorum comparatam sibi disciplinam, insidiis elapsus, & inter Cassinenses monachos cooptatus. *Joannes* Italus, atque, ut arbitror, Siculus tantum in philosophia excelluit, ut profectus Constantinopolim, Michaeli Psello suffectus, cum omnium admiratione Aristotelis, Platonis, Porphyrii, Jamblici, & Procli explanaverit libros: sed propugnans Pythagoricam *Metempsychosim*, transmigrationem scilicet animorum, & sacrarum imaginum cultum evertens, tanquam hæreticus damnatus est, & coactus jussu imperatoris Alexii ex ambone anathematizare undecim pravæ, quam tradiderat, doctrinæ capita (2). Tres libros de Henrici IV. contra Saxones bel-

lo

---

(1) ἐγκυκλοπαιδείαν, quasi *circularis scientia*, *ab* ἐγκύκλιος, *circularis*, & a παιδεία, *disciplina*, vel *eruditio*, significat omnem fere scientiam simul compactam, & ductum quemdam multarum disciplinarum consertum.

(2) Rab. *Moses Bem-Maimon*, ab initialibus litteris appellatus *Rambam*, præcellens fuit in omni Hebræorum litteratura, in jure, in medicina, in matheſi; natus Cordubæ anno communioris computi Hebræorum 4891., Æræ Christianæ 1130. laudatus a Rabbinis *Abraham Zachut*, & *Isaac*, necnon a *Joanne Buxtorfio*, quem vide in Præfat. ad Opus Maimonidæ inscriptum, *Doctor Perplexorum*.

lo condidit carmine *Auctor*, qui ne ſibi conflaret invidiam, diraque arceſſeret, conſulto nomen ſuppreſſit ſuum. Fertur pro Henrico ſcripſiſſe quoque *Sigebertum*, de quo proximo Sec. cap. 4. & qui tam proſa, quam carmine plura elucubravit. Sub hujus Seculi exitum, ideſt, anno 1099. medici *Salernitani* verſibus conſcripſerunt Opuſculum de conſervanda valetudine (1) inſcriptum Roberto Normanniæ Duci, illos de fiſtula brachii ſananda conſulenti. Incipit vero idem Opus,

Anglorum regi dicit Schola tota Salerni,

quoniam Robertus deſignatus fuerat rex Angliæ.

---

(1) Libri titulus pervulgatus, *Schola Salernitana*. Auctor vere unus *Joannes* Mediolanenſis, qui omnium Medicorum nomine ſcripſit, ſicut opus inſcriptum *Collegium Bononienſe*, unius Ulyſſis Aldrovandi ſœtura eſt.

DUODECIMUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Pontifices Maximi recensentur.

ITAQUE Paſchalis II. an. 1118. mortem oppetiit: poſt quem XVI. ſederunt in Petri Cathedra Romani Pontifices, nempe *Gelaſius II. Calliſtus II. Honorius II. Innocentius II. Cæleſtinus II. Lucius II. Eugenius III. Anaſtaſius IV. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Gregorius VIII. Clemens III. Cæleſtinus III. & Innocentius III.*

CLXI. Gelasius II. antea Joannes Cajetanus electus eſt, repugnante licet imperatore Henrico V. Is ergo inaugurari Pontificem juſſit Mauritium Epiſcopum Bracarenſem, ei Gregorii VIII. nomine impoſito. At Gelaſius damnatis in Synodo Capuana Mauritio, & Henrico, in Gallias ſeceſſit, obiitque pleuritide in monaſterio Cluniacenſi IV. Cal. Februarias anno 1119.

CLXII. Suffectus ei eſt Guido Burgundus Archiepiſcopus Viennenſis, electus Cluniaci ſuadente Cononc Epiſcopo Prænestino, appellatus *Calliſtus II.* Qui rurſus Henrico, & Mauritio damnatis, & in Synodo Œcumenica Lateranenſi compoſitis circa Inveſtituras diſſidiis, ad finem vergente 6. anno Pontificatus ſui, anno ſcilicet 1124. Idibus Decembris exceſſit e vivis.

CLXIII. Post Callistum ſedit *Honorius II.* Bononienſis, (1) antea Lambertus Oſtienſis Epiſcopus, qui Hen-

(1) *Bononienſis* vulgo dicitur, & loco natus obſcuro: at Platina Imolenſem facit. Inter Bononiam vero, Imolamque, eſt oppidum nunc fere dirutum, vulgo *Fignagnano*. Fertur hinc Lambertum, ſeu Honorium II. prodiiſſe, & annuo Jubilæi privilegio ſacram ejuſdem oppidi, patriæque ſuæ Ædem locupletaſſe.

Henrico V. ſine prole defuncto, per Apoſtolicæ Sedis Legatos dedit operam, ut imperator eligeretur Lotharius Dux Saxonum, & Conradum Franconiæ, ac Fridericum Sveviæ Duces filios Agnetis ſororis Henrici, armis infectantes Lotharium, ut avunculi potirentur imperio, communione privavit, depoſito quoque Anſelmo Archiepiſcopo Mediolanenſi, a quo Conradus Modoetiæ acceperat Italici regni coronam. Obiit vero morte Honorius ſexto anno Pontificatus, Æ. Ch. 1130. XVI. Calendas Martii.

CLXIV. ELECTUS deinde eſt, licet invitus, *Innocentius II.* antea Gregorius Card. S. Angeli: ſed eadem die intruſus eſt factione ſeditioſa Petrus Leonis, nomine Anacleti II. uſurpato. Roma Innocentius cedens ad Ludovicum VI. Galliarum regem, deinde ad Lotharium, a quo Romam deductus eſt, & reſtitutus, perrexit ſummo ubique exceptus honore. Deſcedente autem ex urbe Lothario imperii corona decorato, Innocentius nondum extincta Anacleti factione Piſas advenit, ibidem commoratus uſque ad obitum Anacleti (1). Verum huic ſeditioſi ſubſtituerunt pſeudopontificem alterum, quem appellarunt Victorem IV. Hic poſt tres menſes dejectus eſt: ac Innocentius celebrata Synodo II. Lateranenſi Œcumenica, rebuſque aliis præclare, & magnifice geſtis, anno 1143. humanis exemptus eſt rebus, die 24. Septembris. (2)

CLXV. ADMINISTRAVIT deinde Eccleſiam quinque duntaxat menſibus, pauciſque diebus *Cæleſtinus II.* Hetruſcus, vita functus anno 1144. die 9. Martii. Ab hoc Pontifice incipiunt vaticinationes, quæ tribuuntur S. Malachiæ Archiepiſcopo Hiberno: quarum prima eſt, *Ex caſtro Tiberis*. Nam Cæleſtinus erat Tiphernas e caſtro S. Felicitatis ad Tiberim, vulgo e Civitate Caſtellana. Ingenioſe Pontificibus ante Benedictum XIII. eadem vaticinia fuerunt aptata. Huic, & ſequentibus Clementi XII. & Benedicto XIV. ne-

ſcio

(1) Hujus rei cauſa S. Bernardus ad Piſanos ſcribens urbem illorum ſummopere commendavit.

(2) De Innocentio II. in Concilio Remenſi anno 1131. ſequenti capite laudando, ait S. Bernardus: *Pluſquam Moyſes hic, &c.*

ſcio quo jure conveniant. Vaticinatio de primo eſt illa, *Miles in bello* : de altero, *Columna excelſa*, de tertio, *Animal rurale*. Proxime futurus prænunciatus eſt eo ſymbolo, *Roſa Umbriæ*. Poſt hunc ad extremum uſque Judicium ſuperſunt duntaxat XVIII. Sed nemo credat vaticinationes iſtas eſſe S. Malachiæ, atque interpretamenta aliud eſſe præter alicujus luxuriantes ingenii commentationes, aut alicui mortalium momenta innoteſcere, *quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*, ut inquit Dominus Act. 1. 6.

CLXVI. SEQUUTUS eſt *Lucius II.* antea Gerardus Caccianemicus Bononienſis, extinctus poſt menſem II. ictu lapidis anno 1145. V. Cal. Martias.

CLXVII. SEDIT poſtea ultra annos 8. *Eugenius III.* diſcipulus S. Bernardi, Abbas S. Anaſtaſii Ordinis Ciſtercienſis, (1) qui non ſine ſanctitatis fama obiit Tibure in Latio. Viget apud Piſanos traditio Eugenii Patriam fuiſſe Montemmagnum ſexto a Piſis lapide.

CLXVIII. EXTINCTO Eugenio anno 1153. Nonis Julii ſucceſſit *Anaſtaſius IV.* Romanus, antea Conradus, & Epiſcopus Sabinenſis, ſublatus e vivis anno proximo 1154. die 2. Decembris.

CLXIX. ANASTASIO IV. ſucceſſor datus eſt *Hadrianus IV.* natione Anglus, cui Nicolai nomen erat. Romanos Senatores conantes ſibi priſtinam vindicare liber-

---

(1) Antea vocabatur Bernardus Piſanus. Mirabatur S. Bernardus hunc Pontificem fuiſſe a S. R. E. Cardinalibus electum. Vide Papirium lib. 5. pagina 201. Ornatum ab Eugenio III. templum Virginis in Exquiliis conſtat ex verbis, quæ legebantur in veſtibulo,

Tertius Eugenius Romanus Papa benignus
Obtulit hoc munus, Virgo Maria, tibi.

In Prophetia Malachiæ Eugenius III. prænuntiatus eo ſymbolo, *Ex magnitudine montis*, ob patriam *Montem magnum*. Anno 1148. Eugenius in Etruria verſabatur: eodem quippe anno XI. Kal. Decembris, templum Oppidi S. Geminiani, aſſiſtentibus pluribus Cardinalibus ſolemniter conſecravit. Proximo anno 1149. Piſis ædem S. Pauli ad Arni ripam dedicavit, ut conſtat ex aſſervato illic lapide. Etſi dicitur a S. Bernardo *ruſticanus*, *pannoſus homuncio*, & evectus *a fecuri*, *ab aſcia*, *a ligone*; parentes tamen habuit nobilis proſapiæ Bernardum Paganelli & Mariam Cajetanam. Fuerat majoris templi Vicedominus, deinde monachus Camalduienſis, & Abbas monaſterii S. Zenonis, poſtea Ciſtercienſis, S. Bernardi diſcipulus, & Abbas monaſterii SS. Vincentii & Anaſtaſii Romæ ad Aquas Salvias.

libertatem ad officium redegit ; multaque paſſus a Federico imperatore , quem decoraverat imperii corona , ob Guilelmum Siciliæ regem , deceſſit Anagniæ Cal. Septembris anno 1159.

CLXX. Rexit deinde Eccleſiam 22. annis *Alexander III.* Senenſis , appellatas antea Rolandus Paperonus . Diuturnum Schiſma invicta patientia compeſcuit , & quatuor Pſeudopontifices , *Victorem V. Paſchalem III. Calliſtum III.* & *Innocentium III.* temere ſe nominantes , perculſit anathemate : atque omnes , teſte Pandulpho Piſano , miſerrime perierunt . Patrocinatus eſt Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi , quem etiam Sanctis adſcripſit : Venetis plura largitus eſt privilegia : Lateranenſe Concilium III. Œcumenicum XI. celebravit ; ac Federicum imperatorem ad pedes ſuos provolutum & veniam petentem elevans cum lacrymis excepit oſculo , ut veritati , & hujus Pontificis manſuetudini contraria tradant , qui ajunt hunc pede imperatoris preſſiſſe caput , eique inſultaſſe verbis ex pſalmo 90. petitis , *Super aſpidem , & baſiliſcum ambulabis , & conculcabis leonem , & draconem .* Obiit Alexander III. Tipherni , III. Cal. Sept. anno 1181. (1)

CLXXI.

---

(1) Mendácium eſſe , quod aliqui narrant , Alexandrum Venetiis anno 1177. in veſtibulo S. Marci ſuperba tyrannide , & pede ſuper caput ejus impoſito , Federico inſultaſſe , demonſtrat Ven. Baronius ad prædictum annum numer. 86. Sanè Federicum I. humaniſſime receptum ab Alexandro conſtat ex Romoaldo Archiepiſcopo Salernitano , qui præſens adfuit , ex Chronico Andreæ Danduli , & ex Epiſtolis ipſius Alexandri III. Vide Sandinum pag. 384. Oppoſitum tradunt Georgius Luckfeld de Rerum German. Scriptoribus pag. 175. Chriſt. Matthiæ pag. 939. Gaſpar Hedion. lib. 10. Hiſt. Eccl. cap. 8 Funcius lib. 4. Chron. Ajunt nonnulli ſpectatorem fuiſſe hujus facti Theodorum Marchionem Miſniæ , qui ad erigendum Imperatorem accurrerit. Mirum fabulæ fidem adhibuiſſe pag. 205. 2. Papirium Maſſonum ! De Guilelmo Cave in Secuto Valdenſi , aliiſque Proteſtantibus eamdem adſtruentibus nil dicam aliud , niſi unius Theodori incerto teſtimonio illorum narrationem inniti , noſtram vero notis , integerrimis . & ocularibus teſtibus . Iniqua & illa de Alexandro III. Friderici expoſtulatio apud Chriſt. Matthiæ præcit.

Ecce paterna fides , & magni Præſulis alma
Integritas , humiliſque Petri veſtigia ſectans .
Jam non ferre crucem Domini , ſed tradere regna
Gaudet , & Auguſtus mavult , quam Petrus haberi .

Plura ibidem leguntur hujus furfuris.

CLXXI. DEINDE Romanam Ecclesiam rexit Lucius III. antea Humbaldus Allucingolus Lucensis, qui decessorum exemplo civili seditione exagitatus adiit Veronam, ubi anno quinto sui muneris inchoato persolvit naturæ debitum anno 1185. VIII. Cal. Decembris.

CLXXII. NON absolvit in Episcopatu Romano biennium successor Lucii *Urbanus III.* antea Lambertus Cribellus Archiepiscopus Mediolanensis. Etenim Venetias migraturus ad classem adversus Turcas comparandam, Ferrariæ tristi accepto nuncio de expugnatis a Saladino Jerosolymis, conceptoque ex mœrore animi morbo, anno 1187. XIV. Cal. Nov. occubuit.

CLXXIII. AT BREVIOR fuit Pontificatus *Gregorii VIII.* antea Alberti de Mora Beneventani, qui Ferrariæ inauguratus, adveniens Pisas hujus urbis cives cum Genuensibus conciliaturus, ibi intempestivo confectus est morbo, anno ipso 1187. die a sui electione 57. & 17. Decembris.

CLXXIV. VIX TRES Apostolici regiminis expleverat annos *Clemens III.* antea Paulinus Scholarius Episcopus Prænestinus, post obitum Gregorii electus Pisis; quando seditione Romanorum civium composita, e vivis excessit IV. Calend. Apriles anno 1191.

CLXXV. ETSI Hyacinthus Ursinus, dum renunciatus est Pontifex, assumpto nomine *Cælestini III.* ageret annum ætatis suæ 85. superstes fuit tamen annis fere septem, & de Christiana republica optime meritus fatis cessit anno 1198. VI. Idus Januarias.

CLXXVI. CHRISTIANAM exeunte Seculo XII. moderabatur rempublicam *Innocentius III.* antea Lotharius Comitis Signiæ Filius, electus statim ac Cælestinus reconditus fuit tumulo. Fuit in utroque Jure doctissimus, potestatis, ac ditionis Pontificiæ vindex acerrimus, Quæsitorum Fidei adversus Albigenses primus auctor, & pacis, atque incrementi religionis studiosissimus. Celebratum ab illo IV. Lateranense Concilium, Œcumenicum XII. Istud vero, & Innocentii obitus, qui contigit anno 1216. die 16. Julii, ad Seculum spectant Decimumtertium.

PA-

PATRIARCHARUM NOMINA.

SUPERIORI Seculo dictum est recuperatam fuisse a Christianis civitatem Sanctam Jerusalem. Series itaque Patriarcharum ejusdem civitatis est iterum assumenda. Eodem anno 1099. captæ urbis electus est *Daibertus* Pisanus, Apostolicæ Sedis Legatus, a Balduino depositus anno 1103. Deinde sederunt Seculo XII. *Ebremarus*, *Gobelinus*, *Arnulphus*, *Germundus*, *Stephanus*, *Vvillelmus*, *Fulcherius*, *Almaricus*, *Heraclius*, *Albertus* Eremita, & *Monachus*, (1) qui decessit anno 1204. Antiochiæ vero, quam Christiani expugnarunt anno 1098. primus sedit usque ad annum 1136. *Bernardus* natione Gallus: postea vero *Rodulphus*, *Aimericus*, & *Rodulphus II.* qui ex hac vita migravit anno 1220.

CAPUT II.

SYNODORUM SECULI XII. ELENCHUS.

ROMÆ plura hoc Seculo celebrata fuere Concilia, eaque præsertim ad abolendum jus a principibus laicis usurpatum conferendi Ecclesiastica beneficia, sive, ut ajunt, investituras, tot schismatum, anathematum, bellorumque originem. Nam eam ob rem superstite adhuc Paschali II. anno 1102. & rursus anno 1104. 1110. 1112. & 1116. quinque celebrata fuere *Lateranensia Concilia*: quorum primo Henricus IV. rursus sacrorum usu fuit interdictus: altero eadem pœna mulctati regii Consiliarii, aliique in Anglia investituras exequentes: in tertio item vindicantes sibi Ecclesiasticorum bonorum dispositionem, simulque diripientes res naufragorum diris devoti fuere: in quarto jus dandi investituras, quod per vim Henricus V. extorserat, revocatum est, promulgato in eumdem imperatorem anathemate; & in quinto proscriptis item investituris præcedentis Concilii acta confirmata fuerunt. Lateranensibus hisce Synodis

(1) Proprium nomen. Ortus fuerat in diœcesi Florentina.

definitione ac ſententia concordes fuere, *Jeroſolymitana* anno 1111. celebrata præſide Conone Apoſtolicæ Sedis Legato: *Anſana* anno 1112. collecta ab Archiepiſcopo Lugdunenſi Joanne: *Bellovacenſis* anno 1114. in Archiepiſcopatu Remenſi ſub prælaudato Conone, *Capuana*, & *Colonienſis* anno 1118. & *Remenſis* anno 1119. In his vero poſtremis una cum Henrico V. damnatus eſt Mauritius cognomento Burdinus, ſive Antipapa Gregorius VIII. de quo præced. capite n. 161.

MAGNA de *Inveſtituris* controverſia componi cœpit anno 1122. in Concilio Conſtantienſi adſtantibus Legatis Calliſti II. atque concordia firmata eſt, Henrico eique adhærentibus ab omni cenſura abſolutis, in Concilio *Lateranenſi VI.* & Generali IX. proximo anno 1123. Præfuit Synodo idem Calliſtus, & interfuerunt Epiſcopi 300. In Pandulphi Piſani ſcriptis *nongenti* mendoſe leguntur. Reſtituit in his duobus Synodis Henricus Catholicæ Eccleſiæ omnes inveſtituras, quæ per baculum & anulum fieri conſueverant, omnemque liberam Eccleſiaſticarum dignitatum electionem & conſecrationem: & Calliſtus conceſſit imperatori, ut electiones Epiſcoporum & Abbatum regni Teutonici fierent eo præſente, abſque ſimonia & violentia; & Electi ab eodem imperatore reciperent *regalia*, ideſt, Feuda per ſceptrum, vel ſignum externum.

PSEUDO-PONTIFICES ſequentibus Synodis depoſiti & damnati fuerunt: Gregorius VIII. anno 1117. in Concilio *Beneventano*, & in Generali Lateranenſi nuper laudato. Petrus Leonis, ſeu Anacletus II. anno 1130. in Concilio *Anicienſi* ad ripam Ligeris: anno 1131. in *Remenſi*, cui adfuit Innocentius II. & regi Francorum Ludovico regalem impoſuit coronam: anno 1132. in *Placentino*; & anno 1134. in Concilio *Piſano*; in quo etiam depoſitus fuit Alexander Leodienſis Epiſcopus Simoniacus. Victor III. Antipapa, & Fridericus imperator, a quo fuerat intruſus, excommunicationis pœnam ſubierunt in Synodo Papienſi anno 1160. & *Lateranenſi VIII.* anno 1168. In Veneta anno 1177. in qua Alexander III. & Federicus imperator reconciliati fuerunt, Paſchalis III. dejectus eſt.

HÆRETICOS proſcripſere, quæ ſequuntur, Concilia: *Florentinum* anno 1105. vanitatis erroriſque redarguit il-

illius urbis Episcopum Fluentium effutientem natum jam esse Antichristum, & mundi interitum imminere: Concilium *Lateranense VII.* & X. Generale anno 1139. rescissis Actis pseudopontificis Anacleti II. condemnavit hæresim Arnaldi Brixiensis, Petri de Bruis, atque his adhærentium. Præfuit Concilio Innocentius II. & interfuerunt Archiepiscopi & Episcopi mille. Damnatæ in hoc etiam Concilio hæresis Simoniaca, Investituræ, & Nicolaitarum turpitudines; indictumque anathema iis, qui in clericum, aut monachum violentas manus injiciunt. In Senonensi anno 1140. damnata sunt Petri Abaelardi nefaria dogmata; atque in *Jerosolymitano* 1142. proscripti Armeniorum errores. Bogomilos damnavit anno 1143. *Constantinopolitanum* Concilium collectum a Michaele Oxita Patriarcha, & in *Parisiensi* anno 1147. reprobati fuerunt errores, de quibus accusabatur Gilbertus Porretanus Episcopus Pictavensis. Anno demum 1179. in Concilio *Lateranensi IX.* & Œcumenico XI. sub Alexandro III. statutis iis, quæ ad Ecclesiasticam attinent disciplinam, ab Episcopis tercentis damnati sunt Valdenses, & Albigenses hæretici.

E RELIQUIS Synodis notandæ sunt, *Parisiensis* anno 1105. qua Philippus rex, & Bertrada, ob incestas nuptias excommunicati, præstito juramento omnimodæ separationis, impetrarunt absolutionem: *Moguntina* anno 1105. in qua depositio Henrico IV. hujus Filius evectus est ad imperium: *Tarsensis* in Cilicia, in qua anno 1177. Græci Armeniique Eutychianam damnarunt pariter hæresim, & ad communionem redierunt, *Abrincatensis* in finibus Normanniæ, ac Britanniæ, quæ a cæde S. Thomæ Cantuariensis anno 1172. absolvit Henricum II. regem Angliæ; & *Divionensis* in Burgundia, in qua anno 1199. damnatæ fuerunt illicitæ nuptiæ Philippi Francorum regis, qui ducta altera uxore Ingeburgem legitimam conjugem repudiaverat. (1)

(1) Jure meritoque prætermissimus Pseudo-concilium Moguntinum anni 1085. in quo statutum fuit obedientiam præstandam esse Antipapæ Guiberto; exauctoratus fuit S. Gregorius VII., & depositi quindecim Episcopi eidem Gregorio adhærentes. Agunt de hoc Concilio Conradus Ussergensis, & Sigebertus in Chronicis; plura autem Leo Hostiensis lib. 3. cap. 70.

CAPUT III.

Hæreses Seculi duodecimi.

Sequitur, ut hæreſes deſcribamus. Harum Auctores fuere *Tanchelinus*, *Petrus de Bruis*, *Henricus* Toloſanus, *Petrus Abaelardus*, *Conſtantinus Chryſomalus*, *Bogomilus*, *Arnaldus* Brixienſis, *Gilbertus Porretanus*, *Joachimus Abbas*, & *Petrus Waldo*. De Tanchelino perditiſſimo homine, tam deliro, ut ſe Dei filium eſſe jactaret, ac tam impuro, ut virgines in conſpectu parentum, nuptaſque coram viris dixerit comprimendas, nil afferendum eſt aliud, quam illum Antuerpiam claram, Brabantiæ Urbem, & emporium toto orbe celeberrimum corrupiſſe, ſed opportune extinctam peſtilentiſſimam contagionem opera S. Norberti, de quo capite proximo.

Petrus de Bruis, & *Henricus* ejus diſcipulus circa annum 1140. errores ſpargebant ſuos. Nam ad illorum evertendam hæreſim Eugenius III. anno 1147. Toloſam miſit Albericum Epiſcopum Oſtienſem. Hi vetus Teſtamentum rejiciebant, baptiſmum ante uſum rationis adminiſtratum improbabant, adhærebant Iconoclaſtis, cruceſque frangebant, ſacras demoliebantur ædes, pſalmodiam, preceſque ore prolatas irridebant, Sacrificium Miſſæ, & Sacerdotum abjiciebant conſecrationem. Petrus Anatiliæ, ſive ad Fanum S. Ægidii crematus eſt. Henricus prædicto anno 1147. ſuit conjectus in carcerem, ubi deceſſit.

Memoravimus ſuperiori Seculo *Bogomilos*, quamdam ſectam Manichæorum, horumque ducem Hiſtorici ajunt fuiſſe Baſilium medicum, cum ſuis igni traditum jubente Alexio Comneno. Verum fuit quoque *Bogomilus* monachus, damnatus, ut ſuperiori cap. diximus, anno 1143. in Synodo C. P. cujus meminere perpauci. Ad Manichæorum dogmata addebat dæmones habitare in corporibus defunctorum, quos proinde relinquebat inſepultos, effodiendo, & projiciendo extra Eccleſias oſſa cineresque fidelium. Fas eſſe autumabat tondere in monachos etiam copulatos conjugio, & invitos quidem, ac reluctantes, nec verebatur Deo, quem

nos

nos colimus, maledicere. Fuit per id temporis *Conſtantinus Chryſomalus*, duas in homine commentus animas, baptiſma parvulorum irridens, exhibendum principibus honorem, ac ſi diabolo conferretur, execrans, atque id genus ineptiarum nugarumque pleniſſimus.

PETRUS ABAELARDUS ortus in oppido Palatii diœceſis Nannetenſis, poſt conſuetudinem cum Heloiſia, ex qua filium ſuſcepit, & cujus cauſa a feminæ conſanguineis amputata fuerunt illi virilia (1), S. Dionyſii monachus Pariſiis effectus, nimis argute de divina Trinitate diſputando, aliaque Theologiæ capita pertractando, non evitavit ſupinos errores, dogmatizans Deum eſſe prorſus inaſpectabilem beatis, caſtum Dei timorem non futurum in cælis, nullum dari ignorantiæ peccatum, atque his conſimiles errores alios: quos tamen morti proximus dicitur retractaſſe; immo in Senonenſi Concilio anno 1140. S. Bernardo erroris capitula deſignanti, & aſſerenti Abaelardum loquentem de Trinitate ſapere cum Ario, agentem de gratia ſentire cum Pelagio, & de Chriſti perſona ſcribentem adhærere Neſtorio, ipſe Abaelardus ad Sedem Apoſtolicam provocavit, ad quam acceſſurus præpeditus eſt ægritudine, obiitque anno 1142. apud monachos Cluniacenſes, a Petro Venerabili cohoneſtatus amplo, ſplendidoque Epitaphio (2).

ARNALDUS e Brixia contendebat omnia bona temporalia eſſe laicorum, & injuſtiſſime a Clericis detineri, nec ſalutem conſequi poſſe Epiſcopos regalia, & monachos poſſeſſiones habentes: quod poſtea Marſilius Patavinus,

(1) Exſectus eſt *Abaelardus* procurante Fulberto Canonico Pariſienſi, cui Heloiſia neptis erat. Hæc ad preces Epiſcopi Trecenſis præfecta fuit inſigni virginum monaſterio. S. Bernardi de Abaleardo judicium confirmatur Innocentii II. epiſtola ad Epiſcopos Galliarum aſſervata Lutetiæ Pariſiorum ad S. Victoris cœnobium. In ea etenim hæc habentur: *Dolemus quod in Petrè Abaelardi pernicioſa doctrina Arii, Manichæi, Neſtorii, Eutychiani & Dioſcori hæreſes pullulare cœperunt; unde univerſa ipſius Petri perverſa dogmata cum ſuo auctore damnamus, &c.*

(2) Epitaphium Petri Abaelardi, ut habetur apud Caveum in Seculo Valdenſi, ita clauditur,

Eſt ſatis in tumulo, Petrus hic jacet Abailardus,
Cui ſoli patuit ſcibile quidquid erat.

Ibidem obiiſſe dicitur XI. Kalendas Majas.

Ioannes de Iamduno ICC. Waldenſes, Huſſitæ, & alii hæretici propugnarunt. Arnaldus vero Roma expulſus ſub Hadriano IV. captus eſt in finibus Hetruriæ,

Appenſuſque cruci, flammaque cremante ſolutus,

ut lib. 3. de Geſtis Federici inquit Gunterus.

GILBERTUS *Porretanus*, cum Deum a Deitate, & relationes divinas ab eſſentia diſtingui affirmaſſet, iſtorum articulorum damnationi factæ anno 1147. in Synodo Pariſienſi, & ſequenti anno in Remenſi præſente Eugenio III. ſponte libenterque ſubſcripſit, Victavenſi Eccleſiæ ob hanc laudabilem demiſſionem honorifice reſtitutus. Etiam Joachimus abbas Calaber de Trinitate non recte ſenſit; negavit enim divinas perſonas eſſe revera unum, & idem cum divina natura; ſed poſt ejus obitum, cui proximus ſcripta ſua judicio Sedis Apoſtolicæ ſubjecit, vetuit Honorius III. Innocentii III. ſucceſſor, ne hæreſis nota infametur.

WALDENSIUM Secta erupit anno 1160. cum *Petrus Waldus* Lugdunenſis, ſociorum ſuorum uno repentina morte ſublato, perterritus ceteros ad Evangelicam paupertatem ſectandam hortatione exemploque perduxit. Hinc Waldenſes appellati etiam ſunt Pauperes de Lugduno, Cathari, ſeu Puritani, in Sabaudiæ autem & Pedemontii vallibus *les Barbets*. His conjuncti ſunt Albigenſes, nomen ſortiti ab Alba Helviorum, ſeu Albiga Galliæ urbe, in qua frequentiſſimi inſederunt. (1) Non divitiarum contemptus, ſed hæreſeon portenta, in Waldenſibus, & Albigenſibus reprehenduntur. Etenim Eccleſiam Romanam a Silveſtri temporibus defeciſſe, ac modo eſſe vitiorum omnium ſentinam, jejunia, ritus, indulgentias, obedientiam Eccleſiaſticis Prælatis exhibendam, juramentum res eſſe inutiles, & interdictas, nullum dari Sacramentum præter Baptiſmum, & Euchariſtiam, hanc etiam a laicis confici ſola recitatione orationis Dominicæ, & Sacerdotes in grave peccatum lapſos conſecrandi amittere poteſtatem, ſunt dogmata Waldenſibus & Albigenſibus communia. Fleurius ad annum 1184. ſcribit Waldenſes initio erraſſe in eo duntaxat, quod paupertatem deſi-

(1) De his rurſus proximo Seculo XIII.

desidem, & fanaticam profitebantur, spernebantque Ecclesiasticam potestatem. At paullatim excrescere errorum monstra, & facile improbos convenire, experimento compertum est. *Sabbatatos*, & *insabbatatos* quidam dixere, non quod in Sabbato judaizarent, ut commenti sunt aliqui; sed quod ob nimiam paupertatem calceos deferrent ligneos, quos Galli vocat *Sabots*.

In prælaudato Concilio Remensi anno 1147. dementiæ potius, quam hæresis laborare malitia visus est *Eudon* quidam, Gallice *Eon*: qui sæpe in Ecclesia audiens clausulam illam Exorcismorum, *Per eum, qui judicaturus est vivos & mortuos*, se futurum esse universorum judicem prædicabat: & quod nemo satis mirabitur, tam insana, & absurda venditans, magnam Vasconiæ atque Armoricæ, sive Britanniæ minoris partem corruperat. Quidam denique Seculo XII. ostentantes vitæ integritatem, omniaque exercentes exterioris pietatis officia, & se *Apostolicos* nominantes, abhorrebant a nuptiis, & nihilominus mulieribus turpi concubitu frequentissime miscebantur; quamobrem illos exagitat ac perstringit S. Bernardus sermone 66. in Cantica. Atque de hæresibus hactenus (1).

(1) Erupit Seculo XII. nova hæresis *Catharorum*, longe ab ea diversa, quæ emersit Seculo III., aliter vocata Novatianorum. Horum Catharorum meminit ad annum 1163. Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, ubi refutatos ait ab Ecberto Abbate S. Florini, & a S. Hildegarde. Dicitur ab Ughello in Archiepiscopis Mediolanensibus ad an. 1173. Galdinum redivivæ Catharorum hæresi bellum indixisse. At *Catharorum* nomen iis omnibus, qui se puros, probosque Christianos jactarunt, commune est. Hi Cathari, ut apud D. Acherium tom. 1. Spicilegii refert *Bonacursus*, qui Mediolani fuerat illorum magister, dogmatizabant, diabolum divisisse elementa, creasse hominem de limo terræ, vi in illum intrusisse angelum lucis, concubuisse cum Eva, & genuisse Caim, ex hujus sanguine procreatos fuisse canes, omnia fere, quæ in Veteri Testamento narrantur, diabolo auctore evenisse. Addebant ad hæc, aliaque veterum Manichæorum deliramenta, crucis signum esse characterem bestiæ, Silvestrum fuisse Antichristum, defeciisse ab illius ætate Ecclesiam. Negabant Christum ea, quæ de ipso narrantur, fecisse, nisi apparenter, ejusque cum Arianis impugnabant divinitatem. Omnes manducantes carnem animalium, ova, caseumque damnari asserebant. Hi *Cathari* videntur esse progenitores *Albigensium*, de quibus proximo Seculo XIII. & paullo supra in *Valdensibus*.

CAPUT IV.

Scriptores Ecclesiastici Seculi duodecimi.

CCXL. circiter enumerat Seculum, in quo versamur, Scriptores. Digni sunt, quorum recolitur memoria, saltem XXIII. tribus additis lectissimis Feminis, quamvis nec ceteri flocci habendi sint, ac spernendi.

Horum itaque primus est *Leo Marsicanus* a patria Lucaniæ urbe ita appellatus, monachus Cassinensis, & S. R. E. Cardinalis; qui monasterii sui Chronicon edidit, obiitque post annum 1115. Secernendus est autem ab alio *Leone* Cassinensi item monacho & Cardinali, a quo editum fuit Epistolarum PP. RR. Regestum. Sequitur *Sigebertus* monachus Gemblacensis(1), præclari in Belgio, seu finibus Brabantiæ cœnobii, scriptor Chronici ab anno 381. ad annum 1112. libri de Scriptoribus Ecclesiasticis, & alterius de Gestis Abbatum Gemblacensium. E vivis sublatus est anno 1113. Tertium locum damus *Ruperto Abbati Tuitiensi* ad ulteriorem Rheni ripam, & e regione Coloniæ Agrippinæ: quem conscriptis in utrumque Testamentum Commentariis plurimis, de divinis Officiis, dialogis Asceticis, aliisque libris multiplicis argumenti, rapuit inexorabile fatum anno 1135.

Quarto laudandus mihi foret, si facundia, ac tempus adesset, *S. Bernardus*, ortus anno 1091. in Gallia Celtica, seu Burgundia, non procul a Divione, amplexus cum adolescentibus aliis supra 30. institutum Cisterciense. Innocentii II., ad cujus obedientiam anno 1135. perduxit S. Guilelmum ducem Aquitaniæ, contra Anacletum invicte partes tutatus, Petri Abaelardi, Gilberti Porretani, Petrobrusianorum, & Apostolico-

(1) Sigebertus Henrico IV. adversus Romanos Pontifices S. Gregorium VII & Paschalem II. dicitur adhæsisse. Scripsit & Chronicum Otho Frisingensis, cujus urbis pars amplior igne conflagravit octavo post obitum Chronographi mense anno 1159. Honorius itidem Augustodunensis Chronicum usque ad annum 1138. perduxit: ejusque hoc eodem capite Ecclesiastica Scripta recensemus.

corum ſtrenuus impugnator; ſermonum, Epiſtolarum variorum Tractatuum, moralium inſtitutionum, hymnorum quoque, Odarumque, quibus univerſam ferme ſacram eruditionem complectitur, auctor egregius, atque a ſtyli fluiditate & dulcedine dictus *Melliſluus*. Migravit ad ſuperos anno 1153. poſt erecta Ordinis ſui monaſteria 160.

Occurrunt modo duo Græci, *Euthymius Zigabenus* monachus C. P. & *Nicetas Byzantinus*, quorum unus edidit Commentaria in Sacros libros, & Panopliam adverſus hæreſes; alter tractatum Apologeticum pro Synodo Chalcedonenſi. Floruit autem uterque circa annum 1120. Qua ætate Græce item annales, epiſtolas, varioſque tractatus conſcripſit *Michael Glycas* natione Siculus.

Tres ordine ſervato ſequuntur inter Latinos percelebres, *Hugo de S. Victore*, *Honorius Auguſtodunenſis*, & *Petrus Mauricius* cognomento *Venerabilis*. Atque *Hugo*, quem alii dixere Saxonem, alii Belgam, & Iprenſem, Canonicus Ord. S. P. Auguſtini, & ipſius *Auguſtini lingua* vocatus, adnotationibus in Sacros libros, ſententiarum ſumma, inſtitutionibus religioſæ vitæ, libriſque compluribus Theologicis, & philoſophicis, & liturgicis præclariſſimus, obiit florida adhuc ætate anno 1140. *Honorius* dictus Solitarius eodem tempore floruit, ſcripſitque *Gemmam animæ*, de officio & ceremoniis Miſſæ, de Luminaribus Eccleſiæ, ideſt, Scriptoribus viriſque illuſtribus, de Romanis Pontificibus, Synopſim mundi, ac de Prædeſtinatione & libero arbitrio: & Petrus *Venerabilis* appellatus ob morum honeſtatem, abbas Cluniacenſis, contra Judæorum pervicaciam, adverſus Saracenos, hæreticoſque & in ſtatutis Cluniacenſibus, in Rithmis hymniſque ſtudium impendit, e vita excedens anno 1156.

Singulari commemoratione recolendus eſt *S. Norbertus* Præmonſtratenſium Parens, & Archiepiſcopus Magdeburgenſis, quem diximus oppugnaſſe Antuerpiæ hæreſiarcham impurtiſſimum Tanchelinum, quod contigit circa annum 1126. quamvis unum tantum Sermonem Norberti exhortatorium ad Fratres exhibeat nobis viceſimum primum Bibliothecæ Patrum volumen.

Re-

RECENSENDI nunc *Gratianus*, *Petrus Lombardus*, *Joannes Sarisburienſis*, & *Hugo Etherianus*: Primus patria Cluſinas, ſed monachus cœnobii S. Felicis Bononiæ, ſcripſit Collectionem Canonum, ſive *Decretum* in partes tres diſtributum. Complectitur pars una diſt. 101. altera cauſas 36. quarum ſingulæ varias continent quæſtiones; & pars tertia agit de Conſecratione diſtinctionibus 5. Approbavit Gratiani Decretum anno 1151. Eugenius III. atque juſſit, ut publice in Academiis legeretur. *Petrus* Lombardus patria Novarienſis, & Pariſienſis Archiepiſcopus, a quatuor ſententiarum libris, in quos tot commentaria ediderunt Doctores Scholaſtici, vulgo appellatus *Magiſter Sententiarum*, ſcripſit quoque Gloſſas Pſalmorum, & Epiſtolarum, ut inquit illius Epitaphium. Emortualis ei annus 1164. (1) *Joannes* Sarisberiæ in Anglia ortus, de nugis Philoſophorum, de omni re philologica, de Epiſtolis S. Pauli, de rebus geſtis SS. Thomæ, & Anſelmi Cantuarienſium, ac ſupra 200. epiſtolas ſcripſit erudite, eleganterque; addidit venuſtum Poema inſcriptum *Eutheticon*; obiitque mortem anno 1182. *Hugo* autem *Etherianus* Etruſcus labente Seculo Conſtantinopoli, ubi plurima Manuelis Imp. gratia fruebatur, ad Alexandrum III. ſcripſit contra errores Græcorum, & pertractavit quoque erudite de regreſſu animarum.

S. THOMAS nuperrime laudatus, & coronatus martyrio anno 1170. ſcripſit Epiſtolarum libros 6. quas edi curavit noſter Chriſtianus Lupus. Secernendus eſt autem a *Thoma Anglo*, qui conſcripſit Hiſtoriam cœnobii Elvenſis, vita functus circa annum 1195.

LAU-

(1) Addendus *Petrus Comeſtor* Trecenſis, auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ, Canonicus Reg. S. Victoris Pariſ. Obiiſſe aliqui ſcribunt an. 1160. ſed revera obiit an. 1198. legitur ejus Epitaphium, quod ſequitur:

Petrus eram, quem petra tegit; dictuſque Comeſtor,
Nunc comedor vermis: doceni, nunc ceſſo docere.
Quod ſumus, iſte fuit; poſthac erimus quod hic eſt.

Item addendus *Hildebertus* creatus Archiepiſcopus Turonenſis ab Honorio II. *Arnulphus* Archidiaconus Sagienſis, qui ſcripſit de Schiſmate orto poſt deceſſum ejuſdem Honorii. *Anſelmus* Epiſcopus Havelbergenſis, qui pertractavit de Latinorum, Græcorumque controverſiis, ſedente Eugenio III. &c.

LAUDANDI nunc *Richardus a S. Victore*, & Petri duo, *Bleſenſis*, & *Cellenſis*. Richardus Scotus Canonicus Regularis permulta ſcripſit Aſcetica, Theologica, & Exegetica, (1) obiitque Pariſiis anno 1173. Petrus Bleſenſis Anglus ſoluta oratione de Sacramento Pœnitentiæ, & metro de Euchariſtia, aliaque docte ſollerterque conſcripſit, extinctus circa annum 1200. At Petrus Cellenſis ex monacho Carnotenſis Epiſcopus, epiſtolis ac ſermonibus, aliiſque ſpectantibus ad diſciplinam clauſtralem conſcriptis, naturæ conceſſit anno 1187.

COMPLENT præfixum XXIII. numerum duo Latini, quos ſuperiori memoravimus capite, *Petrus Abaelardus*, & *Gilbertus Porretanus*, ac duo Græci, *Conſtantinus Manaſſes*, & *Theodorus Balſamon*. Conſtantinus Hiſtorias in compendium redegit a mundi initio uſque ad annum 1181. unde illius colligitur ætas. *Theodorus* vero C. P. collectis Eccleſiaſticis Conſtitutionibus, editiſque Commentariis in Canones Apoſtolicos, & in Nomocanonem Photii, ad annum uſque 1203. quo Latini occuparunt Conſtantinopolim, vitam protraxit (2). Expletum tamen numerum amplificarent, ſi agendum foret de ſingulis, bene multi, *Guibertus* Normannus, *Theodorus* Syrus, *Theodoricus* Epiſcopus Leodienſis, *Berengoſus* Abbas, *Laurentius* Veronenſis, *Guido* Carthuſianus, *Eadmerus*, ſive *Emundus* monachus Anglus, *Simeon* itidem Anglus, *Vvillelmus* monachus Malmsburienſis, *Guilelmus* Clarævallenſis, *Philippus* Eleemoſynarius Abbas Bonæ Spei in Hannonia, *Conſtantinus* Hermenopolus, *Arnoldus* Carnotenſis Abbas Bonævallis, *Euſtachius* Theſſalonicenſis, *Andronicus* Comnenus Byzantinus,

(1) *Exegetica* dicimus ſcripta, quibus divini libri explanantur, a Græco vocabulo ἐξηγέομαι, quod idem ſignificat, ac *interpretor*, *expono*.

(2) *Theodorus Balſamon* confundendus non eſt cum *Antiocho Balſamone*. Is enim compoſuit πρόχειρον νόμων, *Promptuarium Legum*, vixitque, ut fertur, ſuperiori ſeculo XI. circa eadem tempora, quibus floruit Michael Pſellus, de quo in Adnotat. ad caput 4. ejuſdem Seculi undecimi. At Theodorus Balſamon, vir proculdubio doctiſſimus, claruit imperante *Iſacio*, de quo infra capite 5. Ex præpoſito Eccleſiæ B. Virginis ad *Blachernas* extra mœnia C. P. electus eſt Patriarcha Antiochenus. Hujus doctrinam commendans nullatenus ea adprobo, nec laudo, quæ ſcripſit adverſus Latinos, & contra Romanam Eccleſiam.

nus, Joannes *Zonaras*, *Radulphus* decanus Londinenſis, *Balduinus* pariter Anglus, *Stephanus* Aurelianenſis, &c.

POSTREMO tres mihi laudandæ ſunt Feminæ. Harum prima eſt *Anna Comnena* filia Alexii Comneni Imp. & Irenis, quæ circa annum 1148. elegantiſſime ſcripſit libros 15. hiſtoriarum ab anno 1069. uſque ad annum 1118. Altera *S. Hildegardes* abbatiſſa monaſterii S. Ruperti ad Bingiam prope Rhenum, cujus Revelationum libros 8. approbarunt Eugenius III. aliique Pontifices. Ad cæleſtem Sponſum migravit anno 1180. Tertia eſt *S. Eliſabeth* abbatiſſa Sconhaugenſis in diœceſi Trevirenſi; quæ obiit anno ætatis ſuæ 36., Chriſti 1165., conſcriptis permultis epiſtolis, libriſque tribus Revelationum.

CAPUT V.

IMPERATORUM, SANCTORUMQUE CATALOGUS.

HENRICUS V. Henrici IV. (1) & Berthæ filius, aſſumpto contra parentem imperio anno 1105. poſt illius obitum, qui contigit anno proximo, imperavit annis 19. & e vivis exceſſit anno 1125. nulla prole ex Mathilde conjuge, præter filiam Chriſtianam nomine, ſuſcepta. Anno 1111. Romam profectus vi, & armis a Paſchali II. inveſtituras extorſit, & in Germaniam rediens Patri juſta perſolvit. Revocatis deinde in Synodo Lateranenſi privilegiis ei violenter conceſſis, Romam reverſus eſt iratus & furens, & Gelaſio II. a quo percuſſus eſt anathemate, ſurrogavit Mauritium Burdinum, hoc eſt, Gregorium VIII. pſeudopontificem. Ab iſto rurſus, quod acceperat a Paſchali, recepit imperiale diadema. Reconciliatus eſt tamen anno 1122. Apoſtolicæ Sedi.

SUCCESSIT Henrico anno 1125. *Lotharius II.* dux Saxonum, quem anno 1133. coronavit Innocentius II. Rogerium Siciliæ regem eidem Innocentio adverſantem, & anti-

(1) In quibuſdam Diplomatibus appellatur Henricus IV. a pluribus Hiſtoricis V. inter Reges Germaniæ, & IV. inter Imperatores. Vide præced. Sec. cap. V.

antipapæ Anacleto adhærentem, semel iterumque devicit; sed vitare non potuit mortis arma, quibus prope Tridentum vili in tugurio, dum repeteret Germaniam, anno 1137. coactus est cedere die 3. Decembris (1).

Electus deinde est *Conradus III.* nepos Henrici V. ex sorore. Repressit rebelles, Henricum Saxoniæ & Bavariæ Ducem, & hujus filium Guelphum. Filium habuit Henricum ex Geltrude susceptum, ante parentes extinctum. Is contra Guelphum, pro Genitore pugnavit: & exorti tum fuere *Guelphi*, & *Gibellini*, factio armigera & diuturna. Et Guelphi quidem a memorato Henrici filio, Gibellini ab urbe *Geblinga* (2), ubi Henricus Conradi Filius fuerat ablactatus, nomen traxere. Conradus e Palæstina reversus Bambergæ in Franconia obiit anno 1152. die Februarii 15. & in monumento S. Henrici I. recondi meruit.

Fridericus Ænobarbus (3) Conradi nepos, electus est eodem anno 1152. die 4. Martii, coronatus primum ab Arnoldo Colonienſi Archiepiscopo, Aquisgrani, deinde ab Hadriano IV. R. P. Verum huic offensus propter privilegia concessa Guilelmo Siciliæ regi, pertinaciter adhæsit Schismati, quod per annos duodeviginti turbavit Ecclesiam. Recole dicta cap. 1. numer. 170. Anno demum 1177. inter Imperium ac

---

(1) Obiisse quidam ajunt die 4. Decembris, alii die 6. sed liquet dies emortualis ex ejus Epitaphio, in quo legitur in monasterio prope Brucsuicum, quo illius cadaver Henricus cognomento *Superbus* transtulit: legitur, inquam,

Exuitur membris, heu, trina luce Decembris.

Tugurium ubi decessit in valle Tridentina situm erat inter Œnum & Lycum fluvios.

(2) Ita Historici quidam. Conradus autem in Chronico Laurishamensi cognominatur *de Weibelingen*. Hinc puto Gibellinos nomen duxisse suum.

(3) Fridericus I. a rufa barba Ænobarbus, Italis *Barbaroſſa* vocatus. Ita quoque appellabatur Cn. Domitius a barba æni, seu aheni coloris. Hujus emblema desumptum ex Thucydide, *Qui nescit dissimulare, nescit imperare*: ait enim Thucydides, χαίρω ἐδλιῶν τοὺς τολὺ γνόντας ἄρχειν. Flumen, cujus frigore interiit, ab aliis dicitur *Serra*. Idem esse fertur cum *Cidno*, in quo post æstum Alexander Magnus se lavans vix periculum mortis vitavit. In urbe Tyro Cadaver Friderici sepultum. Tyrum post duodecim obsidionis annos expugnavit delevitque Nabuchodonosor. Postea flammis Alexander consumpsit, alio tamen situ post expugnationem regis Assyriorum ædificatam. Vide cap. 26. Ezechielis.

ac Sacerdotium Venetiis inita est concordia: ac Fredericus ad Sacram expeditionem contra Saladinum profectus, anno 1190. in amne, cui *Ferri* nomen, in Cilicia, sive Caramania, die 10. Junii nimium fugiens calorem, mortifero extinctus est frigore.

Eodem anno 1190. imperium auspicatus est *Henricus VI.* Friderici & Beatricis filius. Coronatus est anno proximo a Callisto III. Is devicta Sicilia, aut veneno, aut vi frigoris attracti inter venandum apud gelidissimum fontem cubando, periit Messanæ anno 1197. die 28. Septembris, invisus magnopere Siculis.

Ab hoc tempore usque ad annum 1208. incertus fuit Occidentis Imperator; in duas enim partes divisi Germaniæ proceres, alii elegerunt *Philippum* ejusdem Henrici fratrem, alii vero *Othonem* filium Ducis Saxoniæ. At prædicto anno 1208. Philippus Bambergæ ab Othone Palatino de Witelspach pugione per insidias confossus est: atque ex eo tempore solus imperavit *Otho*, qui est hujus nominis IV.

In oriente *Alexius Comnenus* imperium administravit usque ad an. 1118. Deinde usque ad annum 1143. Alexii filius *Joannes Comnenus*. Tum ad annum 1180. *Manuel* Joannes filius. Postmodum *Alexius* a Manuele genitus, puer annorum duodecim, ab Andronico illius tutore anno 1183. crudelissime trucidatus. Post Alexium imperium biennio tenuit ipse parricida *Andronicus*, anno 1185. a furente plebe affectus ignominia, excruciatus, & cæsus. Salutatus tunc Imperator *Isaacius Angelus*, decimo post anno, nempe 1195. a proprio fratre Alexio Angelo excæcatus, & conjectus in carcerem. *Alexius-Angelus* anno 1203. a nepote suo Alexio Juniore, filio Isaaci Angeli, depositus est, & e throno dejectus.

Præter S. Bernardum abbatem Claræ-vallensem, ac Doctorem mellifluum, alii ejusdem nominis sanctitate conspicui claruerunt, maxime *S. Bernardus* Florentinus ex nobili Ubertorum gente, septimus monachorum Vallisumbrosæ Generalis, primus abbas cœnobii S. Salvii prope Florentiam, S. R. E. Cardinalis, & Parmensis Episcopus; & *Bernardus* Tironensis in Gallia Celtica Abbas, regibus atque optimatibus acceptissimus, & magnæ sanctitatis fama in Aquitania,

in

in Burgundia, & in Anglia. In Sanctorum autem Episcoporum cœtu connumerantur *Anselmus* Cantuariensis, *Gothofridus* Ambianensis, *Otho* Bambergensis Apostolus Pomeraniæ, *Anthelmus* Belicensis in Sabaudia, *Bruno* Signinus in Latio, *Albertus* Leodiensis, *Hugo* Lindunensis in Anglia, *Beno* Misnensis in Saxonia, *Petrus* institutor Congregationis Cellensis Episcopus Palæocastri, *Bertradus* Episcopus Convenarum in Vasconia, *Laurentius* Archiepiscopus Dublinensis, *Petrus* Tarantasiæ in Sabaudia, seu Fori Claudii, & *Galdinus* Mediolanensis.

E MONASTICÆ vero, & eremiticæ vitæ asperitate ad cælestia gaudia transierunt, *Stephanus* Grandemontensis Familiæ Parens, *Malachias* monachus, & Primas Hiberniæ, *Famianus* Cistercienſis, *Guilelmus IX.* dux Aquitaniæ eremi cultor rigidissimus, *Guilelmus* alter institutor Guilelmitarum (1), *Hugo* Cluniacensis, *Gerardus* frater S. Bernardi, *Gilbertus* & *Godricus* natione Angli, aliique complures. Nec prætermittendi sunt viri principes virtute magis, quam sanguinis claritudine celebrandi, *Henricus* nempe rex Sveciæ, *Leopoldus* Pius Austriæ dominus, *Canutus* alter rex Daniæ, & *Ida* Gothofredi Bullionis parens sanctissima. Addamus martyribus tres pueros a Judæis enecatos, nempe *Guilelmum* anno 1146. affixum Cruci in Anglia, *Richardum* anno 1179. in Galliis eodem affectum supplicio, & *Robertum* anno 1181. item in Galliis a proprio patre suffocatum. Addamus ex femineo sexu Hombelinam S. Bernadi sororem, atque ex laicorum numero Cremonensem civem *Homobonum*.

CA-

(1) Hi *Guilelmi* imperite a pluribus confunduntur. Quem Augustinenses colunt IV. Idus Februarias, decessisse Historici ejusdem Ordinis, aliique tradunt anno Vulgaris Æræ 1157. Locus dormitionis ejus in horrida Senensis ditionis solitudine, olim *Stabulum Rhodis*, nunc *Sancti Guilelmi* appellatur Eremus. Fama est silvam etiam incoluisse non procul ab Ausure, & a Fano Herculis Etruriæ oppido. De *S. Norberto* Episcopo Magdeburgensi seq. capite 6. *S. Galganus* civis Senensis obiit anno 1187.

CAPUT VI.

Hujus Seculi dogmata, et disciplina.

NULLAM esse *in re* distinctionem inter Deum & deitatis substantiam, adeo perspicuum est ex ipsa divinitatis idea, ut non percipiam, quomodo oppositum in mentem Gilberti venire potuerit. Graduum discrimen in ipsa deitatis natura tribus communi personis, si affirmavit Abaelardus, hujus dogma prædamnaverat in Arianis, sibique semper constans, recte iterum damnavit Ecclesia. Christus *filium hominis* se se appellavit, natum ex muliere, & factum *ex semine David* tradit Apostolus; & qui proprie non esse dicendum hominem autumarunt, ab Ecclesiæ incunabulis Joannes appellavit antichristos; eosque merito XII. seculo execrabatur S. Bernardus. Contrahi ab omnibus, qui carnali generatione procreantur ex Adam, originale peccatum, hujusque reatum solvi Sacramento Baptismatis, ut quinto Seculo, ita duodecimo declaravit Ecclesia. Atque idem statuit de gratia, sine qua liberum arbitrium vitare nequit peccata. Dari ignorantiæ peccata, quæ sibi non imputari orabat S. David, Romanam Ecclesiam fidei servasse depositum, cunctaque ejus dogmata, ut singula verbo comprehendam, firmissima esse, Apostolica, atque divina, suadet etiam atque etiam damnatio hæreseon, quas tertio capite memoravimus.

FREQUENTES fuerunt hoc Seculo Episcoporum recursus ad Apostolicam Sedem; nam adversus investituras ad Paschalem II. accessere Otho Bambergensis, Anselmus Cantuariensis, & Ivo Carnotensis. Ab Innocentio II. pallium petiit S. Malachias Archiepiscopus Armachanus. Ad Eugenii III. Judicium delatus fuit error Gilberti Porretani. Lucio II. Alphonsus rex Lusitaniæ regnum suum reddidit vectigale. Coloniensis, & Moguntini Archiepiscoporum causa apud Eugenium III. fuit actitata; & Alexandro III. Parisios proficiscenti pedes osculatus est rex Ludovicus: eidem Venetiis subjecit se Imperator Fridericus, ad eumdem confugit ob Ecclesiasticam libertatem tuendam contra

Hen-

Henricum II. regem Angliæ S. Thomas Cantuarienſis. Habuit itaque inter tanta diſcrimina, & ſchiſmata Romanus Pontifex debitam a principibus, & a præſulibus venerationem.

CANONIZATIONES Sanctorum ampliori, quam antea, ſolemnitate fuerunt peractæ, Conradi Conſtantienſis a Calliſto II. Gothardi Saxonis, & Hugonis Gratianopolitani ab Innocentio II. Henrici Imperatoris, Eduardi Anglorum regis, Thomæ Epiſcopi & Martyris, & Bernardi Abbatis, necnon Theobaldi Eremitæ Vicetini ab Alexandro III. Stephani Grandemontenſis, & Othonis Bambergenſis a Clemente III. Petri Epiſcopi Tarantaſiæ, Ubaldi Eugubini. Joannis Gualberti Abbatis, Ladislai regis, aliorumque a Cæleſtino III. Homoboni Cremonenſis, & Cunegundis Imperatricis ab Innocentio III. Canonizationem Caroli Magni factam a Paſchali III. Pſeudopontifice nunquam approbavit Romana Eccleſia, ut diximus Seculo IX. Cap. 5. Colitur enim tantummodo inter Beatos.

FUERUNT nonnulli, qui cœperunt aquam vino admiſcere ante Miſſæ initium ob controverſiam hoc Seculo exortam, an aqua immediate in vinum, an in Chriſti ſanguinem convertatur: in qua priorem ſententiam propugnant Thomiſtæ: in alteram propendere videtur Innocentius III. de Celebratione Miſſarum. Quidam putant opinionem hanc poſtremam comprobari miraculo, quod ad annum 1192. referunt Baronius, ac Pagius. Qui aquam in vinum verti negant, & ſolam adſtruunt liquidorum permixtionem, non admodum quæſtionibus hujuſmodi commoventur. De baptiſmate autem, quod Agareni ad abigendum fœtorem, & dæmones expellendos, conferri infantibus ſuis petebant a presbyteris orthodoxis, quidquid Græci in Synodo CP. ſtatuerint, tenendum eſt, modo baptizantes Evangelicis verbis illud contulerint, ratum fuiſſe, nec repetendum, quamvis recta non fuerit intentio parentum. Secus dicendum de baptiſmo Turcarum, adminiſtrato abſque formula in Evangelio præſcripta. Vide ad annum 1148. Venerabilem Baronium.

INCREMENTA habuit hoc XII. Seculo Monaſtica diſciplina. Inſtitutus enim fuit anno 1120. Ordo Canonicorum Prænonſtratenſium a S. Norberto

(1): anno 1152. Congregatio Monachorum Montis Virginis in Regno Neapolitano a S. Guilelmo Vercellenſi: anno 1155. Congregatio Guilelmitarum: anno 1197. Ordo SS. Trinitatis Redemptionis captivorum a S. Joanne de Matha, & a S. Felice de Valois; cujus Inſtituti Fratres in Gallia *Mathurini* appellantur (2). Plures item inſtituti fuerunt Equitum Ordines, inter quos Jeroſolymitani S. Joannis Eleemoſynarii anno 1104. Templarii ann. 1118. aut ſequenti, Calatravæ in Hiſpania anno 1158. Teutonici in Alemannia anno 1197. Sancti Spiritus Agathopolis, ſeu Montis-Peſſuli anno 1198. Templariorum Ordo in Concilio Viennenſi anno 1311. ſub Clemente V. extinctus fuit. Jeroſolymitani (3) S. Joannis, expugnatis anno 1187. a Saladino Jeroſolymis, Marathon Syriæ, deinde Acam, olim Ptolemaidem Phoeniciæ urbem migrarunt, hinc autem anno 1290. Amathum, ſeu Limiſſum civitatem Cypri maritimam: inſulam Rhodon anno 1310. occuparunt. Hinc diſcedentes anno 1523. Viterbii a Clemente VII. fuerunt recepti. Melitenſem maris Africi inſulam ab Imperatore Carolo V. anno 1530. acceperunt.

APPENDIX

Externarum rerum Synopsis.

Vita functo anno 1108. Philippo I. Galliarum rege, ſucceſſit patri *Ludovicus VI.* cognomento *Craſſus*. Huic extincto anno 1137. ſuffectus eſt *Ludovicus VII.* Quo e vivis ſublato anno 1180. regnavit uſque ad annum 1223. *Philippus II.* cognominatus Auguſtus.

Post

(1) Obiit S. *Norbertus* anno 1134.

(2) *Theodorus Balſamon*, de quo ſupra capite 4., commemorat *Monachos Raſophoros*. Etenim inter Opera Theodori edita Gr. Lat. a Cotelerio, extat tom. 3. *Epiſtola ad Theodoſium Abbatem de Monachis Raſophoris*. Ita dicti ſunt, quoniam panno raſo, non hirta, aut villoſa tunica induebantur.

(3) Confirmati fuerunt ab Honorio II. anno 1124. & primus Ordinis Magiſter fuit Raymundus Podius. Florentinus dicitur a quibuſdam Hiſtoricis. Lucenſem fuiſſe puto. Lucæ enim etiamnum viget Podiorum Gens nobiliſſima.

Post obitum Alphonsi VI. Castellæ regnum ab anno 1109. administravit usque ad annum 1122. *Urraca* ejus filia: tum usque ad annum 1157. Urracæ Filius *Alphonsus VII.* Tum *Sanctius III.* ad annum usque 1158. uno nempe anno duntaxat. Postea *Alphonsus VIII.* usque ad annum 1214. In regno autem Legionensi regnavit *Ferdinandus II.* usque ad annum 1188. cui successit Filius *Alphonsus IX.* qui sceptrum tenuit usque ad annum 1231. In Navarra post Petrum filium Sanctii V. (1) regnaverunt Seculo XII. *Alphonsus*, *Garsias VI. Sanctius VII. Sanctius VIII.* atque in Aragonia post Petrum I. filium Sanctii I. *Alphonsus I.* idem ac rex Navarræ, *Ramirus II. Petronilla*, *Alphonsus II.* & *Petrus II.* (2)

Gothofredus primus rex Jerosolymorum, subacta Lycaonia, Cilicia, Cappadocia, Mesopotamia, atque ditione sua ad Arabiam usque protracta, decessit cum omnium mœrore anno 1100. Ei in regno successit *Balduinus* frater (3) qui anno 1104. potitus est Ptolemaidis, auxilium ferentibus Genuensium triremibus. Anno autem 1109. & sequenti idem *Balduinus* expugnavit Byblum, Tripolim, Berythum, & Sidona. Fatis Balduinus cessit anno 1118. eique suffectus est *Balduinus II. de Burgo*, illius affinis, & Comes Edessæ. Cæsus anno 1119. a Saracenis Rogerius prætor Antiochenus. At rex *Balduinus* hanc cædem ultus est die proxima, hostes Antiochia expulit, & principatum Antiochenum conjunxit regno Jerosolymitano. Veneti insequenti anno 1120. Saracenorum classem superarunt. Verum Balduinus a Sultano *Barac*, Solimani nepote, prælio superatus & captus, arctissimis constrictus est vinculis. Liberatus est anno proximo, quo MMM.

(1) Vide Appendicem superioris Seculi XI.

(2) In Anglia an. 1135. obiit *Henricus I.* Anno 1154. *Stephanus*. Anno 1189. *Henricus II.* Anno 1199. *Richardus I.* Regnavit tum *Joannes* nuncupatus *Senzaterra*. Decessit in Polonia an. 1139. *Boleslaus II.* 1146. *Ladislaus II.* 1173. *Boleslaus III.* Anno 1202. *Micislaus*. *Casimirus* 1194.

(3) *Balduinus I.* dono misit Genuensibus pretiosam patinam, in qua fertur Dominus postremum Pascha celebrasse. A quodam Syro, aut Græco, magno pretio a Balduino redemptam ajunt. At deceptum reæmi fraude venditoris, post Joannem Baptistam Labat Ord. Prædicat. *Mosheimius*, aliique tradunt.

Chriſtianorum fuderunt exercitum Saracenorum LX. M. Opportune ſuperveniens Veneta claſſis Saracenos e portu Joppe, nunc Zaffae, anno 1123. fugavit: anno autem ſequenti Tyrum ampliſſimam olim & munitiſſimam urbem expugnarunt Veneti; atque ad Jerapolim, nunc Aleppum, Joſcelinus ſuperavit, & occidit *Balac* Turcarum regem. Apameam anno 1126. Balduinus in ſuam redegit poteſtatem; aliiſque onuſtus victoriis ceſſit fato anno 1131. & illi ſucceſſit *Fulco* Andegavenſis. Is obiit anno 1142. ſuccedente patri *Balduino III.* cum matre ſua Meliſenda. Duce *Sanguigno* Aleppi principe, & Armenii cujuſdam proditione, Turcæ anno 1144. juxta Baronium, & Pagium 45. Edeſſam, nunc Orſam, ceperunt, ingenti Chriſtianorum numero trucidato. *Balduinus* vero obſedit anno 1153. & ſubegit Aſcalonem. Eidem regi mortuo, juxta Voſſium & Pagium anno 1163. juxta alios 1165. ſuffectus eſt frater illius *Almericus*; qui anno 1167. Alexandriam & Damiatam expugnavit: deceſſit vero anno 1173. relicto regno *Balduino IV.* filio ſuo adoleſcentulo annorum 13. Huic anno 1184. in regno Jeroſolymitano ſucceſſit, tanquam adminiſtrator & tutor, levir ejus *Guido Luſinianus*, maritus *Sibyllæ* ipſius Balduini ſororis, corona tamen impoſita *Balduino V.* filio *Sibyllæ*, nato annos duntaxat quinque (1). Puer anno proximo acerbo demerſus eſt funere, vi, ut aliqui tradunt, veneni. Ita *Guido* regnum indeptus eſt, cum magna Chriſtianorum Principum indignatione. Quare ortis inter iſtos diſſidiis, ingens Saracenorum numerus duce *Saladino* in Palæſtinam anno 1187. irrupit, fu-

(1) Extant etiamnum in Jeroſolymitano templo ad Sepulcrum Domini Gothofredi, Balduini I. & Balduini V. Epitaphia. Prioris regis Epitaphium incipit:

Francorum gentes Sion loca ſancta petentes;
Mirificum fidus Dux hic recubat Gothofridus, &c.

Alterius Regis:

Rex Baldovinus, Judas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Eccleſiæ, virtus utriuſque, &c.

Balduini V.

Septimus in tumulo puer iſto rex tumulatus
Eſt, Baldovini Regum de ſanguine natus,
Quem tulit e mundo ſors primæ conditionis,
Et Paradiſi loca poſſidet regionis.

fuditque una die universorum Christianorum exercitum: *Guido* rex abductus est captivus, Rinaldus strenuus princeps ejusdem Saladini dextera confossus interiit, Raymundus Comes Tripolitanus, & proditor Christi fidem negavit; Equites Jerosolymitani, & Templarii fere cuncti perierunt. Captæ Ptolomais, Ascalon, Laodicæa, aliæ urbes, & quædam certis deditæ conditionibus, inter quas libertas *Guidonis* regis, aliorumque principum quindecim. Capta demum eodem anno die 2. Octobris Jerusalem, ideſt, anno LXXXVIII., ex quo in potestatem venerat Christianorum. Anno 1191. ab exercitu Cruciferorum non semel Saraceni fuerunt devicti, & *Richardus* rex Angliæ Cypri potitus est: quam insulam vendidit Guidoni Lusiniano. Hujus idcirco posteri per annos præter propter 300. in Cypro regnarunt. Verum rursus discordia res Christianas pessundedit: Saladino *Richardus*, turpiter e Palæstina pedem referens, reliquit pugnandi, & vincendi facilitatem. Eidem Saladino vita functo anno 1193. aut sequenti, suffectus est frater *Sphadinus* (1). Hoc principe anno 1198. captam Joppen solo adæquarunt. Atque in Oriente hæc omnia evenerunt.

PLURA etiam in Occidente contigerunt non obliteranda. Etenim Pisani anno 1114. in Mediterraneis insulis Balaeribus glorioſe contra hostes pugnarunt. Sequenti anno Bondeni in ducatu Ferrariensi decessit Comitissa Mathildes, cujus magna erat potentia & auctoritas, & quæ semper Romani Pontificis adhæserat partibus. Tumulata fuit in Æde S. Benedicti prope Padum: sed anno 1635. sedente Urbano VIII. Romam ejus ossa fuerunt translata. Pisani eodem anno 1115. occuparunt Majoricam, Balearem nempe majorem; & Pisas adducta Regina Christianam amplexata est religionem (2). Anno 1128. obiit senex

(1) Sphadinus ut regnaret, novem filios Saladini fratris necavit, uno tantum ab amicis subtracto patrui furori.

(2) Epitaphium illi appositum:

Regia me proles genuit, Pisæ rapuerunt;
His ego cum nato bellica præda fui.
Majoricæ regnum tenui, nunc condita saxo,
Quod cernis, jaceo fine potita meo.

annorum 361. Joannes nomine, qui militarem ſecutus fuerat vitam Carolo Magno imperante (1). Anilis diceretur fabula, niſi fulciretur plurimorum Hiſtoricorum teſtimonio. Piſani anno 1135. Neapolim liberaturi, captam ſuperiori anno a Rogerio Siciliæ rege, expugnarunt Amalphim civitatem Picentinorum; ibique inventæ fuerunt Pandectæ: quæ ideo Piſanæ, & poſtea dictæ ſunt Florentinæ. Irnerius JC. eas recta diſpoſuit methodo, ſuadente imperatore Lothario (2). Fridericus Imperator anno 1155. Derthonam, anno 1158. Mediolanum, anno 1160. Cremam expugnavit. Rurſus an. 1162. Mediolanum ei ſubjicitur. Hoc vel ſuperiori anno Saraceni ædificarunt ad fretum Herculeum, & montem Calpem, arcem munitam Gibaltariam, dictam a Mauro duce *Gibal-Tarif*, vulgo *Gibilterram*. Vehementi terræmotu anno 1184. concuſſa Calabria, parietum macerie oppreſſus fuit Rufus Conſentinus Epiſcopus. Parmenſes & Placentini anno 1199. pro Fidentia Julia, quam vulgo appellant Burgum Sancti Domnini, belli ſimulacro, in quo multorum effuſus eſt ſanguinis, haſtis concurrentes hoſtili furore certarunt (3).

Reliquum eſt, ut ſcriptores addamus nonnullos. Iis, qui dicuntur Eccleſiaſtici, quamplurimi Monachorum, ut cap. 4. præmonui, acceſſere. Videſis Voſſium de H. Latinis lib. 2. cap. 48. & ſeqq. Scripſerunt præterea de rebus geſtis regum Britanniæ circa annum 1150. *Carodocus*, & de regibus Angloſaxonum *Joannes Marcianus*. Chiliades 13. variarum hiſtoriarum conſcripſit *Joannes Tzetzes* Grammaticus præſantiſ-

---

Quiſquis es ergo, tuæ memor ſis conditionis,
Atque pia pro me mente precare Deum.

(1) Appellatus *Joannes de Temporibus*: de illo Nauclerus, Cromerus, Chriſtianus Mathiæ in *Lothario II.* & alii. Eodem Lothario imperante, uno anno 1132. tres in Anglia occiſi ſunt Reges, Ericus, Canutus & Nicolaus.

(2) Irnerius dictus fuit *Lucerna Juris*, docuitque Bononiæ.

(3) Alia contigerunt memorabilia. Ingens per univerſam Syriam terræmotus anno 1114. Veronæ itidem & in Inſubria an. 1117. Dira per Germaniam peſtilentia fameſque anno 1124. Exundatio maris, quo abſorpti ſunt in Sicilia hominum fere duodecim millia an. 1165. Ibidem everſa funditus terræmotu Catania an. 1169. die 4. Februarii, extinctis hominum 15000.

tiſſimus, qui etiam edidit ſcholia in Heſiodum, & in Homerum. Floruit hoc Seculo *Averroes* (1) philoſophus Arabs, ſecta Mahumetanus. In Ægypto ſcholam erexit Rabbi *Moſes Maimonides* (2), in Hiſpania Rab. *David Kimchi*, & Rab. *Aben-Ezra*, Judæorum doctiſſimi. De Sæculi hujus Poetis, quoniam non videntur admodum celebres, adeat qui plura expetit Lilium Gyraldum dialogo 5. & Gerardum Joannem Voſſium de Poetis Latinis cap. 6.

(1) Sive Aben-Roes, educatus in Africa, deinde Medicus Cordubenſis, edidit in omnes libros Ariſtotelis Commentaria: unde in Scholas Philoſophorum barbaries. Æmulus fuit Avicennæ; & floruit circa annum D. 1149.

(2) Maimonidem hoc in loco iterum laudamus propter Hiſtoricos aſſerentes floruiſſe illum hoc Seculo XII. Rejiciendum arbitror in Seculum præcedens; tametſi potuit ad iſtud vitam protrahere. Addi heic poteſt R. Salomon Jarchi, qui ſcripſit Tabulas Aſtronomicas & Ephemerides, natus in Galliis anno 1150. Hebraici Computi 4911. Euſtachius Theſſalonicenſis Epiſcopus, qui edidit Commentaria in Homerum floruit hoc Seculo.

DECIMUM TERTIUM ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

Summorum Pontificum Series contexitur.

INNOCENTIO III. humanis rebus exempto anno 1216. Romanæ, & Apoſtolicæ præfuerunt Eccleſiæ tertiodecimo Seculo *Honorius III. Gregorius IX. Cæleſtinus IV. Innocentius IV. Alexander IV. Urbanus IV. Clemens IV. Gregorius X. Innocentius V. Hadrianus V. Joannes XXI. Nicolaus III. Martinus IV. Honorius IV. Nicolaus IV. Cæleſtinus V. & Bonifacius VIII.*

CLXXVII. HONORIUS e nobiliſſima gente Sabellorum, Cincius antea vocatus, a die XV. ante Kal. Auguſti anno 1216. uſque ad diem XV. Kalendarum Aprilium anno 1227. per annos nempe X. & menſes 8. Romanam gubernavit Eccleſiam. Peruſiæ electus, & Romæ ſumma civium exceptus gratulatione, ad opprimendam hæreſim Albigenſium ſolemnem nudis pedibus habuit ſupplicationem. Coronavit Corteniacum Imperatorem Græcorum, & Fridericum II. Imperatorem Occidentis. Pro Cruce ſignatorum expeditione maximam geſſit ſolicitudinem. Genuenſibus partem ceſſit inſulæ Corſicæ: Cardinalium cœtum magnopere decoravit. In eorumdem Cardinalium Conclavi primum omnium fuiſſe electum, falſo quidam ſcripſere: id enim ante Gregorium X. non fuit in uſu receptum. Ab hujus Pontificis anno quarto cœpiſſe fertur Vicecancellariatus R. E. dignitas, præcipua poſt Apoſtolicæ Sedis auctoritatem (1).

CLXXVIII.

---

(1) Honorii, & ab eo confirmati Ordinis Minorum S. Franciſci meminit quoque Cantu XI. de Paradiſo Danthes Alighierius. Extat in V. Decretalium tit. 33. cap. 28. Honorii conſtitutio lata anno 1220. qua

CLXXVIII. SUFFECTUS Honorio *Gregorius IX.* Antea Ugolinus dicebatur, Cardinalis, & Oſtienſis Epiſcopus. Curavit, ut per S. Raymundum de Pennafortio in unum Corpus redigerentur deceſſorum ſuorum Reſponſa, vulgavitque anno 1234. quinque Decretalium libros. Fredericum II. compulit ad ſacram, quam voverat, expeditionem, ac turpem cum Sultano pacem cum pactus foret, diris devovit (1). Indixerat Concilium, quando partim captis, partim ſubmerſis ab Entio Federici notho, & a Piſanorum (2) claſſe Epiſcopis, qui Genuenſium ratibus profecturi ad Concilium vehebantur, mœrore confectus occubuit anno 1241. XII. Cal. Septembris, annis XIV. & menſibus V. in Apoſtolico exactis regimine.

CLXXIX. POST Gregorium Eccleſiæ præfuit diebus tantum XVII. *Cæleſtinus IV.* Mediolanenſis, antea Gaufridus Caſtilionæus, extinctus anno nuper citato, VIII. Idus Octobris.

CLXXX. POST interpontificium menſium ferme viginti inauguratus eſt Pontifex anno 1243. VIII. Cal. Julias Sinibaldus Fliſcus Genuenſis, *Innocentii IV.* nomine adſcito. Fertur omnium primus Roſam auream ſolemni ritu benedixiſſe. Verum id ante annum 1400. non obtinuiſſe, Pagius, aliique contendunt. Fuit Canonum ſcientiſſimus, ut ejus ſcripta declarant. Præfuit Lugdunenſi I. Concilio Œcumenico, ejecitque a fide-

---

inhibetur lectio, ſtudiumque Juris civilis, Pariſiis, & in aliis locis vicinis, propterea quod *in Francia & nonnullis Provinciis laici Imperatorum legibus non utuntur*.

(1) Gregorius legatos miſit ad S. Ludovicum Galliarum regem, Jacobum & Othonem Cardinales belli ſacri cauſa: qui in reditu capti ſunt temeritate Obriaci Genuenſis. Contentione orta inter Biturigum, & Burdigalæ Archiepiſcopos, uter utri ſubeſſet, Gregorius Simplicium metropolitanum conſtituit.

(2) Piſani anno 1196. abſolutionem impetrarunt, & quotannis ſuam commemorant expiationem Idibus Novembris. De Gregorio IX. ejuſque cum Friderico II. diſſidiis legendus Ricordanus Hiſtoricus Florentinus, ceteris hac in parte accuratior. Eumdem Gregorium oſtendendo Capita SS. Apoſtolorum Petri & Pauli avertiſſe Romanorum animos a Friderico, Fulgoſus & Papirius ſcripſere. Obiiſſe an. 1239. ait idem Papirius, repugnantibus aliis. Idem Papirius appellat Cæleſtinum IV. *decem & octo dierum Pontificem*. Burius mortuum ait *ante conſecrationem*, quod & affirmat cum aliis Sandinus.

fidelium communione Conradum filium Federici II. affectantem imperium. Diem obiit Neapoli anno 1254. die 7. Decembris, in Cathedrali Ecclesia sepultus, post annos XI. menses V. dieſque XV. Pontificatus.

CLXXXI. Huic pridie Idus Decembris suffectus est Neapoli Raynaldus Episcopus Ostiensis, & Veliternus, *Alexandri IV.* nomine assumpto. Patria illi Hernicorum caput Anagnia. Regularium Ordines in precio habuit, urbemque Patavium eripuit immanissimo tyranno Eccelino. Compulit ad obsequia Bononienses, gymnasium illis, & sacra interdicens. Viterbii celebrato Concilio, ut Genuenses Venetosque conciliaret, ibidem obiit, cum sexennium & menses quinque Episcopatus exegisset, anno 1261. VIII. Kalendas Junias.

CLXXXII. Pontificatum deinde consecutus est *Urbanus IV.* Augustæ Trecarum in Gallia Celtica natus: qui cum esset Patriarcha Jerosolymitanus, Jacobus Pantaleon nuncupatus, & forte de rebus Palæstinis acturus Romam venisset, a Cardinalibus inter se Viterbii dissidentibus præter spem creatus est. Corporis Christi solemne festum instituit: & post triennium, ac mensem naturæ concessit Perusiæ VI. Nonas Octobris anno 1264.

CLXXXIII. Triennio, & mensibus novem post Urbanum Romanam rexit Ecclesiam *Clemens IV.* Gallus item, ac Narbonensis, juris peritissimus, vir tantæ probitatis, & tam a propinquis alienus, ut nulli horum permiserit ad Urbem accedere; & duæ, quas ante Sacerdotium susceperat, filiæ non potuerint nubere ob dotis tenuitatem. Singulare in Summo Præsule exemplum! Extinctus est Viterbii anno 1268. Novembri mense exeunte, humili sepulcro sibi in Ecclesia FF. Prædicatorum designato.

CLXXXIV. Dissidentibus tum Cardinalibus, horumque Comitiis prorogatis in annum tertium, electus est tandem *B. Gregorius X.* antea Theobaldus Placentinus, & Archidiaconus Leodiensis, ob res præclare gestas in Syria plurimum commendatus. Hinc de inauguratione ista vulgatum est distichon:

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem patrum fecit discordia fratrum.

Ne

Ne ad tantæ dignitatis faſtigium eveheretur, S. Philippus Benitius Ordinis Servorum Propagator, decuſque Florentinorum, diu apud Tuniatum montem delituit. Gregorius Syriæ rebus & ſacræ expeditioni proſpexit, Lugdunenſem II. Synodum celebravit, Guelphorum & Gibellinorum factiones ſtuduit extinguere, recuperavit Romandiolam, & Exarchatum Ravennæ, & deceſſit Aretii IV. Idus Januarii anno 1276.

CLXXXV. QUATUOR deinde Romani Pontifices breviſſimo temporis intervallo ſederunt, *Innocentius V.*

CLXXXVI. HADRIANUS V.

CLXXXVII. JOANNES XII.

CLXXXVIII. ATQUE *Nicolaus III.* Innocentius V. ex Familia Prædicatorum aſſumptus, ortuſque Tarantaſiæ, civitas Allobrogum in Sabaudia, Piſanos conciliavit Lucenſibus, & plura facturus illuſtriora, poſt quintum Pontificatus menſem, XI. Kal. Julias decubuit. *Hadrianus* vero, antea Ottobonus Fliſcus Genuenſis XV. Kal. Sept., quæ dies fuit XXXVII. ab illius electione, nec ſacra ordinatione, aut conſecratione ſuſcepta deceſſit. *Joannes XXI.* genere Luſitanus octavo menſe Epiſcopatus nondum exacto, Idibus Maji cameræ ruina percuſſus interiit anno 1277. Joannes iſte dicitur XXI. cum revera ſit XX. non propter Joannem Papiſſam, ut putat Ciaconius, ſed quia in Pontificum catalogos irrepſerunt quoque nonnulla Pſeudopontificum nomina, ut Benedicti X. (1) Bonifacii VII. Joannis XVI. & Leonis VII. Arbitror Joannem intruſum eſſe illum, de quo diximus Seculo X. num. 142. quo Catalogis inſerto, Joannes, de quo nunc agimus, erit XXI. *Nicolaus* autem *III.* Romanus Urſina natus gente, tranquillitatis Eccleſiæ, probatiſſimorumque virorum promotor, anno 1280. XI. Kal. Septembris, regiminis ſui anno altero, & nono fluente menſe diem obiit extremam (2). Simoniæ redarguitur a Danthe cantu Inf. 19.

CLXXXIX. POST

(1) Benedictum X. verum fuiſſe Pontificem evincere ſtudet vir Cl. Stephanus Borgia.

(2) Nicolai III. obitum præceſſit tanta Tibridis exundatio, ut ad Pantheon quatuor ſupergrederet pedes. Præſagium ejuſdem obitus putarunt nonnulli, ut olim Julii Cæſaris illuvio Padi.

CLXXXIX. Post Nicolaum ſedit ultra annos quatuor ac menſem *Martinus IV.* (1) antea Simon de Bria, anguſta Galliarum provincia. Michaelem Palæologum ſe a Romana ſegregantem Eccleſia anathemate perſtrinxit; damnavitque pariter auctores conjurationis, quæ *Veſperis Siculis* nomen dedit, necnon Petrum Aragoniæ regem invadentem Siciliam. Vita functus eſt Peruſiæ IV. Kal. Apriles anno 1285.

CXC. Sedit deinde biennio, & extinctus eſt anno 1287. III. Nonas Aprilis *Honorius IV.* ex nobiliſſima Romana gente Sabella, auctor, ut exoticæ linguæ Pariſiis traderentur ad faciliorem Orthodoxæ fidei propagationem.

CXCI. Huic ſuffectus eſt *Nicolaus IV.* ex Minorum Familia, patria Aſculanus ad Truentum fluvium: quo auctore Tartari Chriſtiana fide fuerunt imbuti, Veneti Quæſitorem Fidei excepere, & inſtauratæ fuere Romanæ Urbis Baſilicæ; eoque ſedente Nazarethana Deiparæ domus fertur Terſactum (2) apud Dalmatas fuiſſe divinitus tranſvecta VIII. Idus Majas anno 1291. quo anno Saladinus rex Babyloniæ Jeroſolymam expugnavit. Nicolaus autem fatis ceſſit proximo anno 1292. inchoato Pontificatus ſui quinto, die Aprilis quarta.

CXCII. S. Cælestinus V. cognominatus antea a monte Aprutii, in quo agebat vitæ genus aſperrimum, Petrus de Murrone, & Cæleſtinorum inſtitutor, tanta præditus fuit humilitate, ut ad ſummam dignitatem evectus in Cardinalium diſcordia, quæ ultra biennium ſuo Romanam Eccleſiam deſtituerat Paſtore, anno 1294. die 5. Julii, feſſus duntaxat precibus, invituſque delatum honorem ſuſceperit, Aquilam Veſtinorum caput adierit vectus aſello, ad frena Siciliæ & Hungariæ regibus præeuntibus; & poſt menſem V. diemque octavam, eodem anno 1294. die 13. Decembris ſeſe ſummo Sacerdotio abdicaverit. De quo maximæ virtutis exemplo haud recte ſentire videtur Danthes Aligherius in *Inferno* cantu 3. quamquam aut de Eſau, aut de aliis poetam fuiſſe locutum poſt Benvenutum Imo-

(1) Appellatus eſt *Martinus IV.*, quoniam *S. Martinus I.* inauguratus eſt Pontifex anno 649. *Martinus* autem *II.* idem eſt, ac Marinus I. electus anno 882. & *Martinus III.* idem cum Marino II. ad ſummum Pontificatum evecto anno 942.

(2) Hinc vero in agrum Lauretanum translata IV. Idus Decembris anno 1294. ſedente S. Cæleſtino V.

Imolenſem Victorellus, Barcellinius, aliique contendant. Sed legito Chriſtophori Landini Commentarium pag. 20. 2. necnon S. Antoninum 3. p. Chron. tit. 20. cap. 8. Sane Cæleſtinus a Bonifacio VIII. in arcem Fumonis incluſus, illic anno proximo 1295. XIV. Kal. Junias obdormivit in Domino.

CXCIII. Quid de *Bonifacio* Cæleſtini ſucceſſore ſenſerint ætati ejus proximiores, conſtat ex prælaudato Florentino Poeta *Inferni* cantu 19. & 27. & Comment. Landini & Vellutelli (1). Idem *Bonifacius* hujus nominis VIII. Anagniam Latii urbem patriam habuit, primum illi nomen Benedictus Cajetanus: infenſiſſimus fuit Columnenſibus Romanorum potentiſſimis. Libris quinque Decretalium Gregorii IX. addidit *Sextum*; ſeditque annis 8. m. 9. d. 18., extinctus anno 1303. V. Idus Octobris.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Occupata C. P. a Latinis anno 1204. ſederunt ibidem uſque ad annum 1261. quo civitas recuperata fuit a Michaele Palæologo, Patriarchæ Latini, *Thomas* Maurocenus, *Matthæus*, *Nicolaus*, & *Pantaleon* Juſtinianus. In Concilio Lateranenſi anno 1215. poſt Romanam Patriarchatus honor Sedi C. P. collatus fuit. E Græcis vero ſederunt *Germanus* Adrianopolitanus anno 1261. intruſus a Michaele, poſt ipſum vero *Joſeph* Monachus, *Joannes Vecchus*, *Georgius* Cyprius Schiſmaticus, *Anaſtaſius*, & *Joannes Sozopalites* Monachus, qui obiit anno 1300. Sederunt Antiochiæ poſt Radulphum II. *Petrus*, *Petrus* alter, *Raynerius*, *Albertus* Regienſis, *Chriſtianus*, &c. Jeroſolymis autem poſt Monachum *Albertus*, *Rodulphus*, *Lotharius*, *Gerondus*, *Jacobus* de Vitriaco, *Robertus*, *Jacobus*, *Pantaleo*, *Guilelmus*, *Thomas*, *Thomas* alter, *Joannes* Vercellenſis, *Elias*, & *Nicolaus* de Anapiis, atque *Rodulphus* de Grandivilla, Epiſcopali exutus honore a Bonifacio VIII.

CA-

(1) Quantum Bonifacius oderit Gibellinos, & quæ protulerit verba ſacros imponens cineres Procheto Genuenſium Pontifici, videſis apud Petrum Crinitum de *Honeſta diſciplina* libro 7. cap. 13. Italicum de Bonifacio VIII. proverbium, & illud quidem dedecoris & infamiæ, refert P. Pompejus Venturi S. I. in ſuis Adnot. in *Purgat. Danthis*, cant. 20. 90.

CAPUT II.

De Conciliis Seculo XIII. celebratis.

Inter Seculi hujus Concilia principem tenent locum tria Generalia, sive Œcumenica, nempe, *Lateranense IV. Lugdunense I. & Lugdunense II.* quamvis alia plura cum ad hæreses profligandas, tum ad Ecclesiasticam disciplinam instaurandam fuerint indicta.

Ac primo Lateranense IV. inter Œcumenica XII. convocatum fuit ab Innocentio III. anno 1215. Congregatum fuit, ut Albigensium hæresis, erroresque Joachimi Abbatis, & Almarici damnarentur, atque ut ageretur de Palæstina recuperanda. Episcopi (1) 412. inter quos Patriarchæ Constantinopolitanus & Jerosolymitanus, Oratores Christianorum principum, necnon supra octingentos cœnobiarchæ huic Concilio interfuerunt. Statutum can. 3. ut hæretici magistratibus civilibus puniendi tradantur; in 5. post Romanam Ecclesiam locus nobilior conceditur Constantinopolitanæ, quæ illum a Concilio Constantinopolitano I. anno 381., ut alibi diximus, usurpaverat. Vicesimo autem primo fidelibus cunctis præcipitur, ut saltem semel in anno, recurrente Paschate, proprio Sacerdoti peccata confessi sacrum Domini corpus accipiant. Decretum quoque, ut Judæi & Saraceni inter Christianos commorantes, aliquo indumenti genere ab iis secernantur: præter quæ alia complura fuerunt saluberrime constituta.

Concilium vero *Lugdunense* I. seu Œcumenicum XIII. indixit Innocentius IV. anno 1245. Huic adfuere cum ipso Innocentio Episcopi 140. plus, minus, præter S. R. E. Cardinales, & Patriarchas C. P. Antiochenum, & Aquilejensem, necnon Balduinum II. imperatorem, aliorumque Principum Oratores. Conditi ibi-

(1) In Tabulis subjectis Volumini II. Rationarii Temp. Petavii legitur adfuisse Patres 1283. inter quos Episcopi erant 673. Joachimus Abbas Cistercienſis, genere Calaber, florebat Seculo XIII. ineunte. Permulti tanquam insignem prophetam eum habuerunt, præsertim rex Angliæ Richardus in Sicilia agens. Ajebat natum jam Antichristum, aliaque hujus furfuris fugabatur. Edidit futurorum Pontificum Vaticinia. De illo rursus infra cap. 4.

ibidem canones XVII. quorum XII. a Bonifacio VIII. inſerti fuerunt VI. Decretalium, cum pertractent de judiciis Eccleſiaſticis; reliqui ſpectant ad ſubſidia mittenda Cruceſignatis, & Latinorum imperio in Oriente periclitanti, arcendoſque a Chriſtianorum finibus Tartaros. Conceſſus in eodem Concilio Cardinalibus pileus rubrus. Quod legitur apud Baronium ad annum 996. §. 64. nonnullos aſſerere in hoc ipſo Concilio Septemviris collatum jus eligendi Imperatorem, opponitur iis, quæ dicuntur de Gregorio V. Recole dicta Seculo X. cap. 2.

ALTERUM Generalem Concilium *Lugdunenſe II.* celebratum fuit ſub Gregorio X. anno 1274. Interfuere Epiſcopi 500., Abbates 70., Prælati alii 1000. Præfuit quidem Gregorius, ſed cuncta eodem jubente Pontifice directa ſunt a S. Bonaventura. Definita eſt Proceſſio Spiritus Sancti a Patre, & a Filio, ac rurſus Græci in communionem recepti ſunt: ſtatuta auxilia Chriſtianis bellum in Syria gerentibus; pluraque conſtituta canonibus 30. regimini Eccleſiarum perutilia.

PRÆTER hæc vero Concilia Œcumenica ad hæreſes extirpandas habita ſunt anno 1201. *Pariſienſe*, in quo damnatus eſt Eurandus miles infectus hæreſi Bulgarorum, qui & publice exuſtus eſt. In altero *Pariſienſi* Concilio anno 1209. Almericus Carnotenſis, atque in altero anno 1223. Bartholomæus quidam antipapa Albigenſium damnatus eſt. Iidem Albigenſes una cum Raymundo Comite Toloſano ipſorum fautore ſynodali ſententia proſcripti fuerunt *Narbonæ* anno 1207. *Avenione* 1209. & 1210. *Toloſæ*, & *Arelate* eodem anno: *Vauri*, & *Mureti* in Occitania, parva Galliæ Narbonenſis provincia, anno 1213. *Montiſpelienſis*, aut Maglone, anno 1214. *Tarracone* item anno 1242. adſtante Raymundo de Pennaforti, ibique rurſus anno 1244. damnati fuere cum omnibus fautoribus ſuis Valdenſes, qui irruperant in Aragoniam. Expungimus nos Conſtantinopolitanum Concilium anni 1185. in quo adſtantibus imp. Andronico Palæologo cunctiſque magnatibus, diſputatum eſt de Proceſſione Spiritus S. a Filio, & Vecchus pridem Patriarcha Latinis adhærens iterum in carcerem injectus eſt: de qua Synodo plura apud Pachimerem lib. 7. Hiſt. & Leonem Allatium lib. 2. da Conſ. Orient. & Occid.

Eccl.

Eccl. cap. 2. Conciliis ad disciplinam spectantibus Jo. Cabassutius in Notitia Ecclesiast. accenset *Tolosanum* 1229. quo post revocatum ad frugem Raymundum comitem editi fuere canones 45. *Narbonense* anni 1235. in quo certæ quædam leges Inquisitoribus fidei fuerunt præscriptæ: *Turonense* anni 1236. quo Advocatorum muneri, conversorum nuper ad fidem institutioni, & hospitalitatis consuetudini provisum est: *Londinense* anno 1268. in quo restituta fuit collapsa sacrorum rituum, morumque sanctiorum ratio: *Avenionense* anno 1270. in quo pertractatum est de bonis Ecclesiarum non alienandis, & de puniendis Clericis, qui Episcopum, sibique præpositos læserint, & *Regiense* 1285. in quo preces pro Christianorum principum pace, 40. dierum additis indulgentiis, clero, ac populo fuerunt indictæ. His vir eruditus addidit S. Ludovici Francorum Regis statuta XXV. edita Parisiis anno 1254. ejusdemque Regis Pragmaticam Sanctionem (1). Sed plura etiam Concilia recenseri possent, cum Historici circa 36. Seculo, in quo versamur, commemorent (2) immo Caveus in Seculo *Scholastico* enumeret 158. (3) & quædam addat tom. 3. Concil. Hisp. Cardin. de Aguirre: at ejusmodi non sunt momenti, ut singula necessum sit numerare.

CAPUT III.

Hæreseon Seculi XII. recensio.

Albigenses, quos nonnulli exortos ajunt sub hujus Seculi initia, & Innocentio III. sedente, cum Valdensibus dogmata habuisse communia diximus superiori Seculo cap. 3. Appellati sunt autem Albigenses ab Albigensi civitate, seu Albia, aut Albiga provinciæ Narbonensis in Occitania, ubi plurimum invaluerunt regnantibus Philippo Augusto, & Ludovico VIII. Seculo XIII. adolescente (4). Albigensium fau-

(1) Pragmatica Sanctio est *regium Rescriptum*, de quo Calv. Lex. Jurid. Meminit &. Aug. Collat. 3. & Conc. Calched act. 5.
(2) Indice Tom 2. Rat. Temp. Petavii edit. Ven. pag. 632.
(3) Cave tom. 2. edit. Basil. pag 342. &c.
(4) Apud Raynaldum ad annum 1223. legitur, Albigenses in finibus

fautorem fuiſſe, & non ſemel damnatum Raymundum Toloſæ Comitem dictum eſt paullo ſupra. Is tamen ſæpe armis profligatus anno 1226. ad pedes Legati Rom. Pontif. Cardinalis S. Angeli, ac præſente S. Ludovico IX. Francorum rege hæreſim ejuravit, eamque inſectari, & conterere jurejurando ſpopondit. Tradunt aliqui ad Valdenſium deliramenta Manichæorum & Gnoſticorum dogmatibus valde affinia, Albigenſium nonnullos adeo turpia & probroſa addidiſſe, ut veriti non ſint concubitum cum ſorore, vel matre fornicationi cum alia qualibet femina comparare, & quod horrent audire Chriſtianorum aures, intemeratam caſtiſſimamque Deiparam vocare ſcortum.

Meminimus paullo ſupra *Almarici*. Is Carnunti (1) in Gallia Celtica ortus, & dialecticæ peritia tumidus commentus eſt, nullam futuram fore generationem, ſexuſque diſcrimen, ſi Adam in innocentia ſtetiſſet: nullam aliam eſſe inferorum pœnam præter conſcientiæ vermem, quem omnis peccator gerit in corde; ceſſaſſe jam cum lege Moyſis poteſtatem Patris, & ipſius Almarici ætate legem Chriſti, vigere autem modo legem Spiritus Sancti, per quam Sacramentis, cunctiſque exterioris cultus ſublatis officiis, unuſquiſque ſola interiori gratia ſalvetur. Hos vero alioſque Almarici articulos refert tom. 4. Anecdot. Edmundus Martene, & Fleury ad an. 1210. num. 59. Obiit Almaricus præ animi triſtitia; atque poſt obitum exhumatus fuit, atque in ſterquilinium projectus.

Post Almarici obitum quidam ejus diſcipuli dilatantes pomeria præter recenſitos errores dogmatizarunt in Euchariſtia nil præter ſubſtantiam panis adinveniri, Romam eſſe Babylonem, & Romanum Pontificem Antichriſtum, Sanctorum cultum eſſe idololatriam, eodemque pacto loquutum fuiſſe Deum ore Auguſtini, ac ore Ovidii Naſonis. Ex his Wilelmus Auguſtoritii (2), Bernardus quidam ſubdiaconus, Guilelmus faber aurarius hujus ſectæ propheta, Stephanus parochus Corbolii, ſeu Joſedi, Dudon Almarici

Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ creaſſe ſibi pſeudopontificem Bartholomæum nomine; & producuntur verba *Pariſii* id in Hiſtoria Anglorum aſſerentis.

(1) Chartes.

(2) Poitiers.

clericus, Elimandus acolythus, Guarinus presbyter, & quidam alii, anno 1210. die 20. Decembris in campo extra Parisii mœnia fuerunt combusti.

CONTRA Prædicatorum, Fratrumque Minorum Ordines, ceterosque in religiosa paupertate viventes verbis scriptisque insiliit Guilelmus de S. Amore, ita ab oppido Comitatus Burgundiæ cognominatus. Huic nonnulli Academiæ Parisiensis adhæsere, accessitque postmodum Laurentius Anglus, Guilelmo in eadem Academia succedaneus. In libro inscripto, *De periculis novissimorum temporum adversus Mendicantes Ordines*, qui etiamnum legitur inter ejus Opera in lucem edita anno 1632. tradidit religiosis nefas esse vivere ex eleemosynis, docere laicos, prædicare, adscribi Magistrorum collegiis, & excipere secularium confessiones sacramentales. At Guilelmi liber ab Alexandro IV. anno 1256. damnatus flammisque adjudicatus est: quin auctor proximo anno 1257. Parisiis ac toto Galliæ regno discedere, & in posterum a docendo & scribendo abstinere jussus, extorris vixit, despectus, ac miserrimus, obiitque post paucos annos.

ERUPIT per idem tempus secta *Fraticellorum*, seu *Bizochorum*, auctore Hermanno Pongilupo Ferrariensi. *Bizochos* dictos arbitror a bisaccio quod manticis victum ostiatim emendicarent: unde illorum nomenclatura, quomodo & *Pinsocherarum* apud Bocaccium quoque, vulgaremque sermonem, etiamnum permanent. *Bizzocco* apud Boccaccium legimus *Nov.* 24. *Pinzochere Nov.* 27. Parum his absimiles *Beguini*, de quibus proximo Seculo. Fraticelli autem, qui sectabantur Hermannum, hypochrisi, & falsa pietate orbem deludebant, pessime de Romana sentientes Ecclesia, quam apud se tantummodo servari autumabant. In abditis locis perpetrabant turpia, & nefanda (1). Hermanni

(1) His tamen longe turpior Secta *Guilelminæ* Bohemæ, a Bossio & Puricelio descriptæ. Hujus sectæ viri, ac mulieres, non solum conventibus antelucanis cum presbyterorum indumentis post quasdam preces, sub modio lumine abscondito, ad fortuitos concubitus gradiebantur, ut Spondanus refert ad annum 1300. sed Guilelminam quoque asserebant esse Spiritum Sanctum femineo sexu incarnatum, aliaque absurdissima effutiebant deliramenta. Obiit hypocrita & insana mulier anno 1281. & anno 1300. exhumata fuit & combusta. Vide Jo. Mabill. Musei Ital. p. 1. 20.

manni autem ossa post mortem exhumata, & igni tradita fuere.

PROSCRIPTUS insuper fuit hoc Seculo XIII. ab Alexandro IV. liber blasphema dogmata continens, cui titulus *Evangelium æternum* (1). Combustus Gerardus Segarellus Parmensis, de cujus erroribus agendum est rursus seculo proximo.

PERMULTA itidem quorumdam Scholasticorum absurda damnarunt Archiepiscopi Parisienses Guilelmus, & Stephanus Le-Templier. Idem fatum quibusdam Aristotelis lucubrationibus, proscriptis in Synodo Parisiensi anno 1209. propter quorumdam Scholasticorum abusum. Vide hujus Synodi Acta tom. 11. Conc. p. 1. pag. 49. Ulterius David quidam Dinantius Belga, & ditioni Leodiensis, auditor olim Almarici, de quo supra, adeo delirus fuit, ut assereret Deum esse materiam primam *Stadingi* (ita appellantur populi siti in finibus Frisiæ, & Saxoniæ, inviis paludibus fluviisque circumdati) eo immanitatis propudiique devenerunt, ut sacros omnes ministros crudelissime necarent, sacra mysteria polluerent, promiscuam exercerent libidinem, & Christi corpus in Paschate tantum e manu Sacerdotis recipientes in latrinam horrendissimo sacrilegio expuerent. Judæi demum hoc Seculo ob execrabilem avaritiam, & aliquos Christianos pueros circumcisos, aliquos vero affixos cruci, adeo exosi, infamesque evaserunt, ut anno 1290. ejecti fuerint ex Anglia, anno 1295. e Galliis, & anno 1298. ex nonnullis Germaniæ urbibus.

CAPUT IV.

SCRIPTORES, QUI TERTIODECIMO SECULO FLORUERUNT.

THEOLOGIAM Scholasticam, quam superiori Seculo ad certam methodum Magister Sententiarum per-

(1) Hujus libri auctor Joannes de Parma Minorita. Labente item hoc Seculo edidit *Postillam* in Apocalypsim F. Petrus Joannes Oliva ejusdem Ord. provinciæ Provinciæ. Dogmatizavit Ecclesiam Catholicam esse Babylonem, & Rom. Pontificem Antichristum. Legi apud Baluzium auctorem vixisse circa annum 1300. sed alibi mortuum inveni an. 1297. Articuli autem ejus LX. censura notati, & proscripti fuerunt an. 1318. sedente Joanne XXII.

perduxerat, plures, iique clariſſimi viri illuſtrarunt: quorum præcipuos, ſervato temporis ordine, recenſebo. Claruit itaque initio hujus Seculi, & Commentaria edidit in quatuor libros Sent. (1). *Guilelmus* e Seilliniaco Burgundiæ oppido, Doctor Pariſienſis Academiæ, deinde Epiſcopus Antiſſiodorenſis, ac tandem Pariſienſis Archiepiſcopus: qui obiit anno 1223. eodemque tempore *Guilelmus* alter, item Gallus, ſimilia Commentaria exornavit: qui tamen de Juſtificatione, quam videtur repetere potius a fide, quam a caritate, non cenſetur accurate pertractaſſe, niſi tamen illius ſcripta, ut putat Poſſevinus, fuerunt depravata. Sequitur *Alexander de Hales* natione Anglus Ordinis Minorum appellatus *Doctor irrefragabilis*: cujus præter ſacrorum librorum inprepretationes, aliaque ſcripta, habentur Commentaria in IV. Sent. libros, & Summa univerſæ Theologiæ diſtributa in partes quatuor. Obiit autem Alexander Pariſiis anno 1245. Floruit item hoc ſeculo nunquam ſatis laudandus *S. Thomas Aquinas*, regio ortus ſanguine, puer eruditus a monachis Caſſinenſibus, ſed poſtea FF. Prædicatorum inſtitutum profeſſus, merito *Doctor Angelicus* nuncupatus. Nam ut libros ejus plurimos prætetermittam tum philoſophicos, tum Exegeticos, præclarum illud nomen Thomæ comparavit multiplex de re Theologica lucubratio, Commentaria in 4. Sent. Summa contra Gentiles, & Opuſcula 73. ad Theologiam ſingula ſpectantia, maxime vero digna cedro, & aurea *Summa* in partes tres diviſa, in qua continentur Qq. 512. & art. 2654. Migravit ad Superos S. Thomas Nonis Martii anno 1274. in Cœnobio Foſſæ novæ (2) non procul a Tarracina, cum rogatus a Gregorio X. Lugdunum verſus ad Synodum Æcumenicam iter arripuiſſet.

Eodem anno 1274. Idibus Julii deceſſit *S. Bonaventura* (3) Balneoregienſis, appellatus *Doctor Seraphicus*, Ord. Min. Cardinalis, & Albanenſis Epiſcopus. Et ipſe ſcri-

(1) Potius *Summam Theologicam*, editam Pariſiis anno 1500. Caveus duos iſtos Guilelmos diſtinguit.

(2) Ordinis Ciſtercienſis. Dies S. Thomæ emortualis Non. Martii. Quidam ſcripſere S. Thomæ propinatum fuiſſe venenum a medico Caroli II. Siciliæ regis. Vide Danthis *Purgat.* cant. 20.

(3) Joannes in baptiſmate nuncupatus, *Bonaventura* autem puerulus dictus a S. Franciſco FF. Minorum parente.

ſcripſit in quatuor ſententiarum libros, Opuſcula Theologica & Aſcetica LXXIII. præter Expoſitiones divinorum librorum, ſermoneſque ſacros complures. Florebat item circa annum 1260. *Albertus Magnus* Ord. Præd. cui memoria ingeniumque beneficio Deiparæ collatum fertur, ablatumque triennio ante mortem, quæ contigit anno 1280. Ejus Opera XXI. ampliſſimis voluminibus comprehenduntur. & per omnem Philoſophicam, Sacramque eruditionem, pro Seculi hujus genio, exſpatiantur. Diſcipulus Alberti Magni fuit *Ulricus* de Argentina, & ipſe de Theologia, prout in ſcholis traditur, optime meritus. Referendus ad eamdem ætatem *Henricus* Gandavenſis, ſeu Mudanus a patria, & Doctor *Solemnis* a Pariſienſi Academia appellatus, qui & in 4. Sententiarum libros, & Summam Thologiæ conſcripſit, obiit Tornaci in Belgio anno 1293.

In Eremitana quoque S. P. Auguſtini familia claruerunt cum doctrina, tum ſanctimonia morumque integritate *Auguſtinus Triumphus*, & *Ægidius* Romanus. Quorum primus Anconitanus patria Summam edidit de *Poteſtate Eccleſiaſtica*, & inedita plura, inter quæ exat Opus in 4. Sententiarum libros. Interfuit autem Triumphus anno 1274. Concilio Lugdunenſi, tametſi vitam protraxit uſque ad annum 1328. ætatis ſuæ 85. At Ægidius ex Columnenſium Familia, Bituricenſium Archiepiſcopus, Aquitaniæ Primas, necnon S. R. E. Cardinalis, ut demonſtrat Lud. Dattichius Hiſt. Card. tom. 1. pag. 372. naturæ conceſſit Avenione anno 1316. cum ageret ætatis ſuæ annum 69. poſteaquam & in Sententias, & ſingillatim in varias Theologiæ partes, & in ſacras litteras Commentaria exornaverat, necnon Philoſophicos, & politicos libros conſcripſerat, atque adverſus Guilielmum Lamerenſem Ord. Min. profeſſorem Oxoniæ doctrinam S. Thomæ ſtrenue vindicaverat. Quare *Doctor Fundatiſſimus* dici meruit Ægidius, atque Caveo etiam teſtante Vol. 2. pag. 340., *Theologorum Princeps*.

Præterivi autem brevitatis cauſa alios permultos in Theologicis diſputationibus egregie verſatos, quemadmodum & ſanctiſſimos viros, Dominicum, Franciſcum, & Antonium Patavinum, qui licet in Scriptorum recenſiti albo, magis tamen ob ſanctitatem, quam ob

litteras celebrantur; missis pariter Romanis Pontificibus doctrinæ laude præclaris, Innocentio IV. Clemente IV. Gregorio X. & Bonifacio VIII. Scriptoribus item adnumeratis: istorum quippe meminimus cap. 1. neque modo fas est ceteros, saltem præstantiores, penitus prætermittere.

CLARUERUNT itaque hoc vertente Seculo *Joachimus* Calaber Abbas Cistercienſis, haud ignobilis Scripturarum divinarum interpres, & prophetiæ fama clarus; (1) qui obiit anno 1215. *Rodericus* Ximenius Archiepiscopus Toletanus de Historia Hispanica, Romana, Ostrogothorum, Hunnorum, Arabumque bene meritus: qui decessit anno 1245. *Helinandus* monachus Cistercienſis auctor Chronici ab orbe condito usque ad annum 1204. qui naturæ concessit anno 1227. *Conradus* Præmonstratenſis scriptor alterius Chronici a Belo rege Assyriorum usque ad annum Christi 1229. *Jacobus* de Vitriaco Cardinalis & Episcopus Tusculanus, scriptor Historiæ Orientalis & Occidentalis, a Mahumedis tempore ad suam usque ætatem, anno 1244. migravit e vita. *Guilelmus* Arvernus Archiepiscopus Parisiensis, cujus obitus contigit anno 1249. præter Exegetica quædam scripta varioſque sermones, conscripsit de Theologicis quæstionibus libros, seu Tractatus 25. Excelluit in Historia, præsertim Anglicana, quam scriptis exornavit, *Matthæus Paris* Anglus, Monachus S. Benedicti, cujus obitus consignatur anno 1259. Speculum unum Historicum, alterum Doctrinale edidit *Vincentius* Bellovacenſis ex Ord. Præd. qui e vivis excessit anno 1256., aliis 1264. deditque operam per idem temporis exemplis rebusque similibus colligendis, scribendisque orationibus, etiam ad funera celebranda, *Joannes* a S. Geminiano ejusdem Ordinis. *Hugonis* de S. Caro ejusdem familiæ vita functi anno 1260. est elaboratissimum Opus Concordantiarum Latinorum Bibliorum. Accedunt prælaudati instituti *Raymundus Martini*, qui edidit *Pugionem fidei* contra Judæos, scripsitque contra Saracenos, hortatu S. Raymundi de Pennafortio sacræ illius Familiæ Magistro: idem *S. Raymundus* collector librorum V. Decretalium, ad supe-

(1) Vide tamen superiori Seculo cap. 3.

ſuperos evocatus centenarius anno 1275. & *Martinus* Polonus ſcriptor Chronici, quod vocant *Martinianum*, a Chriſto uſque ad annum 1277. defunctus Bononiæ anno ſequenti 1278. Diem obiit anno 1284. *Rogerus Baconus* Anglus Ord. Min. vir omni ſcientia, præſertim philoſophica exornatus, & *Doctoris mirabilis* nomen adeptus, de magia inſimulatus, & eam ob rem jubente Nicolao IV. conjectus in carcerem (1). Supremus fuit annus 1298. *Jacobi* de Voragine apud Ligures Ord. Præd. Chronici Januenſis, & Legendæ *aureæ* de vitis Sanctorum, Sermonum autem plurimorum, pius, ſed fortaſſis nimium credulus, concinnator. Omitto cum quibuſdam aliis *Richardum* de Mediavilla Minoritam, qui floruit Seculo deſinente, & appellatus fuit Doctor *Solidus & auctoratus*; ne Græcorum Scriptorum, quorum nullum hactenus commemoravi, videar oblitus.

Inter Græcos itaque oratoria enituit arte *Michael Coniata*, atque in Hiſtoria frater ejus Nicetas Seculo XIII. ineunte. Claruerunt circa annum 1255. *Theodorus Laſcaris*, & *Nicephorus Blemmida*; quorum tamen unus in quæſtione de origine Spiritus Sancti a Filio, quam Theologi *proceſſionem* vocant, ſcripſit contra Latinos; aliter aliquando pro Latinis pugnavit: ideoque a Leone Allatio Orthodoxæ Græciæ ſcriptoribus, & ab Oderico Raynaldo Eccleſiaſticis Annalibus iſtius ſcripta inſeruntur. *Gregorius Acropolites*, quem vocat Ephremius ἀρχιν πάντων καὶ πρύεδρον (1) Conſtantinopolitanam ſeu Bizantinam hiſtoriam condidit ab anno captæ per Latinos urbis 1203. uſque ad recuperatam a Michaele Palæologo, nempe ad annum 1261. Joan-

(1) *Rogerus Baconus* Ord. Min. Philoſophus acutiſſimus, tamquam præſtigiator & magus denunciatus Clementi IV. & a proprio quoque Generali damnatus, & conjectus in carcerem, per calumniam tamen neſcientium arcana naturæ, objectum ſibi crimen conſortii cum malignis ſpiritibus exſufflavit, anno 1266. & 1278. Obiitque Oxonii anno 1284. Vindicarunt virum doctiſſimum Vadingus, & Spondanus ad præd. annum 1278 necnon Naudeus in Annalibus, & Caveus, etſi hæſitanter, in Seculo Scholaſtico. Plura in dictionario Petri Bayle.

(2) *Omnium principem, primique ſubſellii.*

nes autem Vecchus invictus pro Latinorum *de Spiritu Sancto* dogmate athleta, cum ea de causa edidisset scripta, collecta citato in loco ab Allatio, veritus, ne discerperetur a commota in ipsum plebe, relicta C. P. sede, quam octennio Michaeli Imperatori acceptissimus occupaverat, eo e vivis sublato confugit ad monasterium Panachranti; quod contigit anno 1283. atque inde relegatus fuit ad radices montis Olympi, postmodum in Bithyniam: ibique inedia, ærumnisque confectus interiit.

CAPUT V.

Quinam Imperii corona, cælitumque gloria fuerint decorati.

Otho igitur hujus nominis IV. extincto Philippo imperium occœpit anno 1208. atque proximo anno 1209. eidem Innocentius III. Augustalia contulit insignia. At spreto jurejurando invadentem Romanæ Ecclesiæ provincias idem Pontifex a communione fidelium amovit; eumque anno 1214. *Philippus Augustus* Galliarum rex apud Bovinum in Gallia Belgica ingenti clade prostravit: qua devictus etiam imperio dejectus est; tametsi vitam protraxerit ad annum 1218. quo pœnitens, & absolutus ab Episcopo Hildeshemiensi (1) diem obiit.

Transiere interea temporis ad cæleste regnum *Guilelmus* abbas in Dania VIII. Idus Aprilis anno 1203. relatus inter Sanctos ab Honorio III. anno 1224. *Petrus* a Castronovo primus contra Albigenses quæsitor fidei, martyrio affectus jubente Comite Tolosano Raymundo anno 1208. *Felix* de Valois, & *Joannes* de Matha institutores Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis captivorum: quorum primus obiit anno 1212. XII. Cal. Decem. alter anno 1213. XII. Cal. Januarias: & anno 1214. die 14. Septembris martyr occubuit *Albertus* Patriarcha Jerosolymitanus, Ordinis Carmelitici propagator.

Præ-

(1) *Ildesiem* in Saxonia inferiori.

PRÆDICTO anno 1214 poſt exauctoratum Othonem imperium aſſecutus eſt *Fridericus II.* filius Henrici VI. & Conſtantiæ filiæ Rogerii regis Siciliæ. Hæc illum edidit in tentoriis prati Panormitani, ad omnem veri partus ſuſpicionem amovendam, quoniam, ut inquit Hoſpinianus, ad decrepitam pervenerat ſenectutem. Fridericus ab Honorio III. coronam accepit: at Eccleſiam vexando, & iniqua perpetrando non ſemel ſubiit anathema. Ab eodem Honorio propter dejectos & injuria affectos Epiſcopos, a Gregorio IX. ob non ſuſceptam, quam pollicitus fuerat, expeditionem in Palæſtinam, & poſt ſimulate ſuſceptam, & pacem contumelioſe initam cum Sultano, rurſus ab eodem Pontifice ob Italiæ regiones incendio & cæde vaſtatas, atque ab Innocentio IV. ob pervicaciam in bonis Eccleſiaſticis retinendis, excomunicatione multatus eſt. Privatus quoque fuit imperio in I. Lugdunenſi Concilio anno 1245. & derelictus a ſuis obiit anno 1250. in Arce Apuliæ, aut Panormi; non enim conſentiunt Hiſtorici (1). Quorum etiam alii veneno peremptum ajunt, alii ſuffocatum a filio ſuo notho, alii graviſſimo morbo correptum. Inſtituit Academiam Neapolitanam, & juxta ſcriptores aliquos Viennenſem, quam tamen inſtitutam alii tradunt ab Alberto III. Archiduce Auſtriæ anno 1365. Poſt mortem Friderici diuturnum fuit interregnum uſque ad annum 1273. quamvis enim alii principes ad Imperii coronam aſpiraverint; maxime *Henricus* Thuringiæ

(1) Puto deceſſiſſe in Apulia in arce, quæ *Florentina* dicebatur. Ajunt ſemper vitaſſe urbem Florentiam, quod ei fuiſſet prænuntiatum, moriturum in Florentino caſtro. Nothus ejus Filius, qui dicitur patrem injecto in eos decumbentis pulvino præfocaſſe, fuit Manfredus honore ducatus Tarentini inſignitus, ægre ferens quod ei Pater prætuliſſet filium alium nothum Henſium regem Sardiniæ, qui poſtea Bononiæ captivus obiit an. 1271. Fertur Manfredum ad amovendam a ſe paternæ mortis ſuſpicionem Friderici cadaver adſportaſſe Panormum, ibique ſepulcro Porphyretico condidiſſe. Quidam id factum ajunt ab Arch epiſcopo Panormitano. Melanchthon, & hæretici alii celebrant illud epitaphium:

Si probitas, ſenſus, virtutis gloria, cenſus,
Nobilitas orti, poſſent obſiſtere morti;
Non foret extinctus Fridericus, qui jacet intus.

Sed nunquam viris Principibus defuerunt aſſentatores.

giæ Landgravius, *Guilelmus* Brabantiæ Comes, *Richardus* Comes Cornubiæ in Anglia meridionali, & *Alphonſus X.* rex Caſtellæ, attamen nec coronam imperii conſecuti fuerunt, nec ejuſdem imperii adminiſtrationem auctoritatemque potiti.

INTERIM ad Beatorum translati ſunt ſedes ſeptem Fratres Ord. Minorum martyrio coronati apud Marochium Africæ civitatem anno 1220. contigit & martyrium *Angeli* Carmelitæ eodem anno in Sicilia interfecti, aliorumque Sanctorum ſeptem Martyrum Minoritarum Exiliſſæ (Ceutam vulgo dicunt) Mauritaniæ Tingitanæ urbis interfectorum in ſequenti anno 1221. quo item anno Bononiæ deceſſit S. *Dominicus* pridie Nonas Auguſti; qui anno 1216. (1) inclytum Prædicatorum Ordinem inſtituerat, Albigenſium oppugnaverat hæreſim, & anno 1234. a Gregorio IX. Sanctorum catalogo fuit adſcriptus. Idem autem Gregorius Faſtis Sanctorum adſcripſerat Seraphicum Patriarcham *Franciſcum* anno 1228. qui Fratribus ſuis regulam tradiderat anno 1209. (2) in Arvernia Etruriæ monte receperat Crucifixi ſtigmata anno 1224. atque e vita migraverat anno 1226. IV. Nonas Octobris. Superiori anno 1225. VII. idus Novembris pro Eccleſiaſtica libertate martyrium ſubierat ſanctus Colonienſis Epiſcopus *Engelbertus*. Deceſſere anno 1231. *Antonius* Olyſſiponenſis, a loco dormitionis appellatus *de Padua*, idibus Junii, virtutibus ſignisque conſpicuus, anno ſequenti a Gregorio IX. canonizatus; ac *Eliſabeth* vidua filia Andreæ Hungarorum regis, cujus natalis colitur XIII. Cal. Decembris, Sanctorum faſtis ab eodem Gregorio anno 1235. adſcripta fuit. *Hedowigem* Polonorum reginam cælum terris rapuit anno 1243. idibus Octobris, retulitque inter ſanctos anno 1267. Clemens Papa IV. (3) Diem obiit anno 1250. beatus *Simeon Stock* Carmelita, at non hujus Ordinis

(1) Aut 1207. an. enim 1216. confirmatus fuit, ut dicam proximo capite. Fuerat Canonicus Regularis Oxomenſis; ejuſque nobiliſſimam ex Guſmanorum gente proſapiam vindicavit Antoninus Bremond Ordinis Prædicatorum Magiſter.

(2) Juxta alios an. præcedenti. Primum ipſius nomen *Joannes*.

(3) Anno 1249. obiit *B. Joannes* Bonus Mantuanus Ord Eremit. S. P. Aug. Propagator. *S. Albertus* Collenſis ad ſuperos migraſſe dicitur an. 1202.

nis habituſque, ut quidam autumant, inſtitutor. Ab hæreticis anno 1248. trucidatus eſt *Marcellinus* Albergotti Epiſcopus Aretinus, & anno 1252. occiſus eſt *Petrus* martyr Veronenſis Ordinis Prædicatorum, cujus memoria recolitur III. Cal. Majas. Innocentius IV. proximo anno 1253. Sanctorum numero illum adſcripſit: cumq. generalem Fidei inquiſitorem in ditione Mediolanenſi anno 1232. conſtituerat Gregorius IX. *Clara* S. Franciſci concivis ex hac vita deceſſit anno 1253. & anno 1255. ab Alexandro IV. inter Sanctas relata fuit. Colitur ejus memoria pridie Idus Auguſti. Inſtituerat vero pauperum Sanctimonialium Ordinem, vulgo *Clariſſarum* nuncupatum, anno 1212. Obdormivit in domino in nocte vigiliæ Nativ. Domini *S. Petrus Nolaſcus* Carcaſſonenſis, anno 1256. Qui una cum *S. Raymundo* de Pennafort, & Jacobo I. Rege Aragoniæ inſtituerat anno 1218. Ordinem Beatæ Mariæ de Mercede redemptionis captivorum (1). *Hyacinthi* Poloni Ord. FF. Prædicat. beata mors contigit anno 1257. XVIII. Cal. Sept: & a Clemente VIII. adſcriptus fuit Sanctorum catalogo anno 1594. (2) Anno denique 1267. (nam de Eccleſiæ Doctoribus Thoma, & Bonaventura vita functis anno 1273. egimus præcedenti capite) migravit in cælum *S. Silveſter* abbas VI. Cal. Decembris Fabriani in Piceno, a quo Congregatio monachorum Silveſtrinorum anno 1231. fuerat inſtituta. At ad annum 1273. quo diuturnum Auguſtorum Principum ceſſavit interregnum, redeundum eſt tandem.

IGITUR anno 1273. pridie Cal. Octobris inauguratus eſt imperator *Rodulphus Magnus* Comes Auſpurgi, Conditor imperii Auſtriaci, & Landgravius Alſatiæ. A cultu SS. Euchariſtiæ repetuntur imperii ejus auſpicia. Commendatur quoque ipſius pietas, quoniam pro Cæſareis inſignibus crucem arripuit. Ottocarum Bohemiæ regem implorato Deiparæ nomine in-

(1) *Humiliana* de Cerchiis Florentina obiit an. 1246. *Verdiana* virgo Recluſa an. 1221. *Ubaldeſca* Monialis Piſana an. 1206. *Benignus* Abbas Vallisumbroſæ an. 1236.

(2) *S. Raynerius* Piſanæ Civitatis patronus obiit an. 1161. die 17. Junii, qua die colitur etiam in Martyrologio Romano. *S. Peregrinus* Forolivienſis Ord. Servorum B. M. Virg. deceſſit an. 1284.

ingenti clade ſuperavit, acceſſitque victori quaſi præmium certaminis Auſtria, quam Alberto filio ſuo regendam commiſit. Hinc Auſtriacæ Gentis origo: quam Alciatus arceſſit ex Aventino; alii repetunt ex vetuſtiſſimis regibus Auſtraſiæ. Felici etiam marte cum Othone Burgundiæ regulo, cum Thuringiæ populis, aliiſque hoſtibus decertavit; atque univerſa pacata Germania, obiit princeps piiſſimus atque invictiſſimus anno 1291. Calendis Auguſti.

Postquam vero imperium tenuit ſeptennio, ſc. uſque ad annum 1298. *Adulphus* Comes Naſſaviæ, atque is ob avaritiam, crudelitatem, libidinem, aliaque flagitia proceribus cunctis viſus eſt indigniſſimus principatu, electus eſt Rodulphi & Annæ filius *Albertus* Auſtriacus. *Monoculum* dixere, quoniam oculum amiſerat ex propinato ſibi veneno: quamquam, ut olim Annibal, altero oculo amiſſo, ferocius irruit in hoſtes, & Adulphum, non procul a Vormatia ſuperioris Germaniæ urbe, illuſtri prælio fregit, & vulneravit, *Triumphatoris* cognomentum adeptus. Pugione tamen a conjuratorum manu confoſſus eſt ac trucidatus an. 1308. Auctor conjurationis Joannes fratris filius (1), cum quo lis erat de hereditate paterna: atque ille ſtipatus Ulrico, Valtero, & Rodulpho proceribus in parricidii conſortium adſcitis, primus omnium Alberti jugulum pugione petivit. Patratum facinus Calendis Maji.

In hac autem Seculi XIII. poſtrema parte oppetierunt mortem anno 1275. die 23. Januarii *Raymundus* Barcinonenſis; de quo ſupra cap. 4. in Sanctorum album relatus anno 1601. a Clem. VIII. Anno 1285. *Philippus Benitius* Florentinus, cujus item mentionem fecimus cap. 1. in Gregorio X. Hunc quidam inſtitutorem faciunt Ordinis Servorum B. M. V. quum tamen hic Ordo incœperit anno 1233. auctoribus VII. beatis viris, Bonfilio Monaldio, Bonajuncta Manetti, Manetto Antellenſi, Amideo de Amideis, Uguccione Ugucc-

(1) Quidam *Joannem* dicunt Alberti patruum; ſed falluntur. Joannes enim filius fuit Rodulphi ducis Sveviæ, quo extincto Albertus egit nepotis tutelam: unde ſeminarium diſſidii. Joannes tamen in Piſano Auguſtinenſium cœnobio in monachum attonſus, pœnitentia, ſignisque clarus vita illic functus eſt an. 1313.

Uguccionio, Sosteneo de Sosteneis, & Alexio de Falconeriis. Fuit itaque S. Philippus ejusdem Ordinis propagator, & V. Generalis, non Institutor: ejusdemque festum diem recolimus X. Cal. Septembris. Anno 1292. *Albertus* Carmelita Siculus, qui obiit Messanæ VII. Idus Augusti, & anno 1295. *S. Petrus Cælestinus*: de quo item cap. 1. *Margarita* itidem, Cortonensis vocata a dormitionis suæ loco, & cognominata Etruriæ, ac Seraphici Ordinis Magdalena, obdormivit VIII. Calendas Martias anno 1297. eodemque anno relatus est inter Sanctos *Ludovicus IX.* rex Galliarum, qui anno 1270. die 25. Augusti, inita contra Saracenos expeditione, pestilentia decessit. Ipsomet anno 1297. ad cælos migravit *S. Ludovicus* Episcopus Tolosanus Ord. Min. hujusque nomen Martyrologio Rom. inscriptum legitur XIV. Calendas Septembris. Postremo denique anno, scilicet 1300. ad aram peracto Sacro a Mahumetanis trucidatus est episcopus Giennii, seu Oningis in Andalutia, *Petrus Paschalis*.

Reliquum est, ut Imperatorum Orientis subjiciamus chronologiam. Dejecto e throno anno 1203. Alexio Angelo ab Alexio Juniore nepote suo, is anno sequenti 1204. vita imperioque excessit. Successit Alexius Ducas, cognomento *Murtzulphus*, seu *Myrtilus*, a conjunctis superciliis, qui propriis manibus Alexii fauces laqueo confregit: at idem scelestissimus parricida eodem anno extremo supplicio affectus est a Latinis, qui Constantinopolis potiti sunt, & omnium fœderatorum consensu imperatorem Orientis crearunt Balduinum Flandriæ Comitem. Græci vero imperii sedem laceratam atque divisam transtulerunt Trapezum Cappadociæ, Nicæam Bithyniæ, & Adrianopolim Thraciæ urbem. Quare usque ad annum 1261. quo anno Michael Palæologus recuperavit C. P. regnarunt Adrianopoli, & Nicææ *Theodorus Lascaris* filius Alexii Angeli, *Joannes Ducas Vatacius* illius gener, *Theodorus Lascaris* Junior, Joannis filius, ac prioris Theodori nepos, atque *Joannes* filius Theodori Junioris, quem anno 1260. Michael Palæologus excæcavit, atque Nicææ ipse Michael arripuit imperium. Trapezi vero (*Trabisundam* vulgo dicunt) imperarunt ab anno 1204. *Comneni*, ab Alexio filio Emmanuelis, & nepote Andronici Imp. usque

ad

ad *Davidem Comnenum*, qui anno 1462. coactus est Trapezuntinum imperium cedere Mahumeti Secundo.

POSTQUAM igitur C. P. Imperium tenuerat ex Latinis *Balduinus* anno tantum uno, captus & occisus anno 1205. a Joannicio rege Bulgarorum, *Henricus* Balduini Frater inauguratus anno 1206. & vita functus anno 1216. *Petrus* Comes Antissiodorensis gente *Cortiniacus*, extinctus proximo anno 1217. *Rupertus* Petri filius occisus anno 1228. *Balduinus II.* Ruperti F. qui capta 1261. a Michaele Palæologo C. P. fuga elapsus mortem evasit; Michael Constantinopolitana Urbe recuperata, ibique pulsis Latinis restituit imperium Græcorum, & illud administravit usque ad annum 1280. eique successit *Andronicus* Palæologus ipsius filius, sive *Andronicus II.* ab Andronico Juniore nepote suo dejectus, & carceri mancipatus anno 1327.

CAPUT VI.

QUÆNAM SECULO XIII. IN ECCLESIA DOCTRINA, ET DISCIPLINA VIGUERINT.

PRAVA hæreticorum dogmata descripta superiori cap. 3. hujus Seculi Conciliis pariter enarratis 2. cap. fuerunt proscripta. Quare confirmata fuere quæ de fide Trinitatis, & Dominicæ Œconomiæ, seu, ut ajunt, *Incarnationis*, tradidere Majores. Corroborata est Ecclesiastica Hierarchia, Romani Pontificis auctoritas, Sacerdotalis Ordinis dignitas, ac potestas. Intemerata item Deiparæ virginitas, cultus Sanctis exhibendus: sacrarum usus imaginum, psalmodiæ, rituum, precumque vetusta consuetudo, atque sanctarum indulgentiarum concessio, aliaque tradita a magistra veritatis Romana Ecclesia, fuerunt iterum stabilita. Definitum est insuper non pugnare cum Evangelica paupertate ex quæstu vivere, etiam Christianis fas esse gubernare rempublicam, ac præter conscientiæ syndæresim manere reprobis sempiterna inferorum supplicia. Quæ omnia ex præcit. cap. 3. & seq. perspicua sunt.

ANNUÆ Paschalis communionis ad fideles ab infidelibus discernendos, revocandosque ad frugem improbos, cum

cum a Christo & ab Apostolis fuerit indicta perceptio, tempus recte novimus esse præscriptum. Recitandi Rosarii B. V., devotio utique, sive orationum qualitas, sive contemplanda mysteria attendantur, summopere commendanda, usus promulgatus est a S. Dominico, quem illius auctorem esse, quidquid obganniant nonnulli, declararunt Romani Pontifices Leo X. Pius V. Gregorius XIII. & Sixtus V. Fertur primus omnium Innocentius IV. Rosam auream musco & balsamo permixtam solemni ceremonia benedixisse, quod alii referunt ad Leonem IX. alii ad Urbanum II., alii rejiciunt post annum 1400. Sed hæc, & consimiles quæstiones obscuræ facili negotio solvuntur, si antiqua dicatur institutio, hujus ævi benedictionis solemnitas, posterioris formula in Ordine Romano præscripta. Fratribus mendicantibus, & nominatim Ord. Prædicat. facultatem excipiendi Confessiones Sacramentales indulsit Gregorius IX. Festum Corporis Christi, quod anno 1208. celebrari cœperat in diœcesi Leodiensi, ab Urbano IV. anno 1264. præscriptum fuit universæ Ecclesiæ, una cum Officio edito a S. Thoma Aquinate. Obtinuerunt hoc Seculo hymnus, *Stabat Mater*, & Antiphona, *Salve Regina*, necnon sequentia, *Veni Sancte Spiritus*. De auctoribus hæsitatur. Quidam enim *hymnum* illum, seu rhythmum compositum a beato Jacopono, quidam vero ab Innocentio III. editum affirmarunt: *Antiphonam* alii S. Bernardo, alii Haimero Episcopo Podiensi, alii Petro Compostellano, alii Hermanno Contracto monacho Benedictino, de quo Seculo IX. adscripsere: *Sequentiam* Innocentio III. prælaudato. Inclusio Cardinalium in Conclavi ad eligendum Summum Pontificem cœpit anno 1276. in electione Innocentii V. ex præscripto Constitutionis latæ a prædecessore Gregorio X. cujus extat decretum in Sexto cap. *Ubi periculum*, 3. de Elect. Annus Jubilæi, cujus quædam imago præcesserat in Veteri lege Levit. cap. 25. institutus est a Bonifacio VIII. ac primo celebratus anno 1300. Extat Bonifacii decretum Cap. *Antiquorum*, Extravag. Comm. lib. 3.

PRÆC. capite commemorans viros Sanctissimos mentionem feci Ordinum religiosorum ab illis institutorum. Æquum est, ut etiam ceteros, atque singulorum recen-

recenſeam approbationem. Sacer itaque Ordo Prædicatorum confirmatus fuit anno 1216. ab Honorio III. Idem Honorius confirmavit Ordinem FF. Minorum, quem tamen oraculo vivæ vocis approbaverat Innocentius III. anno 1209. Regulam quoque Carmelitis traditam ad Alberto Jeroſolymitano idem Honorius confirmavit; quam tamen poſtea mitigavit Innocentius IV. Unionem Eremitarum in unum Auguſtinenſium cœtum ratam habuit probavitque Alexander IV. anno 1257. (1) Hi ſunt quatuor Ordines *Mendicantium*. A Gregorio autem IX. adprobatus fuit Ordo Beatæ Mariæ de Mercede anno 1235. Ab Innocentio IV. Ordo Servorum B. M. V. & Monachorum Silveſtrinorum anno 1247. Cæleſtinorum inſtitutum a Cæleſtino V. ante 1294. nomen traxit, ac firmitudinem. Inſtituit anno 1215. B. Euſebius Archiepiſcopus Strigonienſis Ordinem Eremitarum S. Pauli primi cultoris Eremi, ſed confirmatus tantum fuit a Joanne XXII. anno 1328. Prætermittimus quarumdam Congregationum, Ordinumque Equeſtrium inſtitutionem ad hoc Seculum referendam (2)

EXTERNARUM RERUM ACCESSIO.

ADMINISTRAVERUNT Galliarum regnum poſt Philippum Auguſtum extinctum anno 1223. *Ludovicus VIII.* qui deceſſit anno 1226. Deinde *S. Ludovicus IX.* vita functus anno 1270., de quo etiam ſupra cap. 5. inter Sanctos relatus anno 1297. a Bonifacio VIII. Regnavit poſtmodum *Philippus III.* cognomento *Audax* uſque ad annum 1285. deinde *Philippus IV.* a formæ elegantia dictus *Pulcher*, ad annum uſque 1314.

REGNUM vero Caſtillæ poſt Alphonſum VIII. vita functum 1214. tenuerunt *Henricus I.* qui obiit anno 1217.

(1) *Fer-*

(1) Ordo Eremitarum S. P. Auguſtini Unionem iſtam præceſſit: nam Concilium II. Lugdunenſe celebratum an. 1274. declaravit eumdem Ordinem connumerandum non eſſe inter recentiores tum inſtitutos, eo quod ille, ſicut & Carmeliticus, præceſſerit Generale Concilium Lateranenſe IV. celebratum an. 1215. Vid. caput *Religionum*, de Relig. Dom. in 6.

(2) Primo hujus Seculi anno, ideſt 1201. inſtitutus Ordo S. Spiritu *in Saxia* Romæ.

(1) *Ferdinandus III.* rex etiam Legionis, qui ſancte deceſſit anno 1252. *Alphonſus X.* cognomento *Sapiens* (2) a filio Sanctio pulſus e throno anno 1284. Idem *Sanctius* hujus nominis IV. qui ceſſit e vita anno 1295. & *Ferdinandus IV.* qui regnavit uſque ad annum 1312. Interea temporis regnarunt in Navarra *Sanctius VIII. Theobaldus*, *Theobaldus II. Henricus*, & *Joanna*, quæ deceſſit anno 1304. in Aragonia vero poſt Petrum II. defunctum anno 1213. *Jacobus I. Petrus III. Alphonſus III.* & *Jacobus II.* qui obiit anno 1327. atque in Luſitania, cujus regnum incœpit ſuperiori Seculo XII. in quo ab anno 1139. uſque ad annum 1212. regnaverant *Alphonſus I.* & *Sanctius I.* poſt Sanctium regno potiti ſunt *Alphonſus II. Sanctius II. Alphonſus III.* & *Dionyſius*, qui naturæ conceſſit anno 1325. (3)

Quæ in Oriente contigerunt hoc Seculo, iſta præſertim ſunt. In Syria anno 1202. ingenti terræmotu, quem conſecutæ ſunt peſtilentia & fames, concidit Tyrus, omneſque urbes maritimæ concuſſæ ſunt. Occupata a Latinis anno 1204. C. P. anno autem proximo pactæ ab iis ad ſexennium cum Saracenis induciæ. Themiathem, vulgo *Damiatam*, apud Peluſium in Ægypto, Chriſtiani anno 1219. expugnarunt. Reddiderunt tamen anno ſequenti, incenſis a Saracenorum exercitu navibus illorum 750. & Nili hærentes paludibus. Theodorus Angelus anno 1221. occidit ad Dyrrachium (4) Macedoniæ urbem Latinum Imperatorem Petrum Cortiniacum juxta Voſſianam Hiſtoriæ Epitomen; quod tamen anno 1217. eveniſſe putamus. Aulicus, qui anno 1228. interfecit Rupertum Imp. Orientis, Imperatrici cujus nuptias conſequi non poterat, nares abſcidit. Fridericus II. imperator anno 1229. cum Sultano Babyloniæ iniit fœdus,

(1) *Alphonſus IX.* mortuus an. 1231. rex Legionis.

(2) Anno 1252. *Alphonſus* rex Hiſpaniarum fixit Æram ſuam Kal. Junii feria 7. & motuum cœleſtium tabulas, quas appellant *Alphonſinas*, conquiſitis Aſtronomorum exercitatiſſimis; expenditque eam in rem quater centena millia aureorum.

(3) In Anglia rex *Joannes* anno 1216. *Henricus III.* 1273. *Eduardus* 1308. In Polonia autem *Micislaus* anno 1202. reſtitutus. *Lyſcus* 1226. *Boleslaus IV.* 1279. *Laſcus II.* 1289. *Primislaus* 1296. *Venceslaus* an. 1305. ſatis ceſſerunt.

(4) Vulgo *Duraxzo*.

eique, partem aliquam Jerosolymæ adeptus, templum arcemque reliquit. Tartari anno 1244. ex Hungaria, & Perside pulsi sese in Christianos commorantes in Syria effuderunt, instigante Sultano, a quo in suam ditionem redacta Jerusalem, templique supellex in Mahumetis ædem translata fuit. S. Ludovicus Galliarum rex anno 1249. Tamiathem recuperavit, quæ tamen sequenti anno diruta est, cæsis Christianis quamplurimis. Tartari Christianam amplexi religionem anno 1258. occupavere Babylonem; recepitque anno 1261. Michael Palæologus C. P. ut dictum est alibi. Benedocdar Sultani dux anno 1268. expugnavit Antiochiam, cæsis Christianorum XVII. M. & C. M. in captivitatem abductis. Anno 1289. Sultanus cepit evertitque Tripolim: expugnavit deinde Tyrum, Sidona, & Berytum; ac Ptolomaidem quoque anno 1291. excidit, (1) deletumque est regnum Christianorum in Syria. Sequenti tamen anno Sultanus cum invadere meditaretur Cyprum, trucidatus fuit a suis. Palæstina, quam anno 1294. recuperavit Cassanus rex Tartarorum factus Christianus, rursus anno 1300. proditione præfecti Damasceni rediit ad Saracenos. Hoc anno Seculi XIII. postremo fertur Othmen, vulgo *Othomanum*, præfectum Ciliciæ, creatum fuisse mortuo Aladino Sultanum, & Othomanicam condidisse familiam; quod alii ad annum 1298. retulerunt, alii ad annum 1302. seu 1303.

VI-

(1) Ptolemais, seu *Acra*, dicta a nostratibus Civitas *S. Joannis*, quod fuerit olim sedes Equitum S. Joannis Jerosolymitanorum, ut diximus præced. Seculo cap. 6. *Colonia Claudia* appellatur a Plinio. Olim *Acam* ab Aco Ptolomæi regis Ægypti fratre dictam volunt. Expugnaverat illam ante adventum Domini Tigranes Armeniæ rex. Coloniam constituit Claudius Cæsar. A Tigrane dirutam instauraverat Pompejus. Occupatam anno 1104. a Balduino diximus in Appendice Seculi XII. Rursus illam post quinquennium tenuerunt Christiani. Rediit ergo an. 1291. die 3. Maji ad Saracenorum tyrannidem. Perierunt tum gladio fidelium 25000. in captivitatem abducti 20000. Nil modo, si percommodum portum excipias, vestigium pristinæ amplitudinis illic apparet. In cruce Signatorum expeditione, quæ cœpit anno 1095. suadente Petro Eremita a Græcis appellato *Coucopetro*, usque ad annum 1291. perierunt fidelium militum circa 2000000. atque divisione principatuum, Christianorumque Principum distensione, victoria in luctum pertransiit: quæ enim pepererat Christiana caritas & Crucis humilitas, ea sustulit atrox discordia & turpis ambitio.

VIDEAMUS, an feliciora in Occidente contigerint. Philippum Imperatorem anno 1208. parricidio necatum, dictum eſt ſupra. Germani duce Andrea Hungariæ rege anno 1216. in Palæſtinam expeditionem inſtituerunt. Fridericus II. anno 1234. Hungaros ſuperavit, addiditque Imperio Viennam Auſtriæ. Idem Fridericus anno 1249. Parmam occupavit. Guilelmus acclamatus Imperator anno 1256. interfectus in Friſia (1): Manfredus apud Beneventum anno 1265. & Conradinus in Marſis anno 1268. a Carolo Andegavenſi, Siciliæ regnum indepto, fuerunt devicti. *Vesperæ Siculæ*, in quibus omnes Galli, quotquot in inſula erant, interfecti fuerunt, conſignantur anno 1282. III. Kal. Auguſti. (2) Prælium ad Spiram, quo Albertus Auſtriacus interfecit Adulphum Naſſavium Imp. contigit poſtridie Kalendas Julias anno 1298. Ultimo hujus Seculi anno, ideſt, 1300. exortæ fuerunt Piſtorii factiones, quas Nigrorum, Blancorumque dixere.

AD LITTERARUM incrementa plurimum contulerunt inſtitutæ hoc Seculo Academiæ, nempe Seculi initio Salmanticenſis, Patavina anno 1222. Toloſana anno 1233. Neapolitana anno 1239. Aboenſis in Svecia anno 1240. Cantabrigienſis anno 1280. Monſpeſſulana anno 1289. & Olyſſiponenſis anno 1290. Inter Scriptores vero, præter Eccleſiaſticos commemoratos cap. 4. alioſque præſtantiſſimos cauſſa brevitatis prætermiſſos, cujuſmodi fuerunt Stephanus Langtonus, Lucas Tudenſis, Robertus Groſthead, ſeu Capito, Manuel Epheſinus, Joannes Caſtor, Remigius Florentinus, aliique complures, honeſtiſſimum ſibi compararunt nomen, in Hiſtoria

(1) Superiori anno 1248. *Victoriam* ligneam Urbem, quam Fridericus in obſidione Civitatis Parmæ conſtruxerat, Parmenſes expugnarunt, affixis illic in edito & conſpicuo loco hiſce verſibus:

Per te, Rex alme, ceſſit Victoria Parmæ.
Antiphraſi dicta ceſſit Victoria victa.

(2) Comes Hugolinus de Gherardeſca anno 1288. Piſis ob patriæ proditionem in turre cum filiis fame necatus fuit. Hiſtoriam tamen a Joanne Villani lib. 7. cap. 120. & 127. deſcriptam pluribus ſcatere erroribus, iisdemque implicari viros Clariſſimos, qui Commentaria ediderunt in Danthem Alighierium *Inf. Cant.* 33. ex authenticis monumentis demonſtrat vir præſtantiſſimus Flaminius de Burgo Eques, & IC. Piſanis, in patrio Lyceo Profeſſor publicus.

quidem Joannes de Oxonio, qui res Anglicas ſcripto tradidit, Conradus cognomento Philoſophus, cujus eſt Chronicon inſcriptum Αὐτόγραφον, Joannes alter Anglus, & patria Eboracenſis, vulgo *Holifax*, appellatus *De Sacro Boſco*, librum condidit de Sphæra mundi, Rodulphus Niger, a quo item duplex Chronicon editum fuit uſque ad annum 1213. deductum, Sozomenus presbyter Piſtorienſis, & Vincentius Cadluccus Polonus Hiſtorici: atque de temporibus carmine, pro genio Seculi haud ineleganti, ſcripſit Juſtinus Lippienſis, ac de bello Trojano, ſegregatis ab hiſtoria fabulis, Joſephus Devonius Iſcanus libros ſex, quorum eſt initium, *Illiadum lacrymas*, *conceſſaque Pergama fatis*. Adde poetis Philippum Gualterum Caſtellionium, quem ab Epiſcopatu *Magalonenſem* appellant, qui carmine condidit Alexandreida, ideſt, libros IX. de rebus geſtis ob Alexandro magno; extatque illius Epitahium apud Voſſium de Poetis Latinis cap. 6.

Inſula me genuit, rapuit Caſtellio nomen,
Perſtrepuitque modis Gallia tota meis.

Excelluit demum in utroque Jure Franciſcus Accurſius Florentinus (1), Acæonis quondam auditor, & Gloſſatorum veterum coryphæus; quem Cujacius præferendum eſſe putabat cunctis Græcis Latiniſque legum Interpretibus.

DE-

(1) Obiit Bononiæ anno 1229. *Accurſius* ejus Pater: diſtinguendi ſunt enim. Is filiam habuit, quæ Jus Civile Bononiæ publice docuit. Vide Pancirol. lib. 2. cap. 29. Franciſci Accurſii frater *Cervotius*; cujus Gloſſæ *Cervotianæ*, ineptæ, a paternis diſſitæ, & paſſim rejectæ. De Petro Vinea Campano, & optimarum Epiſtolarum Scriptore, ejuſque infelici exitu, Ricordanus in Hiſtoria Hetruſca, Danthes Inferni cantu 13. Landinus & Vellutellus ibidem, & Jo. Villani lib. 6. cap. 3.

DECIMUM QUARTUM ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

Qui Seculo XIV. sederunt in Petri Cathedra.

Anno 1303. V. Idus Octobris extinctum Bonifacium VIII. dictum est supra. Post obitum autem Bonifacii Ecclesiæ præfuerunt Catholicæ *B. Benedictus XI. Clemens V. Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI. Urbanus VI. & Bonifacius IX.*

CXCIV. Benedictus XI. antea Nicolaus Boccasini Tarvisinus, supremum Ordinis Prædicatorum magistratum indeptus, & a Bonifacio VIII. purpura Vaticana exornatus, decima ab hujus obitu die inauguratus est Pontifex, sedemque Romanam tenuit mensibus 8. e vivis sublatus anno 1304. die 6. Jul. Ferunt extinctum veneno ei in ficubus propinato Perusiæ. Quo auctore non constat. Virtutes omnes mirifice coluit, pacis studium præsertim, & humilitatem, adeo ut parentem suam, nonnisi vili indutam habitu exceperit. Sanctorum Fastis illius insertum est nomen.

CXCV. Sedit postea *Clemens V.* pridem Bertrandus Archiepiscopus Burdigalensis, electus die 21. Julii Perusiæ, (1) & coronatus Lugduni die 14. Novemb. an. 1305. in Galliarum regem beneficentissimus, sedem A-

(1) Bertrandus cognomento *Gothus* suæ electionis nuncium accepit, dum visitaret prioratum de Lisinhaco in diœcesi Pictavensi.

poſtolicam tranſtulit Avenionem, (1) Templarios extinxit, Viennenſe Concilium celebravit, Clementinas in unum volumen coegit, Henricum VII. Imperatorem alioſque invadentes regnum Neapolitanum diris coercuit, S. Petrum Cæleſtinum adſcripſit Sanctorum Catalogo, obiitque non procul ab Avenione *Roquemaure* anno 1314. die 20. Aprilis. Vitia ei complura exprobrat Joannes Villani lib. 60. cap. 58. ambitionem præſertim, avaritiam, ſimoniacam labem, inceſtuoſam conſuetudinem, artemque magicam; nec diſſentit 3. Hiſt. p. S. Antoninus: ſed has criminationes Henricus Spondanus, Raynaldus, aliique diluerunt.

CXCVI. Post diuturnum interpontificium ob Cardinalium diſſidia, anno 1316. die 7. Auguſti electus eſt *Joannes XXII.* antea Jacobus Euſius Card. Epiſcopus Portuenſis. Non ille ſemetipſum, ut quidam ſcripſere, nominavit, ſed pleno electus eſt Cardinalium ſuffragio (2). Exortum eo ſedente ſchiſma *Petri de Corbaria* Ord. Minorum, (3) erupitque ſecta profanorum hominum, quos *Beguinos* & *Fraticellos* dixere. Petrus Aprutinus opera Ludovici Bavari intruſus, anno 1330. Pontificis perſonam depoſuit, pœnitentiam egit, ac poſt tres annos ac menſem Avenione deceſſit. At Joannes Cleri avaritiam ambitionemque compeſcuit, Marſilii Patavini, & Joannis Gandavenſis proſcripſit aſſerta, pro Sanctorum præſenti gloria quæſtionem, in qua erroneam partem falſo dicitur ſequutus, agitari curavit, *Clementinas* Conſtitutiones vulgavit, addiditque *Extravagantes*, atque e vivis exceſſit Avenione die 4. Decembris anno 1334. exacto Pontificatus ſui anno 18. (4)

CXCVII. Suc-

(1) Inter Pontifices, qui Avenione ſederunt, plures vitæ extiterunt integerrimæ, & mendacii redarguendi ſunt, qui cum Petro *Giannone* ſcripſere, propter ipſorum Pontificum improbitatem dici a Petro Joanne Olivi Ord Min. *Comment. in Apoc.* Eccleſiam Avenionenſem *Babylonem*. Iſte enim auctor obiit an. 1297. 8. ante Clementem V. Vide Sec. Præc. cap. 3. Not. Clementis V. theſaurus expilatus fuit, ac Bertrandus illius nepos ſuſtuliſſe dicitur florenos 300000. ad ſacrum bellum comparatos. V. *Fleury* libro XCII. num. 11.

(2) Cardinales, qui elegerunt Joannem XXII. fuerunt num. 23. Oldoinus 19. enumeravit.

(3) Petrus Antipapa *Nicolai V.* nomen aſſumpſit.

(4) Qui Joannem XXII. Tabernarii filium dixere, illius egregia celebrant merita, quibus ex infimo genere ad ſupremam adſcenderit dignitatem.

CXCVII. Successit Joanni XXII. *Benedictus XII.* antea Joannes Furnarius Cardinalis S. Priscæ Ordinis Cistercienſis, a cujus Ordinis habitu albo Blancus appellabatur. Electus eſt die 20. Decembris anno 1334. obiitque die 25. Aprilis anno 1342. octavo Pontificatus ſui. Beneficia Eccleſiaſtica ſapientibus probiſque tantum contulit: reditus ad Eccleſiæ commoda reſervavit, ſanguine conjunctis nil contulit, neptemque ſuam nulli viro nobili ac prædiviti, ſed mercatori tantummodo nubere indulſit, ſolitus dicere, Pontificem debere eſſe, ſicut Melchiſedech, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, atque interdum ea verba repetere, Pſ. 18. *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* (1)

CXCVIII. Post Benedictum XII. ſedit *Clemens VI.* Ord. S. Bened. antea Petrus Rogerius electus die 7. Maji anno 1342. & vita functus anno 1352. die 6. Decembris: tenacis memoriæ, atque in nepotes liberaliſſimus fuit. In parricidas Andreæ regis Neapolitani, in Nicolaum Laurentium in urbe Roma nimia libertate abutentem, atque in Flagellantium ſectam edidit Conſtitutiones. Annum remiſſionis ad quinquageſimum coarctavit. Egit cum Joanne Cantacuzeno de unione Græcorum: in Eccleſiæ ditionem anno 1347. redegit Avenionem; & graſſante eo temporis peſtilentia, impendit fidelibus ſpiritualia, ac temporalia remedia (2).

CXCIX. Inauguratus deinde Stephanus Aubertus Card. & Epiſcopus Oſtienſis, electus cit. an. 1352. die 18. Decemb. & ſublatus e vivis anno 1362. die 12. Sept. *Innocentii VI.* nomen aſſumpſit. Commendatur autem ob morum ſimplicitatem, peritiam canonum, & beneficentiam in pauperes. Vide tamen Revelat. S. Birgittæ lib. 1. cap. 41. & Not. Conſalvi Durandi.

(1) *Benedictum XII.* omnes laudant, etiam nuperus auctor Operis inſcripti, *Les vies des Papes*, aut, *Hiſtoire des Papes*. Apud Baluzium tamen n. 8. habetur hujus Pontificis Vita, cujus Scriptor illum iniquiſſime inſimulat, tanquam ſcurram, immanem, impurum, atque ebrioſum, proferens nefarium diſtichon: *Iſte fuit Nero, mors laicis, vipera Clero, Devius a vero, cuppa repleta mero*. Vide, quo progreditur temeritas calumniantium!

(2) Ad *Clementem VI.* iniquiſſimam epiſtolam nomine *Diaboli* homines quidam nefarii ſcripſere. De hac Epiſt. plura apud *Fleury* libro 96. n. 9. & *Vies des Papes* tom. 3. pag. 461.

CC. Successit *Urbanus V.* qui ſedit a poſtrema die Octobris anni 1362. uſque ad diem 19. Decemb. an. 1370. Appellabatur antea Guilelmus Grimoaldus abbas S. Victoris Maſſilienſis Ordinis Cluniacenſis. Venit in Italiam anno 1367. rediitque anno 1370. Avenionem, S. Birgittæ, cujus tamen Ordinem in oppido Montis Faliſci approbavit, ſpreto conſilio. Sedavit Viterbienſium, & Bononienſium tumultus, Vicecomitum pacato diſſidio, Græcorumque imperatoris Joannis Palæologi abjurationem ſchiſmatis anno 1369. excepit feſta die Lucæ Evangeliſtæ recurrente.

CCI. Rexit deinde Eccleſiam *Gregorius XI.* nepos Clementis VI. electus exeunte Decembri anno 1370. & vita functus die 27. Martii anno 1378. Romæ, in quam urbem reduxit ſedem Avenione diſcedens die 13. Septemb. anno 1376. hortante S. Catharina Senenſi, Romamque pervenit die 17. Januarii anno 1377. Damnavit eodem anno Joannem Vicleſum.

CCII. Ubi fatis ceſſit Gregorius, inauguratus eſt Pontifex *Urbanus VI.* ſeu Bartholomæus de Prignano Neapolitanus, & Archiepiſcopus Barenſis, anno 1378. die 9. Aprilis, ingenti clamore miniſque Papam Romanum, aut ſaltem Italum populo poſtulante. Illius tamen electionem, ceſſante quoque tumultu. Cardinales probarunt, id Leonardo Arretino, Flavio Blondo, Platina, aliiſque licet liberioris calami atteſtantibus. Quare Urbanum eſſe legitimum Pontificem nequit in dubium verti. Nonnulli tamen Cardinales, inter quos tres Itali, quamvis Romæ Urbano VI. poſt electionem omnem exhibuiſſent honorem, numero XVI. Fundis in Campania eodem anno 1378. die 19. Sept. elegerunt Antipapam Robertum Gebennenſem Cardinalem, impoſito ei nomine *Clementis VII.* Hæc atrociſſimi ſchiſmatis origo fuit. Cum magno fidelium ſcandalo, bullis, excommunicationibus, armiſque Urbanus & Pſeudo-Clemens invicem pugnarunt. Huic Galliarum, Caſtellæ, & Siciliæ Reges adhæſere: ceteri fere omnes Urbano: qui pluribus diſcriminibus ſuperatis deceſſit Romæ, non abſque ſumpti veneni ſuſpicione die 15. Octobris anno 1389. At Clemens VII. naturæ conceſſit Avenione anno 1394. die 16. Sept. correptus apoplexia.

CCIII. Post Urbani obitum Romæ electus eſt eodem

dem anno 1389. die 2. Novembris *Bonifacius IX.* ideſt, Card. Petrus Tomacelli Neapolitanus; qui deceſſit anno 1403. Kal. Octobris. Poſt mortem etiam Pſeudopontificis Clementis VII. Avenione anno 1394. die 28. Septembris electus eſt *Benedictus XIII.* Antipapa, ſcilicet Petrus de Luna Cardinalis Aragonenſis, cui ſuprema dies fuit prima Junii anno 1424. Fruſtra pro ſchiſmatis exſtirpatione adlaboratum eſt. Dicitur Bonifacius IX. inſtituiſſe reditus, quos vocant *Annatas*, vindicans Apoſtolicæ Sedi Epiſcopatuum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum proventus unius anni. Id contigit anno 1398. Exemplum tamen præceſſerat anno 1406. in Clemente V. & anno 1319. in Joanne XXII. Deceſſit Bonifacius, ut inquiunt, ne pudicitiam labefactaret: λιθιάσει, ſeu calculorum morbo alii tradunt extinctum.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Constantinopoli, quæ anno 1261. a Michaele Palæologo fuerat recuperata, poſt Joannem Soropalitem vita functum anno 1300. ſederunt *Nipho*, antea Metropolita Cyzicenus, *Joannes XII. Glycys* dictus, *Geraſinus* monachus, *Eſajas* item monachus, *Joannes XIII. Calliſtus*, *Philotheus*, & *Antonius IV.* Is e vita migravit anno 1403. Jeroſolymis vero poſt Rodulphum a Bonifacio VIII. exauctoratum, Patriarchali functi ſunt munere ab anno 1305. *Antonius* Dunelmenſis, *Petrus* Epiſcopus Ruthenus, *Raymundus*, & *Petrus de Palude* Ord. Prædicatorum. Poſt Petrum autem vita functum anno 1340. qui conſecuti ſunt Patriarchæ, hanc dignitatem ſolo nomine, ac titulo obtinuere.

CAPUT II.

Concilia Seculi XIV. Recensentur.

Unicum eſt hujus Seculi Generale Concilium, nempe *Viennenſe*, Viennæ Allobrogum ad Rhodanum, celebratum: indictum quidem anno 1307. a Clemente V. ſed habitum anno 1311.

In-

Interfuere huic Concilio Patriarchæ Alexandrinus, & Antiochenus, Epiſcopi 114. juxta Joannem Villanium 300. & aliorum Prælatorum ingens numerus. Actum in ea Synodo de recuperatione Terræ Sanctæ, extinctus eſt Ordo Templariorum, cujus nimia erat poteſtas, & affluentia divitiarum, his Ordini S. Joannis Jeroſolymitani addictis; ob ipſorum Templariorum flagitia, adeo nefaria, ut Chriſtum abnegarent, turpiſſimaſque exercerent libidines (1), non, ut quidam ſcripſere, opera Philippi Pulchri Galliarum regis illorum opibus inhiantis. Damnati item fuerunt in Viennenſi Concilio Beguardi & Beguinæ, Fraticelli, ac Dulciniſtæ, de quibus infra: latum decretum de Feſto Corporis Chriſti quotannis celebrando feria 5. poſt octavam Pentecoſtes; indictumque, ſuadente Raymundo Lullo, ut in Oxonienſi, Pariſienſi, aliiſque Academiis, Hebraica, Chaldæa, & Arabica lingua traderentur. De Templariis actum fuerat in Synodo Salmanticenſi præcedenti anno 1310. ut refert Mariana lib. 15. cap. 11. & in Conciliis Hiſp. Cardinalis de Aguirre; necnon eodem anno Ravennæ, & Moguntiæ, ut liquet ex Volumine XI. Conciliorum.

AD STATUENDAM reformandamque Eccleſiaſticam diſciplinam plures habitæ fuerunt Synodi: apud Italos *Romana* ſub Bonifacio VIII. anno 1302. & *Ravennatenſes* quinque ſub Archiepiſcopo Raynaldo: atque in priori de obedientia Romano præſtanda Pontifici actum eſt; in aliis anno 1307. 10. 11. 14. & 17. coactis, de divino cultu reparando.

CELEBRAVIT & Hiſpania Synodos plures, præter Salmanticenſem paullo ſupra commemoratam, nimirum *Pintiæ* vulgo *Pennafiel*, Caſtellæ oppido anno 1302. *Valliſoleti* 1322. *Toleti* 1323. 24. 39. 55. *Compluti* 1326. & 79. *Palentiæ* 1388. Hæ pariter Synodi ob

Dei

(1) Inter *Templariorum* flagitia quidam recenſent, ſacra peregiſſe rejecto Crucis vexillo, ſuum profitentes inſtitutum initiatos ad ſimulacrum, cui ſuperinduxerint hominis cutem, & pro oculis infixerint carbunculos duos: morientium cadavera in cineres redegiſſe, & ceteris in potum propinaſſe: ſubjecto igne torrefeciſſe natos ex Templarii virginiſque conjugio, fœdiſſimoque maſculorum amore exarſiſſe.

Dei cultum, moresque, maxime Clericorum, celebratæ fuerunt. Omittimus Synodum *Salmanticensem* anni 1381. & *Barcinonensem* anni 1387. in quibus præside Petro de Luna Clemens VII. antipapa, non autem Urbanus VI. declaratus fuit verus Pontifex.

Accessere Synodi Galliarum, *Compendiensis* in Gallia Belgica, sive in regione Vallesia, initio Seculi, & rursus anno 1303. celebrata: *Ausciana* in Armeniacis anno 1308. Senonensis in Gallia Lugdunensi anno 1320. *Rotomagensis* in *Normannia* an. 1330. Andegavensis in Gallia Celtica anno 1336. *Narbonensis* anno 1374. aliæque in Collect. Conciliorum tom. XI. apud Baluzium in Conc. Galliæ Narbonensis, Gravesonium in Hist. hujus Seculi Colloquio IV. & Natalem Alex. cap. 6. art. 47. & seqq. Egerunt Synodi istæ de Ecclesiastica Jurisdictione, & Immunitate, de clericorum, & monachorum moribus, de Ecclesiasticis jejuniis, de Sacramentis, & casuum reservatione, de congrua parochorum portione, & aliis pluribus ad Ecclesiarum regimen pertinentibus. Expungendus est Conventus Ecclesiasticopoliticus Parisiensis anni 1303. in quo Bonifacius VIII. simoniæ, hæresis, & homicidii iniquam subiit insimulationem: de qua decreta Ecclesiæ Gallicanæ, Puteani Fratres, de Marca, & Caveus.

Adversus hæreses, præter Viennense Concilium, celebratum est anno 1341. *Constantinopolitanum* contra monachos Thessalonicenses montis Athi: de quorum errore Nicep. Gregoras lib. XI. Hist. Justellus ad calcem Nomocanonis Photii, ac Dionysius Petavius lib. I. Theolog. dogmatum cap. 12. & Natal. Alex. cit. in loco art. 14. sed vide proximo capite quæ dicentur de Palamitis. In collectione Concilior. Britanniæ & in Antiquitatibus Britannicis extant duo Concilia *Londinensia* anni 1382. & 1396. indicta a Guilelmo de Courtenay Archiepiscopo Cantuariensi: in quibus articuli Joannis Vicleti tanquam hæretici fuerunt proscripti.

CA-

CAPUT III.

De hæresibus Seculi XIV.

MEminimus ſuperiori Seculo ſectæ *Fraticellorum*, quos *Begardos*, & *Beguinos*, nec non *Fratres Spirituales* nuncuparunt. Qui ex ordine FF. Minorum apoſtatæ, damnati anno 1297. a Bonifacio VIII. in Siciliam ſe receperunt. Regulam S. Franciſci ſpecietenus a ſe obſervari jactantes, duas fingebant Eccleſias, unam virtute decoram, & paupertate ſuccinctam apud ſe commorantem, carnalem alteram & affluentem deliciis, cujus Romani Pontifices dominarentur; pleraque e Valdenſium venenato fonte haurientes, Sacerdotes crimine pollutos juriſdictione & poteſtate excidiſſe, adveniſſe Antichriſtum, aliaque garrientes divulgabant, partim hæretica, partim inſana, partim fabuloſa. Henricum de Ceva ſchiſmaticæ ſuæ Congregationi præfecerunt: eamdemque ſectam in Galliis propagavit F. Petrus Joannes Olivi Biterrenſis ejuſdem Ordinis. (1) Hos itaque Joannes XXII. anno 1318. Conſt. *Glorioſam Eccleſiam*, poſt Bonifacium VIII. & Clementem V. damnavit.

Verum cum idem Joannes XXII. edita Extravaganti, *Cum inter nullos*, anno 1323. tanquam hæreticam proſcripſiſſet ſententiam aſſerentium Chriſtum & Apoſtolos nihil in communi, vel in particulari poſſediſſe, *Michael de Cæſena*, Ord. Min. Generalis miniſter, necnon Vilelmus Ochamus Doctor inſignis, aliique ejuſdem Ordinis plures oppoſitum, tanquam a Nicolao III. definitum, propugnarunt. Michael anno 1328. ſuam coram Pontifice opinionem Avenione defendit, & anathemate cum Ochamo percuſſus, ac depoſitus, a Joannis ſententia ad Eccleſiam Catholicam, & ad futurum Concilium appellavit. Vide ad cit. annum Vadingum, & Raynaldum.

Mi-

(1) *Fraticellorum* non unam fuiſſe ſectam putamus: neque credimus omnes illicito concubitu fuiſſe pollutos. Indutos quoſdam habitu tertii Ordinis S. Franciſci tradunt ad annum 1317. Raynaldus, & Bzovius. Haud diſſentit Alvarus Pelagius lib. 2. de *Planctu Eccl.* cap. 52. Adverſus Bzovium extat apud Vadingum tom. 3. Annalium, *Nitela Franciſcanorum*. Non ſunt Minoritis adtribuenda turpia, quæ innuimus in Not. ad cap. 3. Seculi præcedentis.

Michael ideirco an. 1329. damnatus eſt tanquam hæreſiarcha & ſchiſmaticus, & in Capitulo Generali Pariſiis congregato omnibus Ordinis ſui muneribus exſpoliatus. Suam Michael anno 1330. Monachii edidit Apologiam. Sed nihilominus damnatus eſt etiam in Generalibus Ordinis ſui Comitiis anno 1331. Perpiniani, pluribus ei oppoſitis erroribus, præſertim quod Imperator, & Clerus Romanus poſſint deponere Papam, & huic exhibere obedientiam idem ſit, ac animam damnare, & ſe hæreticum profiteri. Adiſis Odoricum Raynaldum ad annum 1331. n. 15. Michael tamen obiit Monachii pœnitens anno 1343.

FLAGELLANTES, quorum cruenta pœnitentia eruperat in Italia circa annum 1260. cœperunt & hoc Seculo in hæreſim & ſuperſtitionem degenerare. Ajebant enim neminem, niſi ſuæ ſectæ nomen dediſſet, abſolvi poſſe a peccatis, quæ ſibi invicem, etſi laicis, confitebantur. De his Scriptores agunt ad annum 1349. quo anno CC. Spiræ magno honore fuerunt recepti: C. alii ad ipſos illuc acceſſerunt, Argentorati M. numerabantur. Damnavit illos eodem anno Univerſitas Pariſienſis, vetuitque Philippus rex, ne ſub vitæ diſcrimine Gallias pervaderent. Anathemate pariter eos percuſſit Clemens VI. Refutati fuerunt a Joanne Gerſone. Illorum conſcripſerunt hiſtoriam Albertus Argentinenſis, & Schottgen.

COMBUSTUM diximus ſupra *Geraldum Segarellum*, Parmenſem: quod contigit Parmæ anno 1300. die 17. Julii. Illius errores propagabat anno 1308. ejus diſcipulus *Dulcinus* Novarienſis. Dogmatizabat Romanam Eccleſiam poſt Silveſtrum defeciſſe, inde Pontifices omnes, excepto S. Petro Cæleſtino, fuiſſe ſeductores. Ordines regulares eſſe Fidei Catholicæ detrimentum, laicos ad ſolvendas Eccleſiæ decimas non teneri, perinde eſſe in ſacra æde, & in ſtabulis Deum orare. Et ipſe Dulcinus cum ſcorto, cui Margaritæ nomen, ſociiſque, anno 1308. membratim cæſus, & igne crematus fuit.

IN AUSTRIA anno 1315. exorta eſt hæreſis *Lolhardorum*, auctore quodam (1) Lolhardo: de qua hæreſi Trithe-

(1) Ei proprium nomen *Valterus*.

themius, Spondanus, Fleury. Luciferum & apoſtatas angelos commendabant. Michaelem & ſanctos angelos omni afficiebant injuria. Salutem nomine diaboli apprecabantur. Deiparam Virginem hominem peperiſſe negabant: Sacramenta, omneſque Eccleſiæ ritus ſpernebant: negabant Deum agnoſcere patrata ſub terram peccata, rejiciebantque jejunia, ſacrificium Miſſæ, invocationem cultumque Sanctorum. Lolhardorum unus flammis Viennæ in Auſtria damnatus, in Bohemia ac Thuringia pluſquam 8000. horum hæreticorum adinveniri, affirmavit (1). Lollardi etiam Viclefiſtæ dicuntur.

MARSILIUS de Padua, & *Joannes de Jandun* Gandavenſis poteſtatem Eccleſiaſticam ſubjicientes temporali docuerunt penes Imperatorem eſſe Pontifices inſtituere, deponere, punire, & ſede vacante regere Eccleſiam, addentes Chriſtum ex debito perſolviſſe didrachma, Petri aliorumque Apoſtolorum parem eſſe auctoritatem, & Eccleſiam bona temporalia poſſidere non poſſe, omnia demum in Hierarchia ad nutum Imperatoris peragenda eſſe: quæ aſſerta proſcripſit anno 1324. Joannes XXII.

TURLUPINI, hoc appellati nomine, quod deſerta loca colerent ad inſtar luporum, quamvis hanc etymologiam rejiciat Beauſobre, nudi incedentes palam detegebant verenda, & exercebant concubitus, Deumque ſola mente orandum eſſe tradebant. Confundi ſolent cum Manichæis Bulgaris, aut cum Valdenſibus. Forte melius cum Adamitis. Horum Turlupinorum quinquaginta ſedente Gregorio XI. anno 1373. partim combuſti ſunt, partim viventes defoſſi. De his Du-Cange in Gloſſario, Beauſobre de Adamitis, & ad præcitatum annum Raynaldus, & Fleurius.

NEC omittendi ſunt commemorati ſuperiori capite *Palamitæ*. Qui in monte Atho prope Theſſalonicam, duce Gregorio Palama, jactabant ſe conſpicere divinum lumen ab æternitate diffuſum, illud idem, quod refulſit in monte Thabor in transfiguratione Chriſti. *Quieſcentes* hi Monachi appellabantur; ac refutati fuere a Barlaamo, qui imperante Andronico Juniore e Calabria adierat Conſtantinopolim, a Gre-

(1) Lenfant lib. 2. Hiſt. de la Guerre des Huſſites.

Gregorio Acindino, & a Joanne Chryſolora, & damnati in Concilio Conſtantinopolitano de quo ſupra.

RESTAT hæreſis *Joannis Vicleſi*. Complures enim alii, qui errores hoc ſeculo diſſeminarunt, ut Arnaldus de Villanova, Joannes de Mercuria, Raymundus Lullus, Echardus Guido, Milicius, vulgo *Milleczi*, & alii a Nat. Alex. deſcripti peculiarem ſectam non conſtituerunt. Joannes itaque Viclefus ortus in Anglia circa annum 1324. anno vero 1367. expulſus a præfectura Collegii Cantuarienſis Oxonii, cœpit regnante Eduardo III. venenata dogmata ſpargere anno 1375. Marſilii Patavini & Janduni adverſus Eccleſiaſticam Poteſtatem adoptavit errores, ſubſtantiam panis & vini in Sacramento permanere cum accidentibus tradidit, Romanam Eccleſiam appellavit Satanæ Synagogam, Decretalium auctoritatem, ſtudiumque damnavit. Monachorum inſtitutionem, vota, & mendicitatem reprehendit, tanquam diabolo ſuadente adinventa. Omnia docuit ex neceſſitate contingere. Avaritiæ Præſulum deputandum eſſe ait, quod ſibimet confirmandi, & conſecrandi Eccleſias, atque ordines conferendi reſervaverint facultatem. Donationem Conſtantini, & dotes Eccleſiarum cenſuit deputanda eſſe peccato. (1) Decem & novem hujus generis articulos proſcripſit anno 1377. Gregorius XI. Quadraginta quinque proximo ſeculo, ideſt, anno 1415. Synodus Conſtantienſis. Patrocinia Joannis Lancaſtriæ Ducis, & Henrici de Percì caſtrorum Præfecti Viclefum reddiderunt pervicaciorem. Extinctus eſt anno 1387. Kalendis Januarii (2).

CA-

(1) Eruditus Editor *Doctrinalis Fidei Catholicæ* Thomæ Valdenſis n. 2. Præf. ait ſectam Vicleſi appellatam fuiſſe *Lollardicam*, ejuſque ſectatores *Lollardos*, quoniam vox Anglica *Lolard* idem ſonat, ac latina ſeminator *lolii:* eamdemque ſectam erupiſſe affirmat anno 1378. eoſque omnes, qui Vicleſo dexteras porrexerunt, Lanchaſtrium, Balleum, ceteroſque recenſet. Vide Thomæ Valdenſis *Doctrinale* Venetis typis an. 1757. procuſum.

(2) Anno 1385. die 29. Decembris, dum concionaretur in paroecia de *Luttervorh*, correptus eſt apoplexia, qua poſt biennium occubuit.

CAPUT IV.

Theologi Seculi XIV. aliique Scriptores Ecclesiastici celerriores.

EX ingenti Scriptorum numero, qui Seculo XIV. floruerunt, de re Theologica optime meritus est *Joannes Duns* Scotus Ordinis Minorum, discipulus Guielmi Varronis, omnium ætatis suæ Theologorum facile princeps, utriusque Juris peritissimus; qui florente adhuc ætate obiit Coloniæ anno 1308. die 8. Novembris, festinato nimis, ut inquiunt, elatus funere. Floruerunt in eodem Minorum Ordine *Petrus Aureolus* Archiepiscopus Aquensis, vita functus die 27. Aprilis anno 1322. *Antonius* item Aragonius, qui obiisse fertur anno 1320. *Franciscus Mayronis* Gallus, extinctus Placentiæ anno 1325. *Guilelmus Ochamus* Anglus, nimium ardens appellatus a Bellarmino, quod Ludovico Bavaro contra Joannem XXII. adhæserit, quem ferunt decessisse Monachii anno 1347. die 10. Apr. *Pelagius Alvarus*, qui in Apologia, libroque *de planctu Ecclesiæ* prædictum Ochamum confutavit. & naturæ concessit Episcopus Sylvensis post annum 1340. sepultus Hispali apud Clarissas, & *Thomas Bradwardinus*, qui edidit præclarum Opus *de Causa Dei* contra Pelagium; claruit autem in Anglia circa annum 1350. Hunc a Vadingo prætermissum *Ambrosius* de Altamura Dominicanis accenset, *grisеis vestibus*, ut inquit Supplem. in Bellarminum Philippus Labbè, in albas mutatis.

AT non eget alieno splendore clarissimus Ordo Prædicatorum: in quo hoc eodem Seculo claruerunt Theologi præstantissimi, nimirum *Nicolaus Trivet* Anglus circa an. 1307. Hunc a Theophilo Raynaudo lacessitum Vincentius Baronius, Casalas, & Graveson vindicarunt. Laudantur præterea *Joannes* de S. Geminiano, *Bertrandus* de Trilla, *Durandus* a S. Portiano, & Magister Ordinis *Hervæus Britto* Aremoricus, quorum primus vivebat anno 1310. alter hujus sæculi initio, tertius florebat anno 1320. quartus autem obiit Narbone anno 1323. His accesserunt *Petrus Paludanus* Bur-

Burgundus, *Bartholomæus Albitius* Piſanus, *Henricus Suſo* Sueyus, *Rupertus Kolkot* Anglus, Joannes *Schadland* Germanus, *Joannes* Tambacenſis, aliique quamplurimi.

FLORENTISSIMA quoque germina protulit Auguſtiniana Familia, ne etenim exſcribamus Elſium, Pamphilum, Herreram, in ſolo 3. Volumine Oper. Ven. Bellarmini poſtremæ Venetæ editionis, enumerantur *Jacobus Viterbienſis* Archiepiſcopus Neapolitanus pagina 465. *Auguſtinus Triumphus*, de quo ſuperiori Seculo, pag. 466. *Alexander* de S. Elpidio pag. 471. *Henricus* de Urimania Germanus pag. 482. *Simeon Fidatus* a Caſſia pag. 484. *Jacobus Toloſanus* pag. 487. *Thomas de Argentina* Prior Generalis pag. 489. *Bartholomæus* Urbinas ead. pagina, *Gregorius* Ariminenſis itidem Generalis pag. 490. (1) *Alphonſus Vargas* Toletanus Archiepiſcopus Hiſpalenſis pag. 492. *Petrus* de Paternis pag 493. *Jordanus* de Saxonia pag. 495. *Hugolinus Urbevetanus* pag. 498. *Auguſtinus* Aſculanus pag. 502. & *Simon* Cremonenſis eadem pagina, columna 2. Hi quanta præditi fuerint Theologiæ ſcientia facile ex locis, quæ indigitavimus, erui poteſt.

SI AUTEM vacaret per alias vagari religioſorum virorum familias; quot nobis occurrerent Theologi ſapientiſſimi? Exhiberet ſacer Carmelitarum Ordo *Cidonem* Catalanum, qui de omnibus hæreſibus pertractavit circa annum 1330. *Joannem Baeconem* Anglum, qui obiit Londini anno 1346. *Philippum Ribotum*, qui deceſſit anno 1391. *Joannem Angrianum*, cognomento *Incognitum*, vita functum Bononiæ anno 1396. & *Joannem* Toloſanum agnomine *Groſſum*, labente Seculo electum

(1) *Thomas Argentinas*, & *Gregorius Ariminenſis*, uterque Auguſtinianæ Familiæ Priores Generales, ſummique Theologi eodem Viennæ Auſtriæ conduntur tumulo, obiitque unus anno 1359. alter anno proximo. Cardinalis *Bonaventura Peragus* Patavinus occiſus anno 1289. *Albertus* item Patavinus floruit hoc Seculo. *Joannes Dunck* de Saxonia, etiam Aſtronomus celeberrimus, qui an. 1331. condidit Canones Tabularum *Alphonſi* Regis.

Generalem Ordinis Moderatorem. *Clementem* Florentinum celebrat cum Servorum B. M. Virg. Annalibus Poſſevinus in Apparatu. Quid Monachorum Congregationes? Benedictini *Guilelmum* de Nangiaco, *Matthæum* Weſtmonaſterienſem, *Durandum* Normannum, *Hervæum* Cenomanenſem, *Bernardum* Abbatem Caſſinenſem & S. Romanæ Eccl. Cardinalem, *Richardum* Ceſtrenſem, *Ranulphum* Hidgen, *Petrum* Berchorium: Ciſtercienſes *Petrum* monachum Clarævallenſem, *Gallum* Abbatem Aulæ Regiæ in Bohemia: Carthuſiani *Ludulphum* Bambergenſem, *Henricum de Haſſia*; & Canonici regulares *Joannem Rysbrokium* Belgam, & *Raymundum Jordanum*, cognomento *Idiotam* jure meritoque commendant. Atque hi omnes cum Theologiæ ſtudio ſacram eruditionem ſollertiſſime copularunt, præſertim ſacrarum litterarum, Canonum, hiſtoriarumque peritiam. Quamquam in ſacris exponendis litteris videtur diligentiorem locaſſe operam *Idiota*, & *Incognitus* nuper laudati, *Nicolaus Lyranus* ex Judæo Chriſtianus, & regulæ Minorum profeſſor, qui ceſſit e vita anno 1349. *Henricus* item de Haſſia nuperrime laudatus, & *Nicolaus* de Gorham Anglus Ord. Prædicatorum, de quo vide Bellarminum de Script. Eccl. ad annum 1350. Canonum vero expoſuerunt doctrinam in *Summa Aurea Monaldus* Juſtinopolitanus Dalmata, martyrio coronatus a Saracenis anno 1332. (1) *Joannes Andreas* Bononienſis JC. doctiſſimus, qui ſcripſit Commentaria in V. libros Decretalium, in VI. & in Clementinas, periitque peſtilentia anno 1348. *Albericus* Bergomenſis coævus Bartoli; & *Baldus Ubaldus* Peruſinus Bartoli auditor (2) & JC. clariſſimus, qui præter ea, quæ ſpectant ad Jus Civile, edidit etiam Commentaria in libros Decretalium, obiitque Ticini anno juxta Trithemium 1323., juxta alios 1420. Eccleſiaſticam hiſtoriam illuſtrarunt ex

(1) Fuit Ord. Min. & Archiep. Beneventanus, niſi potius *Monaldus* Archiepiſcopus a *Monaldo* martyre, & a *Monaldo* auctore Summæ ſit ſecernendus.

(2) Ipſius tamen Bartoli præceptoris ſui nomen ob æmulationem, magno ingrati animi vitio, 45. annis, quibus ſuperſtes fuit, ſemper deprimere, & obſcurare Baldus curavit. De illo quidam cecinit:

Qui Baldum Juri negat accendiſſe lucernam,
Ille poteſt medio ſole negare diem.

ex Latinis *Siffridus* presbyter Misnensis in Epitome ab anno 458. usque ad annum 1307. *Eberardus* Ratisponensis Archidiaconus in Chronico ab anno 1273. usque ad annum 1305. *Joannes Beleth* Parisiensis (qui scripsit etiam de Divinis officiis) in Chronologia Scriptorum Ecclesiasticorum, *Albertinus Mussatus* Patavinus defunctus Clodii exul anno 1329. *Ptolomæus* Lucensis Ord. Prædicatorum Episcopus Torcellensis in Annalibus impressis Lugduni, ab anno 1060. usque ad annum 1303. atque in 24. libris Hist. Eccl. MSS. asservatis in Bibliotheca Vaticana Cod. 3766. Protrahitur hæc Historia usque ad annum 1341. Demum, (neque enim plures illos memorare fas est, qui historias condiderunt peculiares) Annales conscripsit *Henricus* Monachus Rebdorfiensis Germanus ab anno 1295. usque ad annum 1372.

Dixi, *Ex Latinis*: nimium enim prolixus forem, si etiam Græcorum facienda esset mentio. Celebriorum duntaxat recensenda sunt nomina. Sunt ii *Nicephorus* Callisti filius, *Nicephorus Gregoras*, *Gregorius Pachymeres*, *Joannes Cantacuzenus* Imperator; adde, qui de variis Theologiæ dogmatibus scripsere, *Theophanem* Archiepiscopum Nicænum, *Nilum Cabasilam* Thessalonicensem (1), *Gregorium*, *Acyndinum*, *Nicolaum Cabasilam* Nili nepotem & in Archiepiscopatu Nicææ successorem, *Matthæum Blastarem*, *Manuelem Calecam*, & *Joannem Cyparissiotam*.

Plures utique, at non omnes hujus Seculi Scriptores enumeravimus. Nam & feminæ doctrina & virtutibus claruerunt. Eminent has inter *Birgitta* vidua, & *Catharina* Senensis. Illa Svecorum princeps Regulam pro instituto a se Ordine, librosque octo Revelationum conscripsit. Obdormivit Romæ die 23. Julii anno 1373. eamque inter Sanctas retulit Bonifacius IX. anno 1391. Catharina vero Ord. Præd. epistolas 364. vernacula lingua, & dialogos sex litteris tradidit. In schismate ferventi studio adhæsit Urbano VI. impulitque Gregorium XI. ut Romam Sedem Avenione referret. Romæ & ipsa decessit die 29. Aprilis anno 1380. Sanctis eam adscripsit anno 1461. Pius II.

(1) *Nilus*, & *Nicolaus Cabasilas* fuerunt Schismatici, hostesque Latinorum.

CAPUT V.

Utriusque Imperii Rectores.

Albertus cognomento *Monoculus* anno 1308. Cal. Maji pugione ictus interiit, ut dictum est alibi. Quo perempto ad Imperatoriam dignitatem evectus est eodem anno Calendis Nov. *Henricus VII.* Luxemburgensis, approbante Clemente V. ea conditione, ut Romam veniens coronam acciperet ab Apostolicæ Sedis Legatis. Id anno 1312. peractum est, quum antea Mediolani ferream Langobardorum coronam accepisset. Hujus urbis regimen Vicecomitibus commisit, Gibellinis adhærens, Guelphis infensus. Eam ob rem Cremonæ muros disjecit, Florentiam cinxit obsidione, Rupertum regem Neapolitanorum throno deturbare tentavit. Peperit id Henrico cum Pontifice Clemente V. simultatem. Occubuit septimo anno imperii sui, 1313. *Bonconventi* duodecimo a Senis lapide. Bernardum Politianum Ord. Prædic. illi in die Assumpt. B. M. V. in sacrosancta Eucharistia porrexisse venenum quidam aperto affirmarunt mendacio. Non tantum illius Ordinis Scriptores, sed etiam Raynaldus, & Fleury ad præcitatum annum hanc exsufflarunt calumniam (1)

Duo post Henrici mortem constituti sunt Imperatores, dissentientibus Electoribus, *Ludovicus Bavarus*, & *Fridericus Austriacus*. *V.* illum, hunc III. designant numismata. *Ludovicus* Aquisgrani coronatus est, atque anno 1322. Fridericum superavit, & in carcerem conjecit. Post triennium juri suo cedentem, liberum dimisit in Austriam. Ludovicus anno 1347. die 11. Octobris inter venandum præcipitatus ex equo: suprema Friderico dies decima tertia Januarii anno

(1) *Nauclerus* Geneal. 44. Auctor Chronici Vrsperg. aliique tradunt revera Henricum VII. periisse veneno, & monachum id ausum Florentinorum instigatione: ei ut abiret Henricum morti proximum præcepisse, at postea captum excoriatum fuisse vivum. Henrici Cadaver post biennium, anno scilicet 1315. Pisas delatum majori in Æde reconditum fuit in monumento cum inscriptione: *Hoc in Sarcophago Henrici olim Luxelburgensis Comitis, & post septimi hujus nominis Romanorum Imperatoris, ossa continentur, &c.*

no 1330. Sunt qui Ludovicum ex Auguſtorum albo diſpungunt, quod approbatus non fuerit a Romano Pontifice, imo a Joanne XXII. & a Clemente VI. communione privatus. Redarguit enim anno 1324. Joannem tanquam pacis inimicum, diſſenſiones foventem inter principes, hæreticum & Evangelicæ paupertati adverſantem: Eccleſiaſtica beneficia contulit nullo habito perſonarum delectu, & a Pontifice collata caſſavit. Eumdem Pontificem anno 1328. deponere auſus eſt, conſtituitque Antipapam *Petrum de Corbaria*. Recole dicta cap. 1. Clemens vero VI. diu monitum & obtemperare obtrectantem anno 1346. die 13. Aprilis Imperiali dignitate exſpoliatum eſſe declaravit; deditque operam, ut in regem Romanorum eligeretur *Carolus* major natu Joannis Luxemburgenſis regis Bohemorum per id temporis Avenione commorantis. Quidam propterea ab anno emortuali Henrici VII. uſque ad annum 1346. thronum Imperii vacaſſe tradunt, negantibus aliis, qui Auguſtalem principatum nolunt ab Apoſtolica auctoritate pendere.

Itaque *Carolus* hujus nominis *VI.* renunciatus Romanorum rex anno 1346. die 11. Julii apud Confluentes, nempe inter Moſellam & Rhenum (Helenopolis enim ſeu Francfurtum parebat Ludovico Bavaro) proximo anno 1347. imperare cœpit poſt obitum Ludovici, quamquam electores quidam Francfurti convenientes primo regem Angliæ *Eduardum*, deinde *Fridericum* Lantgravium Thuringiæ, Cæſarem nominaſſent. Verum iis renuentibus ſeſe turbis hiſce immiſcere, omnes demum in electionem Caroli conſpiraſſent. Is in Romanum Pontificem obſequentiſſimus fuit, & in clericos liberalis: coronam acceperat Romæ anno 1346. die 25. Novembris, poſteaquam declaratus fuerat rex Romanorum: & ibidem imperii diadema ſuſcepit anno 1355. die 5. Aprilis. Anno 1365. Avenionem adiit Urbanum V. ſalutaturus. Ceſſit autem fatis die 29. Novembris anno 1378. Pragæ in æde S. Vinceslai tumulatus.

Ediderat *Carolus IV.* anno 1356. in Comitiis Norimbergicis die 10. Januarii Pragmaticam Sanctionem de eligendo Imperatore: & de præeminentia Electorum, quam a ſigilli forma *Bullam Auream* appellant.

Præscripta ibidem ratione peracta est ab eo tempore electio Cæsarum. At successor Caroli *Vinceslaus* illius filius, qui vivente patre anno 1377. die 12. Junii declaratus fuerat rex Romanorum, nulla alia adhibita cæremonia, genitore defuncto, cœpit Bohemiæ regnum imperiumque administrare, Electoratu Brandeburgensi Sigismundo fratri suo demandato. Vinceslaus autem iste, qui initio regni 17. agebat ætatis annum, adeo vino, voluptati, cunctisque vitiis se dedit, ut illi *Inertis*, & *Ignavi* accesserit cognomentum (1). Reipublicæ idcirco interesse arbitrati sunt Imperii Proceres, si a regimine ineptissimum hominem amoverent; quod, præstitere anno 1400. die Augusti vicesima.

SUBSTITUTUS in locum Vinceslai *Rupertus* Palatinus dux Bavariæ cognomine *Parvus*. *Fridericus* enim Brunsuicensis, quem initio Imperatorem designaverant Electores, dum in Hassia domum peteret, fuerat ab hostibus trucidatus. Coloniæ *Rupertus* electus fuit anno cit. 1400. mense Septembri, ibique coronatus anno 1401. die 6. Januarii. Neque enim aut electio Francofurti, aut coronatio Aquisgrani, juxta consuetudinem fieri potuit, renuentibus civibus, qui Vinceslaum adhuc viventem observabant. Is enim supervixit Ruperto; nam apoplexia peremptus est anno 1418. die 16. Augusti: & imperator *Rupertus* decessit Oppenhemii anno 1410. die 21. Maji (2). Hactenus de Imperatoribus Occidentis.

ANTEQUAM in Orientem nostra progrediatur narratio, celebriores Latinæ Ecclesiæ Sanctos commemoremus oportet. Ut a sanctis mulieribus exordiamur; laudavimus superiori capite *Birgittam*, & *Catharinam* Senensem. Addendæ *Angela* de Fulginio, *Agnes* de Montepolitiano, *Elisabeth* Lusitaniæ regina, & *Catharina* filia prælaudatæ Birgittæ. Obiit *B. Angela* an-

(1) Vinceslaus etiam *Margites*, *Thersites*, *Sardanapalus*, & *hominis monstrum* ludibrii causa appellabatur. Eodem modo, quo Constantinus *Copronymus*, sacri fontis aquam fœdavit. Norimbergensibus quatuor vini Rhenani plaustris vendidit immunitates, membranasque sigillo munitas, in quibus posset quisque pro suo lubitu privilegia describere, soluto pretio distribuit.

(2) Scribunt quidam decessisse die 18. Maji, & sepultum fuisse Heildelbergæ.

anno 1309. *Agnes* anno 1317. *Eliſabeth* anno 1336. *Catharina* anno 1381. Sanctiſſimi quoque viri ad cæleſtem gloriam migrarunt, nempe *S. Ivo* presbyter Britannus anno 1303. (1): *Nicolaus* Tolentinas Ord. S. Aug. thaumaturgus an. 1309. (2) *Conradus* Eremita anno 1351. *Petrus Thomas* Carmelita anno 1366. *Andreas* Corſinius ejusdem Ordinis anno 1373. Apud Indos a Saracenis anno 1322. martyrium perpeſſi ſunt quatuor Fratres Ord. Minorum, ſcilicet, *Thomas* Tolentinas, *Jacobus* Patavinus, *Petrus* Senenſis, & *Demetrius* laicus. Horum martyrium Vadingus narrat ad annum 1321. Quidam referunt ad annum 1319.

NUNC de Imperatoribus Orientis. Parricidii ſcelere, quo avum ſuum Andronicum Michaelis Palæologi filium dejecit, arreptum imperium *Andronicus III.* rexit uſque ad annum 1341. quo obiit die 15. Junii. Deinde imperavit *Joannes Palæologus* ejuſdem Andronici filius, dictus a pulchritudine oris *Calo Joannes*, ſub tutela (erat enim novennis) *Joannis Cantacuzeni*. Is autem ex tutore imperii arripuit ſtatim inſignia; & ulterius bis diadema ſolemni ritu ſuſcepit, Adrianopoli anno 1346. die 21. Maji, & CP. anno 1347. die 13. ejuſdem menſis. Hujus uſurpationis cauſas proferebat plurimas, ætatem præſertim principis, imperiique diſcrimina, Unionis Græcorum cum Latinis cupidiſſimus videbatur, uti & Joannes Palæologus, qui anno 1369. Romam ad Urbanum V. venit, auxilia adverſus Turcarum aggreſſiones imploraturus. At Cantacuzenus aſſumptum imperium anno 1355. depoſuerat, indutus monachum, totuſque litteris deditus. Joannes autem Palaeologus exinde regnavit uſque ad annum 1391. quo anno, quinquageſimo a morte patris, migravit e vita.

ET SUCCESSIT filius *Emanuel*, cujus imperium Bajazethes Turcarum Sultanus armis vexavit, cincta quoque regia C. P. urbe largiori obſidione, donec Themirlanc, ſive,

(1) *B. Clara* de Monte Falco Ord. Erem. S. Aug. obiit anno 1308. *Humilitas* Sanctimonialis Ordin. Vallisumbroſæ anno 1310. *Michael* Aretinus ejuſdem Ord. anno 1370. *Eodem* anno deceſſit *Hugolinus* Cortonenſis Auguſtinianus.

(2) Sunt, qui *Nicolaum* ad ſuperos migraſſe tradunt anno 1305. *B. Fridericus* Ratiſponenſis ejuſdem inſtituti anno 1329. deceſſit.

sive, ut vulgo dicitur, Tamerlan in Bajazethis ditionem irrumpens hujus in se arma convertit. *Emanuel* cognita rerum humanarum calamitate biennio ante mortem, quæ contigit anno 1425. ad instar monachi vitam egit, litteraſque magnopere excoluit.

CAPUT VI.

Seculi XVI. Doctrina, ac Disciplina.

Haereseon, quas cap. 3. memoravimus, condemnatio ſervatum in Eccleſia demonſtrat perpetuum Fidei depoſitum. Sacramentorum numerus, & virtus eſt comprobata: in Euchariſtia præſentia Dominici Corporis, & accidentium abſque ſubſtantia panis, & vini, contra Vicleſum confirmata eſt permanentia, & adverſus novos Adamitas ſanctitas Matrimonii. Eccleſiaſtica Hierarchia, manens in Sacerdotibus impiis conſecrandi poteſtas, atque in ipſa ſchiſmatum perturbatione. Definita ſub Benedicto XII. præſens Sanctorum beatitudo, de qua ſub prædeceſſore Joanne XXII. fuerat acriter diſceptatum.

Celebrata eſt eorumdem Sanctorum ſolemni ritu Canonizatio. Clemens V. anno 1313. *Petrum Cæleſtinum*, Joannes XXII. anno 1317. *Ludovicum* Toloſanum Epiſcopum, & anno 1323. *Thomam Aquinatem*, Clemens VI. anno 1347. *Joannem* Britannum, Urbanus V. anno 1369. *Eleazarum* Comitem, & Bonifacius IX. anno 1391. *Birgittam* viduam Faſtis Cælitum adſcripſerunt. Confirmata, ut diximus, anno 1311. in Viennenſi concilio dies feſta Corporis Chriſti, & inſtituta anno 1389. feſtivitas Viſitationis B. M. V. Annus Jubilæi coarctatus a Clemente VI. ad annum quinquageſimum, & celebratus anno 1350. ab Urbano VI. ad annum 33. & indictus pro anno 1390. celebratus tamen rurſus anno 1400. ſub Bonifacio IX.

Institutæ ſunt Religioſorum virorum quæ ſequuntur Familiæ. Congregatio Monachorum *Montis Oliveti* a Beato Bernardo Ptolomæo Senenſi anno 1313. *S. Birgittæ* anno 1363. Monachorum *S. Hieronymi* anno 1374. Eremitarum *S. Hieronymi* a B. Petro Gambacurta Piſano anno 1380. Congregatio Monachorum M.

Oli-

Oliveti confirmata eſt a Clemente VI. anno 1344. Ordo S. Birgittæ ab Urbano V. anno 1370. Hieronymianorum a Gregorio IX. anno cir. 1374.

Hunc Monachorum *Hieronymianorum* Ordinem inſtitutum circa prædictum annum a *Petro Ferrando* Hiſpano, olim Epiſcopo in Provincia Bætica, tradiderunt Hiſtorici plurimi. Ex Chronico tamen Camporienſi, ſive Monaſterii S. Mariæ de Sepulcro, olim ſiti prope Florentiam in loco, quem vocant *Le Campora*, aſſervato in Archivio Florentinæ Caſſinenſium Abbatiæ, D. Aloyſius Galletti, atque ex hujus lucubrationibus Cardinalis Quirinus in Epiſtola ad Felicem Mariam Nerinium Hieronymianorum Abbatem Generalem, conſtare contendunt hunc monachorum Ordinem inſtitutum fuiſſe anno 1334. a quatuor Fratribus Auguſtinenſibus, *Bartholomæo* Bonone Piſtorienſi, *Benedicto* Thedaldo Florentino, *Bartholo Thoma*, *& Antonio Lapi* a S. Geminiano.

Institutus præterea hoc Sæculo, & anno 1355. a B. Joanne Columbino Senenſi Ordo *Jeſuatorum*: quem anno 1367. confirmavit Urbanus V. extinxit autem poſt tria Secula, nempe anno 1668. *Clemens IX.*

Accedunt Ordines Equeſtres, *Monteſiæ* in regno Valentiæ inſtitutus anno 1317. a Jacobo II. rege Aragoniæ: *Chriſti* anno 1318. a Dionyſio rege Luſitaniæ: *Aquilæ Albæ* anno 1325. ab Vladislao Rege Poloniæ: *Periſcelidis*, vulgo, *de la Jarretiere*, ſub invocatione S. Georgii, anno 1335. ab Eduardo III. Rege Angliæ: *Stellæ*, cum inſcriptione, *Monſtrant regibus aſtra viam* anno 1351. a Joanne Galliarum rege, vili tamen paullo poſt habitus, collatuſque hominibus infimi quoque generis.

chanæ apud Parthos filiusque Ertogrulis, qui obiit anno 1299. Hegiræ 687. Imperavit annis 28. & decessit anno 1326. Hegiræ 727. Regnavit deinde Othmani filius *Orchanes*, qui per Solimanum filium Imperium Othomanicum longe lateque propagavit, humanis exemptus rebus Hegira 761. & anno Christi 1359. Successit *Amurathes I.* filius Orchanis natu minor, in bellis gerendis felicissimus; at anno 1390. Hegira 793. per insidias a transfuga milite occisus, sica, dum lustraret cæsorum cadavera, in ejus ventrem adacta. Arripuit tunc Imperium *Bajazethes* filius Amurathis, dictus *Gilderum*, idest, *Fulmen*, quod fulminis instar ditiones alienas invaderet ac subrueret. Sed anno 1482. Hegira 805. a Tamerlane Tartarorum rege acie victus ad *Stellam* montem Ancyræ, (1) quam Turcæ vocant *Enguri*, & in captivitatem redactus mortem sibimet post aliquot menses conscivit. Tradunt Latini Historici Bajazethem a victore cavea ferrea inclusum, & circumductum, necnon illius pedibus pro scabello fuisse; quod tamen ex narratione Scriptorum Arabum negant nonnulli recentiores.

GRAVIORA modo bella, & peculiares eventus memoria repetam. Equites Jerosolymitani anno 1308. obsederunt Rhodum insulam, quam anno 1310. die 15. Augusti occuparunt. Andronicus I. Imp. Græcorum anno 1312. Turcas in Chersoneso ad Hellespontum devictos fugavit e Thracia: eodemque anno Joannes Lucemburgius obtinuit Bohemiæ regnum. Rhodum anno 1322. Turcæ frustra expugnare tentarunt; quo anno Fridericus Austriacus invasit Bavariam. In Sicilia anno 1324. intestinum ac truce excitatum est bellum. Mauros Alphonsus rex Aragoniæ, Cruciferorum auxilio, anno 1330. prostravit: Brixiam, Bergomum, Parmam, Mutinam, Regium, Lucamque Joannes rex Bohemiæ subegit Ludovici Bavari imperio. Ladislaus rex Poloniæ anno 1332. vastavit Silesiam: eodem anno Turcæ adv. C. P. castra moverunt, insulamque Eubœam (*Negroponte* vocatur ab Italis) reddiderunt vectigalem; classis autem 33. triremium Cruciferorum anno 1334. in-

(2) Ibidem Pompejus vicerat Mithridatem.

incendit naves Turcarum 250. & barbarorum quinque millia peremit. Mauri rursus anno 1343. trucidati fuerunt ad Palmam oppidum Vandalitiæ. Christianorum copias Turcæ anno 1345. apud Smyrnam Joniæ urbem vexarunt. Anno 1346. Galli ingenti clade cæsi fuerunt ab Anglis ad Cresciacum inter Suessiones & Laudunum. (1) Solimanus filius Orchanis anno 1357. expugnavit Callipolim urbem Thraciæ, figitque in Europa sedem imperii. Quatuor tantum Equitum Rhodensium triremes anno 1359. XXIX. Turcicas devicerunt. Amurathes an. 1382. occupavit Thessaliam & Macedoniam: Tamerlanis Scythæ regisque Tartarorum anno 1386. quo anno occupavit Babylonem, fama percrebuit. Atque is, ut dictum est paullo supra, Bajazethem, qui anno 1390. magnam Ciliciæ partem, anno 1393. Armeniam, Græciam, & Peloponnesum, & anno 1396., quo Tamerlanes expeditionem movit in Parthos, aliam subjugaverat Ciliciæ partem, clade affecit, abduxitque captivum anno 1402.

PROSEQUAMUR cetera. Anno 1306. Philippus Galliarum rex regno Judæos expulit. Anno 1318. in potestatem Estensium concessit Ferraria. (2) Anno 1348. Joanna regina Neapolis, quæ fertur necasse virum suum Andream fratrem regis Hungariæ, ob causam, quam pudor proferri vetat, seipsam apud Clementem VI. purgare studuit, eique vendidit Avenionem. Cœptum anno 1351. supputari annos a Domini Nativitate in Catalaunia. Eo anno Joannes Vicecomes Mediolanensis Bononiæ potitus est. Pax inter Gallos Angloque anno 1360. firmata fuit. Scaligeri anno 1375. a Galeacio Vicecomite Mediolanensi Verona & Vicentia fuerunt expulsi. Tormenta bellica, quæ dicuntur *Bombardæ*, anno 1380. a quodam Germano monacho

(1) Ceciderunt in hoc prælio Joannes rex Bohemiæ pater Caroli IV. Imp. Principes XI. Barones LXXX. Equites MCC. & pedites triginta mille. Rursus anno 1356. Galli decertantes cum Anglis ingenti clade succubuerunt, & rex Joannes Bonus captus cum filio Philippo natu minimo in Angliam abductus fuit, obiitque Londini, redemptus tamen a captivitate, anno 1364.

(2) Cecus Asculanus anno 1327. Florentiæ damnatus Magiæ, addictus est flammis anno proximo, ætatis suæ 70. necatum invidia cujusdam æmuli tradit in ejus Apologia Sebastianus Antonellus Asculanus.

nacho feruntur inventa, ac primum a Venetis usurpata. (1)

LOQUAMUR, & de rebus aliis infaustis. Anno 1315. grassata est sæva fames (2). Ex Ætna Siciliæ monte anno 1323. tantæ eruperunt cum terræ concussionibus flammæ, ut viciniam vastaverint, cinisque nigerrimus flante Borea in Melitam insulam fuerit delatus. Arbores plurimæ anno 1334. ob nivis, & glaciei intemperiem, friguſque hiemis perierunt. Fluminum exundationes maximæ anno 1342. ingens terræmotus in Germania, pestisque teterrima anno 1348. ab Historicis adnotantur. Anno 1350. tempore Jubilæi, grassante adhuc pestilentia, & irruente hominum multitudine, perierunt quamplurimi (3). Pestis anno 1400. rursus per Italiam grassabatur.

RELIQUUM est, ut de litterarum fortuna addantur perpauca. Multæ ad illas promovendas institutæ fuerunt Academiæ. Avenionensis a Bonifacio VII. anno 1303. Aurelianensis a Clem. V. anno 1305. Dublinensis anno 1320. Pisana anno 1339. Andegavensis anno 1346. Heidelbergensis a Ruperto Comite Palatino eodem anno. Pragensis a Carolo IV. 1358. (4) Arausicana, Viennensis, (5) & Genevensis anno 1365. Senensis anno 1387. & Colonensis anno 1388.

POST

(1) Inventor tormenti bellici, quod *Bombardam* vocant, adhibiti anno 1380. a Venetis non procul e Clodia adversus Genuensium classem, appellabatur *Bertholdus Niger*; ejusque nomen, atque eventus, quo sulphurei pulveris vim fortuito deprehendit, hoc epigrammate declarantur:

Dum parat humano generi Chymista medelam,
Sulphura mulciberis dum sale mixta coquit;
Mulciber offendis mortalibus acre venenum,
Quo nullum letho corpora plura dedit.
Quæ latuere alios, Munsterus *nomina ponit*,
Bertholdumque *vocat nomine*, *reque* Nigrum.

Habes hic & epigrammatis auctorem.

(2) Ita hujus anni egestas apud Calvisium adnotatur, *Ut nullum lateat tempus famis*, *ecce CVCVLLVM*. Postremæ dictionis litteræ nota sunt temporis.

(3) Die 28. Januarii anno 1393. quinque viri nobiles choreas agendo induti vestibus villosis pice illitis, ut viderentur satyri hominesque sylvestres, eis joci causa admota face ab Aureliano patruo Caroli VI. Galliarum regis, Lutetiæ plane cremati miserrime perierunt. *Annal. Eland.*

(4) Potius a Clemente VI. anno 1347.

(5) Viennensem nonnulli institutam tradunt ab Austriæ Duce Alberto circa annum 1390.

Post Scriptores Eccleſiaſticos, de quibus cap. 4. ut alios recenſeam, temporis non ſinunt anguſtiæ. Plurimos idcirco prætermittimus, *Bartolum* quoque a Saxoferrato JC. clariſſimum, qui publice Piſis docuit Juriſprudentiam, Bononiæ anno ætatis ſuæ 21. conſecutum doctoratus inſignia: *Thomam* Florentinum cognomine *Del Garbo*, nemini in arte medendi ſecundum, qui florebat anno 1340., & *Emanuelem Chryſoloram*, qui ſedente Bonifacio IX. Venetiis, Florentiæ, Romæ, ac Ticini tradidit Græcas litteras, teſtimonio Leonardi Arretini, Raphaelis Volaterrani, Pauli Jovii, aliorumque Hiſtoricorum celebratiſſimum: *Maximum Planudem* Andronico Palæologo acceptiſſimum, ab eo legatum ad Venetos, de quo Allatius, Cangius, Geſnerus: *Conſtantinum Harmenopolum* Judicem Theſſalonicenſem, auctorem Promptuarii legum, cujus obitum Fabricius tom. 2. Biblioth. Græcæ, & alii referunt circa annum 1380. Tres tamen nulla ratione ab Etruſco Scriptore debent præteriri ſilentio, *Danthes Aligherius*, *Franciſcus Petrarcha*, & *Joannes Boccaccius*.

Danthes, cujus extat Poema elaboratiſſimum, cui titulus, *Divina Commedia*, & liber de Monarchia, præter Eclogas, Epiſtolas, aliaque ſcripta omnium ore laudata, obiit exul a patria Florentia anno 1321. & Ravennæ in templo S. Franciſci conditus ſepulcro, cum inſcriptione a ſeipſo conſcripta dum adhuc viveret:

Jura Monarchiæ, Superos Phlegetonta, Lacuſque
Luſtrando cecini: voluerunt fata quouſque.
Sed quia pars ceſſit melioribus hoſpita caſtris,
Actoremque ſuum petiit feliciter aſtris.
Hic claudor Danthes, patriis extorris ab oris,
Quem genuit parvi Florentia mater amoris.

Addidere Ravennates Inſcriptionem aliam longe ampliorem, quæ incipit, *Theologus Danthes nullius dogmatis expers*; ac monumentum, temporis edacitate conſumptum, magnificentius erexit Bernardus Bembus pater Petri S. R. E. Cardinalis Clariſſimi, addita Inſcri-

ſcriptione altera, quæ incipit, *Exigua tumuli Danthes hic ſorte jacebas, &c.* (1).

FRANCISCUS *Petrarcha* item Florentinus, ſed natus Aretii, Poeta Laureatus, Philoſophus, & Hiſtoricus præſtantiſſimus, poſt ſcripta cedro digniſſima, quæ ſimul collecta Lugduni, & Baſi eæ prodierunt in lucem, ſejunctim vero, carmina præſertim Italica, frequentiſſime procuſa ſunt, & quotidie fere ſudant ſub prælo, Arquati in diœceſi Patavina, anno 1374. e vita deceſſit; ibique jacet marmoreo in tumulo, quem ſibi vivens paraverat,

Frigida Franciſci lapis hic tegit oſſa Petrarchæ.
Suſcipe Virgo Parens animam: Sate Virgine parce;
Feſſaque jam terris Cœli requieſcat in arce.

Tam demiſſe de ſe loquenti, appoſita fuere, ut par erat, illuſtriora Epitaphia.

ET JOANNES *Boccacci* filius Epitaphium ſibi paraverat ante mortem, quæ contigit proximo anno 1375. (2) Certaldi ad Elſam fluvium. Nullus eloquentiori ſtylo ſcripſit Italice, nec fabulas jucundiori contexuit. Præter Opera

(1) Inter ceteros, qui in Danthem Commentaria ediderunt, ut Chriſtophorum Landinum, Alexandrum Vellutellum, Bvhvenutum Imolenſem, Bernardinum Danielem, & Vincentium Bonannium, commemorat Lilius Gyraldus In Hiſt. Poetarum Dialogo 5. etiam Auguſtinianum Scriptorem *Joannem Stephanum* Ferrarienſem. Diverſus is fuit ab Auguſtiniano altero Florentino, de quo in recentiſſima, & elegantiſſima Veneta hujus Poetæ Editione. Noſtras illic infertas diſſertationes non recenſemus. Breves, ſed accuratæ ſunt P. Venturi, Vulpii, aliorumque recentiorum ibidem appoſitæ Adnotationes. Latino carmine Danthis poetica Opera reddita quoque ſunt.

Fecerat olim Latinam Verſionem carmine Olivetanus Monachus Piſtorienſis, quam ætate ſua diligenti cuſtodia aſſervatam, ſibique non abſque ambitione oſtenſam tradit citato dialogo Gyraldus. *Danthes* ob librum *de Monarchia* apud nonnullos *tanquam hæreticus* audiit. Vide Raphaelis Volaterrani *Anthrop.* lib. 21. & ſententiam Bartoli ibi productam ſuper lege 1. c. *Præſules*, lib. Digeſtorum, *de inquirendis reis*, necnon Spondanum ad annum 1321. num. 7. Sed caute procedendum in damnandis *tanquam hæreticis* iis, qui differunt de Monarchia, *eamque* aſſerunt ab Eccleſia non dependere.

(2) Inſigni anachroniſmo labitur *Julius Niger* S. J. in *Hiſt. Scrip. Florent.* pag. 289. ubi ait, Joannem Boccaccium fuiſſe auditorem Benedicti *Buommattei*, ab eoque didiciſſe Etruſcæ linguæ facundiam; nam Benedictus anno 1645 inſtauravit Majorum ſuorum monumentum in Clauſtro S. Spiritus Florentiæ, obiitque labente Seculo XVII. Agnomen Boccaccii patris fuit, *Ghellini*.

pera alia complura, id teſtatur Opus, quod a decem dierum colloquiis inſcripſit Græco titulo *Decameronem*. Plurimum tamen valuit etiam Latina lingua, omnigena eruditione, & Hiſtoria; & ſingulos ejus libros, cum notiſſimi cuique ſint, non opus eſt recenſere. Prælaudatum vero Epitaphium eſt hujuſmodi:

Hac ſub mole jacent cineres atque oſſa Joannis.
Mens ſedet ante Deum meritis ornata laborum.
Mortalis vitæ genitor Boccaccius illi;
Patria Certaldum; ſtudium fuit alma Poeſis.

Addidit *Collutius* (1), & ipſe Poeta atque Orator eloquentiſſimus, elegans Epigramma eidem tumulo inſcriptum, cujus initium, *Inclyte cur vates humili ſermone locutus, &c.*

---

(1) *Pierius* Petri *Salutati* filius, ex oppido Stignani.

DE-

DECIMUM QUINTUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Summi Romanæ, et Apostolicæ Ecclesiæ Pastores.

Gubernarunt Romanam Ecclesiam Seculo XV. post Bonifacium IX. qui animam efflavit anno 1404. *Innocentius VII. Gregorius XII. Alexander V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Callistus III. Pius II. Paulus II. Sixtus IV. Innocentius VII. & Alexander VI.*

CCIV. Innocentius VII. electus est die 17. Octobr. an. 1404. Patria ei Sulmo in Aprutio, ubi & natus Ovidius, ut ipse ait lib. 2. Amorum Eleg. 19. nomen vero *Cosmatus Melioratus*. Ob utriusque juris doctrinam, probitatemque vere assumpto nomine dignus, non tantum commendatur a Leonardo Arretino illius ævi scriptore lib. 1. cap. 7. verum etiam a Theodorico Niem, Maimburgo, & a Neoterico auctore Operis *Histoire* des Papes, qui tamen Pontificum vitia infectantur. Propter nequitiam nepotis sui Ludovici, qui undecim Romanæ Urbis rectores fraude propria manu interfecit, nudosque projecit e fenestra, Innocentius Viterbum concitata Romana multitudine fugit. Romam redux anno 1406. mortem oppetiit die 6. Nov. correptus apoplexia. Vulgatum statim rumorem, Papam sublatum esse veneno, prælaudatus Leonardus Arretinus, qui præsens aderat, diluit in Epistola ad Franciscum Principem Cortonensem.

CCV. Eodem mense Novembris, ac die 30. suffectus est Innocentio *Gregorius XII.* Card. tit. S. Marci, dictus antea *Angelus Corarius* patritius Venetus. Præstitit juramentum abdicaturum sese Pontificatu, si id ne-

ceſſum foret ad ſchiſma abolendum. Se ad idem paratum eſſe, impellente Univerſitate Pariſienſi, & Carolo VI. rege, etiam Petrus de Luna, ideſt, Antipapa Benedictus XIII. ajebat. Lucam proinde Gregorius, ac Benedictus ad Portum Veneris atque ad fines Etruriæ, quaſi colloquium inſtituturi acceſſerunt. At utroque tergiverſationes ſpretis ſacramentis adhibente, Cardinales utriuſque partis num. XXII Piſis congregati anno 1409. die 26. Junii, (1) tam Gregorio, quam Petro exauctoratis, elegerunt in Pontificem Alexandrum V. Petrus autem de Luna perculſus timore Avenione ſe contulerat Paperianum arcem tum juris Hiſpanici, in finibus Galliarum & Aragoniæ, ſemperque in ſchiſmate pertinax obiit anno 1424. die 1. Junii in Cheroneſo, ſeu Peniſcula Valentiæ oppido. Gregorius anno 1409. in Auſtriam, & inde Cajetam ſe contulit; hinc Ariminum venit ſub exitum anni 1412. ibique anno 1415. Pontificatus depoſuit inſignia, ſummopere a PP. Concilii Conſtantienſis laudatus. Obiit autem Recineti anno 1417. VIII. Id. Octobr.

CCVI. Ad *Alexandrum V.* revertamur oportet. Ejus electionem ſupra adnotavimus. Appellabatur *Petrus Philargius*, Card. & Archiepiſcopus Mediolanenſis Ordinem FF. Min. profeſſus. Incerta ejus patria, incertum genus, incerti parentes. Novarienſem aliqui apud Ciaconium, quidam Bononienſem, permulti Cretenſem faciunt. Inveriſimile non videtur, natum *Candii* oppidi Inſubriæ, atque hinc poſtremam opinionem exortam. Vino mero delectatum ſcribit lib. 100. Fleurius: deſcribit virtutes ejus Graveſon, in quem invehitur recens Auctor Hiſt. Pontif. tom. 3. pag. ultima. Aliquandiu Piſis, Prati, Piſtorii, & Bononiæ moram egit. Iſtic repentina morte ſublatus eſt anno 1410. die 3. Maji. Hauſiſſe in clyſtere venenum tradit S. Antoninus in Chronicis: hujuſque criminis accuſatus fuit Balthaſſar Card. *Coſcia* Neapolitanus, non autem convictus.

CCVII. Idem *Balthaſſar* Alexandro in Pontificatu ſucceſſit, eodem anno die Maji 17. creatus in ipſa Urbe Bononia. Eſt hic *Joannes XXIII.* Confirmavit Concilii Piſani contra Gregorium duodecimum & Petrum de Luna

(1) Inchoatum tamen Concilium die 25. Martii.

Luna ſanctionem. Summa illi cum Sigiſmundo Imp. concordia. Ubi Romani ejus electionem intellexere, dejectis ſtatuis Gregorii, illius erexerunt. Verum his, ceteriſque ob immodicas exactiones, Simonias, ſcandala inviſus ſeſſione 12. Concilii Conſtantienſis anno 1415. die 29. Maji depoſitus fuit (1). Sententiæ in ſe latæ acquieſcens in arcem, in qua Joannes Hus detinebatur, deinde Heidelbergam abductus fuit. Ad pedes Martini V. electi in laudato Concilio anno 1417. die 11. Novemb. provolutus, lacrymas ab omnium oculis expreſſit. Humaniter tamen exceptus Cardinalis decanus fuit conſtitutus. Id evenit anno 1419. quo anno die 22. Decembris Florentiæ obiit, pompa parum Pontificali abſimili in æde S. Joannis Baptiſtæ ſepultus æneo, marmoreoque monumento.

CCVIII. Quo die inauguratus fuerit Pontifex *Martinus V.* dictum nuper (2). Nobiliſſima Columnenſium gente ortus erat, Cardinalis tit. S. Georgii, ejuſque nomen Otho. Conſtantia diſceſſit anno 1418. die 16. Maji. Audaces Florentiæ pueri nimium licenter ſuccłamarunt pertranſeunti. (3). *Gilius* (4) *Mugnos* Aragonenſis anno 1424. poſt mortem Petri de Luna creatus Antipapa Cheroneſi, nomine aſſumpto *Clementis VIII.* anno 1429. arrepta inſignia depoſuit, ſuamque Martino V. exhibuit obedientiam. Atque ita magnum Schiſma extinctum eſt, incœptum anno 1378. in electione peracta Fundis Antipapæ Clementis VII. Deceſſit autem Martinus V. Romæ anno 1431. die 21. Februarii (5).

(1) Vide caput proximum.

(2) Dicitur *Quintus*, cum ſit hujus nominis III., quoniam etiam Marinus I. & Marinus II. a pluribus *Martini* nomen deſignantur.

(3) Videatur Pogius Hiſt. Florent. 32.

(4) Ideſt, Ægidius, quem Martinus V. declaravit Majoricenſem Epiſcopum. Hinc in Conclavi Vaticano extat hæc optimi Pontificis memoria: *Martinus V. Columna extincto Schiſmate pacem Eccleſiæ peperit.*

(5) Martinus V. tam patienti fuit animo, ut cum fratres duos, unum peſte, alterum fortuito incendio ſublatum amiſiſſet, nullum dederit abjecti animi indicium. Obiiſſe *die* 20. *Februarii cum ſediſſet annos* 13. *menſes* 3. *& dies decem*, Papebrochius, Pagius, aliique tradunt. At in Baſilica Lateranenſi extat hujus Pontificis æneum Sepulcrum commemoratum quoque a Raynaldo, a Ciaconio, a Cæſare Raſpono, &c. cum inſcriptione: *Martinus Papa V. Sedit annos XIII. menſes III. dies XII. Obiit anno MCDXXXI. die XXI. Februarii. Temporum ſuorum felicitas.* Non arbitramur, ut inquit Papebrochius, hoc epitaphium empore attritum, fuiſſe ab aliquo infeliciter renovatum.

CCIX. SEDIT postea *Eugenius IV.* ideſt, nepos Gregorii XII. *Gabriel Condulmerus* Venetus Card. tit. S. Clementis. Pontificum Calumniatores fuiſſe tradunt, non Gregorii ex matre nepotem, ſed filium ſpurium. In eum Columnenſes ſeditionem, Philippus dux Mediolanenſis bellum excitavit. Roma diſcedens unionem Græcorum, utinam diuturniorem, Florentiæ convocato Concilio curavit (1). Conceſſit autem naturæ anno Pontificatus XVI. Chriſti 1447. vigeſima tertia die Februarii. Concilium Baſileenſe anno 1439. Seſſione 34. die 25. Junii in eum depoſitionis iniquam ſententiam promulgavit, & die 5. Nov. in Pſeudopontificem elegit Amadeum Sabaudiæ ducem, Eremiticam vitam ducentem ad lacum Lemannum. Huic *Felicis V.* nomen impoſitum.

CCX. REXIT deinde Eccleſiam *Nicolaus V.*, ſeu Thomas Card. Sarzanenſis Bononiæ Epiſcopus, Bartholomæo medico, matre Fivizanenſi in lucem editus (2). Nicolai Cardinalis Albergati, nunc inter Beatos relati, cauſa nomen ipſum aſſumpſit. Principes regeſque omnes illum tanquam ſupremum Eccleſiæ Caput agnoverunt, eique etiam ſeſe ſubjecit *Felix V.* anno 1449. ad priſtinam reverſus eremum. Cathedram Lunenſem in patriam ſuam Nicolaus tranſtulit; decubuitque IX. Cal. Apr. anno 1455. Dotes ejus refert nobile Baſilicæ Vaticanæ Epitaphium:

Hic ſita ſunt Quinti Nicolai Antiſtitis oſſa,
Aurea qui dederat ſecula, Roma, tibi.
Conſilio illuſtris, virtute illuſtrior omni,
Excoluit doctos doctior ipſe viros.

Abſtu-

---

(1) In Bibliotheca Vaticana ſub Concilii Florentini pictura legitur: *Eugenio IV. Pontifice Græci, Armeni, Æthiopes ad Fidei unitatem redeunt*; atque in Valvis æneis Baſilicæ hi verſus a Panvinio, Oldoino, & Bonannio relati:

Ut Græci, Armeni, Æthiopes hic adſpice ut ipſam
Romanam amplexa eſt Gens Jacobita Fidem.
Sunt hæc Eugenii monumenta illuſtria Quarti:
Excelſa hæc animi ſunt monumenta ſui.

(2) Familia Nicolai V. *Parentumcella*, nomen matris *Andreola Calderina*. Eſt tamen in Nummo inſcriptio, *Tomas. Lugano. di. Sarzana MCDXXXXVII.* unde quidam ei fuiſſe inferunt parentes humilis fortunæ, & cognomen *Lugano*. Reſtauravit, clauſitque Jubilæum anno 1450.

Abſtulit errorem, quo ſchiſma infecerat orbem,
Reſtituit mores, mœnia, templa, domos.
Tum Bernardino ſtatuit ſua ſacra Senenſi,
Sancta Jubilæi tempora dum celebrat.
Cinxit honore Frederici conjugis auro:
Rex Italas icto fœdere compoſuit.
Attica Romanæ complura volumina linguæ
Prodidit: en tumulo fundite thura ſacro.

CCXI. Die Aprilis octava electus eſt eodem anno 1455. Pontifex Maximus *Calliſtus III.* vocatus antea *Alphonſus* Cardinalis *Borgia* Valentinus. Huic S. Vincentius Ferrerius prædixerat ſupremam Eccleſiæ dignitatem, quam tenuit uſque ad diem 6. Auguſti anni 1458. Nimii in nepotes ſuos, quorum duos purpura ornavit eodem die, notatur amoris (1).

CCXII. Evectus tum ad Sacerdotii faſtigium Pius II. Æneas *Sylvius Piccolomineus* patria Senenſis. Incidit hujus electio in anni 1458. diem 27. Aug. atque obitus in diem 14. ejuſdem menſis anno 1464. In ejus exaltatione Roma exultavit. Excelluit litteris: damnavit Appellationes ad futurum Concilium: acta Concilii Baſileenſis caſſavit: bello adverſus Turcas gerendo incubuit ardenter (2).

CCXIII. Successit Pio II. *Paulus* II. ſcilicet, Petrus Barbus Venetus Card. S. Marci viva voce creatus, dum vix annum 48. (3) exceſſiſſet, anno 1464. opera Cardinalis Beſſarionis. Juramenta, quæ tunc ab electis Pontificibus fieri ſolebant, noluit emittere.

(1) *Calliſtus III.* moriens reliquit 115. millia nummorum aureorum, quos comparaverat in uſus bellicos adverſus Turcas.

(2) Victoria *Forteguerra* Æneæ mater, cum in ſomnio ſibi viſa foret parere infantem cum mitra, diu ex eo timuit Familiæ ignominiam, propterea quod improbis imponi aliquando ſoleant mitræ carthaceæ; neque hanc expulit ſuſpicionem, niſi quando filius creatus eſt Epiſcopus Tergeſtinus. Deceſſit Anconæ, ſed Romam delatus primum in Vaticano conditus fuit, deinde anno 1623. in Æde Theatinorum S. Andreæ *a Valle* honorifice tumulatus.

(3) Auctor *Hiſt. Pap.* tom. 4. proximum fuiſſe ait anno 83. Mendum irrepſiſſe puto. Arriſiſſe Paulo II. *Formoſi* nomen, & ad inſtar mulierum ſe ornaſſe, quod nimium de ſua pulchritudine ſibi plauderet, Platinæ non eſt credendum. Huic tamen aures præbuit prædictus Auctor, & qui ſcripſit Hiſtoriam Conclaviam, necnon Amelotius Not. in librum I. Ann. Taciti.

Abbreviatores, inter quos Baptiſta Platina, amovit; unde hujus ſcriptoris acerbior ſtylus, & concitatior. Subita extinguitur apoplexi die 26. Julii anno 1471.

CCXIV. SEDIT poſtea *Sixtus IV.* Ordinis Min. Nomen ei Franciſcus: familia *della Rovere*: patria Albixola (1) oppidum Liguriæ. Bononiæ, Papiæ, Senis, Florentiæ, Peruſii publice tradiderat Theologiam: omnes in Ordine ſuo conſecutus fuerat gradus, & Vaticanam denique purpuram. Per ſummam injuriam *Jurieu* miniſter Calviniſta ei exprobrat, quod libidinem permiſerit præpoſteram. Citat conviciator teſtem Balæum, & Veſſeum, utrumque hominem hæreticum & mendacem. Sixtus anno 1484. die 13. Auguſti migravit e vita.

CCXV. JOANNES Baptiſta *Cibo* Card. S. Cæciliæ ex clariſſima Genuenſi familia electus eſt eodem menſe, die 29. nomine aſſumpto *Innocentii VIII.* Pacis inter magnos principes auctor, inſecutor Huſſitarum, propugnator Eccleſiaſticæ libertatis, Turcarumque hoſtis acerrimus fuit. Occaſione Zizimi fratris Bajazethis II. quem Innocentius captivum tenebat, ad eumdem Bajazethem litteras dedit, ac dono lanceam accepit, qua Redemptoris noſtri transfixum fuit latus. Id contigit anno 1492. quo itidem anno Romæ inventus eſt Titulus Dominicæ Crucis. Naturæ perſolvit debitum VIII. Cal. Auguſti anno 1492.

CCXVI. ALEXANDER VI. poſt Innocentium præfuit Eccleſiæ. *Roderici Borgiæ* S. R. E. Cardinalis Cancellarii priſtinum illi nomen. Quemadmodum nequit ſatis laudari Borgiæ Familiæ nobilitas; ita dici nequit quantum Alexandri vitia ab Hiſtoricis amplificentur. Immodicum in filios amorem, inceſtam libidinem, ambitionem, avaritiam, flagitia reliqua cuncta deſcribunt, præſertim Du-Cheſne, Gordonius, Guicciardinus. Videſis ſatyricam in Alexandrum Epiſtolam, verſuſque improbos in Hiſt. Pontificum tom. 4. Maleficii etiam, & propinati veneni, quo incaute hauſto ipſe perierit, culpant Alexandrum plerique. Id tamen criminis dilue-

(1) Natum *Cellæ* quinto a Savona milliario, ſcribit in ſuo *Theſauro* P. 2. pag. 93. Ghilinus. Haud ſecus Panvinius, qui in ejuſdem Pontificis vita Roboreæ gentis originem ac nobilitatem deſcribit.

diluere nititur Raynaldus. Lege Continuatorem Hiſt. Fleury libro CXX. num. 6. & ſeq. Nos chronologiam adnotamus ſolummodo. Creatus eſt anno 1492. III. Eidus Auguſti, & ſublatus e vivis anno 1503. XV. Calend. Septemb. (1).

(1) Quod eſt in proloquio, *Genus irritabile Vatum*, præſertim in *Alexandro VI.* vidimus adimpletum. Nam de eodem Pontifice Maximo legitur inter Jacobi Sannazarii Carmina libro 2. Epigrammatum num. 29. Satyricum Epitaphium, quod incipit:

Fortaſſis neſcis, cujus hic tumulus ſiet.

Habetur ibidem & duplex diſticon, quorum unius Hexameter eſt,

Mirum ſi vonuit nigrum poſt fata cruorem!

alterius vero, nam Pentametros exſcribere nolumus,

Nomen Alexandri ne te fortaſſe moretur.

Extat & aliud,

Viſuram ſe iterum Sixtum cum Roma putaret,
Pro Sixto Sextum vidit, & ingemuit.

Tribuitur eidem in Tumulum Lucretiæ inſcriptio, a nonnullis falſo adtributa Pontano,

Hoc jacet in tumulo, &c.

Circumfertur & Epigramma, cujus initium, *Vendit Alexander*, &c. Hæc adnotamus, tum quia vulgatiſſima ſunt, & etiam a Papirio in vita Pontificis Alexandri producta lib. 6. pag 373. tum etiam, ut Novatores percipiant, a nobis vitia quorumdam Romanorum Pontificum non denegari: quamquam, niſi iidem novantes dicteriis, & cachinnis ubique patefacerent, honeſtius videretur ea præteriri ſilentio. Verum etſi Pontifices etiam homines ſunt, & circumdati infirmitate: nullus tamen illorum a recta fide deſcivit, & plurimum Romanæ Eccleſiæ firmitatem, auctoritatemque commendat, quod nunquam eam Spiritus Sanctus deſeruit, etiamſi aliquando improbo gubernatam Paſtore. Vitiis, quæ Alexandro VI. exprobrantur, egregia ejus facta opponimus; cohibitam ſeverioribus pœnis ſicariorum licentiam, ſtatutos dies jus unicuique dicendi, decretum viſitationis ægrotantium tempus, contendentium de novi Orbis dominatione Regum, Joannis Luſitaniæ, & Ferdinandi Hiſpaniarum Monarchæ concordiam, innovationem conſuetudinis, inductæ a Calliſto III., ſalutandi in meridie Deiparam, inflictum anathema Librariis typis mandantibus Scripta ab Epiſcopis non impetrata facultate, lata ſanctione, quam ad annum 1501. num. 36. refert Raynaldus. Prætermitto comitatem, qua Principum legatos ad ſe miſſos excepit, & præſertim Angelum Politianum, qui Senenſium nomine orationem ad ipſum habuit; graviſſimamque ejus ad omnes Reges exhortationem, ut pacem colerent, nec de gerendo bello cogitarent, niſi adverſus Turcas ſpoliis Chriſtianorum ſuperbientes. Profecto iniqui dicendi ſunt, qui ſummorum virorum, tenentium maxime Sacerdotii, aut Regni Imperiique faſtigium, carpunt vitia, recte autem geſta prætereunt.

PATRIARCHARUM NOMINA.

QUINTODECIMO Ecclesiæ Seculo usque ad annum 1453. quo anno Turcæ Constantinopolim expugnarunt, sederunt post *Antonium IV.* qui anno 1403. decessit, *Callistus II. Joseph II.* Exmetropolita Ephesinus, *Metrophanes* Cyzicenus, *Gregorius III.* Hieromonachus, & *Georgius Scholarius* appellatus etiam *Gennadius* eodem electus anno, quo *Maumetes* Constantinopolim occupavit. Prætermittuntur ceteri extorres, & vix Patriarchali charactere insigniti.

CAPUT II.

SYNODI QUINTODECIMO ECCLESIÆ SECULO CELEBRATÆ.

PLENARIA hujus Seculi Concilia sunt *Pisanum*, *Constantiense*, *Senense*, *Basileense*, & *Florentinum*. Num priora quatuor generalia dicenda sint, controvertitur: nulla de postremo hæsitatio.

DE Pisani Concilii convocatione facta anno 1409. dictum est capite superiori. Utriusque Communionis Cardinales, Gregorii nempe XII. & Benedicti XIII. ad hanc Synodum convenisse, depositum in illa Gregorium, electum Alexandrum V. exauctoratum Benedictum, eo loci narravimus. Nulla Gregorio illata injuria, siquidem juramentum emiserat abdicandi se Pontificatu, si id necessum fuisset ad schisma abolendum, demissisque precibus invitatus ad Synodum nunquam voluit accedere. Interfuere tamen Cardinales XXII. (1) Archiepisc. XXIV. Episcopi CLXXXII. Abbates ac Theologi plusquam CCC. Frustra adversus Pisanum Concilium depositi Pontifices reclamarunt. Qui Generale fuisse negant, in hanc abierunt, sententiam, quoniam non fuit a Pontifice convocatum, nec Concilio ipso absoluto schisma cessavit. Verum quia Alexandrum V. omnes tanquam legitimum Pontificem agnoscunt, atque in Schismate aliis, quam Capiti, de cu-

(1) Alibi numerantur Card. XXI.

cujus auctoritate controvertitur, committi debet Synodi congregandæ facultas, non poteſt Piſani Conventus firmitas oppugnari. (1)

PERSEVERANTE Schiſmate, Joannes XXIII. Alexandri ſucceſſor indixit Concilium *Conſtantienſe* die 20. Martii anno 1414. Inchoatum eſt die 5. Novembris anno proximo, præfuitque ſeſſioni 1. idem Joannes Romanus Pontifex. Adfuerunt Patriarchæ IV. Archiepiſcopi XLIII. Epiſcopi CLX. Abbates ac Theologi ſupra CIX. necnon Romanorum Imperator Sigiſmundus. Damnatus Vicleſus, & cremati Joannes Hus, & Hieronymus Pragenſis, de quibus infra. Joannes Pontifex, qui primum humiliter ſcripto & jurejurando ſpoponderat dimiſſurum ſe Eccleſiæ regimen, ſi ad extirpationem ſchiſmatis videretur neceſſarium, id poſtea exequi detrectans, & clam e Synodo diſcedens, dejectus eſt adnotata ſuperius die. Conſtitutus tum Martinus V. ac Synodus abſoluta anno 1418. die 22. Aprilis. Concilium iſtud dicitur continuatio Piſani a Card. Turrecremata. An fuerit Oecumenicum poſt Joan. XXIII. diſceſſum, vigeatque robur Seſſionis 4. & quintæ, quibus Papa ſubjicitur Concilio, haud levis eſt controverſia. Adverſus Ven. Bellarminum & Chriſtianum Lupum affirmantem partem ſtrenue propugnat Cl. Boſſuetius p. 2. defenſ. Decl. Cleri Gallic. lib. 9.

MARTINUS V. Seſſ. 44. Concilii Conſtantienſis habita anno 1418. die 19. Aprilis indixerat Concilium pro reformatione morum celebrandum Papiæ, urbis in Inſubria vetuſtæ. Inchoatum illud eſt an. 1423. menſe Majo: ſed paucis advenientibus ob peſtiferam illic graſſantem luem, poſt menſes duos translatum eſt Senas. Confirmata ibidem Vicleſiſtarum, Huſſitarumque damnatio, & depoſitio Petri de Luna, actumque de Græcorum cum Latinis unione. Verum temporis calamitas impulit Martinum V. ut hac Synodo abrupta, proximo anno 1424. die Februarii 19. indiceret *Baſileenſem* an-

(1) De Concilii Piſani auctoritate diſpar, & oppoſita eſt Clariſſimorum Scriptorum ſententia. Vide *Ital. Sacram.* in Arch. Piſanis ſub *Alemanno Adimario*, &c.

anno 1431. celebrandam. Senense Concilium in litteris quoque Martini V. & Eugenii IV. dicitur *Œcumenicum*; fuit vero quædam Constantiensis Synodi Appendix.

SUBLATO e vivis Martino V. Eugenius ei suffectus ratam habuit indictionem Concilii Basileensis in finibus Helvetiorum. Inchoatum fuit eodem anno 1431. die 19. Maji, indictaque prior Sessio pro 14. Decembris. Initio Concilium fuisse legitimum, non ambigitur: sed nimiam sibi quibusdam arrogantibus auctoritatem, & cogitantibus Pseudopontificem intrudere vivente Eugenio, bello insuper inter duces Burgundum & Austriacum ferveſcente, idem Eugenius anno 1432. Constitutionibus, litteris, legatisque Synodum studuit dissolvere, indixitque anno 1437. Concilium Ferrariense. Ab eo tempore degenerans Synodus in conventum illegitimum ac seditiosum inique in Eugenium se gessit, Sessione præsertim 31. anno 1438. die 24. Januarii. De Felice V. Pseudopontifice dictum supra. Solutum denique hoc Concilium anno 1443. mense Majo.

FERRARIENSE Concilium Generale anno 1438. die 9. Aprilis inchoatum est, Florentiæ vero anno sequenti translatum, ubi prima sessio habita fuit die 26. Februarii, postrema die 22. Novembris ejusdem anni 1439. Ferrarienſi & Florentino Concilio præfuit ipse Eugenius IV. & interfuit Joannes Palæologus imperator Græcorum cum Joseph Patriarcha C. P. ac permultis cum Latinis, tum Græcis. Inter quos de Purgatorio, de Primatu Papæ, de Azymo adhibendo in Eucharistia conficienda, de præsenti gloria Sanctorum, ac præsertim de *processione* Spiritus Sancti a Filio, & de additione facta Symbolo particulæ *Filioque*, longa fuit disceptatio. Sed unita tandem concordia, cui & Græci omnibus subscripsere, uno excepto Marco Ephesino, qui in Græciam redux complures ad Schisma instaurandum permovit. Subjicitur Synodo Florentinæ *Decretum pro instructione Armenorum*, non Synodi, sed solius Eugenii IV. nomine inscriptum, utpote editum post discessionem Græcorum decimo Kal. Decembris. Sed de Conciliis Œcumenicis, pro nostro instituto, satis multa.

CETERA ad disciplinam spectantia commemorabo tantummodo. In Galliis celebrata fuere *Remense* an. 1408.

Seno-

Senonenſe 1429. *Bituricenſe* an. 1438. *Rotomagenſe* anno 1445. *Senonenſe* alterum 1485. In Hiſpania *Dertoſæ* anno 1429. *Matriti* 1473. *Toleti*, & *Raudæ* eod. anno, & Compluti 1479. In Germania *Coloniæ* 1423. & 1452. *Pragæ* 1405. *Salisburgi* anno 1420. *Friſingæ* in Bavaria anno 1440. In Anglia *Oxonii* 1408. *Londini* 1420. & 1486. & Haphniæ, vulgo *Copenhagen*, in Silandia, vel Dania, anno 1425. Ad Clericorum, & Monachorum diſciplinam, ab beneficiorum collationem, morumque probitatem, necnon erumpentium errorum pravitatem, eliminandam, ſingula pertinent.

CONCILIABULA *Benedicti XIII.* Pſeudopontificis, ſeu Petri de Luna, Perpiniani anno 1408. & Salmanticæ 1410. ubi ille verus Eccleſiæ Paſtor fuit declaratus. Utinenſe anno 1409. quo *Gregorius XIII.* ſeu Angelus Corarius, etſi Piſis exauctoratus, cum paucis Epiſcopis ſchiſma fulcire curavit; atque Conſtantinopolitanum, in quo imperante Conſtantino Palæologo anno 1450. proſcriptis actis Synodi Florentinæ Græci ad vomitum redierunt; hæc, inquam, Pſeudoconcilia omnino a nobis rejiciuntur.

CAPUT III.

DE HUSSITIS, CETERISQUE HÆRETICIS SECULI XV.

PRÆTER nefaria Vicleſi dogmata in Concilio Conſtantienſi damnata ſeſſ. 8. anno 1415. die 4. Maji, *Joannes Hus*, & *Hieronymus de Praga* ejus diſcipulus eadem fere omnia dogmata propugnantes, vivi fuerunt combuſti. Sumptum de Joanne Huſſo ſupplicium eod. anno 1415. die 6. Julii, ac de Hieronymo, Pragenſi anno 1416. die 30. Maji. Queruntur hæretici, hos ſectarum ſuarum patriarchas, quos tanquam martyres venerantur, rogo. fuiſſe impoſitos, & exuſtos, etſi Conſtantiam acceſſerint obtenta ſecuritatis fide, quam vocant *Salvum conductum*. Sed queruntur inique, & injuſte. Nam Joannes Hus neque a Pontifice, neque a Concilio, ut ex ejusdem Huſſi litteris conſtat, ſecuritatem illam obtinuerat, ſed tantum a Sigiſmundo, coarctatam ad iter, hujuſque incommoda,

moda, ad ſolutionem tributi, vel telonii, ut apparet ex litteris Imperatoris datis Spiræ anno 1414. die 18. Octobris. Cum autem contra promiſſa, & pacta, quibus ſpoponderat ſe judicium Concilii ſubiturum, diſceſſiſſet Conſtantia, & in hæreſi poſt damnationem evaſiſſet pervicacior; ipſius Sigiſmundi juſſu conjectus in carcerem, merito pertulit pœnam perfidiæ ſuæ. Hieronymus vero, tametſi a Synodo, non a Sigiſmundo, obtinuerat *Salvum Conductum*, quia tamen damnationi Vicleſi, & Joannis Huſſi conſenſit, horum hæreſim ejuravit ſeſſione decimanona; palam poſtea teſtatus ſe fraude & mendaciter id egiſſe, ac in priſtinos prolapſus errores, frui non poterat ea ſecuritate, quæ ipſi conceſſa fuerat ea appoſita conditione, *ut juſtitia ſemper ſalva maneret*, quantum Fides exigeret Orthodoxa. Videatur in Hiſtoria Huſſitarum Joannes Cochlæus, & differt. 7. hujus Seculi Nat. Alexander.

Dogmatizavit Joannes Hus, Eccleſiam conſtare ex ſolis prædeſtinatis, carere viſibili Capite, Hæreticos tradi non poſſe ſeculari Judici puniendos, & neminem Sacerdotum a prædicatione verbi Dei poſſe ab Epiſcopis, vel a Pontifice removeri, aliaque his affinia XXXIX. comprehenſa articulis (1) proſcriptis a PP. Conſtantienſibus. Circa Euchariſtiam tamen, Confeſſionem Sacramentalem, Invocationem Sanctorum, & Purgatorium Joannes HVS nunquam oppugnavit doctrinam Catholicæ Eccleſiæ, ideoque fruſtra illius concordiam jactant poſteriores hæretici.

Orti ex Huſſitis *Thaboritæ*, *Orphani*, & *Calixtini*. Primi ita appellati ſunt a monte, in quem duce Joanne Ziſcha homine æque impio, ac ſtrenuo, ſeſe receperunt, & cui *Thabor* nomen dederunt. Horum quidam *Orphani* dicti ſunt, quaſi orbati patre, poſt mortem ipſius Ziſchæ: qui obiit peſtilentia anno 1424. die 6. Octobris in caſtro *Priſcon*, mandans ut e pelle ſua ad terrendos hoſtes tympanum conficeretur. *Calixtini* denominati fuere qui communionem ſub utraque

(1) Vid. Continuat. Hiſt. Fleury *lib.* 103. *num.* 74. Seſſione tamen Concilii XV. redacti ſunt ad XXX.

que ſpecie neceſſariam putantes, Calicis formam ubique pingebant, unde pervulgatum diſtichon,

Tot pingit calices Bohemorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi numina ſola coli.

PRODIERUNT pariter ex Gallia Belgica, & in Bohemiam irrupere novi *Adamitæ*, nudi incedentes, addicti promiſcuis connubiis, in omnem exardeſcentes libidinem, atque adeo inverecundi, ut memoratus Ziſcha dux Huſſitarum illos gladio, flammiſque ultricibus deleverit. Quorum dux *Pichardus* nomine ſe Adam ac Dei filium audacter nominabat. Paullulum modeſtiores *Foſſarii*, qui adinſtar brutorum promiſcuam explebant libidinem in abditiſſimis locis foſſiſque, unde ſortiti ſunt nomen. Quidam demum e Vicleſi ſecta erumpentes cœperunt adverſus *Pædobatiſmum* inſurgere, aſſerentes regenerationis lavacrum parvulis inutiliter conferri, neque illo indigere filios e fidelibus procreatos.

HÆC de hæreſibus tantum; nam errores a pluribus hoc Seculo abſque pertinacia aſſertos, quoniam non coaluerunt in ſectam, licet proſcriptos, non eſt loci hujus ſingulatim exponere (1).

CAPUT IV.

RECENSENTUR SCRIPTORES PRÆCIPUI, QUI SECULO XV. PERTRACTARUNT DE REBUS ECCLESIASTICIS.

INTER plurimos illos, qui vertente Seculo XV. ſapientia honeſtiſſimum ſibi nomen compararunt, Theologicis claruerunt erudimentis ex Latinis quidem Pe-

(1) Errorum, quos prætermittimus, auctores ſunt Matthæus Grobon Ord. Præd. *V. Nat. Alex. cap.* 2. *art.* 4 Manfredus ejuſd. Ord. *V. S. Ant. t. P. tit.* 22. *cap.* 7. *n.* 8. Alphonſus Toſtatus, *V. Rayn. ad an.* 1443. *n.* 24. FF. nonnulli Carmelitæ, *Spond. ad annum* 1473. *num.* 13. Joannes Parvus (*Petit*) de quo Gerſon *tom.* 5. *edit. Dupinii*. Auguſtini de Roma Aug. de quo *Acta Conc. Baſil. Seſſ.* 22. Laurentius Valla, apud Dominicum Berninum *Sec. XV. cap.* 6. *&c.* Accedit *Pomponius Lætus*, quem, ſi revera, ut ajunt, abjecto Chriſtiano nomine Petri *Pomponius* dici voluit, & ſi colebat Romulum, atque celebrabat natalem diem Urbis, non a fide extorrem dunataxat, verum etiam idololatram vocemus oportet.

Petrus de Alliaco Ambianenſis Card. S. R. E. qui pro fide Catholica in Concilio Conſtantienſi egregiam navavit operam, editiſque exquiſitis lucubrationibus diem obiit in urbe, cui præerat Antiſtes, Cameracenſi anno 1425. *Joannes* a pago agri Remenſis, ubi in lucem editus eſt, cognominatus *Gerſonius*, ipſius Petri de Alliaco diſcipulus, cum ſapientia, tum pietate conſpicuus, humanis exemptus rebus anno 1429. Auguſtinenſes duo, (1) *Paulus* Utinenſis, a domicilio *Venetus* nuncupatus, & *Andreas Bilius* Mediolanenſis: quorum ille anno 1428. iſte vero anno 1429. naturæ perſolvit debitum. *Thomas Valdenſis* Carmelita, cujus mors contigit anno 1431. celeberrimus Fidei Catholicæ Propugnator, atque a nonnullis inter Beatos connumeratus. *Joannes* S. R. E. Card. *de Turrecremata*, & *Joannes Capreolus* Ord. Præd. unus 1468. alter hoc quidem Seculo, ſed incerto anno defunctus. *Nicolaus* S. R. E. Card. *de Cuſa*, (2) qui deceſſit anno 1464. *S. Joannes a Capiſtrano* Ord. Min. cujus beata mors contigit anno 1456. & *Gabriel Biel*, qui e vita migravit circa annum 1495.

Ex Græcis vero claruerunt *Beſſarion* Archiepiſcopus Nicænus & S. R. E. Card. qui obiit anno 1472. (3) Is pro Latinis decertavit invicte: nam *Simeon Theſſalonicenſis*, *Macarii* duo, unus monachus montis Atho, alter Epiſcopus Ancyranus, & *Georgius Scholarius*, vel *Gennadius* C. P. ſtudioſe Græcorum ſchiſma foverunt; atque *Georgius Trapezuntinus*, (4) qui ſteterat pro Latinis, ad Mahumetis inſanias defecit, luitque morte repentina pœnam perfidiæ.

Illam vero Theologiæ partem, quæ ſpectat inſti-

---

(1) *Guilelmus Becchius* Flor. Epiſcopus Feſulanus obiit anno 1491. *Henricus* vero *de Langeſtein* florebat initio Seculi. Auguſtinenſis uterque.

(2) Calumniantur quidam Heterodoxi Cuſanum in *Conjectura de noviſſimis diebus* afferere Pontificem Romanum eſſe *Antichriſtum*. Mentiuntur plane; capite enim 7. aperte loquitur de Antichriſto venturo paullo ante univerſale Judicium; de quo agitur proximo capite 8.

(3) Falſo quidam obiiſſe tradunt anno 1437. Fuerat Monachus S. Baſilii, quemadmodum *Iſidorus Ruthenus* Patriarcha C. P. qui obiit Romæ anno 1463.

(4) Alius a *Georgio Trapezuntio*, qui obiit Romæ anno 1486. de quo in App. De iſto Caveus in *Seculo Synodali* ad annum 1461. Ille, qui anno 1486. deceſſit, ante obitum omnium, quæ didicerat, memoriam nonagenarius amiſit. Adde Theodorum Gazam Theſſalonicenſem, extinctum anno 1478.

ſtitutionem morum, & vitam aſceticam, magnopere illuſtrarunt *S. Antoninus* Archiepiſcopus Flor. Ord. Præd. *S. Bernardinus Senenſis* Ord. Minorum, *S. Laurentius Juſtinianus* Venetorum Patriarcha, *Jacobus Magnus* Toletanus Ord. Eremit. S. P. Aug. & *Thomas a Kempis* Canonicus Regularis. E vivis autem primus exceſſit anno 1449. alter anno 1444. tertius anno 1455. quartus anno 1422. ac poſtremus anno 1471.

Sacras Conciones verbis, ſcriptiſque illuſtrarunt *S. Vincentius Ferrerius* Ord. Prædicatorum, ad ſuperos translatus anno 1419. *Nicolaus Auximanus* Ord. Minorum ſublatus e vita paullo poſt annum 1442. Auguſtinenſes duo Florentini, *Honuphrius Stecutus* patriæ Archiepiſcopus, & *Simeon Tornaquinci*; quorum ille ſublatus eſt anno 1403. ac iſte 1429. Nec prætermittendus *Hieronymus Savonarola* Ord. Præd. in magna temporum calamitate combuſtus Florentiæ anno 1498. quamvis etiamnum diſceptetur, an Chriſti martyr, an pſeudopropheta ſit nuncupandus (1).

At Commentariis Sacras Scripturas illuſtrarunt, præter *Alphonſum Toſtatum* Epiſcopum Abulenſem mortuum anno 1454. de quo illud profertur,

Hic *Stupor eſt mundi, qui Scibile diſcutit omne*,

Thomas Anglicus Ord. Prædicat. *Dionyſius Carthuſianus*, & *Jacobus Perez* Auguſtinenſis: quorum, aliis prætermiſſis, contigit obitus, prioris anno 1403. alterius (2) anno 1471. & tertii anno 1490.

In Historiis inſudarunt plurimum qui ſequuntur. Ineunte enim Seculo Chronicum ad ſua uſque tempora deduxit *Jordanus* de Argentina Aug. De Schiſmate inter Urbanum VI. & Clementem Antipapam, & Vitam

(1) Adverſariis Savonarolæ adhæſit quoque Marianus a Genazano Aug. vir ſummus, ac præſtantior, quam ad annum 1482. viſum ſit Bzovio. Prior fuit Marianus Florentini coenobii S. Galli, nunc diruti, obiitque Sueſſæ eodem, quo Hieronymus crematus eſt, anno.

(2) Nat. Alex. ait floruiſſe Seculo XV ineunte, & diſtinguendus ab alio *Thoma* Eboracenſi: ac nullatenus illius Commentaria cum iis confundenda ſunt, quæ ſcripſit *S. Thomas* Doctor Angelicus.

tam Joannis XXIII. luculenter conſcripſit *Theodoricus de Niem*, qui ætate illa florebat. *Flavius Blondus* Foroliviensis Romæ Triumphantis libros decem & Romæ Inſtauratæ libros tres edidit, præter decades tres Hiſtoriarum Romanarum, & librum de origine & geſtis Venetorum. Florebat circa annum 1440. ſiquidem meminit *Felicis V.* Antipapæ (1). Ipſius Flavii Abbreviationes, Coſmographiam univerſam, & Bohemorum elucubravit hiſtoriam *Æneas Sylvius Piccolomineus* Senenſis, poſtea *Pius II.* de quo 1. cap. De Florentino Concilio pertractavit adv. Marcum Epheſium hiſtorice, ac Theologice circa annum 1440. *Joſeph* Epiſcopus Methonenſis. Res ſui ipſius tempore geſtas mandavit litteris circa annum 1460. *Joannes Gobelinus*, a Secretis prælaudati Pontificis Pii II. *Baptiſta Platina* Cremonenſis, quem Trithemius *Bartholomæum* (2) appellavit, ſcripſit de vitis Rom. Pontificum a Petro ad ſua uſque tempora: ſublatus eſt autem peſtilentia anno 1481. Permulta circa id temporis e Græco vertit, & Sanctorum Vitas, aliaque plura exaravit *Ambroſius* Calmadulenſis Florentinus, ſui Ordinis decus. *Jacobus Philippus* Bergomenſis Ord. S. P. Auguſtini Supplementum Chronicorum primo in lucem emiſit anno 1485. non ſemel poſtea ampliavit; atque obdormivit proximo Seculo, anno ſcilicet 1520. Florebant circa Seculi XV. exitum *Marcus Antonius Sabellicus*, & *Joannes Trithemius* Monachus Benedictini Inſtituti. Ille univerſam hiſtoriam, & plura ad Venetos & Aquilejenſes ſpectantia quatuor Voluminibus complexus eſt, obiitque Venetiis anno 1506. *Trithemius* de illuſtribus viris Germanis,

---

(1) Obiit Romæ anno 1458.

(2) *Bartholomæum* item dixere Voſſius, Bælus, alii. De illo Sannazarius:

Ingenia & mores, vitaſque obituſque notaſſe
Pontificum, argutæ lex fuit hiſtoriæ.
Tu tamen hinc lautæ evactas pulmenta culinæ.
Hoc, Platina, eſt ipſos paſcere Pontifices.

Nimirum ſcripſit quoque libros X. *de tuenda valetudine, & popinæ ſcientia*. Extat in edit. Lugdunenſi anno 1541. poſt libros *Celii Apicii de re culinaria*. Scripſit & alia plura.

manis, & Ord. S. Benedicti, de Scriptoribus Eccleſiaſticis, variaque Monaſteriorum Chronica, miſſo Stegonographiæ Opere proſcripto; ac deceſſit anno 1519. (1).

ADDAMUS nonnullos ex illorum claſſe, qui Jus Canonicum excoluerunt, ſaltem *Joannem de Ligniano* Mediolanenſem, *Petrum de Ancharano* Bononienſem & Baldi auditorem, *Antonium* a Butrio, *Franciſcum Zabarellam* Patavinum, ex Archiepiſcopo Florentino S. R. E. Cardinalem, *Joannem* de Imola, *Felinum* Ferrarienſem, & *Andream Barbatium* Siculum. *Joannem* Cardinalem *de Turrecremata*, qui Juris etiam Canonici peritiſſimus fuit, commemoravimus paullo ſupra.

CAPUT V.

IMPERATORUM SERIES, SANCTORUMQUE NATALIS DIES.

EXTINCTO Imperatore Occidentis Ruperto, (2) electus eſt *Sigiſmundus* filius Caroli IV. & frater Vinceslai. Diximus Rupertum vita functum anno 1410. XII. Kal. Junias: electio autem Sigiſmondi contigit anno 1411. XIII. Kal. Apriles. Interfuit Concilio Conſtantienſi; ac diuturnum adverſus Huſſitas bellum geſſit, interdum ſiniſtro eventu. Iis tamen anno 1436. devictis, ſuum Bohemiæ regnum ingreſſus effuſiſſima populi lætitia & acclamatione, diruta ab hæreticis templa inſtauravit, exſpoliata ſacra ſupellectili inſtruxit, & violata, reſtituto Dei cultu, purgavit.

(1) *Joannes Annius* Viterbienſis, de quo plura Nat. Alex. art. 6. num. 32. videtur permultis edidiſſe falſa commenta. Vide Voſſium de Hiſt. Lat.

S. Antonini Arch. Florentini, qui ſcripſit *Summam Hiſtorialem* in tomos tres diſtributam, paullo antea meminimus.

(2) Diximus Superiori Seculo Rupertum fatis ceſſiſſe Oppenheimii in inferiori Rheni Palatinatu, ſepultum vero Heidelbergæ, in Æde S. Spiritus, quam ipſe erexerat, & ubere proventu dotaverat, ubi hoc illi appoſitum Epitaphium: *RUPERTUS Dux Bavariæ, Comes Rheni Palatinus, Romanorum Rex, juſtus, pacis & religionis amator, dignus Deo viſus, qui pro juſtitia pateretur, hujus ſacræ ædis, & Collegii inſtitutor, hic cum caſtiſſima conjuge Eliſabetha, Norici montis Burggravia, quieſcit; vita functus anno Chriſti* 1410.

Solo hæreticos in perfidia manentes juſſit excedere. Ipſe occubuit die 9. Decembris anno 1437. Varadini tumulo conditus (1).

INAUGURATUS deinde Sigiſmundi Gener, & filiæ ejus Eliſabethæ maritus *Albertus II.* Auſtriacus. Qui anno 1438. ter accepit coronam, Kalendis Januarii tanquam Rex Hungariæ, die 20. Martii tanquam Imperator Occidentis, & die Maji ſexta tanquam rex Bohemorum. Polonos ſuperavit; Turcas ex Hungariæ finibus expulit; & Bohemos, qui Caſimiro fratri regis Poloniæ ſe dederant, revocavit ad officia. At recedentibus e Servia Turcarum copiis, Albertus Buda reverſurus Viennam anno 1439. die 26. Octobris in itinere dyſenteria extinctus eſt.

IMPERAVIT diutius, nempe annis 52. *Fridericus III.* Auſtriacus, electus Francofurti anno 1440. die 30. Martii. Natus erat Erneſto Auſtriæ Duce, Imperatoris Alberti II. fratre patruele. Quoniam a bello abhorrebat, eoque imperante regnavit ſumma in ejus Imperio pax, quamquam marte alibi ferveſcente; adeptus eſt *Pacifici* cognomentum. Eleonoram filiam regis Luſitaniæ anno 1452. ſibi in matrimonium copulavit, ac ſimul cum auguſtiſſima conjuge imperiale diadema ſuſcepit a Nicolao V. eodem anno die 17. Martii (2). Friderici adſcribitur monitis, quod Felix V. Antipapa ſponte Nicolao ſeſe ſubjecerit, eique reconciliatus creatus fuerit S. R. E. Cardinalis, & Apoſtolicæ Sedis

(1) Sigiſmundum iniiſſe fœdus cum Helvetiis anno 1474. traditur in Additamentis ad Cluverii Geographiam lib. 2. capite 17. a Joanne Bunone. Mendum irrepſiſſe, & legendum *anno* 1434. Fœdus illud a Maximiliano I. abruptum, renovatum eſt anno 1511. ab eodem Imperatore. Znoymæ, *Znaim*, in Moravia defunctus, illuc profectus ad Filiam, Bohemorum genti diffidens. Obiit vero prædicta die 9. Decembris (quidam ajunt 8.) anno ætatis 70., Hungarici regni 51., Bohemici 17. Romani 27. Inde magnifico regioque apparatu Varadinum tranſlatus eſt.

Quidam Germaniæ Scriptores inter Rupertum & Sigiſmundum recenſent Imperatorem *Jodocum* Moraviæ marchionem filium Joannis Henrici fratris Caroli IV. At is a ſolis Epiſcopis, & a Sigiſmundo patruele ſuo ſuffragia retulerat, neque corona inſignitus eſt unquam. Ineptum fuiſſe ad res gerendas, ac ſexto menſe a morte Ruperti functum vita Brunæ, vulgo *Brinn*, Æneas Sylvius, aliique ſcripſerunt.

(2) Platina inquit, *die XV.*

dis in Sabaudia Legatus. Operam dedit, ut Maximilianus ejus filius conſtitueretur rex Romanorum die 17. Februarii anno 1486. & anno ipſo die Aprilis decima redimiretur Aquiſgrani corona Caroli Magni, Segoduno, ideſt, Norimberga, aſportata. Suprema autem Friderici dies fuit Septembris ſeptima (1) anno 1493. Lentiæ in Auſtria ſuperiore, Viennam inter, ac Ratiſponam.

Successit itaque patri *Maximilianus*, qui tenuit imperium uſque ad annum Chriſti 1519. Anno 1494. cum Carolo VII. Galliarum rege pacem firmavit: anno 1496. in Italiam irrupit animo expugnandi Neapolim: Liburno claſſem admovit; ſed jactatis tempeſtate navibus, rediit re infecta in Germaniam. Hujus Cæſaris bella conſignanda ſunt Seculo decimoſexto. Obiiſſe enim anno 1519. nuper diximus. Dies ejus emortualis duodecima Januarii: locus mortis Lentia, ſepulcri Neoſtadium (2). Ex priori uxore Maria filia Caroli ducis Burgundiæ (alteram enim poſt illius mortem duxit, Blancham filiam Galeatii Ducis Mediolanenſis) ſuſceperat Philippum Auſtriæ Archiducem, patrem *Caroli Quinti*.

Quid vero de Imperio Græcorum? Obierat *Emanuel Palæologus* anno 1425. die 20. Julii. Imperium tum accepit Joannes Palæologus II. filius Emanuelis, & Irenis. Is cum Amurathe Turcarum Sultano pacem iniit anno 1426. Joannes iſte Palæologus, qui interfuit Florentino Concilio, mortem oppetiit die 31. Octobris anno 1449. Ei ſucceſſit *Conſtantinus-Dragaſes* Joannis Palæologi frater (3), & e Manuele natus anno 1403. Imperante Conſtantino regia civitas CP. expugnata fuit ab Amurathe II. Hegira 857. anno 1453. die 29. Maji. Cæſo Conſtantino, dum ſtrenue pugnabat, a gregario milite Turca, funditus deletum eſt

(1) Ita in Hiſt. Rom. M. De-Chrares tom. 2. pag. 275. Continuator Fleury libro 117. nu. 66. & alii. Calviſius tamen mortuum inquit die 19. Auguſti.

(2) *Lentia*, ſeu Lentium, vulgo *Lintz*, metropolis Auſtriæ Superioris, duabus munita arcibus, & anno 1741. a Gallis expugnata, recuperata autem anno 1742. ab Imperatore Franciſco I. Neoſtadium, *Neuſtad*, quo nomine aliæ quinque notantur urbes, in Auſtria, prævalida arce, armamentario, vivarioque inſigni exornatum, captum anno 1485. a Matthia Corvino, ſed iterum ad Auſtriacam ditionem redactum.

(3) Graveſon in VI. Tabula Chronol. ſucceſſ. Impp. Orientis num. 129. ait *Conſtantinum* fuiſſe filium *Joannis Palæologi*, non fratrem, ceteris Hiſtoricis repugnantibus.

imperium Græcorum. Quod ſi tempora ſupputentur ab anno dedicationis urbis C. P. facta a Conſtantino Magno, videlicet, ab anno Æ. V. 330. invenietur Imperium Conſtantinopolitanum ſtetiſſe annis MCXXIII. a Conſtantino fundatum, in Conſtantino altero extinctum (1). Imperium quoque Romanum, quod incœperat in Auguſto, in Auguſto alio fuiſſe everſum, dictum eſt in Hiſtoria Seculi V. capite 5.

AD REGNUM, quod manet in æternum, & conterit, ut Daniel cap. 2. prænuntiavit, omnia alia regna, perpetuo obtinendum tranſierunt Seculo XV. permulti. *SS. Antonini* Arch. Florentinorum, *Vincentii Ferrerii*, *Bernardini Senenſis*, *Joannis a Capiſtrano*, & *Laurentii Juſtiniani*, annum emortualem præcedenti capite commemoravimus. *Carolus* inſtitutor Eremitarum S. Hieronymi in montibus Feſulanis mortem obiit anno 1419. & anno 1463. *Alexander Oliva* Auguſtinenſis. Martyrii vero palmam conſecuti ſunt anno 1458. *Eugenius* Hibernus Ord. SS. Trinitatis: anno 1460. *Antonius de Ripolis* Ord. Præd. anno 1465. *Andreas Chienſis*: anno 1475. *Simon* puerulus Tridenti a Judæis crudeliſſime excruciatus (2): & anno 1479. Fideles complures Bohemi ab Huſſitis, quorum & annis inſequentibus furit ſævitia, in odium Catholicæ fidei enecati. Sanctorum Confeſſorum adepti ſunt aureolas *Nicolaus Albergati* Carthuſ. S. R. E. Card. & Ep. Bononienſis anno 1443. *Ludovicus* Card. & Archiepiſc. Arelatenſis anno 1450. *Ambroſius* Florentinus Aug. anno 1456. Didacus Ord. Minorum anno 1463. *Jacobus* Picenus ejusdem Ord. anno 1476. *Joannes* Sahagunenſis Ord. S. P. Auguſtini anno 1479. ejuſque confrater *Antonius* de Amandula anno 1450. *Caſimirus* dux Lithuaniæ anno 1484. *Nicolaus* Helvetiæ anachorita anno 1487. *Antonius* Aquilanus Auguſtinenſis anno 1494., aliis

(1) In expugnatione C. P. cæſa ſunt quadraginta hominum millia: caput Conſtantini abſciſſum, & infixum lanceæ. Senes, matronæ, virgines, puberes, impuberes trucidati: proceres optimateſque immaniſſime diſſecti: Cæſaris conjunx & filiæ pertractæ in convivium, palam conſtupratæ, & in fruſta conciſæ. Vide Sabellicum, Dreſſerum, Leonclavium.

(2) Hujus martyrium adverſus Vangenſeilium & Baſnagium vindicavit eruditus Anonymus Diſſertatione Apologetica in lucem edita Tridenti anno 1747.

aliis 1480. , ſed hic fuit annus emortualis *B. Andreæ* de Monte Regali ejusdem Inſtituti . Choros Virginum procedentium ad Agni nuptias duxerunt anno 1433. *Lidvina* Batava : anno 1447. reformatrix Clariſſarum *Coletta* Gorbejenſis; & anno 1463. *Catharina* Bononienſis (1) : anno 1497. *Veronica* de Binaſco Auguſtinenſis. Matronis, Viduiſque præbuere præclarum ſanctimoniæ exemplum *Franciſca* Romana terris erepta anno 1440. , & *Rita* de Caſſia ſanctimonialis Auguſtiniana , quæ ad ſuperos evolavit anno 1443. In libro Vitæ aliorum complurium ſcripta ſunt *nomina*.

CAPUT VI.

Ad Ecclesiæ doctrinam , ac disciplinam Spectantia .

EX condemnatione hæreſeon , de quibus egimus cap. 3. colligitur quænam fuerint Seculo XV. confirmata Fidei Catholicæ dogmata : Eccleſiam non conſtare ex ſolis prædeſtinatis , eſſe viſibilem , habere conſtitutum a Chriſto , non a Cæſare , caput , ideſt Pontificem ; hunc , licet perditis moribus , eſſe ſucceſſorem Petri , habere poteſtatem *clavium* , & facultatem concedendi Indulgentias : Sacramentorum ſeptenarium eſſe numerum , in Euchariſtia fieri aſſertam a Catholicis *tranſubſtantiationem* , in Miſſa verum offerri Deo ſacrificium , neceſſariam non eſſe ſingulis communionem Calicis , promiſcuum concubitum eſſe illicitum , aliaque Romanæ Eccleſiæ ſtatuta ad fidem , moreſque ſpectantia eſſe inconcuſſa ac firmiſſima, præcitata hæreſum proſcriptio iterum , iterumque ſuadet.

Abusus plurimi decreto Synodi Baſileenſis anno 1444. fuerunt ſublati , & eradicatæ quædam Fratrum Mendicantium opiniones , aſſerentium Parochos non teneri feſtis diebus Miſſas in ſuis Parœciis audire , vel celebrare : morientes in habitu Fratrum Minorum Purgatorii pœnas evadere: Mendicantibus fas eſſe confeſſio-

(1) *S. Catharina* Bononienſis ſcripſit librum Revelationum, aliaque commemorata a Vadingo.

feſſionem omnium audire, & pœnitentibus impendere abſolutionem, facultate nec obtenta, nec petita ab Epiſcopis; atque his nefas eſſe aliquorum criminum, præter caſus in Jure expreſſos, abſolutionem ſibimet reſervare. Cum multorum ſcandalo auditæ ſunt intempeſtivæ quæſtiones, nimio exagitatæ fervore, ut Joannis Parvi de licita Tyrannorum occiſione, & quæ diu viguit inter Fratres Prædicatores ac Minoritas, de ſeparatione divinitatis a Chriſti ſanguine in Paraſceve e corpore eſſuſo.

VERUM Inſtitutis Regularium amplitudo, & decor acceſſit. Etenim anno 1419. (1) S. Bernardinus Senenſis ad rigidiorem vivendi formam revocavit Fratres Minores, unde nuncupati ſunt *Obſervantes*. Ciſtercienſibus non procul a Toleto anno 1425. priſtinum indidit ſpiritum *Martinus Vargas*. Franciſca Romana Moniales, quæ Romæ vocantur *Turris Speculorum*, inſtituit anno 1433. ſub regula Monachorum M. Oliveti. Ordinis Minimorum anno 1435. fundamenta poſuit *S. Franciſcus* de Paula. In Auguſtiniana Familia anno 1444. (2) inſtituerunt Congregationem Inſubricam F. *Joannes Rocchus* Papienſis, & *B. Georgius* Cremonenſis, curante *Gerardo* Ariminenſi Priore Generali. Congregationem alteram, S. Mariæ Conſolationis nuncupatam, inſtituit anno 1473. *B. Joannes Baptiſta Podius* Genuenſis. Clerici Regulares, quos *Barnabitas* vocant, propagari cœperunt anno 1484.

Ex pluribus Ordinibus Equeſtribus duos nobiliores commemorabo duntaxat, nimirum *Velleris Aurei*, & *S. Mauritii*. Primus auctorem habuit Philippum II. Burgundiæ, & Brabantiæ ducem anno 1430. alter Amadeum VIII. ducem Sabaudiæ, de quo in ſuperioribus plura, anno 1434.

RE-

(1) Duæ Congregationes brevitatis cauſa prætermittuntur, Canonicorum Regularium, ab Eccleſia S. Donati in *Scopeto* nomine *Scopetinorum*, Seculo ineunte inſtituti a F. Stephano Senenſi Ord. Erem. S. P. Auguſtini. Et Congregatio *S. Juſtinæ* Ord. S. Benedicti, ſub initio pariter hujus Seculi inſtituta Patavii. Eremitarum montis Feſulani meminimus ſuperiori capite.

(2) Dominicus Ant. Gandolfi pag. 231. diff. Hiſt. de CC. Script. initia hujus Congreg. refert ad annum 1439. *Georgium* Cremonenſe auctorem principem facit. Hunc plures (Graveſon etiam, ac noſter Florez) falſo appellant Gregorium.

Relati ſolemni cæremonia inter ſanctos fuerunt ab Eugenio IV. anno 1446. (1) *Nicolaus Tolentinas:* a Nicolao V. anno 1450. *Bernardinus Senenſis:* à Callixto III. anno 1455. *Vincentius Ferrerius*, & anno 1457. *Oſmundus* Ep. Sarisberienſis: a Pio II. anno 1461. *Catharina* Senenſis: A Sixto IV. anno 1481. *Berardus*, aliique fratres Minores, anno 1220. martyrium perpeſſi Marochii: anno 1482. Eccleſiæ Doctor *Bonaventura*, atque ab Innocentio VIII. anno 1485. *Leopoldus* Auſtriacus.

Annum Jubilæi, quem Bonifacius VIII. ſingulis annis centenis, Clemens VI. quinquageſimis, & Urbanus VI. trigeſimis tertiis, ut alibi diximus (2), ſtatuerant eſſe celebrandum, Nicolaus V. rurſus ad annos quinquageſimos revocavit, & Sixtus IV. ad XXV., ut ſervatur hactenus, coarctavit. Celebratus eſt itaque anno 1475. Roſarii B. M. V. devotio auctore *B. Alano* circa annum 1473. cœpit ardentius exerceri, & propagari, ut conſtat ex laudati Pontificis Sixti IV. Conſtitutione 18.

APPENDIX,

SIVE

Rerum aliarum Historicarum

COMPLEXIO.

A Regum nominibus, & ab imperio Turcarum hanc ſyllogen auſpicamur, bellorum exitus, eventus alios, & litterarum fortunam ſubjicientes. Galliarum Rex *Carolus VI.* anno Chriſti 1422. migravit e vita. Huic ſucceſſit *Carolus VII.* anno 1461. Tum regnavit *Ludovicus XI.* ad annum uſque 1483. Deinde

(1) Nicolaus inter Sanctos relatus eſt die 5. Junii in feſto Pentecoſtes. Sumptum ab Auguſtinianis factum exceſſiſſe ſummam aureorum quinque mille ſcribit quoque Ciaconius. Extat inter Eugenii IV. numiſmata unum cum inſcriptione, *Nicolai Tolentinatis ſanctitas celebris redditur. Sic triumphant Electi.*

(2) Sec. XIII. & XIV. cap. 6.

Carolus VIII. uſque ad annum 1498. regnum adminiſtravit. Succeſſor ejus *Ludovicus XII.* anno 1515. cum mortali vita terrenum regnum abſolvit.

In Hispaniis poſt Henricum III. qui obiit anno 1407. Caſtellæ, & Legionis regnum gubernarunt *Joannes II. & Henricus IV.* Eo autem abſque virili prole defuncto, ſoror ipſius *Iſabella* nupta Ferdinando V. Principi Aragonenſi, & Regi Siciliæ. Ita ex duobus regnis Caſtellæ & Aragoniæ una Hiſpaniarum Monarchia facta eſt anno 1474. *Ferdinandus* autem V. migravit e vita anno 1516. Regnaverant vero in Aragonia ab anno 1410. *Ferdinandus*, *Alphonſus*, & *Joannes* præter Ferdinandi V. cui nuptam diximus Iſabellam: atque in regno Navarræ poſt Carolum *Nobilem Blanca Eleonora* nupta Gaſtoni Comiti Septumanorum, ſive Occitaniæ, *Franciſcus Fuxienſis* nepos Gaſtonis cognominatus *Phœbus*, atque *Catharina* item Fuxienſis, qua nupta Joanni Alberto, etiam regnum Navarrenſe anno 1512. conjunctum eſt Monarchico Hiſpaniarum Principatui. Luſitaniæ regnum poſt obitum Joannis I. adminiſtrarunt *Eduardus*, *Alphonſus V.*, *Joannes II.* & *Emanuel I.* cui anno 1521. ſucceſſit *Joannes III.* (1).

Bajazethe a Tamerlane devicto anno 1402. die 28. Julii, Turcæ attriti, & principe deſtituti a Græcis Conſtantinopoli, quam obſidione vallaverant, fuerunt expulſi: atque Tamerlane ad Indos reverſo, præficitur *Iſa* Bajazethis Filius. At is a fratre *Emir-Soleimane*, ſeu *Solimano I.* bello vincitur, & occiditur. *Solimanus* a Mouſa fratre laqueo perimitur anno 1412. Eodem mortis genere ab altero fratre, nempe Mahumete, *Mouſa* tollitur e vita. *Mahumetes* hujus nominis *I.* anno 1422. debitum naturæ perſolvit. Ei ſucceſſit *Amurathes II.* qui non ſemel a *Scanderbejo* bellis laceſſitus, anno 1450. vitam, imperiumque dimiſit. Imperium deinde occupavit

(1) Cœperunt regnare in Anglia anno 1413. *Henricus V.* Anno 1422. *Henricus VI.* Anno 1483. *Eduardus*. Eodem anno *Richaredus III.* Anno 1485. *Henricus VII.*, & anno 1509 *Henricus VIII.* auctor Schiſmatis. In Polonia autem anno 1434. *Uladislaus V.* Anno 1444. *Caſimirus IV.* Anno 1492. *Joannes Albertus*.

pavit *Mahumetes II.* dominator Aſiæ, duorum Imperiorum, CP. ac Trapezuntini everſor, anno tandem 1481. & ipſe fato peremptus. Hujus filius, & imperii heres *Bajazethes II.* a proprio filio *Selimo* armis coactus ceſſit imperium, & ejusdem filii opera veneno extinctus eſt anno 1512.

MEMORATO Turcarum Imperio, geſta ab iis contra Chriſtianos bella ſequuntur. Itaque anno 1425. irruperunt in regnum Cypri, illud vaſtarunt, Venetorum imperatorem Ragonettum Priulium crudeliſſime interfecerunt; proximo anno occuparunt Nicoſiam capto rege, quem anno 1427. reſtituerunt, vectigalem tamen ac ſubjectum. Theſſalonicæ cum ingenti Venetorum clade anno 1431. petiti ſunt. Antigoniam urbem Epiri anno 1434. Amurathes II. expugnavit. In Hungariam anno 1437. truculentus irrupit. Captam a Mahumete II. anno 1453. capite 5. C. P. dictum ſupra. Corinthum anno 1458. in ſui poteſtatem redegerunt, & ad vectigalia pendenda compulerunt Peloponneſum. Boſna excoriato Stephano rege, Turcis ceſſit anno 1463. Theodoſiam, vulgo Caffam, eripuerunt anno 1475. Genuenſibus, jam Stiria, & Garinthia incurſionibus non ſemel vexata. Capta anno 1480 civitate Hydrunti, Epiſcopum ſerra lignea ſciſſerunt. Venetis anno 1499. urbem Æoliæ Naupactam, vulgo *Lepantum*, abſtulere, inde cædibus ac rapinis Forum-Julii uſque irruentes. Illud adnotare ſat erit, ſolum Mahumetem II. præter Imperia duo, duodecim regna, urbeſque ſupra ducentas imperio ſuo ſubjeciſſe. Longe minora ſunt quæ Turcis contigerunt adverſa. Fruſtra anno 1428. Cretam inſulam, & anno 1444. Rhodum aggreſſi ſunt. Non una tantum vice cum Schanderbejo adverſo marte pugnarunt, anno præſertim 1465. Recuperato Hydrunto ab Alphonſo Calabriæ duce anno 1481. in captivitatem redacti ſunt quotquot illic aderant.

SUNT quædam res poſt cruenta bella narrandæ. Verona Scaligerorum ſedes anno 1405. venit in poteſtatem Reipublicæ Venetæ. Ladislaus rex Apuliæ anno 1408. Romam hoſtili manu aggreſſus ad fugam a Paulo Urſino compellitur. Exorta anno 1418. ſeditione Pariſiis, interfecta fuerunt a populo fere duo millia ſtudioſorum adoleſcentium. Genua anno 1423. expugnata

fuit

fuit a Philippo duce Mediolanenſi. Veneti cum Florentinis anno 1427. junĉti ſunt fœdere. Joanna puella Lotaringiæ arma induens anno 1428. & Gallis auxiliares copias adducens, ſtrenue pugnavit adverſus Anglos, ſed ab his capta anno 1429. viva combuſta fuit Rotomagi (1). Genuenſes anno 1434. ſeſe vindicarunt in libertatem. Galli anno 1436. receperunt Lutetiam Pariſiorum, quam occupaverant Angli (2). Laurentius Mediceæ Gentis decus, litterarum Mecœnas & princeps patriæ (3) obiit Florentiæ anno 1492. quo anno Chriſtophorus Columbus Ligur novum Orbem Hiſpanis & Luſitanis aperuit. Americus item Veſputius Florentinus anno 1497. quartam illam Orbis partem invenit, quæ ab illius nomine nuncupatur America.

ADDAMUS de Litterarum incrementis perpauca. Patrocinio prælaudati Laurentii Medicei complures ſuffulti, ingenii ſui vires exerere ſtuduerunt. Hos inter celebrantur *Chriſtophorus Landinus*, *Angelus Politianus*, *Laonicus Calcondylas*, *Marſilius Ficinus*, *Joannes Laſcaris*, aliique. Chriſtophori ignoratur annus emortualis, ſed ejus in Danthem Commentaria primo in lucem prodierunt Venetiis anno 1487. Obitus Politiani conſignatur anno 1494. Florebat Chalcondylas circa annum 1484. Joannes Laſcaris a Laurentio miſſus in Græciam, ut rariora MSS. perquireret, magnopere in Etruria per idem tempus Græcarum Litterarum cultum promovit. Marſilii Ficini immortalis ſpiritus ex anguſtiis corporis exiit anno 1499. Ad Mediceas ædes, tanquam ad Muſarum aſceterium, etiam convolarunt vir ſummus *Ermolaus Barbarus*

---

(1) Anno potius 1430. capta Compendii, vulgo *Compiegne*. Dicta *Joanna d' Archk*, & *puella Aurelianenſis*. Ejus patria *Domremy*.

(2) Quibuſdam in Veſtphalia deficientibus ab Epiſcopo Colonienſi anno 1446 ad Adulphum Clivenſem Principem, ingenioſe adnotatum tempus verſu II. Plaſmi 31.

NoLIte fLerI sICVT eqVVS, & MVLVS, qVIbVs non eſt InteLLeCtVS.

(3) *Laurentius* filius fuit Petri II. Medicei, & frater Juliani in factione *Pazzorum* interfecti anno 1478. diſcipulus Gentilis Arretini, ac pater Petri, qui ei ſucceſſit in patriæ regimine, & Joannis, qui ad ſummum Pontificatum aſcendit aſſumpto nomine Leonis X.

rus Venetus, & Ingeniorum phœnix (1) *Joannes Picus* Mirandulanus, ambo extincti anno 1494. Atque hi eruditione claruerunt omnigena. Adde *Joannem Aventinum*, *Gerardum Mercatorem*, *Julium Cæsarem Scaligerum*, *Joannem Sleidanum*, *Joachimum Camerarium*, *Georgium Fabricium*, *Raphaelem Volaterranum*, *Volphgangum Lazium*, *&c.*

QUASLIBET autem facultates exornarunt peculiari ratione viri doctissimi. Nam quis de Latina Lingua, & de eloquentia plus meruit *Ambrosio Calepino* (2), & *Laurentio Valla*? Ambrosius Augustinensis, auctor dictionarii, quod omnium teritur manibus, ex Bergomensi familia Comitum Vallis Calepiæ, ex qua cum ipsi, tum Latinis Lexicis deprompta est appellatio, ad annum 1511. pervenit. Florebat eruditione, & eloquentia circa annum 1460. & toto deinceps vertente Seculo *Joannes Jovianus Pontanus*. Laurentius Valla decessit Romæ anno 1465. sequenti epitaphio in Æde Lateranensi cohonestatus,

Laurens Valla jacet, Romanæ gloria linguæ:
Primus enim docuit, qua decet, arte loqui.

Excelluere Oratoria arte *Jannotius Manetti* Florentinus, *Bartholomæus Facius* Genuensis, & *Augustinus Dathus* Senensis: de quibus agit etiam Caveus ad annos 1440. 1450. & 1460. Sola Florentia tres Historicos percelebres præ ceteris produxit, *Poggium Bracciolini*, *Matthæum Palmerium*, *& Benedictum de Aceoltis*: Aretium *Leonardum Brunum*: Chiensis Insula *Leonardum Justinianum*. Contigit Poggii obitus anno 1459. Palmerii anno 1475. Benedicti anno 1466. Brunus decessit anno 1443. aut sequenti: Justinianus post annum 1453. Notatur autem Poggius Epigrammate Sannazarii,

(1) quod

---

(1) *Joannes Picus* natus A. 1463. obiit anno ætatis suæ 32. nondum exacto, eique inscriptum Epitaphium,

Joannes jacet hic Mirandula. Cetera norunt
Et Tagus, & Ganges, forsan & Antipodes.

Obiit Picus die XV. Kal. Decembris, quo die Florentiam ingressus est Carolus VIII. rex Galliarum.

(2) Ambrosii Calepini dictionarium in lucem primum prodiit anno 1504. unde editio anni 1509. dicata Ægidio Viterbiensi est 2., non prima.

(1) quod Florentinorum discordias præterierit silentio; & Palmerius (2) quoniam docuit Pithagoricam animarum transmigrationem. Leonardo Bruno in Florentino S. Crucis Templo erectum fuit cum epitaphio (3) marmoreum sepulchrum, atque in ejus funere eloquentissimam habuit orationem prælaudatus Jannotius Manetti. Synchronus iis fuit *Hugolinus Verini*, qui Florentiam perpolito Carmine illustravit, aliaque plura metro conscripsit. (4) Hoc demum Seculo de rerum inventione scripsit *Rodulphus Agricola*, qui libros suos absolvit anno 1480. Excelluerunt postremo *Joannes* de Imola Jurisprudentia, & eodem fere tempore *Baldus*: Matheſi *Joannes* Regiomontanus: Latinitate *Pomponius Lætus*: de quo vide supra cap. 3. Excelluit inter Rhetores *Bartholomæus Fontius* Florentinus eodem tempore, quo memoratus Angelus Politianus: atque de illo scriptum reperi,

Fontius est Rhetor, pubis moderator Hetruscæ,
Judicio, & nulli morum pietate secundus.

Ad Scientiarum ornamentum haud mediocriter contulerunt institutæ, aut restauratæ hoc Seculo Academiæ. Herbipolenſis in Franconia initium habuit anno 1403. Basileenſis anno 1459. Friburgenſis anno 1460. Ingolstadienſis anno 1472. Moguntina anno 1482. Melioribus legibus anno 1452. formata Schola Parisiensis, & ele-

---

(1) Actii Sinceri San. de Poggio Epigr.
Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hostem,
Nec malus est civis, nec bonus Historicus.

(2) De Palmerio Hugolinus Verinus lib. 2. Illustr. Fl.
Tu quoque, Palmeri, quamquam te ceperit error
Spirituum, haud parvo es celebrandus honore.

(3) Inscriptio ad Leonardi Aretini Sepulcrum in Templo FF. Minorum Conventualium Florentiæ:
Postquam Leonardus e vita migravit, Historia luget, Elequentia muta est, ferturque Musas, tum Græcas, tum Latinas lachrymas tenere non potuisse

(4) De Poetis *Mapheo Vegio*, *Angelo Politiano*, *Francisco Philelpho*, & *Michaele Marullo*, qui periit submersus in Cæcina Hetruriæ amne, vide Vossium *de Poetis Latinis* cap. 7. Inter Florentinos excelluit quoque *Paulus Pauli F.* de quo Hugolinus Verinus:
Quid Paulum memorem? terram qui norat, & astra,
Qui Perspectivæ libros descripsit, & arte
Egregius Medica multos a morte reduxit.

& elegantioris doctrinæ Præceptoribus instructa Monasterienſis in Veſtphalia anno 1490. (1)

CONTULIT demum quamplurimum ad litterarum ſplendorem, & ſtudioſorum commodum artis Typographicæ inventio. Hanc Hiſtorici referunt ad annum 1440. & auctorem faciunt *Joannem Gotteburgen* Argentoratenſem, commorantem Moguntiæ. Hanc artem *Sixtus Ruſinger*, *& Vldaricus* quidam Germanus circa annum 1470. Romam, ac Neapolim traduxerunt. Exercuerunt illam primitus *Joannes Fuſt*, & *Petrus Scoeffer* item Germani. In Gallias primum intulit circa annum pariter 1470. *Vlricus Gering* Conſtantienſis, Ad perfectionem adduxere Venetiis circa annum 1500. *Aldus Manutius*, & Pariſiis *Robertus Stephanus*. Antiquiores libri, qui abſque loci, & Typographi nomine inveniuntur impreſſi, ſunt *Pſalmorum Codex* anno 1457. *Rationale divinorum Officiorum Guilelmi Durandi* anno 1459. *Catholicon Joannis Bladi de lanua* anno 1460. *Decor puellarum* anno 1461. *Biblia* Latina anno 1462. Moguntiæ autem cum nomine Joannis Fuſt, & Petri Scoeffer impreſſum fuit anno 1465. Opus Ciceronis *De Officiis*. Qui artis tam præclaræ inventionem Germanis invident, ajunt apud Sinenſes, & Mexicanos ante plures annos obtinuiſſe: ſed iis, quos laudavi, artem litterarum fuſoriam, formam notaſque, & dictiones, ac pagellas conjungendi facilitatem, non poſſumus denegare (2).

DE-

---

(1) Inſtitutæ ulterius fuerunt Academiæ Taurinenſis anno 1405. Lipſienſis an. 1408. Lovanienſis anno 1426. Lovanienſem Academiam, quam Joannes dux Brabantiæ inſtituit anno 1426. Eugenius IV. confirmavit anno 1431. Codaniæ, vulgo *Copenhagen* in Dania, initium habuit an. 1479. auctore Chriſtiano I. Andreapolitana anno 1431. Valentina anno 1452. Nannetenſis an. 1460. & Roſtochienſis an. 1490.

(2) De artis typographicæ inventore Aprutinus Epiſcopus,

Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.
Et quidam illius ævi Teutonicus:
Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis & arte
Librorum emerſit copia larga nimis.
Et qui e divitibus vix regi obvenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur eſſe caſa.
Quæ doctos latuit Græcos, Italoſque peritos,
Ars nova Germano venit ab ingenio.

DECIMUM SEXTUM ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

Pontifices, qui Seculo XVI. præfuerunt Romanæ Ecclesiæ.

Obitum Alexandri VI. Rom. Pontificis consignavimus anno 1503. die 18. menſis Auguſti. Quo extincto uſque ad Seculum XVII. ſucceſſive Romanæ præfuerunt Eccleſiæ, *Pius III. Julius II. Leo X. Hadrianus VI. Clemens VII. Paulus III. Julius III. Marcellus II. Paulus IV. Pius IV. S. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. Vrbanus VII. Gregorius XIV. Innocentius IX. Clemens VIII.*

CCXVII. Pius III. antea Franciſcus Card. Piccolominus Senenſis, filius Laudimiæ ſororis Pii II. atque ſingulari doctrina præditus, prout ejus apud M. Ant. Sabellicum declarant Epiſtolæ, XV. Cal. Nov. anno 1503. quæ erat Pontificatus ſui viceſima ſexta dies, exequi res, quas meditabatur maximas, præveniente morte, non potuit.

CCXVIII. Suffectus Pio III. *Julius II.* ſeu Julianus Cardin. Roboreus Ligur, & nepos Sixti IV. De illo Eraſmus interpretatur adagium, *De remo ad tribunal*, & Hadrianus Junius alterum proloquium, *de ſcapha in triumphalem quadrigam*; quod adoleſcentulus navicula *Arbizuola* Genuam cæpas detulerit. Priuſquam claude retur Conclave, ſummo omnium aſſenſu electus eſt Pontifex; neque præcedentis alicujus Pontificis, ſed, *Julii Cæſaris*, inquit Papirius, *ob bellicam virtutem celeberrimi* nomen aſſumpſit. De illo præcitatus Eraſmus Bononia anno 1506. ad Hieronymum Buslidianum ſcripſit: *In præſentia quidem in Italia mire frigent ſtudia, fervent bella. Summus Pontifex Julius belli-*

belligeratur, vincit, triumphat, planeque Julium agit. Perusia expulit Balliones, Bononia Bentivolos. Magnificentissimæ Vaticanæ ædis, architecto Bramante, fundamenta projecit, ad stipem colligendam apertis indulgentiarum thesauris. Savonæ item Templum Virginis, & Episcopium splendido sumptu ampliavit. Adversus Conciliabulum Pisanum indixit Synodum V. Lateranensem Oecumenicam; sed nondum absoluta obiit anno 1513. IX. Cal. Martias, clarus elogio Hieronymi Fracastorii, & Carmine Hadriani Cardinalis; notatus tamen (1) epigrammate Gilberti Ducherii.

CCXIX. Joannes Cardinalis Mediceus Flor. successit Julio, nomenque *Leonis X.* assumpsit. Pontificatum, quem consecutus fuit anno 1513. V. idus Martii, repentina morte dimisit anno 1521. Cal. Decembris (2). Lateranensem V. Synodum absolvit: Lutheri in Romanam Ecclesiam debacchantis proscripsit articulos: Henricum VIII. qui eumdem Lutherum impugnavit (3), titulo decoravit *Defensoris fidei*. Litteras magnopere coluit, atque magno habuit in pretio sapientes viros, poetas præsertim; necnon musicos, ac pictores, inter quos Raphaelem Urbinatem. Veterum MSS. diligentissime perquiri curavit, lustque & ipse ali-

(1) Epigramma.

In Gallum, ut fama est, bellum gesturus acerbum
Armatam eduxit Julius urbe manum;
Accinctus gladio claves in Tibridis amnem
Projicit, & sævus talia verba facit:
Quum Petri nihil efficiant ad prælia claves,
Auxilio Pauli forsitan ensis erit.

Hadrianus S. R. E. Cardinalis S. Chrysogoni eleganti carmine narrat Julii II. iter, quo Roma Bononiam adiit. Incipit Carmen illud,

Augusti memoranda dies vigesima sexta.
Pontificem magna Roma dimisit Julum,
Pene omni Patrum, & procerum comitante Senatu.

(2) A cubiculario suo *Bernabò* Malespina propinatum Leoni venenum suspicati sunt nonnulli. Vide Guicciard. lib. 14. Leo Filius fuit Laurentii Medicei, & Claricis Ursinæ, discipulus Angeli Politiani, & Bernardi Michelotti, Græcis Latinisque litteris imbutus, creatus Cardinalis anno ætatis suæ 13. Summus Pontifex 37.

(3) Henricus VIII. librum *de VII. Sacramentis* misit ad Leonem X. cum disticho,

Anglorum rex Henricus, Leo decime, mittit
Hoc opus, & fidei testem, & amicitiæ.

aliquando ex tempore festivis versibus (1). Qui illum infectum lue venerea, simoniaca labe, magici præstigiis, vitiisque plurimis scripserunt, cæcutientes non viderunt operum, ac virtutum ipsius magnitudinem. Ii autem, qui ajunt fabulam reputasse Evangelium, falsidici omnino sunt existimandi, ducti unius Balei in Apostolicam Sedem iniquissimi testimonio, ut fatetur etiam in *Diction.* Petrus Bayle. Miramur & Sannazarium a dicacitate non temperasse (2), scriptitans de Leone Epigramma.

CCXX. SEDIT post Leonem *Hadrianus VI.* Trajecti ad Rhenum humili loco natus, doctor Lovanienſis, & præceptor Caroli V. creatus præter omnium opinionem anno 1522. V. Idus Januarii, pacis amator, rerumque omnium contemptor, Berni tamen, Pierii Variani, & Sannazarii (3) notatus carmine, adeo, ut verissimum illud sit, *Genus irritabile Vatum*, quod memoravimus superiori Seculo cap. 1. pertractantes de Alexandro VI. Obiit anno 1523. XVIII. Cal. Octobris.

CCXXI. DEINDE Ecclesiæ præfuit *Clemens VII.* antea Julius Card. Mediceus, patruelis Leonis X. Electus est anno prædicto 1523. XIII. Cal. Decembris, & decessit anno 1534. VI. Cal. Octobr. Sedente illo contigit depopulatio Urbis de qua in Appendice. Plura de Clemente VII. Pallavicinus Hist. Conc. Trid. lib. 3. cap. 15. Sanderus lib. 1. de Schismate Anglicano, & Nat.

---

(1) Istiusmodi versus occurrunt nonnulli apud Bayle in dict. V. *Leo X.* & tom. IV. *Histoire des Papes*. Leonem X. oculis caligasse tradunt, & annos Pontificatus sui ita non recte cernendo signasse MCCCCLX. quorum numerorum lepida fertur explicatio: at non credo cæcutientem numeros Romanis litteris tam eleganter pinxisse.

(2) Sannazarii Epigramma.

Sacra sub extrema si forte requiritis hora
Cur Leo non potuit sumere, vendiderat.

Extat ejusdem Sannazarii Epigramma aliud, quod incipit: *Sumere maternis titulus cum posset ab ursis, &c.*

(3) Sannazarii:

Classe virisque potens, domitoque Oriente superbus
Barbarus in Latias dux quatit arma domos:
Ia Vaticano noster latet; hunc tamen alto,
Christe, vides cælo, (proh dolor!) & pateris.

Hadrianum veneno sublatum tradunt aliqui. Ædificato a se magnificis sumptibus Collegio Lovaniensi jussit vestibulo aureis litteris inscribi:

Trajectum plantavit, Lovanium rigavit, Cæsar incrementum dedit.

& Nat. Alex. art. 5. quæ legenda ſunt, ut ab imprudentiæ nota Pontifex iſte purgetur.

CCXXII. CREATUS poſtea Sacrorum Comitiorum initio *Paulus III.* (1) antea Alexander Card. Farneſius: qui virtute, fideique zelo fervens in Henricum VIII. Angliæ regem ſpiritualia arma convertit, ad comprimendas hæreſes Oecumenicum indixit Concilium, decennales inducias inter Carolum V. Imp. & Franciſcum I. regem Galliarum firmavit, perſolvitque naturæ debitum anno 1549. IV. Idus Novembris.

CCXXIII. Rexit tum Eccleſiam *Julius III.* a die 8. Februarii anno 1550. uſque ad diem 23. Martii anno 1555. quo fatis cellit. Romæ natus, ſed ex oppido Hetruriæ Montis S. Sabini oriundus obſcuriſſimo genere fuit (2). In ejus vituperationem narrant, quod adoleſcentulum perditæ famæ, & cuſtodem ſimiæ ornaverit purpura, & illud carpunt, quod ſculpi juſſerit numiſma cum ſui imagine, enſe appoſito, inſcriptiſque verbis Iſajæ cap. 60. *Gens, & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit.* Verum cur potius in Julio non commendemus intermiſſi Tridentini Conciliii inſtaurationem, Hebraici Talmud; librorumque hæreticorum damnationem, & reducendi ad gremium Eccleſiæ regnum Angliæ ſtudium maximum atque ardentiſſimum?

CCXXIV. *Marcelli II.* Cervini Politiani, quem ad Pontificatum anno 1555. V. Idus Apriles boni quique gratulabantur evectum, obitum poſt dies 21. apoplexia acceleratum Romana civitas, & Univerſa Eccleſia deflevit (3).

CCXXV. *Paulus IV.* ſucceſſor Marcelli inauguratus eſt Pontifex prædicto anno 1555. X. Cal. Junias,

(1) Paulus III. omnium primus anno 1536. edidit Bullam, quæ legitur Romæ feria V. majoris hebdomadæ & appellatur idcirco *In Cœna Domini*: Incipit, *Conſueverunt Romani Pontifices*. Ampliata fuit a S. Pio V. anno 1567. Rurſus a Paulo V. an. 1610. Item ab Urbano VIII. an. 1627. Ea nunc obtinet, & incipit, *Paſtoralis Romani Pontificis vigilantia*.

(2) Illius Cognomen *De' Ciocchi*.

(3) *Marcellus* priſtinum nomen retinuit in venerationem S. Marcelli I. Adeo fuit humilis, ut abſque ſolemni pompa, & bellicorum tormentorum ſtrepitu, imponi ſibi juſſerit Pontificis Maximi tiaram.

obiitque anno 1559. XV. Cal. Sept. Vocabatur antea Joannes Petrus Card. Carafa, Episcopus Theatinus, a quo Clerici Regulares, quorum cum S. Cajetano fuit institutor, *Theatini* cognominantur. Pro fide Orthodoxa irrequiete pugnavit, & sanctissimæ Inquisitionis tribunal privilegiis amplissimis communivit. Improbi homines eam ob rem Pauli statuam in Capitolio erectam, capite abscisso dejecerunt, quam anno 1708. restituit Clemens XI. (1) Appositi ad fractum gladiatoris simulacrum, quod Pasquillum vocitant fœdissimi versus; cujusmodi est impudentissimum distichon,

Hic Carafa jacet Superis invisus & imis:
Styx animam, tellus putre cadaver habet.

CCXXVI. In *Pio IV.* successore Pauli, eique suffecto die 26. Decembris anno 1559. ex Medicea familia Mediolanensi, quum laudare possimus Tridentinæ Synodi complementum, & confirmationem, cum Ferdinando I. Imp. ceterisque Christianis Principibus concordiam maximam, tantaque Urbis ornamenta, ut de hoc Pontifice dictum sit,

Marmoream me fecit, erum cum terrea, Cæsar,
Aurea sub Quarto sum modo facta Pio:

illud commemoramus tantummodo, utique faustissimum, quod morienti ejus ex sorore nepos Carolus Borromeus, & Philippus Nerius, viri sanctissimi adstiterint. Decessit IV. ante Idus Decembris anno 1565.

CCXXVII. Rexit deinde Ecclesiam a die 7. Januarii, anni 1566. usque ad Calendas Majas anni 1572. *S. Pius V.* Ord. Prædicat. Insuber, dictus antea Michael Ghislerius. Hujus in propugnanda fide solicitudinem, in Deiparam Virginem devotionem, in comparanda adversus Turcas expeditione curam studiumque, in de-

vo-

(1) Eidem Statuæ appositæ inscriptio, *Paulo IV. Pont. Max. scelerum Vindici integerrimo, Catholicæ Fidei acerrimo Propugnatori.* Haud bene moratos nepotes Roma excedere jussit. Hæreticorum libros gravi anathemate legi, & retineri prohibuit, illorumque, & ceterorum noxiorum indicem fieri, & publicari mandavit. Subsidia ad sublevandam plebem annonæ penuriam: dedit operam, ut in Urbe artes omnes quodammodo reviviscerent: Judæis Synagogas excidit, sepia coarctavit, usuras inhibuit, glauci coloris pileum indixit: in actu quolibet, in verbis, in incessu, in gestu nihil unquam ostendit non decorum, non honestum, non grave. Nil mirum, si Petrus Paulus Vergerius apostata impudentissimus, aut hujus furfuris homines in tam excelsi animi Pontificem fuerint debacchati.

vovendo diris Eliſabetham Anglorum Reginam, Apoſtolicum zelum, in ſolando Mariam Stuartam Scotorum reginam paternum amorem, in juvando auxiliariis militibus pecuniiſque Chriſtianiſſimum regem Carolum IX. contra Huguenotos pugnantem, liberaliſſimum animum, ceteraque omnium virtutum decora, mirari quidem, at celebrare ſatis non poſſumus. Id in ejus funere omni eloquentiæ vi præſtare tentavit Marcus Antonius Muretus orator percelebris.

CCXXVIII. PROMOTUS poſtea ad ſupremum Eccleſiæ regimen *Gregorius XIII.* ideſt, Hugo Boncompagnus Bononienſis. Contigit ejus electio anno 1572. III. Idus Majas, obitus anno 1585. IV. Idus Apriles. Præcipua ejus merita complectitur inſcriptio ad illius Statuam erectam in Capitolio. Ea hiſce concepta eſt verbis: *Gregorius XIII. Pontif. Max. Ob farinæ vectigal ſublatum, Urbem templis, & operibus magnificentiſſimis exornatam, H. S. octingenties ſingulari beneficentia in egenos diſtributum, Ob Seminaria exterarum nationum in Urbe, ac toto pene terrarum Orbe, Religionis propagandæ cauſa, inſtituta, ob paternam in omnes gentes Caritatem, qua ex ultimis novi Orbis inſulis Japoniorum Regum Legatos triennii navigatione ad obedientiam Sedi Apoſtolicæ exhibendam primum venientes Romam pro Pontificia dignitate accepit, S. P. Q. R.* (1)

CCXXIX. SEQUITUR *Sixtus V.* antea Felix Peretti, Ord. Min. in Piceno ortus humili loco, ſed animi magnitudine, rebusque præclare geſtis nulli fere ſecundus. Debet illi plurimum Romana Civitas, ædificiis, fontibus, obeliſcis, Vaticana Bibliotheca, templis, ſtratiſque viis exornata: debet Eccleſiaſticæ ditionis amplitudo latronibus, improbiſque hominibus expurgata. Debet

(1) *Calendarium*, quod ab ejus nomine dicitur *Gregorianum*, anno 1582 emendatum prodiit, publico diplomate in toto Orbe Chriſtiano ſervandum; quamquam illud Græci, & Novatores rejiciunt, levi ratione ducti, quod nempe Calendarium reformare munus ſit Laicorum Principum, propterea quod illud opera Soſigenis confecerit Julius Cæſar, correxerit Auguſtus, aliique Imperatores immutaverint. Vid. Blondel, *Hiſtoire du Calendrier Romain*. Futilis ratio: quæ enim ad Feſtorum immobilium ſpectant celebrationem, decernere Eccleſiaſtici eſt juris; definitus a PP. Nicænis celebrandi Paſchatis dies; ſtatutæ ab aliis Synodis, Eccleſiarumque Paſtoribus, & de uno in alium diem tranſlatæ Solemnitates complures.

Apoſtolica Sedes ob vindicatam Jurisdictionem, ob ærarium ſummopere adauctum, ob Quirinales ædes inſtauratas & ampliatas. Lauretum jure Civitatis donatum, Picenum univerſum, & Mendicantium Ordines, ex quibus ad Vaticanam Purpuram ſaltem quatuor Theologos adſumi Conſtitutione decrevit, Sixto plurimum debent. Pontifex iſte litterarum patronus, ſapientum Mecœnas, inſectator vitiorum, cunctis, etiam ſummis Principibus æque diligendus, ac formidandus, creatus fuit anno 1585. VIII. Cal. Majas, & lenta febri, non abſque ſuſpicione veneni, extinctus anno 1590. VI. Cal. Septembris (1).

CCXXX. URBANI VII. antea Joannis Baptiſtæ Card. Caſtanei, patria Genuenſis, erogatum in puellarum dotes univerſum patrimonium (2) commemorabo dunta xat; nam

---

(1) Præter numiſmata, & inſcriptiones plurimas, quæ Sixti egregia facta declarant, extant in Bibliotheca Vaticana hæc de illo diſticha:

I. *Omnia tuta vides, caput Orbis Præſide Sixto*
Aſtrea eſt terris reddita, paxque mari.

II. *Sicarios Sixtus zelo auſpice perdidit, inde*
Ubertas campis reddita, paxque gregi.

III. *Quæ fuit a parco congeſta pecunia Sixto,*
Turcæ erit exitium, præſidiumque Petri.

IV. Ob erectam, & Apoſtolo Paulo conſecratam Antonini columnam,

Jure Antoninum Paulo vis Sixte ſubeſſe,
Nam vere hic Pius eſt, impius ille Pius.

V. Ob aquas ad Centumcellas deductas,

Urbs vicina mari mediis ſitiebat in undis
Nunc dulces Sixti munere potat aquas.

VI. *Pontinas Sixtus potuit ſiccare Paludes,*
Fontibus ut potuit ſicca vigare loca.

Cetera prætermitto.

(2) Adſcendit hæreditas illa ad triginta aureorum millia: doteſque illa adauctæ diſtribuuntur Virginibus Romæ in Ædc S. Mariæ *ad Minervam* nuncupatæ, VIII. Cal. Aprilis, a Sodalitio inſtituto a Joanne S. R. E. Card Turrecremata Ord Præd, cujus inſtitutionis cauſa ſignificatur verſibus in Sacrario ejuſdem Ædis *ad Minervam* marmore inſculptis:

Ne male patrandis ſtupris, quod avara merendo
Forma puellaris, ſæpe coegit inops,
Annua pauperibus ſtips eſt, hic penſa viritim,
Doſque maritandis condita virginibus.
Munus & officium Sancti celebrate Quirites,
Cum vicena venit Martia quinta dies;
Terreſtri ut cenſu cæleſtia regna paretis,
Pollicita & vobis centupla meſſis erit.

nam ad Sacerdotii culmen provectum XVI. Cal. Octobris cit. anno 1590, VI. Calendas ejusdem mensis,

Abstulit atra dies, & funere mersit acerbo,
Æn. XI. 28.

CCXXXI. Nec diuturnus Pontificatus *Gregorii XIV.* antea Nicolai Sfondrati Mediolanensis, a quo Cardinales Regulares birretum rubrum acceperunt; regimen quippe Ecclesiæ sibi commissum anno 1590. die 5. Decembris, migrans ad plures dimisit proximo anno 1591. die Octobris decimaquinta.

CCXXXII. Quid *Innocentius IX.* subrogatus Gregorio die 29. Octobris? Vocabatur antea Joannes Antoninus Fachinetti Card. Bononiensis omnibus integritate, eruditione ac prudentia acceptissimus. Misertus egenorum multiplicavit annonam; sed utiliora meditantem die 29. Decembris citissima mors extinxit.

CCXXXIII. At decennium ac mensem in Pontificatu exegit *Clemens VIII.* Florentinus ex nobili Aldobrandina Familia, cui nomen pridem Hippoliti. Etenim consecutus est summum Ecclesiæ Imperium anno 1592. III. Cal. Februarias, ac depositi morte anno 1605. die 3. Martii. Henricum IV. Galliarum Regem adhærentem hæreticis deponi curavit, sed professum postea Catholicam fidem solvit anathemate, & in Ecclesiæ sinum recepit. Alphonso II. Estensi absque liberis mortuo, recuperavit Ferrariam, eamdemque urbem adiit XXVII. Cardinalium comitatu. Ob excitatas circa doctrinam Ludovici Molinæ de Concordia liberi arbitrii cum donis di-

De obitu autem ejusdem Pontificis Urbani VII. & decessoris sui Sixti V. legimus morale, quod hic subjicitur, Epigramma editum a quodam Petro Lindebergio:

Pontificum properata volunt quid funera bina?
Vult certe his aliquid significare Deus.
Vix magnæ matri Sixtus sua tradidit ossa,
Mox est Urbanus contumulatus humo.
Ille ubi complesset clarus diademate lustrum:
Hic ubi regnasset quinque novemque dies.
Vera loquar, veniam da, Lector, vera fatenti;
Non odium ut dicam, nec facit illud amor.
Si mihi tam subito mors vellet demere vitam,
Essem qui nunc sum, non cuperem esse Papa.
Vos, o Cardinei Patres, hinc discite, quid sit
Pontificis summi, & totius orbis honor.
Orbis honor vanus plane est, atque omnia vana
Omnibus at vanis vanior omnis homo.

divinæ gratiæ graviſſimas contentiones, inſtituit Congregationes de Auxiliis, mandans, ut ad mentem S. P. Auguſtini, cujus ſententias Pontifex ipſe accurate collegit, tota dirimeretur controverſia. Indixerat autem Clemens, quando decubuit, earum Congregationum diſputationem trigeſimam octavam.

CAPUT II.

Enumerantur Concilia Seculo XVI. celebrata.

Duo hoc Seculo celebrata fuere Concilia Oecumenica, Lateranenſe V. & Tridentinum. Quoniam vero illud ad abolendam Pragmaticam ſanctionem, actaque reſcindenda Conciliabuli Piſani coactum fuit, horum aliqua præmittenda eſt notitia.

Sanctio itaque *Pragmatica* eſt Conſtitutio edita in Synodo Bituricenſi anno 1438. ſub Carolo VII. Galliæ rege, qua auctoritas Concilii præfertur auctoritati Pontificis, Epiſcoporum electio committitur collegio Canonicorum, *expectativis* gratiis locum eſſe non ſinit, prohibet beneficiorum reſervationem, declarat poſſeſſionem triennalem eſſe ſufficientem ipſorum beneficiorum titulum, numerum Cardinalium ad XXIV. coarctat, aliaque Apoſtolicæ Sedi injurioſa, & in 23. articulos diſtributa, definit. Pragmaticam hanc Sanctionem Eugenius IV. Pius II. aliique Romani Pontifices fruſtra delere tentarunt, donec per *Concordatum* inter Leonem X. & Franciſcum I. anno 1516. conceſſa Regi nominatione Epiſcoporum, reſervata Pontifici confirmatione, aliiſque articulis aut omiſſis, aut emendatis, ſedata eſt controverſia. Vide Petrum de Marca lib. 6. *Concordiæ* cap. 9. Sedente itaque Julio II. atque in ſe prælatorum ac principum, præſertim Ludovici XII. Galliarum Regis indignationem commovente ſpiritualibus ac temporalibus armis; idem Ludovicus habitis apud Turones comitiis, de indicendo Concilio nationis Germanicæ & Gallicæ, haud diſſentiente Maximiliano Imperatore, deliberavit, per litteras quibusdam erga Julium male affectis Cardinalibus ad hoc exequendum permoris.

Istis itaque auctoribus Conciliabulum Piſanum celebran-

brandum anno 1511. Kal. Septembris indictum fuit ab Epiſcopo Gurgenſi Matthæo Lango Cæſaris in Italia Vicario: ac ſtata die Piſis convenere quatuor Cardinales, & quorumdam aliorum Procuratores, ac plures, præſertim Galliarum, Epiſcopi, necnon Maximiliani & Ludovici Oratores. Celebrata Synodus in Eccleſia S. Michaelis Camàldulenſium; præfuitque Bernardinus *Caravaial* Card. Hiſpanus. At Julius ut Conventiculum illum diſſolveret, Lateranenſe Concilium indixit, inchoandum proximo anno 1512. die 19. Aprilis, lata quoque in eos, qui Piſis convenerant, Bulla. Poſt tres ſeſſiones Concilium illud Piſanum translatum eſt Mediolanum, ibiq. lata in Julium depoſitionis ſententia anno 1512. die 21. Aprilis poſt ſeſſionem VIII. fuit abſolutum.

IGITUR *Lateranenſe* Concilium V. ſub Julio II. inchoatum eſt anno 1512. tertia die Maji, eloquentiſſima Oratione Ægidii Viterbienſis tunc Auguſtinenſium magiſtri: abſolutum fuit autem ſub Leone X. anno 1517. die 16. Martii. Epiſcopi hujus Concilii quinquennio numerum CXX. nunquam exceſſerunt. Conciliabuli Piſani acta in eo fuerunt reſciſſa, proſcripta Sanctio Pragmatica, Cardinales Schiſmatici veniam petentes, & quæ in Piſana Synodo geſta fuerunt damnantes dignitati ſuæ reſtituti, montes Pietatis approbati, Electiones Pontificis Simoniacæ declaratæ irritæ & nullæ, aliaque ad fidem moreſque ſpectantia ſaluberrime ſtatuta fuerunt (1).

TRIDENTINUM Concilium præcedentium omnium Generalium Corona, indictum a Paulo III. anno 1542. XI.

(1) Prior hujus Lateranenſis Concilii ſeſſio habita eſt die 10. Maji. Acta Concilii Piſani reſciſſa fuerunt Seſs. 2. habita die 17. ejuſdem menſis. Pragmatica ſanctio proſcripta in Seſſione 4. decima die Decembris. Huic Synodo Generali interfuerunt initio cum Pontifice Julio Cardinales XV. Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus, XXII. Archiepiſcopi cum Aſſiſtentibus Pontificio Solio, & Epiſcopi alii LV. Generales Ordinum Mendicantium, & Oratores Regis Hiſpaniarum, Venetorum, & Florentini Ducis Acceſſerunt anno 1513. dum haberetur ſeſſio 7. Oratores quoque Sigiſmundi regis Poloniæ. Advenerunt tandem & Oratores Chriſtianiſſimi regis, quorum unus, ſcilicet Claudius Scriſſellus Epiſcopus Maſſilienſis ſeſſione 9. cauſam egit Antiſtitum Galliarum, qui accuſabantur propterea quod ad Synodum non convenerant. Seſſione undecima die 19. Decembris anno 1516. promulgatum, prolatumque *Concordatum*, de quo paullo ſupra, cui tamen non omnes Galliarum Antiſtites, Procerumque Senatus ſtatim præbuerunt aſſenſum.

Calendas Junias, celebrari cœptum est anno 1545. Idibus Decembris. Interfuerunt autem Cardinales 6. Legati 4. Patriarchæ III. Archiepiscopi 32. Episcopi 228. Abbates 5. Generales Regularium Ordinum 7. Theologi cujusque instituti quamplures. Habitæ sub Paulo III. Sessiones X. octo Tridenti, duæ vero Bononiæ, quam in urbem translatum fuit ob aeris infectionem anno 1547. Revocatum sub Julio III. Tridentum anno 1551. eodemque Pontifice sex celebratæ fuerunt sessiones: in quarum postrema, seu Concilii XVI. habita die 28. Aprilis anno 1552., decreta fuit Concilii ob incurrentia bella suspensio. Reassumptum postea anno 1562. sub Pio IV. aliisque novem sessionibus additis, absolutum est anno 1563. firmatum subscriptione Patrum 255. atque anno proximo 1564. constitutione ejusdem Pii IV. edita Romæ VII. Cal. Febr. confirmatum, & publicatum. Profecto quidquid inter nos, & hæreticos controvertitur, præmissis pluribus discussionibus, hæc Sacrosancta Synodus declaravit ac definivit, nimirum canonem divinarum Scripturarum, Apostolicas traditiones, doctrinam de peccato originali, de justificatione, & de gratia, numerum, & effectus S. Sacramentorum, partes pœnitentiæ, transubstantiationem Eucharisticam, sacrificium Missæ, quæ pertinent ad matrimonium, Sacrarum Imaginum & Reliquiarum usum, venerationem, & cultum; iis quæ ad reformationem Episcoporum, Clericorum, Monachorum, cunctorumque fidelium videbantur necessaria, luculenter expositis & constitutis.

Præter duo Generalia Concilia, de quibus pertractatum est modo, alia complura Seculo XVI. celebrata fuere ad fidem Orthodoxam confirmandam, moresque sancte recteque instituendos, videlicet, anno 1528. *Parisiense*, ac *Bituricense*: anno 1536. *Colonieńse*: anno 1549. *Colonienſe* alterum, *Moguntinum*, ac *Trevereńse*: anno 1565. *Toletanum*, *Cameracenſe*, & *Mediolanenſe I.* S. Caroli Borromæi. Anno 1569. *Mediolanenſe II.* Anno 1573. *Mediolanenſe III.* Anno 1576. *Mediol. IV.* Anno 1579. *Mediolanenſe V.* & anno 1582. *Mediolan. VI.* Quæ *Mediolanenſes* Synodi sex celebratæ studio prælaudati sanctissimi Cardinalis & Archiepiscopi Caroli, una cum alii diœcesanis, de quibus legenda sunt

Acta

Acta Ecclesiæ Mediol. Ecclesiastici regiminis perfectissimam normam, Sacramentorum exactam administrationem, Clericorum irreprehensibilem honestatem, Christianæ vitæ rudimenta, rationemque integerrimam, tradunt, declarant, præscribunt. His adde Concilium *Michlinienſe* anni 1570. *Rotomagenſe* anno 1581. *Burdigalenſe*, & *Remenſe* anni 1583. *Bituricenſe* anno 1584. *Aquenſe* anno 1585. *Tolosanum* anno 1590. *Avenionenſe* anno 1594. & *Aquilejenſe* anni 1596. &c. His vero, de quibus omnes agunt Historici de Synodis pertractantes, adjiciamus oportet *Diamperitanam* apud Indos, nuncupatos Christianos *S. Thomæ*, celebratam anno 1599. ab Alexio *de Menezes* Augustinensi, & Romanis typis editam, notisque illustratam anno 1745. a Joanne Facundo *Raulin* ejusdem Ordinis.

CAPUT III.

In quo hæreseon monstra exponuntur, et Anglicanum Schisma describitur.

NULLA ætas Seculo, in quo versamur, hæreticorum hominum, errorumque fuit unquam feracior. Prodierunt enim hac tempestate Lutherus, Melanchton, Flaccus Illyricus, Carolstadius, Zuvinglius, Œcolampadius, Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus, Joannes Agricola, Osiander, Stancarus, Musculus, Brentius-Smidelinus, Storkius, Munsterus, Joannes Leydensis, Calvinus, Castalion, Servetus, Blandrata, Socinus, Marotus, Theodorus Beza, Arminius, & alii.

AC *Martinus Lutherus* ceterorum antesignanus, natus Islebii anno 1483. ingressus monasterium Erfordiense Augustinianæ Congregationis Germaniæ anno juxta Floremundum 1504. juxta Calvisium vero 1506. cœpit contra indulgentias primum bacchari, anno 1517. in alia errorum portenta exinde prolapsus, maxime circa justificationem, & efficacem virtutem Sacramentorum. Ad Generale Concilium anno 1518. audacter provocavit: & anno proximo celebrem habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de primatu Romanæ Ecclesiæ. Articuli ejus

XLI.

XLI. a Leone X. anno 1520. fuerunt damnati (1). Addidit poſtmodum alios nequiores, affirmans poſt Adæ lapſum in hominibus extinctum eſſe liberum voluntatis arbitrium, impoſſibilia eſſe præcepta Dei, peccata dum remittuntur non deleri, ſed duntaxat non imputari, omnia juſtorum opera eſſe inquinamenta, & peccata, timorem gehennæ reddere hominem magis hypocritam, & peccatorem: Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum, in Euchariſtia permanere cum domini corpore ſubſtantiam panis, Purgatorium commentum eſſe Papiſticum, fere omnibus Wicleffi, & Huſſitarum inſtauratis deliramentis. Quibus ab Eccleſia, & a Catholicis Univerſitatibus Theologorum, ſemel iterumque proſcriptis, adeo pervicacior evaſit, ut religionis pudoriſque jugo prorſus excuſſo, anno 1525. uxorem duxerit Chriſto ereptam, ideſt, monialem Catharinam *de Borè* nuncupatam, apud Eraſmum, ſuoſque ſectarios, contemptum deriſionem maximam ſibi comparans. Pluribus demum accitis diſcipulis, qui Lutheranæ Sectæ variam formam, ac diverſum nomen dedere, ſceleſtiſſimam efflavit animam Islebii anno 1546. die 18. Februarii; ejuſque cadaver translatum fuit Vittembergam ſuperioris Saxoniæ metropolim.

PHILIPPUS *Melanchthon*, quem Montacutius vocat *Theologiæ corculum reformatæ*, & litterarum ac litteratorum decus, Henricus Stephanus fuiſſe autem eloquentem virum & nos ingenue fatemur, natus eſt Soliciinii (Vulgo *Bretten*) ad Rhenum anno 1497. obiitque Wittembergæ anno 1560. die 19. Aprilis. Is *Confeſſionem Auguſtanam* conſcripſit, exhibitam Carolo V. in Comitiis Auguſtæ anno 1530. fuitque dux Lutheranorum, qui *molliores* dicuntur, propterea quod non adeo crude ſentiunt de interitu liberi arbitrii, & de neceſſitate peccandi. Illum propterea ad Religionis ineundam concordiam Franciſcus I. Rex Gal-

(1) Cœperunt anno 1522. inter Lutheranos etiam mulieres contra monitum Pauli prædicare verbum Dei. Princeps harum mulierum Argula non obſcuro exorta genere. Etiam Montaniſtis ſuas fuiſſe Profetiſſas Priſcillam, & Maximillam alibi diximus. Idem de Pepuzianis tradit S. Epiphanius h. 49 & de Collyridianis h. 79. Irrupit in hæc tempora omnium fere ſuperiorum hæreſum colluvio.

Galliarum arbitrabatur idoneum, eumque videre optabat Henricus VIII. Anglorum rex. At non discessit e Germania. Ibi vita functum diximus supra. Exhumatum illius cadaver, & combustum Monachii scribit Romualdus Monachus Folienſis; quem tamen falsitatis quidam redarguunt. Falsum quoque videtur quod narrant (1), Melanchthonem morti proximum matri interroganti quænam melior esset religio, respondisse, novas esse plausibiles, Catholicam tamen certam tutamque; nam Melanchthonis mater anno 1529. e vita migraverat. Ajunt denique Melanchthonem prodigiis, insomniis, & Astrologorum vaticiniis nimiam fidem adhibuisse, atque inclinasse ad Pyrrhonismum, ad eorum nempe sensum, qui putant de qualibet re suspendendum esse judicium. Nos hoc unum affirmamus, quod idem Melanchthon suum ante obitum scribens epitaphium pronuntiavit de semetipso,

Iste brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi,
Qui qualis fuerit, nescio, Talis erat.

MATHIAS *Flaccus Illyricus* in oppido Istriæ Albona ortus anno 1520. obiit Francfurti anno 1576. die XI. Martii. Venetiis litterarum posuit tyrocinia, Egnatio tradente. Profectus inde in Germaniam, Lutheri & Melanchthonis fuit auditor. Horum vero dogmatibus addidit affine alterum, Manichæismo, tradens originale peccatum esse animæ rationalis substantiam. Ejus propterea asseclæ *Substantialistæ* vocantur. Ut liberius contra doctrinam orthodoxam insaniret, Partenopolim, idest, Magdeburgum concessit; & anno 1557. cœpit in Jenensi Academia palam docere. Magdeburgi moram agens *Centuriis* Ecclesiasticæ Historiæ colligendis applicuit animum: quarum priora IV. Volumina prodiisse in lucem anno 1560. tradit Spondanus: at tria præcedenti anno 1559. fuerant impressa. Suis displicuit magnopere, quoniam Illyricus in lucem edidit *Ordinem Missæ Latinæ*, quæ in usu fuit circa annum Domini DCC. Id enim abrogantibus Missam opponitur. Acerrimus turbarum incentor a Thuano, furiosus Theologus a Montacutio,

(1) Floremundus lib. 2. cap. 9.

cutio, præjudicatis opinionibus imbutus a Ric. Simone Illyricus nuncupatur.

ANDREAS *Carolſtadius* cum Zuvinglio & Œcolampadio *Sacramentariorum* eſt auctor. Fuit ille ejuſdem cum Luthero ætatis, apud Francones natus. Negabat Chriſtum in Euchariſtia reperiri, irriſorie affirmans non eſſe quemquam fidelium *anthropophagum*. Dogmatizabat imagines Sanctorum confringendas eſſe: quæ duo Luthero adverſantur. Hinc inter utrunque jurgia ac diſſidia. Excedere Witemberga coactus anno 1524. Orlemundum Thuringiæ urbem ſe contulit: ad quam Lutherus accedens, auctore Carolſtadio, lapidibus ejectus fuit. Fertur omnium Sacerdotum primum inter Sacramentarios iniiſſe connubium; atque in hujus commendationem facinoris legitur apud Floremundum lib. 2. cap. 7. *Miſſa* ad ludibrium conficta. Ceterum Carolſtadius haud fama doctrinæ apud Sacramentarios ipſos celebris fuit, ſed eum longe ſuperavit Zuvinglius, a quo Zuvingliani appellantur.

HULDERICUS *Zuvinglius* in Helvetia natus anno 1487. obiit in prælio religionis cauſa a Tigurinis, & Bernenſibus contra finitimos Catholicos initio anno 1531. Apud Tigurinos enim mos eſt, ut dum exitur ad pugnam, primarius miniſter ſimul cum milite procedat. Illius Cadaver commiſſa pugna die XI. Octobris, inventum a Catholicis diſſectum fuit, & combuſtum. Diximus ſupra propugnaſſe in verbis, quibus conficitur Euchariſtia, *Metonymiam*, illic nempe adeſſe autumans ſignum Dominici corporis, non ſubſtantiam. Negavit ulterius Originale peccatum, poſt Julianum, Pelagianorum deterrimus. In ſua ad Franciſcum I. ſubdola *Confeſſione* Paganorum ſalutem temere aſſeruit. Valuit patria, ideſt, Helvetica eloquentia, necnon linguis latina, Græca, Hebraica, & Germanica.

JOANNES *Œcolampadius* Winſpergenſis, natus in Germania anno 1482. obiit Baſileæ eodem, quo Zuvinglius anno, 1531. menſe Nov. ejuſque obitum Munſterus carmine Hebraico, Beza Latino Hendecaſyllabo deplorarunt. Laudatur quoque a Paulo Jovio, ab Eraſmo, a Sadoleto ob eruditionem; in eo tamen recte dicitur perniciosiſſimus, quod Chriſtianæ Hoſtiæ repudiato

Sa-

Sacramento, infecit plurimos Zuvinglianæ impietatis veneno.

MARTINUS *Bucerus* Seleſtadii in Germania natus anno 1491. in Ordine prædicatorum vixit annos quindecim; deinde anno 1521. cum Petro Martyre, & Paulo Fagio in Angliam profectus eſt, atque anno 1549. Cantabrigiæ palam docuit. Ibidem deceſſit anno 1551. ejuſque oſſa regnante Maria, cum oſſibus Fagii anno 1555. effoſſa & concremata fuerunt. Utrique tamen Eliſabetha anno 1560. monumentum erexit. Non unam, ſed tres Bucerus ſucceſſive duxit uxores: ex priori, quæ Monialis fuerat, filios tredecim ſuſcepiſſe affirmat Melanchthon. Hermannum de Wida Archiepiſcopum Colonienſem anno 1542. pellexit in hæreſim. Ejus, & Petri Martyris opera, Anglia fere univerſa corrupta eſt. Studuit, ſed irrito conatu, Sacramentarios & Lutheranos revocare ad concordiam: habuit cum Calvino epiſtolare commercium; ac videtur agnoviſſe merita bonorum operum; unde ab aliis Sectariis redarguitur, quaſi *Papiſmum* non oppugnaverit, ſed converterit in *Buceriſmum*. Poſſevinus, Prateolus, Lindanus, & Surius narrant Bucerum morti proximum dixiſſe, nondum advenisſe Meſſiam in lege promiſſum, & obiiſſe in pervicacia Judaica. Plura hac de re in Diction. P. Bayle (1).

PETRUS *Martyr Vermilius*, cujus ſupra meminimus, Florentiæ natus anno 1500. adoleſcens Ordini Canonicorum Regularium ſe addixit in Feſulano Cœnobio. In Angliam tranſmigravit anno 1547. labente, cum antea Tigurum cum Bernardino Ochino petiſſet, inde vero Argentoratum. Iſtic, atque Oxonii ſacras litteras tradidit; variaque fortuna, & peregrinationibus jactatus, ut inquit Thuanus, obiit Tiguri anno 1562. Idibus Novembris. Lucæ cum Emmanuele Tremellio, & Hieronymo Zanchio familiariter uſus, ſinguli conſilium diſcedendi ex Italia ceperunt. *Tremellius* Ferrariæ natus erat patre Judæo: Heidelbergæ

(1) Inſani quidam homines hac ætate inchoandum putarunt regnum Chiliarcharum a Cerintho confictum. Ita opinati ſunt Auguſtinus Weber anno 1530. Thomas Muntzerus anno 1525. in Weſtphalia, atque Joannes a Leyden anno 1534.

bergæ docuit Hebraicam Linguam, Syriacam N. T. Verſionem latinitate donavit, & V. Teſtamentum cum Franciſco Junio Biturigiæ, qui peſtilentia obiit anno 1602. Lugduni Batavorum, ad Hebraicos fontes aggreſſus eſt emendare. Horum Verſionem, quæ primum prodiit anno 1575. Eccleſiæ Proteſtantium ſummo plauſu exceperunt. At *Zanchius* Alzano-Italus paulo poſt Vermilii diſceſſum, eamdem ob cauſam conceſſit Argentoratum, obiitque Heidelbergæ anno 1590.

QUID de *Bernardino Ochino?* Is Minorum, quos Obſervantes vocant, profeſſus antea Inſtitutum, Ordinem FF. Min. *Cappuccinorum* ingreſſus anno 1534. magna in eo vixit auſteritate uſque ad annum 1542. Fuit Concionator celeberrimus, ejusdemque Ordinis Generalis miniſter, non tamen, ut quidam dixerunt, Inſtitutor. Ab anno enim 1525. F. Matthæus Baſſius Cappuccinorum auctor extiterat. Porro Ochinus a Joanne Valdeſio J. C. Hiſpano Neapoli ſeductus, & in hæreſis ſuſpicionem veniens, Florentiæ cum Petro Martyre de capeſſenda fuga deliberavit. Genevæ mulierculam duxit uxorem, inde Auguſtam; hinc in Angliam anno 1547. migravit. Ex Anglia redux anno 1553. adiit Argentoratum; Argentorato Baſileam, Baſilea, in pagum Tigurinum conceſſit. Expulſus hinc eſt anno 1563. ob editionem *Dialogorum*, quos eodem anno typis commiſit Baſileæ, abſque Tigurini Magiſtratus licentia; in quorum Dialogorum XXI. approbavit Polygamiam. Ubi ex finibus Helvetiorum exceſſit, Macedonii hæreſim dicitur innovaſſe, & adhæſiſſe Anabaptiſtis. Annales Cappuccinorum, Martyrum Franciſcanorum ad diem 4. Januarii, & alii tradunt Ochinum pœnitentia ductum Genevæ Martyrem occubuiſſe. Apoſtatam nihilominus periiſſe Morerius, aliique plures teſtantur.

JOANNES *Agricola* Islebii natus anno 1492. patria, ac perfidia Luthero conjunctus fuit. Falſo dicitur rediiſſe ad Pontificios, quando Carolus V. *Interim* vulgavit. E Saxonia enim conceſſit Berlinum, qua in Urbe anno 1539. Joachimus II. Elector Pſeudoevangelicam Religionem recepit, Romana rejecta. Berlini autem obiit *Agricola* anno 1566. homini Epicureo ſimilior, quam pio Theologo, inquit ad præcit. annum

Oſian-

Oſiander. Ab hoc Agricola diverſus *Michael Agricola* Aboenſis, qui omnium primus ad hæreſim propagandam tranſtulit Novum Teſtamentum in linguam Germaniæ Vernaculam. *Oſiander*, *Andreas*, Bavarus nuper commemoratus novam circa Chriſti mediationem ac redemptionem commentus ſententiam, aſſeruit Dominum eſſe humani Generis Reparatorem, & juſtificationis noſtræ efficientem cauſam, *ſecundum ſolam divinam naturam*, humana penitus ſecluſa, & hominem juſtificari ipſa juſtitia, *qua Deus eſſentialiter juſtus eſt*.

Pugnavit adverſus Oſiandrum *Franciſcus Stancarus* Mantuanus: qui ex Italia diſcedens Hebraicas litteras tradidit in Academia Cracovienſi anno 1550. Scripſit *L. Canones*, quibus uterentur Eccleſiæ Poloniæ a Romana diſcedentes. Ut Oſiandrum refelleret, dogmatizavit primum, Chriſtum eſſe hominum Redemptorem ſpectata *ſola natura humana*, nihil ad ſalutem conferente divinitate Perſonæ, tum in Arianiſmum prolapſus Blandratæ, aliiſque Antetrinitariis, qui in Poloniam confugerant, perfidiæ ſuppeditavit munimenta. Obiit apud Polonos anno 1574. eique fuit impietatis hæres, filius, & is *Franciſcus Stancarus* nuncupatus, natus anno 1562. mortuus anno 1621.

Andreas *Muſculus* Stancaro & Oſiandro ſe opponens, docuit ita, Chriſtum eſſe Mediatorem *ſecundum humanam divinamque naturam*, ut hanc in Cruce cum humana mortuam, & illam cum divina *ubique eſſe* contenderet. Quo in dogmate Joanni Brentio, & Jacobo Andreæ ab Hoſpiniano dicitur ſuccenturiatus. Muſculus in Miſna ortus, Brandeburgenſium Eccleſiarum Lutherana labe corruptarum rector fuit, & curator, obiitque anno 1580. Diſtinguendus eſt ab Andrea *Wolfangus Muſculus* Benedictinus excucullatus, inter Lutheranos doctiſſimus. Duodeciaci in Lotharingia Wolfangus natus anno 1497. monachalem veſtem induit quindennis; eaque abjecta, Margaritam *Barth*, quam & monachus deperierat, anno 1523. Argentorati duxit uxorem. Cum elegantiſſime litteras pingeret, ſuam Bucero libros conſcribendo locavit operam. Poſtea Theologiam docuit Bernæ, ubi deceſſit anno 1563. die 30. Auguſti, ſplendido cohoneſtatus Epitaphio.

(1) Plu-

(1) Plura edidit Patrum Græcorum Opera, & e Græca lingua vertit *Historiam Eusebii*, quam postea elegantiorem reddidit Christoforsonus. Scripsit sermones adversus *missam* Anti-Cochlæum, & in sacras litteras Commentaria permulta.

Joanni *Brentio*, & *Jacobo Andreæ* Musculum succenturiatum in doctrina *Ubiquistarum*, dixi nuper. *Brentius* autem Wilæ in Svevia ortus, colloquiis circa fidem habitis Marburgi, Ratisponæ, & Vormaciæ interfuit anno 1529. 1546. & 1557. Fuerat Canonicus Wittembergensis, fatisque cessit anno 1570. Filium habuit, *Joannem Brentium* pariter vocatum, professorem Tubingensem in Svevia; ac decessit is anno 1596. *Jacobus Andreas* Weiblingæ patre fabro ferrario natus, unde illi cognomen *Schmidlini* accessit, vita functus est anno 1590.

Nicolaus *Storchius*, ac *Thomas Muntzerus* (2) una cum *Marco Stubet* instituerunt sectam *Anabaptistarum*, qui negant pueros esse baptizandos, affirmant licitum non esse jurare, & nefas Christianis subire Magistratus, & gerere bellum. Non tantum Catholicis, sed etiam hæreticis Principibus exosi, tanquam seditiosi mulctati sunt. Muntzerus audacior Storchio decollatus est anno 1525. cum in Germania truce rusticorum bellum excitasset. *Bernardus Rothmannus* post Muntzerum Anabaptismum anno 1530. Monasterii propagavit. Tam ingenti numero creverunt, ut etiam sibi reges eligerent. Primum *Joannes Leidensis*, tum *Joannes* alter, quidam postea *Cornelius* nomine, postremus *Joannes Vilelmus* infausto potiti sunt regno. Nam Joannes Leidensis, urbe Monasterienſi, quam Anabaptistæ occupaverant, recuperata a principe Episcopo anno 1535., ineunte anno proximo forcipibus ignitis discerptus, & adacto per pectus mucrone, miserrime interiit. Joannes alter Bruxellis, Cornelius Ultrajecti plexi sunt capite. Joannes Wilelmus in Cliviæ districtu cum primaria Uxore Elisabetha quam Reginam vocabant suorumque mul-

(1) Epitaph. Wolfangi Musculi.
Musculus hic situs est, doctrina clarus, & ingens,
Nomen in orbe manet, Spiritus astra tenet.
(2) Ant. *Muncerus*.

multitudine captus, anno 1574. lento crematus eſt igne. Martyrologium ſectæ ſuæ prægrande in folio Anabaptiſtæ conſcripſerunt; quum tamen Magiſtratus in ipſos Anabaptiſtas pœna capitis animadverterint cauſa potiſſimum ſeditionis; propter quam Senatus quoque Tigurinus anno 1530. in illos eamdem pœnam ſancivit, approbato *Pædobaptiſmo*, atque ex Angliæ regno anno 1560. Eliſabetha juſſit illos excedere.

INTER Anabaptiſtas connumerantur *Mennonitæ*, ita quodam Menno appellati: de quibus Georgius Caſſander præf. in Tract. *de Baptiſmo Infantium* ait, miſeratione dignos videri, quoniam Anabaptiſtis aliis meditantibus reſtitutionem regni Chriſti per deletionem impiorum factam vi externa, hi docebant in ſola Cruce conſiſtere illius regni inſtaurationem & propagationem.

JOANNES *Calvinus*, a quo Calviniſtæ, Novioduni in Picardia natus anno 1509. e Galliis anno 1517. diſceſſit, & contulit ſe Baſileam, ubi hebraicas litteras didicit, ediditque annos natus 26. opus *Inſtitutionum* Franciſco I. Galliarum Regi nuncupatum. Nimis Opus illud a ſectariis extollitur, (1) cum nihil ſit aliud, quam complexio errorum Melanchthonis, Hyperii, Sarcerii, & Œcolampadii. Latina dictione Calvinus ſuperavit Lutherum, is patria & Germanica excelluit eloquentia. Meditatus iter Argentoratum verſus, & bello præpeditus Genevam divertit. *Guilelmus Farellus* illum ſub Dei maledictione obteſtans ne Geneva diſcederet, impulit ad exercendum illius Eccleſiæ miniſterium. Contigit id anno 1536. *Farellus* in Delphinatu natus erat anno 1489. atque ad hæreticorum caſtra defecerat. Proximo anno 1537. Genevenſes Domini & Catholicæ Religionis jugum, ſolemni perjurio, penitus excuſſerunt poſteaquam anno 1535. ſeſe a Romani Pontificis obedientia auſu temerario, & Curiæ ænea tabula ad perpetuam infamiam appenſa,

 (1) ſub-

(1) De Calvini Inſtitut. Paulus Thurius:
Præter Apoſtolicas, poſt Chriſti tempora, Charas,
Huic peperere libro ſecula nulla parem.

(1) ſubtraxiſſent. Cum Farello tamen Geneva anno 1538. Calvinus expulſus fuit, quod ſe opponerent Cœnæ Euchariſticæ celebrationi. Argentoratum profectus cum *Bucero* & *Capitone* familiariter vixit. De Bucero dictum ſupra. *Capito* unus erat Sacramentariorum. Calvinus Genevam rediit anno 1541. Magiſtratu, & populo plaudentibus. Obiit autem anno 1564. die 27. Maii. Calvini dogmata, præter ea, quæ univerſis *Proteſtantibus* (2) communia ſunt, nempe Canonem Scripturarum corrumpere, traditiones rejicere, Papam vocare *Antichriſtum*, SS. imagines cultumque proſcribere, juſtificationem in ſola fide ſtatuere, impugnare Sacramentorum numerum, & effectus, rituſque Romanæ Eccleſiæ irridere; Calvino, inquam, dogmata ſunt in Euchariſtia ſignum, non rem ac ſubſtantiam Corporis Chriſti contineri, & hanc ſola fide apprehendi, humanam voluntatem non habere ullam boni, vel mali electionem, Deum eſſe auctorem peccati, gehennam improbis, nullius culpæ jntuitu decernere, Millenariorum circa dilationem beatitudinis ſententiam ſectari, aliaque hujus generis doctrinæ monſtra, abſona, nefaria, blaſphema.

Sebastianus *Caſtalio* Lugduni Allobrogum natus anno 1515. Calvino Argentorati innotuit, cum illo Genevam venit; ſed Geneva contulit ſe Baſileam ad litteras Græcas in eadem Urbe tradendas. Ibidem extinctus eſt anno 1563. die 29. Decembris. Semina illum ſparſiſſe *Arminianiſmi* tradit Hofmannus in Lexico. Ejus Gallicanam Sacrorum Bibliorum Verſionem etiam Novatorum plurimi parvipendunt. Pro

ſubitu

---

(1) Ea in Tabula legitur:

Quum anno Domini MDXXXV. profligata Romani Antichriſti tyrannide, abrogatiſque ejus ſuperſtitionibus, ſacroſanctæ Chriſti Religio hic in ſuam puritatem, Eccleſia in meliorem ordinem ſingulari beneficio repoſita, & ſimul pulſis fugatiſque hoſtibus urbs ipſa in ſuam libertatem non ſine inſigni miraculo reſtituta fuerit; S. P. Q. G. monumentum hoc perpetuæ memoriæ cauſa fieri atque hoc loco erigi curavit, quo ſuam erga Deum gratitudinem teſtatam faceret.

(2) *Proteſtantium* nomen inde ortum, quod in Comitiis Spiræ an. 1529. quibusdam ſtatutis, quæ hæreticorum opponebantur libertati, illic XIV. Imperii Urbes exhibito ſcripto die 19. Aprilis proteſtatæ ſunt nolle ſe iisdem decretis obtemperare ad Cæſarem, & ad Concilium appellantes. Deinde illud nomen ad Lutheranos & Calviniſtas omnes pertranſiit, ut quaſi communi fœdere adverſus Eccleſiam pugnarent.

lubitu eligi posse religionem, quæ arrideat cuique, autumabat.„ Castalio, ut inquit Vossius p. 2. Instit. Orator., pro *baptismo* substituit *lotionem*, pro *Angelo genium*, pro *fide confidentiam*, pro *Ecclesia Rempublicam*, pro *Synagoga collegium*.„

Unitariorum, qui unam in deo personam agnoscunt, & individuam denegant Trinitatem, post veteres Sabellianos auctor fuit *Michael Servetus* Tarraconensis: qui variis orbis partibus peragratis, ex Anabaptista, Sacramentarius, e Sacramentario Antitrinitarius evasit, conscripto editoque libro omni impietate referto, *De Trinitatis erroribus*. A Calvino hac de re accusatus, decreto Senatus Genevensis vivus combustus fuit anno 1553. die 27. (1) Octobris.

Ne eodem afficeretur supplicio, se Geneva subduxit *Georgius Blandrata*, qui & Ticino antea discesserat, S. Inquisitionis metu. In Pedemontio apud Salutias ortus fuerat. Geneva profugus in Poloniam concessit anno 1558. Illic quoque Calvini Epistolis exagitatus in Transilvaniam profectus est anno 1563. invitatus a principe Joanne Sigismundo: disputavit adversus Trinitatem cum *Francisco David*, (2) Reformatæ, ut vocant, Ecclesiæ Theologo, apud Albam Juliam urbem Transilvaniæ primariam anno 1566. Refutavit etiam scripta *Georgii Majoris* anno 1569. Vivebat adhuc anno 1585. ut constat ex Bibliotheca Antitrinitariorum. Maimburgus in Hist. *Arianismi*, in insaniam versum affirmat, atque ab uno nepotum suorum, ipsius inhiante pecuniis, fuisse interfectum. Memoratus *Franciscus David*, etsi Blandratam & Faustum Socinum passus est adversarios; tamen Christum non esse adorandum ajebat; unde tanquam Novator in carcerem conjectus fuit, ubi animam anno 1579. efflavit.

Inter *Unitarios* memorandus præsertim *Socinus*, a quo appellatio *Socinianorum*. Ac duo fuerunt *Socini* novorum Ebionitarum parentes, *Lælius*, & *Faustus*. Lælius filius Mariani celebris JC. natus Senis anno 1525. Cœpit contra Trinitatem, & Christi satisfactionem

(1) Calvisius, *die* 17.

(2) Franciscus David, relictis postea aliorum Novatorum sectis, & ipse ad Unitarios pertransiit.

nem differere in Veneta ditione circa annum 1546. sed caute, interrogans scilicet, & quasi cupiens doceri. Reliquit ideam quamdam *Socinianismi* in Paraphrasi primi Capitis Evangelii S. Joannis scripta anno 1561. edidit que librum contra Calvinum *de hæreticis capitali supplicio non afficiendis*. Præconceptum tamen hæreseos systema explosit, produxitque *Faustus Socinus* filius Alexandri natus Senis anno 1539. cui Lælius patruus erat: nam & Alexandrum genuerat Marianus. Morabatur Faustus Lugduni, quando Lælius obiit Tiguri anno 1562. Rediit itaque in Etruriam: unde rursus discedens Germaniam petiit anno 1574. Basileæ explicandæ Theologiæ, quæ cum Samosatensibus negat Trinitatis mysterium, cum Ebionæis vero Christi ante Incarnationem præexistentiam, præformatæ, ut diximus ab ejus patruo, totus incubuit. Edidit hunc in finem librum *de Christo Servatore*, & acerrime anno 1578. cum Francisco Pucci Florentino Tiguri disputavit. Adiit Poloniæ latebras anno 1579. Ibi plurium incurrit indignationem propter librum scriptum contra Jacobum Palæologum, *de Magistratu*. In rus itaque nono a Cracovia milliario secedens a Polono quadam patritio exceptus est, ibique obiit anno 1604. die 3. Martii.

SOCINIANA hæresis omnium pestilentissima est; Nam ad Pauli Samosateni, Arii, Macedonii, Photini, aliorumque Antitrinitariorum blasphemias, addit hæresim Ebionis, Christum purum hominem adstruens, & cum Novatoribus de Sacramentis, de justificatione, de Romana Ecclesia, de Originali peccato, de Gratia Christi pessime sentit. Quare apud Socinianos adagium est pervulgatum,

Tota urbis Babylon destruxit tecta Lutherus;
Muros Calvinus, sed fundamenta Socinus.

Quanti vero nefandæ huic hæresi adhæserint, constat ex *Bibliotheca FF. Polonorum*, & in hanc adnotationibus Joannis Fabricii (1)

Re-

(1) Hæc FF. Polonorum Bibliotheca prodiit anno 1656. Irenopoli, fictitio nomine Amstelodami. Comprehendit opera Fausti Socini, Jonæ Slichtingii, Joannis Crellii, & Joannis Ludovici Wolzogenii. Plurium illic inserta sunt scripta eorum, qui Socinianis adhæserunt, inter quos

Repetita Calvini memoria monet, ut de Maroto, ac Theodoro Beza nonnulla dicamus. *Clemens Marotus* Poeta Gallus Franciſcum I. Regem ſuum anno 1521. in bellum ſecutus, & Ticini captus ob hæreſis ſuſpicionem, in carcerem conjectus fuit. Inde patrocinio Regis ereptus, modo in Gallias rediit, modo in Italiam; ac tandem Genevam ſe contulit. Ibi ob patratum adulterium extremo plectendum fuiſſe ſupplicio, ſed intercedente Calvino flagris duntaxat vapulaſſe, tradit Maimburgus Hiſt. Calviniſtarum libro 2. Sane *Marotus* Geneva in Pedemontium conceſſit, ibique anno 1544. (1) interiit. Magno illum in pretio habent Calviniani, propterea quod Pſalmos Davidicos verterit rythmo Gallico, qua verſione Genevenſes utuntur. Omnes ante ſe Poetas ſuperaſſe felicitate ingenii, ſed omnis ſcientiæ & cognitionis litterarum fuiſſe expertem, teſtatur Beza.

THEODORUS *Beza* Vezeliaci in Burgundia natus anno 1519. Aureliæ ſub diſciplina Melchioris Wolmar litteris operam dedit. Genevam fugit anno 1548. Proximo anno cœpit Lauſonii (2) Græcas litteras palam docere; & nondum exacto decennio, aut vix exacto, rediit Genevam. Calvino anno 1559. inſolubili amicitiæ nexu copulatus, ejuſdemque collega effectus in ſatanæ miniſterio, concionibus ſcriptiſque illius errores propagavit. Cum Jacobo Andrea, cujus ſupra meminimus, graviſſimam anno 1586. *de Euchariſtia* habuit diſceptationem. Triumphum tam Lutherani, quam Calviniſtæ jactant; habitamque contentionem illam aliquot dierum intervallo *abſque ullo prorſus fructu*, fatetur in Vita Bezæ Antonius Fayus. Tres Bezam duxiſſe uxores inquit Stephanus Paſquier, de illo

---

Franciſci Puccii nobilis Florentini, qui ad Anabaptiſtas tranſiens cum Socino poſtea pugnavit. Cum peſtilentiſſima illa Bibliotheca connexionem habent Tractatus Samuelis Przipcovii Equitis Poloni, Hieronymus Moſcorovius, Petrus Statorius, Stanislaus Lubieniecius, item Poloni, necnon Franciſcus Davidis Hungarus, Joachimus Stegmannus Tranſilvanus, Michael Gittichius Venetus, aliique complures pro Socinianorum & Unitariorum ſecta pertinaciſſime decertarunt.

(1) Auguſtæ Taurinorum.

(2) Ideſt, *Lauſanæ*.

festivum pangens epigramma (2) sed habuisse duas tantum scribunt alii. Decessit anno 1605. dum præsentium memoriam, debilitata mente evanidam, amisisset, ut inquit libro 125. Historiarum Thuanus.

Pugnavit adversus Bezam circa divinam prædestinationem *Jacobus Arminius*: nam Arminius nullam aliam Dei electionem agnovit, præter illam, quæ pendet a voluntate obtemperantium divinæ vocationi. Hanc Arminius stabilire conatus est, hortante *Martino Lydio*, præveniente gratia rejecta. Theologicam Cathedram Lugduni Batavorum (Leyden vocant) ab anno 1603. exercuit, post *Franciscum Junium*, qui pestilentia decesserat anno 1602. Eadem in urbe Arminius occubuit anno 1609. ætatis suæ 49. natus enim erat in oppido Hollandiæ Oude-Watter anno 1560.

Dixi de hæreticis, quos initio hujus tertii capitis memoravi: sed plures alios hoc in seculo affirmavi extitisse. Hujus sunt generis *Hadrianus Junius* Belga, Medicus Historicus & Poeta, qui obiit in Zelandia anno 1575. *Sebastianus Munsterus* Germanus, Apostata Ord. S. Francisci, in Hebraica lingua & matheſi doctissimus; qui peste correptus periit anno 1552. *Joachimus Camerarius* ob eloquentiam a Turnebo, a Lipsio, a Casaubono laudatus, & mortuus anno 1574. *Georgius Buchananus* J. C. Historicus & Poeta, qui obiit Edimburgi anno 1582. *Conradus Gesnerus* Tigurinus, Polyhistor, qui fato cessit anno 1565. *Joannes Balæus* Anglus Romanorum Pontificum impudentissimus insectator, (2) extinctus anno 1563. *Joannes Mercerus* Uticensis in Academia Parisiensi post Vatablum professor litterarum hebraicarum mortuus anno 1570. *Martinus Chemnitius* auditor Melanchthonis, qui scripsit adversus Concilium Tridentinum, & excessit e vivis Brunsvicæ anno 1586. Mitto *Joannem Paulum Alciatum* Me-

(1) Steph. Pasquier:
Uxores ego tres vario sum tempore nactus,
Cum juvenis, tum vir, factus & inde senex.
Propter opus prima est validis mihi juncta sub annis
Altera propter opes, tertia propter opem.

(2) De Balæo Laurentius Humfredus.
Plurima Lutherus *patefecit*, Platina *multa*,
Quædam Vergerius, *cuncta* Balæus *habet*.

Mediolanenſem ex Antitrinitario Mahumetanum, *Valentinum Gentilem*, Calabrum ob denegatam Trinitatem in Helvetia capite plexum, ceteroſque à fide extorres, ac tanto digniores vituperatione, quanto prædíti fuerunt ingenio, ac multiplici litterarum notitia. (1)

CONSTAT autem ex dictis præcipuas ſeculi XVI. hæreſes eſſe *Lutheranorum*, *Sacramentariorum* ſive *Zuvinglianorum*, *Anabaptiſtarum*, *Ubiquiſtarum*, *Calviniſtarum*, *Antitrinitariorum*, *Novorum Ebionitarum*, ſcilicet *Socinianorum*, & *Arminianorum*, ſeu *Remonſtrantium*, novorumque *Pelagianorum*. Hiſce autem Sectis ſinguli fere, quos commemoravimus, peculiarem aliquem addiderunt errorem, ut facile ex dictis eruitur. Semel enim vera fidei regula contempta, privatoque probato ſpiritu, nullum hæreſeon illuvioni poterit adinveniri remedium.

NON recenſuimus in ſerie hæreticorum *Huguenotos*: ſunt enim hi Galliarum Calviniani. Derivatum hoc nomen *Huguenot* ab *Eignot*, quod idem ſignificat, ac *fœdere junctus*. Nam Genevæ anno 1518. orto diſſidio, an Duci Sabaudiæ ſubjecta deberet eſſe, an libera & ſui juris Civitas, qui pro libertate ſteterunt, appellati ſunt Alemanniæ lingua *Eignots*, nempe

(1) Complurium hæreticorum obitum Secuio XVI. ita recenſet Calviſius: Bruxellis duo monachi Lutheri aſſeclæ, martyrum ſuorum primitiæ a Sectariis vocati, flammis anno 1523. exuſti fuerunt. *Leonardus Renſer* in Bavaria anno 1527. die 16. Auguſti crematus igne. *Joannes* Elector Saxoniæ eorum caput, qui anno 1529. die 16. Aprilis ſolemniter proteſtati fuerunt adverſus Conventum Spirenſem, unde *Proteſtantium* exortum eſt nomen, deceſſit anno 1530. die 22. Septembris. *Zuvinglius* anno ætatis ſuæ 44. cecidit in bello Tigurino, anno 1531. die 11. Octobris; eodemque anno Kal. Decembris obiit *Oecolampadius* annos natus 49. *Petrus Brulius* Tornaci lento igne conſumtus fuit anno 1545. die 19. Februarii. *Martinus Lutherus* vita functus Islebii anno 1546. die 18. Februarii, humatus autem Witembergæ. *Michael Servetus* exuſtus Genevæ an. 1553. die 17. Octobris. *Annas Burgius* crematus Lutetiæ anno 1559 die 20. Decembris, *David Georgius*, anno poſt obitum tertio, exuſtus Baſileæ eodem an. 1559. die 3. Maii. Obiit *Philippus Melanchthon* anno dieque præcitatis: *Sebaſtianus Caſtalio* an. 1563. die 29. Decembris: *Conradus Geſnerus* anno 1565. die 13. Decembris: *Joannes Brentius* an. 1570. die 11. Septembris: *Jacobus Andreas* anno 1590. die 7. Januarii, *Hieronymus Mencelius* eodem anno die 15. Februarii, atque *Ioannes Avenarius* die 30. Octobris. Hæc ex Sethi Calviſii *Chronologia* uſque ad annum 1602. obitumque *Friderici Wilhelmi* Saxoniæ Ducis, producta.

Confœderati, ob fœdus initum cum Friburgenſibus. Ceteri Sabaudiæ Duci addicti *Mamelùs* vocati fuerunt, quo nomine appellabantur populi ſubjecti Sultano Ægypti. *Eignoti* ſuperarunt adverſantes ſibi *Mamelùs*; erant enim tum omnes Catholicæ religionis ſequaces. Etiam Helvetii Nobilium excuſſo principatu nuncupati ſunt *Eignots*. Ita hoc nomen vindicatæ libertatis, fœderiſque ab initio teſſera videbatur, non hæreſis. At ubi Zuvingliani Geneva Catholicos ejecere, retinuerunt *des Eignots* appellationem, honeſtumque olim nomen factum eſt turpe Calvinianorum ſignaculum. Quos autem Genevenſes *Eignots*, hos Galli pronunciatione paullulum immutata dixere *Huguenots*.

CONTULIT plurimum ad hæreſis incrementa Schiſma Anglicanum. Indulſerat Julius II. poſt maturam diſcuſſionem, ut Henricus VIII. ſibi in matrimonium copularet Catharinam filiam Ferdinandi, & Eliſabethæ regum Hiſpaniarum, viduam Arthuri fratris ſui. Hanc Julii diſpenſationem non adverſari legi naturæ demonſtrant Scripturarum Sanctarum præcepta, & exempla. Vide Gen. 38. Deut. 25. Ruth. 4. Accedit quod Arthurum inter, & Catharinam nullum interceſſerat carnale commercium. Celebratæ fuerunt Henrici & Catharinæ nuptiæ anno 1509. die 3. Junii. Tres Henricus e Catharina mares ſuſcepit, duaſque femellas; omneſque acerbo extincti ſunt fato, præter Mariam anno 1515. in lucem editam. Henricus ob morum diſparitatem animo ab uxore alienus, facto præter fas, juſque divortio duxit *Annam de Boulen*, cujus etiam matrem deperierat. Incertæ & Sacrilegæ nuptiæ ſolemni apparatu celebratæ fuerunt anno 1533. Illas eodem anno Clemens VII. cauſa Romæ diſcuſſa, damnavit. Henricus pervicacior factus adduci non potuit, ut Annam dimitteret atque in omnes matrimonium illud improbantes crudeliſſime ſæviit. Horum aliquos capite 5. laudabimus. Nata ex Anna præcitato anno 1533. *Eliſabetha* die 7. Septembris, poſt nuptiarum celebrationem menſe quinto. Hæc regiis excepta cunabulis: Maria Catharinæ filia annum 18. tunc agens habita tanquam ſpuria. Eo deinde proceſſit Henricus, ut ſe *Anglicanæ Eccleſiæ Caput* conſtitueret, & *Papæ* nomen

ſi-

ſibimet arrogaret. At *Anna Bolena* non tantum Regis, ſed & aliorum pellex, anno 1535. die 9. Maji capite truncata eſt. Duxit Henricus proxima die *Joannam Seimer*, ex qua anno 1537. natus eſt *Eduardus*, difficili partu, qui mortem attulit matri. Alias quoque Henricus habuit uxores, quæ miſere perierunt. Ipſe deceſſit Londini die 28. Januarii anno 1546. eodem quo Lutherus, & Franciſcus I. Rex Galliarum.

HENRICO VIII. regnante plura fidei dogmata retenta ſunt, *Miſſæ* celebritas, *Tranſubſtantiationis* fides, unius ſpeciei in communione perceptio, cœlibatus ſacrorum miniſtrorum, & Sacramentalis ad aurem Sacerdotis confeſſio. Rex tamen, tanquam foret Eccleſiæ caput, omnia beneficia conferendi, & Eccleſiaſticos diſtribuendi reditus uſurpavit auctoritatem. Hujus violentia diruta ſunt Templorum decemmillia, & monaſteria 366. cum bonis omnibus uno tantum anno 1538. addicta regio Fiſco; inter quæ amplum Londini Auguſtinenſium Thomæ Cromuelio peſſimo regis conſiliario cum omni ſacra ſupellectili dono datum. Tanta vero conculcatus eſt Apoſtolicæ Sedis primatus impietate ac perfidia, ut in publicis precibus hæc funderetur oratio. *Ab Epiſcopi Romani tyrannide, & deteſtandis enormitatibus libera nos, Domine.* In hanc prolapſus eſt inquitatem rex ille, quem Leo X. Pontif. Max. *Defenſorem Fidei* vocaverat

IN DETERIUS abierunt ſub *Eduardo VI.* (1) Henrici, & Joannæ Seimer filio, res Eccleſiæ. Auſpicatus eſt ille regnum ſub tutela *Eduardi Seimer* avunculi ſui, & coronatus die 27. Februarii anno 1546. Eduardus Seimer Zuvingliana hæreſi infectus, Sanctorum reliquiis, imaginibus, ædibus, ſacris vaſis, myſteriiſque, quibus Henricus pepercerat, in-

di-

(1) Revera inter Angliæ Reges hujus nominis *Octavus*. At *Sextus* dicitur, quoniam *Eduardus* hujus nominis *Quartus*, qui regnum conſecutus eſt anno 1273. obiitque anno 1308. cum fuerit primus, qui ex Familia Comitum Andegavenſium appellatus eſt Eduardus, dicitur *Eduardus I.* non *Eduardus IV.* Atque ita *Eduardus* inter Reges hujus nominis *Octavus*, (immo *Nonus*, ſi nominetur quoque Eduardus filius Eduardi VII. qui duobus menſibus regnavit cum patre) vocatur paſſim *Eduardus VI.* non vero *Eduardus VIII.* quamquam hoc etiam numero in quibuſdam Tabulis Chronologicis adnotetur.

dixit bellum. Hoc regni moderatore, *Thomas Cramnerus* Archiepiſcopus Cantuariæ in matrimonium duxit concubinam, quod auſus non fuerat vivente Henrico qui Clericorum ſtatuerat cœlibatum. Hugoni Latimero, alteri Luciano, & ſacra quæque irridenti, quem *primum Anglorum Apoſtolum* vocant hæretici, facta hæreſim promulgandi poteſtas. Vocati e Germania & Helvetia *Joannes Hopper*, *Milo Coverdal*, præter Bucerum, Ochinum, Vermilium, de quibus ſupra. Novum editum eſt rituale, nova Bibliorum Latinorum peracta verſio, ubique Eccleſiæ, Presbyterorum, Sacramentorum, & Catholicorum abraſis nominibus. Ita prævalere apud Anglos cœpit ſecta Zuvinglii, ſcilicet *Sacramentariorum*. Iſtorum opera anno 1549. combuſti fuere *Georgius Pareſius* Arianiſmi innovator, & puella *Joanna Boucher*, Valentinianorum ſimul, & Lutheranorum imbuta hæreſibus. Talis erat religionis in Anglia ſtatus ſub Eduardo: is *caput Eccleſiæ* ſimul & regni: corrupta Biblia, Sanctorum cultus ſublatus, abrogata Miſſa, novi ritus inducti, liturgia vernaculo idiomate peracta, Cœna indicta ſub ſpecie utraque, omnes demum receptæ Novatorum Conſuetudines. Malorum cauſa *Eduardus Seimer* ſuorum ſcelerum luit pœnam, capite ob aſſaſſinii ſuſpicionem amputato, anno 1552. Rex autem Eduardus Septimo regni anno, ætatis ſuæ XVI. mortem obiit, anno 1553. menſe Julio.

Reviviscere viſa eſt Catholica religio apud Anglos ſub *Maria* regina, filia Henrici VIII. & Catharinæ. Hanc, quam pater connubio ſibi jungens *Bolenam* declaraverat illegitimo thoro natam, proximus morti debito decoravit honore, eique ante Eliſabetham filiam *Bolenæ* jus ad regnum competere declaravit. Vita itaque functo Eduardo, Maria Angliæ regno potita eſt, atque ut cuſtos ſemper fuerat religionis atque pietatis, princeps illi cura fidem Catholicam reſtituere, inſtaurare templa, ritus omnes hæreticos abolere. Ambitioſum *Capitis Anglicanæ Eccleſiæ* nomen ſibi convenire negavit. Verbi Dei præcones, perperam furentibus hæreticis, ſelegit: reditum Reginaldi Cardinalis Poli cum munere Legati a Latere a Julio III. impetravit: ſua religioſis viris reſtituit cœnobia: pulſis heterodoxis, Theologos incorruptæ doctrinæ, inter

quos

quos doctiſſimum Petrum Soto Ord. Prædicat., Academiæ Oxonii præfecit: Buceri, & Fagii, ut ſupra diximus, exhumari juſſit flammiſque abſumi cadavera, oſſibus item conjugis Petri Martyris in agrum projectis. Ut fideles validiori fruerentur præſidio, cum Philippo filio Caroli V. contraxit conjugium. Verum in tanta Chriſtianæ felicitatis ſpe, Regina abſque prole anno 1558. die 17. Nov. migravit e vita. Eodem die poſt paucas horas mortem obiit prælaudatus Cardinalis Polus, eximia virtute, & ſingulari doctrina exornatus.

Elisabetha, Annæ Bolenæ filia, Mariæ in Angliæ regno ſucceſſit: tametſi Henricus II. rex Galliarum proclamaſſet Anglorum reginam *Mariam Stuartam* Franciſco II. filio ſuo nuptam eodem anno 1558. Aprili menſe. Ad Mariam quippe Stuartam regnum illud ſpectabat, poſteaquam bullis Pontificum, & decreto Parlamenti abjudicatum fuerat Eliſabethæ procreatæ inceſtis irritiſque connubiis. Erat enim Maria filia Margaritæ Sororis Henrici IV. & Jacobi IV. regis Scotorum, ideoque Henrico proximior, & regni utriuſque, Angliæ nimirum, & Scotiæ, hæres legitima. Maria tamen in Scotia morante, inſidiiſque Darlæi ad thronum adſpirantis circumventa Eliſabetha, plaudentibus hæreticis, Anglicanum ſolium conſcenderat. Spreto juramento quod emiſerat, ſervandi religionem Catholicam, ſtatim ſe *Anglicanæ Eccleſiæ Caput* nominavit: Prædicatores Orthodoxos ad ſilendum coegit, omnes occupavit Eccleſiarum reditus, ſanctorum imagines & cultum inhibuit, abolevit incruentum Miſſæ ſacrificium, depoſuit Epiſcopos, Presbyteros mancipavit carceribus, Eccleſiaſticos omnes ſubjecit Laicorum judicio, novam inſtituit hierarchiam, novoſque ritus, Martyrologia item, & Calendaria; in quibus in martyrum numero recenſentur Joannes Hus, Wiclefus, Cramnerus, Cromelius, atque in Sanctorum Confeſſorum albo Lutherus, Petrus Martyr, Henricus VIII. Eduardus VI. Eraſmus: dicam verbo, quidquid detrimenti inferri poterat, id Catholicæ Religioni ab Eliſabetha illatum eſt. Nulli Catholicorum immanitas ejus pepercit, nec Mariæ Scotorum Reginæ, quæ in Angliam anno 1567. confugerat. De hac iterum quinto capite. Merito idcirco Pius V. anno 1570. diris Eliſabetham

de-

devovit. Periit tandem anno 1603. die tertia Aprilis (1). Hæc de hæresibus seculi XVI. & de Schismate Anglicano fusiori fortasse stylo; quoniam adhuc perseverant descripta fidei contagia (2): sed revoco nunc me ad institutum.

CAPUT IV.

Scriptores Seculi XVI. Percelebres.

SI aliud unquam, sane XVI. Seculum scriptores peperit præstantissimos. Inter Theologos recensentibus nobis celebriores occurrit 1. *Thomas Card. Cajetanus* Ord. Præd. creatus S. R. E. Card. a Leone X. & vita functus anno 1534. Cujus præter Philosophicas lucubrationes, habentur in *Summam* Doctoris Angelici, atque in N. T. Commentaria, atque Theologici Tract. permulti. Sequitur *Joannes Driedo* Doctor Lovanienſis, moderatus Lutheri insectator, & in Fidei Controversiis usus validioribus armis, e Sacris litteris, & PP. auctoritate depromptis, atque in iis quæ spectant ad gratiam, & liberum arbitrium magnopere commendatus: qui obiit Lovanii anno 1535. *Ægidius Viterbiensis* commemoratus 2. cap. Magister Ord. Augustinensis, & S. R. E. Cardinalis, vir eloquentissimus, & Græcarum litterarum scientissimus, præter XII. sæculorum historiam perpolito stylo Theologiam exornavit, & naturæ concessit anno 1532. *Dominicus Sota* Segoviensis Ord. Prædicat. primus Caroli V. in Concilio Tridentino Theologus electus anno 1545. & Academiæ Salmanticensis Institutor præclarus, de omnibus Theologiæ partibus, præ-

(1) Obiit Elisabeth anno ætatis suæ 69. Græcis litteris operam dederat, & quasdam tragœdias Sophoclis, duasque Demosthenis orationes latinitate donavit. Fertur etiam Græca scripsisse Epigrammata.

(2) De insanissimo ac superbissimo homine, qui serio affirmabat futurum se Regem, & Pontificem Maximum, necnon mundi Redemptorem, ut vjebat, *quoad efficaciam*, tradebatque Apostolicam Sedem in Peruense regnum transferendam, abrogandum ordinem Ecclesiasticum, aliaque absurda numero cuncta 110. in Quitensi urbe combusto, historiam narrat lib. 2. *de Temp. noviss. cap.* 11. Joseph Acosta Soc. Jesu.

præsertim de natura & gratia, ac de justitia & jure disseruit. *Petrus* item *Soto*, & ejusdem Ord. Prædicat. primus, qui Theologiam tradidit in Universitate Dilingæ, instituta anno 1549. profligator hæreticorum, & Augustinianæ ac Thomisticæ sententiæ propugnator acerrimus, inique *a P. Duchesne* insimulatus, quasi in litteris ad Ruardum Tapperum Baji & Jansenii errorum ovum ac semen emiserit. *Nicolaus Eymericus* edidit Directorium Inquisit. primo in lucem editum Barcinone anno 1503. deinde Romæ anno 1578. & 1585. Auctor tamen videtur antiquior, vixitque Seculo XIV. Nec a Theologorum cœtu expungendus est idem *Bajus*, qui cum *Joanne Hessels* anno 1563. missus fuit ad prædictam Synodum Tridentinam; quamquam illius articuli fuerint ab Apostolica Sede proscripti. Inter Tridentinos Theologos doctrina & eloquentia enituit *Melchior Canus* Episcopus (1) Canariensis, cujus mors contigit anno 1560. Toleti, testaturque Viri eruditionem & facundiam Opus *de Locis Theologicis*, quod omnium teritur manibus. (2) Sed nequeunt in brevi Epitome vel sola Theologorum hujus Seculi nomina recenseri. Quare silentio præterimus *Ambrosium Catharinum*, *Franciscum a Victoria*, *Bartholomæum Medinam*, *Dominicum Bannes* Ordinis Prædicatorum: *Aloysium Legionensem*, *Ægidium* Lusitanum, *Basilium Poncium*, *Gaspa-rum Casalium* Augustinenses: (3) *Cornelium Mussum*, *An-*

(1) Ord. Prædicat.

(2) Bartholomæum Carranzem Ord. Præd., quem nonnulli hæresis accusarunt in Catholica fide, & religiosissime obiisse Romæ anno 1576. narrant Historici. Fuit Archiepiscopus Toletanus, scripsitque *Summam Conciliorum*. De ipso & infra.

(3) Leonardi Lessii 34. propositiones, quarum præcipuæ pertinent ad *Prædestinationem*, & ad *Christi Gratiam*, Lovanii expositas an. 1586. censura Sacra ibidem Facultas perstrinxit proximo anno 1587. die 9. Septembris. Idem præstitit sequenti an. 1588. die 20. Januarii Sacra Facultas Duacensis. Cum Lessius respondisset Lovanienſibus Theologis; hi anno ipso 1588. die 3. Septembris Censuram suam confirmarunt, addideruntque illius *Justificationem*. Doctrinam illic expositam esse eam, quam majores sui constantissime propugnaverant, iidem Theologi declararunt anno 1613. 1648. 1649. 1679. 1690.

Sedente quoque Innocentio XI. an. prædicto 1679. & sub Innocentio XII. anno 1691., eadem Censura suam nacta est firmitatem. Videatur

Andream Vegam, *Franciſcum Titelmanum*, *Franciſcum Fevardentium* Ord. Minorum: *Ludovicum Molinam*, *Joannem Hamelium*, *Leonardum Leſſium*, *Franciſcum Turrianum* Societatis Jeſu (1): *Auguſtinum Steuchum*, & *Baſilium Zanchium* Canonicos Regulares; atque ex Sæcularium cœtu *Thomam Stapletonum*, *Wilelmum*, *Eſtium*, *Joannem Driedonem*, ceteroſque quamplurimos.

VERUM prætermittendi non ſunt, qui data opera hæreſes hoc Seculo exortas exagitarunt; præſertim Auguſtinenſes duo, qui omnium primi confutarunt Lutherum *Ambroſius Flandinus*, & *Joannes Hoffmeiſterus*, Italus unus, Germanus alter. Adde *Clichtoveum* Pariſienſem, & *Eckium* Svecum, utrumque anno 1543. defunctum. Quid de *Joanne Cochlæo* Norobergenſi, cujus opera, quo rariora, eo pretioſiora ſunt æſtimanda? Nec *Alberti Pighii* (2) Campenſis Controverſiarum librum, nec Panopliam Evangelicam *Guilelmi Lindani* Ruremandenſis ignorant ſtudioſi. Quantum inſuper verbis ſcriptiſque pro eliminandis erroribus inſudarunt tres S. R. E. Cardinales ampliſſimi, *Stanislaus Hoſius* Polonus, & *Hieronymus Seripandus* Auguſtinenſis, ambo Tridentini Concilii Præſides, atque *Reginaldus Polus*, quem laudavimus ſupra de Anglicano ſchiſ-

---

Hiſtoria *de Auxiliis* lib. 1. cap. 6. & ſeqq. Complures Belgii Epiſcopos reprobaſſe Leſſii doctrinam tanquam Pelagianis cohærentem, fatentur PP. Societatis Jeſu *in Imagine I. Seculi* lib. 6. cap. 4. pag. 448. Idem fatetur P. *Le-Tellier* in ſuo Opere inſcripto *Defenſe des noveaux Chretiens*, damnato tamen a prælaudato Pontifice Maximo Innocentio XII. anno 1694., die vigeſima tertia Martii. Falſiſſimum eſt itaque Cenſuras Lovanienſem & Duacenſem, fuiſſe damnatas, & Leſſii propoſitiones approbatas ab Apoſtolica Sede, quemadmodum publicis in Theſibus Rothomagi aſſeruerunt anno 1598., die 10. Januarii Patres Societatis Jeſu religioſiſſimi. De Cenſura autem Duacenſi poſtrema, & oppoſita præcedenti, vide adnotationem (2) ad cap. 6. Seculi Decimi octavi.

(1) Obiit anno 1569. vir præſtantiſſimus *Chriſtoforus* Patavinus FF. Auguſtinenſium Magiſter. Angelus Portenari ejuſdem Ordinis primus omnium Regularium in Patavino Lyceo anno 1595. cœpit palam tradere phiſiologiam. Auguſtinum Muſæum Tarviſinum, ceteroſque ejuſdem Ordinis Scriptores brevitatis item cauſa prætermimus.

(2) *Pighium* mortuum Bononiæ anno 1530. fortuita pontis ruina, ſcribit in deſcriptione Belgii Ludovicus Guicciardinus: Sed Obiit Ultrajecti anno 1542. die 26. Decembris.

ſchiſmate pertractantes? Jure his conjungimus *Franciſcum Card. Toletum* S. J. & *Alphonſum Salmeronem* ejuſdem Societatis, viros ſummos ac ſapientiſſimos. Inſudavit præterea in componendis circa Religionem diſſidiis *Georgius Caſſander* Burgenſis, podagra extinctus anno 1566. & in refellenda Judæorum pervicacia *Joannes Reuchlin* mortuus Tubingæ an. 1522. doctiſſimus utique, & eloquentiſſimus, quamvis ob *Epiſtolas obſcurorum virorum* ſcholaſticis parum acceptus. Adverſus autem omnes hæreſes acuit ſtylum *Alphonſus a Caſtro* Ord. Minorum, electus Epiſcopus Crigantii, vulgo Compoſtellæ. Judæos confutavit Petrus Galatinus ejuſdem Ordinis Reuchlini Apologiſta.

De Sacris litteris optime meriti ſunt *Franciſcus Vatablus* Ambianenſis peritiſſimus Hebraicæ linguæ; cujus tamen in V. T. notæ a *Roberto Stephano* editæ anno 1545. ob inſertas ab eodem Roberto Calviniana infecto labe notas alias hæreticas, perniciosæ ſunt, ac prohibitæ: *Felix* Pratenſis Aug. a quo ſacri libri ex hebræa in latinam linguam converſi ſunt: *Sanctes Pagninus* Lucenſis Ord. Præd. qui idem præſtitit plenius & accuratius, *Theſauro* linguæ Sanctæ adjecto: *Iſidorus Clarius* Benedictinus, qui in Sacris Bibliis ſupra octo millia loca emendavit, & explanavit: *Arias Montanus* omnium fere linguarum ſcientiſſimus, in Bibliis Polyglottis juſſu Philippi II. exornandis, & corrigendis, & in Judaicis Antiquitatibus explanandis diligens, aſſiduus, eximius: *Franciſcus* Card. *Ximenius* Ordinis Minorum Biblia Complutenſia Polyglotta in lucem ſub auſpiciis Leonis X. emiſit, ſexcentis millenis millibus Ducatorum impenſis (1): *Flaminius Nobilius* in edendis Sixti V. Bibliis, & Vulgata Verſione ad teſtimonia PP. & LXX. Interpretum, corrigenda laborioſiſſimus Opparius.

Quinam vero in ſacras litteras Commentaria præter lau-

(1) Epitaphium Card. Franc. Ximenii in Academia Complutenſi.

Condideram Muſis Franciſcus grande Lyceum;
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi Sacco, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præſul, Cardineuſque Pater.
Quin virtute mea junctum eſt Diadema Cuſullo,
Cum mihi regnanti paruit Heſperia.

laudatos ſcriptores ediderunt? *Sixtus Senenſis* Ord. Præd. in ſua *Bibliotheca Sancta* Protocanonicos, Deuterocanonicos, Apocryphoſq. libros diſtinguit, Biblicum exhibet Dictionarium, regulas tradidit interpretandi Scripturas, per majorum Commentaria, & explicationes diſcurrit. *Cornelius Janſenius* Gandavenſis Epiſcopus ſcripſit *Concordiam* Evangelicam. *Joannes Maldonatus* Jeſuita doctiſſimus, quem anno 1583. Romæ in lecto mortuum adinvenere in IV. Evangelia præclaros exaravit Commentarios. Idem agit in Sacros libros notis in quinque columnas diſtributis *Jacobus Faber* Stapulenſis ſuſpectæ tamen fidei, & a *Natali Beda* Pariſienſi Theologo exagitatus ob diſſertationem *de tribus Magdalenis*. (1) *Jacobus* Card. *Sadoletus* Mutinenſis elegantis orationis Tullii imitator ad reliqua ſcripta purioris latinitatis addidit *Dialogum* in Epiſtolam Pauli ad Romanos. De Sadoleti tamen ſententia circa Chriſti Gratiam, & bonæ voluntatis initium, legendus eſt Noriſius capite quinto §. primo *Vindiciarum*. *Joannes Mercerus* Uticenſis, Vatabli in Pariſienſi Academia ſucceſſor, Commentariis ſuis, quamquam lue infectis Calviniana, nomen ſibi apud Chriſtianos Judæoſque haud vulgare comparavit. Sed omnes, aut ſaltem permultos, eloquentia, eruditione, & doctrina ſuperavit *Deſiderius Eraſmus* Roterodamus; cujus præter omnigenæ ſapientiæ ſcripta, habentur in N. T. paraphraſes & adnotationes. Quamvis illum in ſuas partes trahere ſtudeant novatores aliqui; non poſſumus non celebrare Virum maximum, quem ſcimus ſummo fuiſſe in pretio apud Romanos Pontifices Paulum III. & Clementem VII. necnon apud Carolum V. Imperatorem, Franciſcum I. Regem Galliarum, Sigiſmundum Regem Poloniæ, ceteroſque hujus Seculi Principes: Fuit tamen in vellicandis adverſariorum ſcriptis aliquantulum aſper; (2) unde poſt illius obitum, qui

(1) Ipſi Jacobo Fabro iſtud Epitaphium Georgius Buchananus inſcripſit:

Qui ſtudiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctum cunctas hæc tegit urna Fabrum.
Heu tenebræ tantum potuere extinguere lumen?
Si non in tenebris lux tamen iſta micet.

(2) De Eraſmo vide acre Petri Caniſii judicium in Præfatione ad Epiſtolas Selectas S. Hieronymi.

qui contigit anno 1536. Calendis Julii, Basileæ, hoc lepidulum Epitaphium finxit Stephanus Paschasius:

Hic jacet Erasmus, qui quondam bonus erat Mus,
Rodere qui solitus, roditur a Vermibus.

Ecclesiasticam illustrarunt Historiam, Romanorum Fastorum Conditor, & Antiquitatum sollertissimus indagator *Onuphrius Panvinius* Augustinianus Veronensis, immaturo fato raptus Panormi anno 1568. ætatis suæ 39. *Jacobus Philippus Bergomas* ejusdem instituti, qui Chronicon *supplementi* nomine inscriptum perduxit ad annum 1503. *Laurentius Surius* Carthusianus, qui obiit Coloniæ anno 1578. & Acta Sanctorum magno labore collegit: *Nicolaus Sanderus* Anglus, qui schismatis Anglicani scripsit Historiam: *Joannes Molanus* doctor Lovanienſis, a quo Martyrologium Usuardi adnotationibus adauctum est: *Adrichomius* Batavus Historiæ Biblicæ, ac Palæstinæ accuratus descriptor; *Sigonius* Mutinensis, qui de Regno Italiæ, de Judæorum Republica, & de Episcopis Bononiensibus docte, eleganterque pertractavit: *Galesinius* Martyrologii, Historiæ Severi Sulpitii, Actorumque Ecclesiæ Mediolanensis, & *Theatri* Pontificalis (2) promulgator: *Petrus Pithœus* Trecensis, a quo Auctores Versionum Sacrorum Bibliorum, Historiam Controversiæ *de Processione Spiritus Sancti*, scriptaque plura Ecclesiasticorum virorum habemus emendata, & illustrata: *Gilbertus* denique *Genebrardus* Alvernus Liturgiarum, & Sacræ Chronologiæ exactioris, quam antea, auctor percelebris.

Ne per Bibliothecas vagemur omnes; hoc unum affirmamus, nullam esse disciplinam, & Sacræ eruditionis partem nullam, quam Viri clarissimi hoc vertente Seculo non reddiderint splendidiorem. Quosdam, non tamen cunctos, ex Theologiæ Scholasticæ & Polemicæ Tractatoribus, ex Sacrarum Litterarum Interpretibus, atque ex Chronologis & Historicis commemoravimus. Quid modo de reliquis? Concilia in summam redegit *Bartholomæus de Carranza* Archiepiscopus Toletanus. In libros Augustini *de Civitate Dei* Commentarios, & pleraque exactæ critices mu-

(2) Comprehendit Vitas Pontificum Romanorum.

nimenta nobis reliquit *Ludovicus Vives* Valentinus: Excelluit Græcorum litteris & physiologia *Augustinus Steuchus* Eugubinus auctor Cosmopœiæ, & Hebraice doctissimus fuit *Marcus Marinus* Brixianus, uterque Canonicus Regularis: Sanctorum Fastos, & Sacra Carmina plurima concinuit *Joannes Baptista* Mantuanus Carmelita, cognomento *Hispaniolus* (1): De Ritibus Ecclesiæ disseruit *Joannes Stephanus Durant* Tholosanus. In Græcorum Patrum Operibus latine vertendis navavit operam *Jacobus Billius*: in rarioribus libris prælo committendis *Ciaconius* Toletanus: in Græcis itidem traducendis *Gentianus Hervetus*: in Tertulliani & Cypriani libris exornandis *Jacobus Pamelius* Brugensis: in emendando Gratiani *Decreto*, Jure Canonico in Compendium redigendo, antiquioribus Decretalibus colligendis, & Canonibus Pœnitentialibus explanandis *Antonius Augustinus* J. C. nobilissimus, & Archiepiscopus Tarraconensis; in doctrina morum & canonum *Martinus Navarrus*.

Christianæ, & Ascetica vitæ præceptiones tradidere *Joannes Avila*, vir insignis probitatis ac sapientiæ: *Ludovicus Granatensis* cujuslibet honoris contemptor egregius: *Carolus Borromæus*, *S. Thomas a Villanova*, *S. Ignatius Loyola*, *S. Teresia*, *S. Joannes a Cruce* quorum diem emortualem capite, quod proxime consequitur, recensebo.

CAPUT V.

Augusti Cæsares, et Regnantes in Cælis.

Imperatori Maximiliano, extincto anno 1519. duodecima die Januarii, successit ejus nepos *Carolus V.* filius Archiducis Austriæ Philippi, atque in lucem editus anno 1500. die 24. Febr. Electus fuit anno cit. 1519. Francfurti die 28. Junii, & primum coronam imperii accepit Aquisgrani anno 1520. die

(1) Natus anno 1442. ut adnotatur disticho: *NasCItVr In terris MonaChVs BaptIsta, sVosqVe VatICIna VersVs e genItrICe bIbIs.*

die 13. Octobr. deinde Bononiæ à Clemente VII. anno 1530. ipso die suo natalitio. Nullus ab eo tempore Imperator coronatus est a Rom. Pontifice. Regnum quoque Hispaniarum obtinuit; nam Joanna filia Ferdinandi V. & Isabellæ regum anno 1496. connubio juncta fuerat *Philippo Austriaco* F. Maximiliani, & patri ipsius Caroli: atque idem Philippus & Joanna reges declarati sunt anno 1505. quo decessit Regina Isabella. Ferdinandus tamen usque ad annum 1516. superstes fuit: eodemque anno Carolus V. consecutus est regimen Hispaniarum, *Carolus I.* in serie regum nuncupatus. Diuturnum illi bellum fuit cum Francisco I. rege Galliarum: quem in pugna Ticinensi anno 1525. superavit, captumque in Hispanias abduxit. Proximo tamen an. 1526. formula pacis conscripta die 14. Januarii, Franciscus rediit in Gallias. Religionis causa Carolus V. Protestantes bello lacessivit, anno præsertim 1547. & seq. ediditque an. 1548. Formularium Ecclesiasticæ disciplinæ, appellatum *Interim*, quoniam interim, seu donec in Tridentina Synodo compositæ res forent, illud servari mandavit. Quod tamen æque Catholicis, & Lutheranis displicuit. Anno 1550. flammis addixit libros hæreticorum, quos item edictis coercuit severioribus. Regni pertæsus coronam deponere statuit anno 1555. die 24. Februarii, qua die diademate redimitus fuerat Imperii, & anno proximo 1556. regnum Hispaniæ consecutus est Philippus II. ejus Filius. Concessit eodem anno Carolus in monasterium Hieronymianorum S. Justi in Vetonia, quam Hispani *Estremaduram* appellant. In favorem quoque Ferdinandi fratris suis Austriaci sese abdicavit Imperio: & ex hac vita migravit anno 1558. XI. Calendas Octobris. (1)

Itaque post Carolum V. Imperium gubernarunt

(1) Tenuit Carolus V. hæreditaria regna annis 40. & Romanum Imperium annis 38. mensibus 7. Pie decessit, eique a Poeta quodam concinnatum est Epitaphium,

Carolus ut victo discessit victor ab orbe,
Viterius tendens regna beata tenet.

Legitur, & aliud,

Pro tumulo ponas orbem, pro regmine cælum,
Sidera pro facibus, pro lacrymis maria.

Ferdinandus I. Maximilianus II. & Rodulphus II. Ac *Ferdinandus* Caroli V. Frater, qui anno 1527. electus fuerat rex Bohemiæ, & Hungariæ, anno autem 1531. rex Romanorum, inauguratus fuit Imperator in Comitiis Francfurti eodem anno 1558. die 14. Martii, dum ageret ætatis ſuæ annum 55. Etſi vero affirmarunt Pontifices non potuiſſe Carolum V. deponere Imperium abſque Sedis Apoſtolicæ indulto, & Electores hæreticos jure eligendi non frui, atque omni dignitate excidiſſe; Pius tamen IV. anno 1560. electionem Ferdinandi ratam habuit, ut tradunt Pallavicinus, Thuanus, & Bzovius. Magna æquitate ac moderatione Ferdinandus rexit imperium ſexennio; obiit enim anno 1564. die 25. Julii: eique ſucceſſit filius *Maximilianus II.* qui anno 1576. morte ſublatus eſt Ratiſponæ duodecima die Octobris. Fruſtra hi duo Imperatores a Pio IV. impetrare curarunt presbyteris conjugia, quæ pervetuſtæ Romanæ Eccleſiæ conſuetudini, & legibus Eccleſiaſticis opponuntur (1).

Rodulphus *II.* Filius Maximiliani II. creatus eſt Imperator anno 1576. in Comitiis Ratisponenſibus, cum antea a patre declaratus fuiſſet rex Hungariæ, & Bohemiæ, & præcedenti anno rex Romanorum electus eſſet Auguſtæ Vindelicorum. Annis XVII. cum Turcis vario exitu bellum geſſit; pepegitque anno 1606. cum hoſtibus vicennales inducias. Nullam duxit uxorem, abſque liberis vita functus anno 1612. IV. idus Januarii (2)

Ad Superos migrarunt hoc XVI. Seculo viri ſanctiſſimi, & Faſtis cæleſtis Jeruſalem deinde fuerunt adſcripti ſolemni ritu, Inſtitutores Religionum S. Cajetanus Thienæus Vicetinus anno 1547. VII. Idus Auguſti: S. Joannes de Deo Luſitanus anno 1550. VIII. Idus Martias: S. Ignatius Loyola Cantaber anno 1556. die Julii poſtrema: S. Thereſia Avilenſis anno 1582. die

(1) Maximiliani II. Epitaphium demonſtrans annum ejus emortualem,

ALta qVIes præLVſtre CapVt, qVoD præfVIt OrbI:
SVbtVIt, eXCeLLens VIX. tegIt Vrna DeCVS.

(2) Rodulphi II. Epitaphium Chronologicum.

DVX, aC LVX gentis FabIanI heV LUCe RoDoLphVs
Cæſarlo genItVs ſangVIne Cæſar obIt.

die 14. Octobris: eodem anno 1582. Thomas *Jesu* Lusitanus Augustinensis, Aloysii de Montoja viri Cl. discipulus, & Saracenorum captivus; inter quos tetro incluſus carceri, ferreisque catenis devinctus, absque libris, & qualibet re destitutus, patria lingua egregium Opus edidit, *de' Travagli di Gesù*. S. Philippus Nerius Florentinus decessit anno 1595. VIII. Calendas Junias. Adde Sanctissimos Episcopos, Thomam a Villanova Patrem pauperum, & Carolum Borromæum decus Purpuratorum Patrum, ac Præsulum (1). Adde Societatis Jesu alumnos præclaros Franciscum Borgiam Miraculum Principum, Franciscum Xaverium Indorum Apostolum, Stanislaum Koscam victimam Caritatis, Aloysium Gonzagam, Angelicum Juvenem nuncupatum (2). Simplicitatem, atque innocentiam in Felice a Cantalicio Ord. FF. Min. quos *Cappuccinos* vocamus, spiritualis Vitæ magisterium in Joanne *a Cruce* Carmelita Excalceato, pœnitentiæ austeritatem in Petro de Alcantara Ord. Min. Observantiæ, Angeli Florentini monachi Vallisumbrosæ, Michaelis Eremitæ Camaldulensis, Josephi a S. Geminiano Augustiniani Eremitæ, aliorumque splendidissimas egregiasque virtutes nemo non celebrat, non miratur. Bartholomæi de Martyribus Archiepiscopi Bracarensis, Alphonsi de Orozco Augustiniani, Didaci Protomartyris Peruani ejusdem Ordinis; decessit Alphonsus anno 1591. & Didacus martyr occubuit anno 1586. & Joannis Avilæ Apostoli Vandalitiæ, glorioſa nomina nondum sunt Catalogis Sanctorum inserta. In se tamen cunctorum admirationem, atque celebritatem convertunt. Postremo hujus seculi anno evolavit ad Sponsum Rosalia nobilissima virgo Panormitana.

Qui in Anglicano interfecti sunt schismate, non videntur penitus omittendi. Excusso enim Catholicæ religionis jugo, *Henricus VIII.* martyrio affecit anno 1535. præstantes viros, qui vel ejus a Catharina

(1) S. Thomas migravit ad superos anno 1555. VI. Idus Septembris, & S. Carolus anno 1584. III. Nonas Novembris. S. Joannes a Cruce anno 1591. &c.

(2) Jesuitas Martyres LXIX. ad annum 1570. Brietius, aliique recensent, Spondanus n. 25. LXVII. enumerat.

divortium improbabant, vel nolebant eum tanquam Caput Anglicanæ Eccleſiæ cognoſcere. Inter quos die 4. Maji necati ſunt Carthuſiani tres Monaſteriorum præfecti, *Rynaldus* Ord. S. Birgittæ Doctor præclarus, & *Joannes Hail* paſtor animarum. Martyribus accenſendos eſſe non dubito *Joannem* Cardinalem Roffenſem, ac *Thomam Morum* Angliæ Cancellarium virumque clariſſimum, qui eodem anno 1535. data conſtanter cervice occubuerunt. Plexi capite poſt varia ſupplicia Carthuſiani alii. Anno 1538. *Joannes Foreſtus* Ord. Min. Confeſſarius Reginæ Catharinæ ab Henrico repudiatæ, patibulo appenſus, & lento igne combuſtus fuit: ejuſque ſortem aſſecuti ſunt Fratres ejuſdem Ordinis LVI. Regi monachiſmum damnanti, & Monaſteriorum uſurpanti bona, alii non obtemperantes ſupplicium capitis ſubierunt anno 1539. inter quos Abbates Benedictini, *Richardus*, *Hugo*, *Joannes*. Prope finem libri 1. de Schiſmate Anglic. Sanderus enumerat ſub Henrico interfectos XIII. monaſteriorum Rectores, & Sacerdotes vel monachos, vel presbyteros ſeculares LXXVII. Regnante autem *Eduardo Seimero* Epiſcopi omnes, qui regis in Eccleſia primatum negarunt, dejecti fuerunt e Sede; Catholici innumeri carceribus, & exilio mulctati. Denique Eliſabetha regnante martyrio coronati ſunt, anno 1577. *Cutbertus Mayno* ſacerdos, anno 1581. *Edmundus Campianus* S. Jeſu, (1) & Presbyteri duo: ſeptem alii anno proximo: item ſex alii Eboraci; Vintoniæ civis laicus; Londini impreſſor librorum Catholicorum; Longovici *Jacobus Labournæ* vir nobilis, aliique tam multi, ut anno 1583. omnes Londinenſes carceres pleni eſſent Catholicæ fidei confeſſoribus.

His adnumerandam eſſe *Mariam* Scotorum Reginam, nullus dubito. De hujus jure ad regnum Angliæ, dixi capite tertio. Hæc anno 1558. nuptui tradita Franciſco filio,

---

(1) In Indice Martyrum Soc. Jeſu ad calcem Bibliothecæ Script. ejuſdem Soc. legitur:

En & Garnetos geminos, laqueoque decorum,
Edmundum, terras inter, cælumque nefanda
De trabe ſublimem.

At de Henrici Garneti ſupplicio, ejuſque imagine formata tanquam gutta, diverſa a P. Jovenci alii tradunt. Siniſtro judicio abripi nolumus.

filio Henrici II. Galliarum regis, orbata poſt biennium viro rediit in Scotiam, regnum Angliæ defuncto Henrico VIII. conſecutura; ſed pro regno invenit bipennem. Poſteaquam enim *Henrico Stuarto* patrueli juncta fuerat connubio, ac ex eo peperat filium, qui fuit *Jacobus VI.* rex Scotiæ, ſecundo viro anno 1567. a parricidis occiſo, opera hæreticorum Comiti Bethuelio, nefarii parricidii auctori, iterum nupſit, atque ab iisdem hæreticis, tanquam in mariti necem conſpiraſſet, traducta, in Angliam confugit: ac ſententia Judicum, manu Eliſabethæ firmata, prætextu illius cædis, & pro Angliæ regno occupando moliminis, revera autem cauſa Romanæ, & orthodoxæ Religionis, ſecuri percuſſa fuit anno 1587. die 18. Februarii. (1) Hinc in *Theatro crudelitatis hæreticorum* ſcriptum legimus:

Poſt varias clades miſerorum, & cædis acervos
Inſontum, comes exornat ſpectacula Mater
Supplicio, & Regum Soror, & fidiſſima Conjunx.

(1) Ferunt Mariam, proximam morti, quam invicto animo ſubiit, verbis perſtrinxiſſe immanitatem Anglorum in reges ſuos ſævientium. Sane Bodinus in *Meth. Hiſt.* cap. 5. & 6. *de replica* lib. 2. cap. 5. & lib. 4 cap. 7. refert, ex Regibus Anglis XL. civili conſpiratione duodecim periiſſe; & ſpatio annorum 36. quibus civilia bella exarſerunt, ſupra octoginta regiæ ſtirpis homines fuiſſe interfectos. Contra Principem ſuam venali calamo, ut ſupremo afficeretur ſupplicio, ſcripſit Georgius Buchananus, Calviniſta, Hiſtoriæ Scoticæ, aliorumque Operum auctor, ſed Mariæ infenſiſſimus hoſtis. A Jacobo enim rege Mariæ patre ob hæreſim in exilium pulſus fuerat, & a Moravio conſecuturum ſe ſperabat Scotiæ patriarchatum. At morti proximus dicta ſcriptaque ſua retractavit, teſtatus a ſe tantum vitæ ſpirituſque exoptari, ut maculas Mariæ falſo adſperſas, proprio etiam ſanguine, deleret. Buchanani ſolius meminimus; *reliqui enim ex hoc lutulento fonte turbidum hauſere*, inquit Famianus Strada. Maphæus Barberinus, tunc magni ingenii adoleſcens, poſtea Urbanus VIII. Pontifex Max. piiſſimæ reginæ exequias hoc epitaphio exornavit:

Te quamquam immeritam ferit, o Regina, Securis,
Regalique ſuum funus honore caret;
Sorte tua gaude, mœrens neque Scotia ploret:
En tibi pompa, tuas quæ decet exequias.
Nam tibi non paries atro velatur amictu,
Sed terras circum nox tenebroſa tegit.
Non tibi contextis lucent funalia lignis,
Sed cœli Stellæ; Nænia triſtis abeſt;
Sed canit ad feretrum Superum Chorus aliger, & me,
Cæleſti incipiens voce, ſilere jubet.

CAPUT VI.

Quæ pertinent ad Seculi XVI. doctrinam, et disciplinam.

PRo doctrina, & disciplina hujus Seculi deprehendenda sat est in Tridentinæ Synodi decreta oculos conjicere. Apparebit illico dogmata Fidei, quæ ex inveterata traditione profitetur Romana Ecclesia, fuisse irreformabili definitione confirmata. Inter quæ in canone retinendos esse didicimus libros, de quorum auctoritate nonnulli hæsitarunt, cujusmodi sunt liber Sapientiæ, duo Machabæorum, Apostoli ad Hebræos Epistola, Catholica Jacobi, ceterique, de quibus differunt Polemicæ Theologiæ Tractatores. Rejicienda autem esse inter Apocrypha, quæ in eodem Canone non recensentur; cujusmodi sunt in Vet. Testamento liber Henoch, Testamenta XII. Patriarcharum, Genealogia Job, Oratio Manassis, & Esdræ liber III. & IV; in Novo autem Pseudoevangelia inscripta nominibus Apostolorum, Acta Theclæ & Pauli, octo libri Itinerarii Clementis, & alii de quibus Romana LXX. Episcoporum Synodus anno 494. Explicatum uberius est dogma *Justificationis*, quæ fit justitia inhærente, non sola extrinseca condonatione, sive non imputatione peccati; & quæ Novatores ajunt esse Ecclesiæ Antichristi characteres, videlicet, Sacrificium Missæ, cultus Eucharistiæ, auricularis confessio, Chrismatis unctio, Sacrorum infirmorum Oleum, defunctorum suffragia, exhibita Sanctorum imaginibus & Reliquiis veneratio, Indulgentiarum largitio, Sacrorumque rituum observantia, ad Fidei integritatem, & Ecclesiæ decorem pertinent, nullo Catholicorum dissentiente.

Ad Ecclessiaticam politiam spectant statuta Episcoporum residentia, Seminariorum erectio, celebrandæ quolibet triennio Synodi Provinciales, prohibita Curatorum Beneficiorum pluralitas, unius tantum, si ad vitam honeste sustentandam sufficiat approbata collatio, dispensationes hac in re absque legitima causa prorsus inhibitæ, lites inter Ecclesiasticos ab Episcopis componendæ, a Clericis forensia jurgia vitanda, ho-

horum Ordinationes a proprio tantum Epiſcopo, nec ſine illius permiſſu peragendæ. Huc ſpectat Presbyterorum cœlibatus, diſciplina Monachorum, poteſtas abſolvendi a peccatis concedenda ab Ordinariis, Caſuum reſervatio iisdem competens, atque ad nuptiarum ſanctitatem cuſtodiendam Impedimentorum Matrimonii diſtincta explicatio, & clandeſtinorum conjugiorum contractus inhibitus.

TEMPORALIBUS pœnis, extremoque ſupplicio animadverſum hoc præſertim ſæculo in hæreticos. *Edmundus Foſſeus* ob fractam Euchariſtiam anno 1503. combuſtus Pariſiis. Quidam Ordinis Prædicatorum anno 1509. ob impoſturas, Langio ac Trithemio teſtantibus, concremati: *Hermannus Ryſvick* in hæreſim iterum lapſus anno 1512. Hagæ Comitum: Hebræus quidam baptizatus, qui per annos 26. Sacerdotio fungebatur non initiatus anno 1514. apud Saxones: Duo Auguſtiniani Ordinis Apoſtatæ Bruxellis anno 1523. Proximo anno 1524. *Henricus* quidam *Zutphaniæ* in Belgio: *Balthaſſar* Friburgenſis anno 1528. Viennæ in Auſtria: *Rupertus Baro* anno 1539. in Anglia: Violator quidam Statuæ B. V. anno 1550. Lutetiæ Pariſiorum (1): Eadem in Urbe anno 1559. Calviniſtæ permulti, atque in Hiſpaniis quamplurimi: Romæ *Aonius Palearius* anno 1566. eodemque anno Bernæ *Valentinus Gentilis* Tritheita: In Belgio anno 1580. *Joannes Guilelmus* Anabaptiſta: in Anglia demum anno 1590. *Guilelmus* Puritanus. Aſſerentibus modo hæreticis nefas eſſe animadvertere in hæreticos pœna capitis, reponendum eſt, quo ergo jure Genevenſes Servetum & Gentilem incendio necarunt? quo jure Angli Puritanos, & ſub Henrico VIII. anno 1538. *Lambertum* Zuvinglianum? Imo quo jure cauſa Religionis interfecti ſunt ab iisdem hæreticis Martyres, quorum multos ſuperiori capite laudavimus? Verum non egent aperta mendacia confutatione.

CRE-

(1) De Serveto combuſto Genevæ anno 1553. diximus ſupra cap. 3. Romæ item ultricibus flammis abſumptus anno 1600. Jordanus Brunus Nolanus, de quo Gaſpar Scioppius.

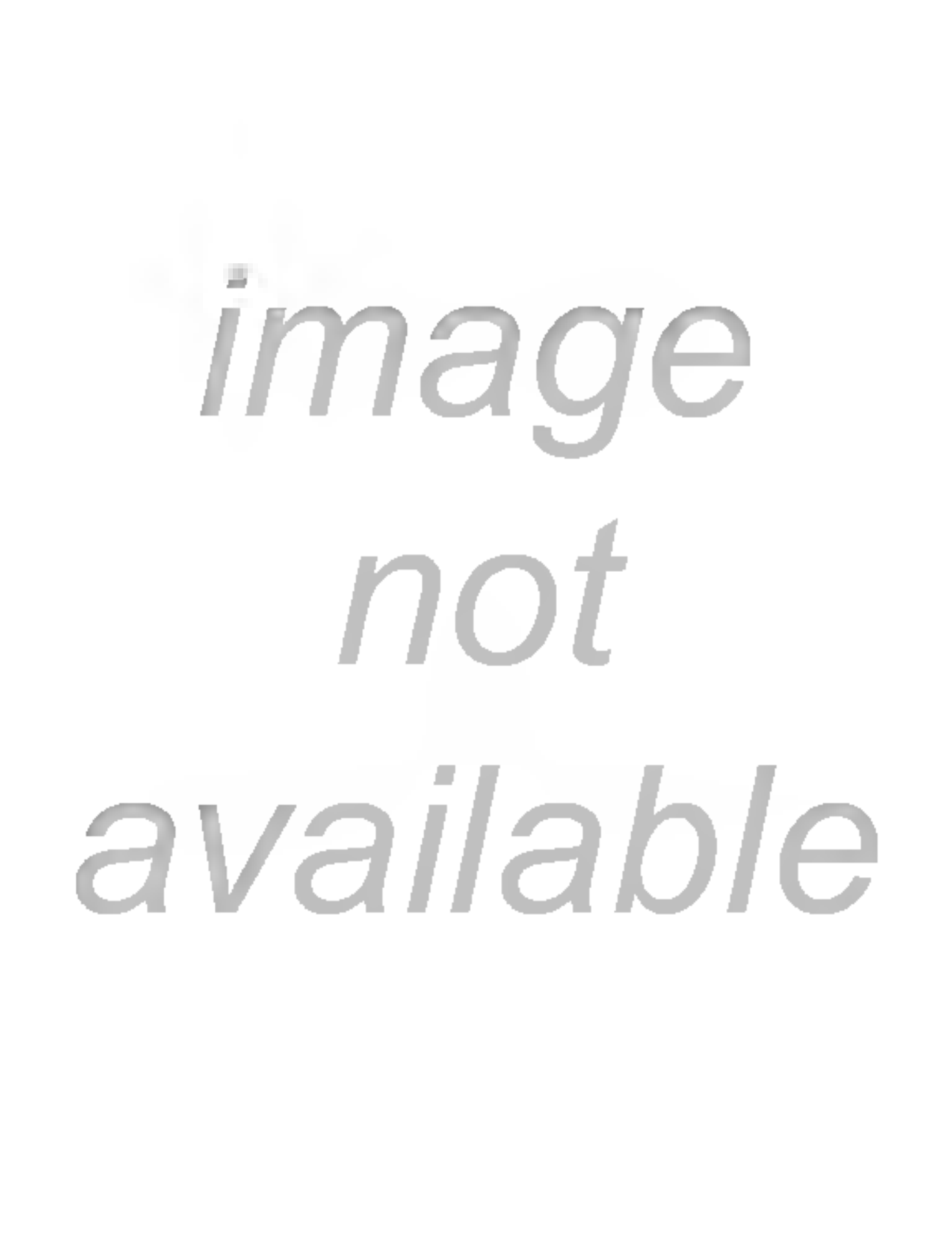
image
not
available

a S. Ignatio Loyola, a Paulo III. anno 1539. vivæ vocis Oraculo, & anno 1540. & 1543. Apoſtolicis Conſtitutionibus confirmata, a Julio III. anno 1550. privilegiis condecorata, a S. Pio V. anno 1571. inter Ordines Mendicantium adſcripta, & a Gregorio XIV. anno 1591. ampliſſimis laudibus jure ac merito celebrata, Sanctorum, Scriptorum, Virorumque Apoſtolicorum Parens fecunda. Circa annum 1568. (1) *Carmelitæ Diſcalceati* a S. Matre Tereſia habuerunt originem, quorum inſtitutum confirmarunt anno 1580. Gregorius XIII. & anno 1593. Clemens VIII. *Ordo Caritatis*, curæ infirmorum addictus, quem S. Joannes de Deo inſtituerat anno 1538., confirmatus fuit a S. Pio V. anno 1572. & rurſus a Sixto V. anno 1586. *Clerici Regulares Doctrinæ Chriſtianæ*, quorum inſtitutum confirmavit anno 1650. Innocentius X., a Cæſare *de Bus* anno 1570. duxerunt originem. Qui vero titulo *Matris Dei* ſecernuntur, Lucæ anno 1574. primam habuerunt inſtitutionem, confirmationem vero a Clemente VIII. anno 1604., & titulum, quo fruuntur, anno 1614. a Paulo V. *Congregationem Oratorii*, quam anno 1575. inſtituit S. Philippus Nerius Florentinus, Paulus V. anno 1612. cum ſuis Conſtitutionibus confirmavit. *Monachi Fulienſes* a Joanne Barreira Ciſtercienſi trahentes ab anno 1577. primordia, a Sixto V. anno 1586. approbati, atque a Clemente VIII. anno 1592. a Ciſtercienſium jurisdictione fuerunt exempti. Qui dicuntur *Miniſtri Infirmorum* inſtituti ſunt anno 1585. a S. Cammillo de Lellis, (2) & proximo anno a Sixto V., atque a Gregorio XIV. anno 1591. confirmati. *Clerici Regulares*, *Minores* nuncupati, ab Auguſtino Adorni Genuenſi inſtituti anno 1588., & a Sixto V. approbati privilegia Theatinorum anno 1592. conſecuti ſunt a Gregorio XIV. Anno demum 1595. in Hiſpania duæ Congregationes Diſcalceatorum, approbante Clemente VIII. ſunt inſtitutæ, una Auguſtinenſium, & altera SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum. (3)

AD-

(1) Juxta Spondanum, Graveſon, &c. At juxta alios, an. 1561.
(2) Obiit proximo ſeculo, anno ſcilicet 1614. die 14. Julii.
(3) Congregatio *Coloritana* inſtituta ſub Pio IV. & approbata a S. Pio V., quæ anno 1606. ſubjecta fuit Priori Generali Auguſtinenſium, anno 1749. variis diſſidiis exagitata, & paullo poſt extincta fuit.

ADDENDI ſunt Equeſtres Ordines, *Sanctorum Ap. Petri & Pauli* anno 1540. inſtitutus a Paulo III. *Sancti Stephani* Papæ ac Martyris anno 1560. inſtitutus a Coſmo I. Mediceo Florentinorum Duce, & anno 1562. confirmatus a S. Pio V. Denique *Spiritus Sancti*, ſive *Equitum Torquatorum* inſtitutus ab Henrico III. Rege Galliarum poſtrema die anni 1578.

APPENDIX.

CETERARUM RERUM ACCESSIO.

GALLIARUM regi Ludovico XII. ſucceſſit anno 1515. *Franciſcus I.* Huic anno 1547. *Henricus II.* Iſti autem anno 1559. *Franciſcus II.* Anno 1560. regnare cœpit *Carolus IX.* & anno 1574. *Henricus III.* poſtremus ſtirpis Valeſiorum. Succeſſit anno 1589. *Henricus IV. Borbonius* (1); In Hiſpaniis vero poſt Catholicos Reges Ferdinandum V. & Iſabellam, cœpit anno 1505. adminiſtrare regnum *Joanna*, quæ nupſit *Philippo* Auſtriaco. Anno 1516. *Carolus I.* inter Imperatores V. anno 1556. *Philippus II.* (2) & anno 1598. *Philippus III.* qui obiit anno 1621. Luſitaniæ regnum poſt Emmanuelem I. gubernare cœpit *Joannes III.* anno 1521. *Sebaſtianus* anno 1557. *Henricus* Cardinalis & Archiepiſcopus Bracarenſis anno 1578. *Philippus I.* inter reges Hiſpaniarum II. anno 1580. & *Philippus II.* inter reges Catholicos III. anno 1598. In Hiſpaniis itaque, & in Luſitania duo poſtremi reges tenuerunt imperium. (3).

SUL-

(1) Occiſus anno 1610. ut dicetur Seculo proximo. Henricus autem III. prædicto anno 1589. Kal. Aug. a F. Jacobo Clemente confoſſus, proxima die obiit annos natus 38.

(2) Ingenti ſumptu XX. decies centenorum millium aureorum Philippus II. extruxit *Eſcuriale* S. Laurentii monaſterium 7. a Matrito leucis, ob victoriam e Gallis relatam anno 1557. ad Fanum Sancti Quintini. Extat in Eſcuriali Regum Hiſpanorum, qui poſtea deceſſere, mauſolæum.

(3) Anno 1509. cœpit in Anglia regnare *Henricus VIII.* An. 1546. *Eduardus VIII.* Anno 1553. *Joannes*, cui præciſum fuit caput. Anno 1553. *Maria*, & anno 1558. *Eliſabetha*. In Polonia cœpit regnum adminiſtrare an. 1501. Alexander. Anno 1506. *Sigiſmundus I.* Anno 1548. *Sigiſmundus II.* Auguſtus. Anno 1572. *Henricus*. Anno 1576. *Stephanus*. Anno 1587. *Maximilianus*, eodemque anno *Sigiſmundus III.*

SULTANORUM autem series hæc est: Postquam anno 1512. Bajazethes II. periit veneno, imperium occœpit parricida *Selimus*. (1) Is pestilentia sublatus est anno 1520. & regnavit postmodum spatio annorum 46. *Solimanus II.* Huic extincto anno 1566. successit *Selimus II.* qui subitanea morte interiit anno 1574. Imperavit tum *Amurathes III.* usque ad annum 1595. Huic vita functo suffectus est *Mahumethes III.* qui e vivis excessit anno 1603.

INFAUSTA bella Christianis, aliisque hostibus intulere prædicti Turcarum Imperatores. Etenim Selimus anno 1516. Memphim, quam Alcairum dicunt Sedem Sultanorum Ægypti, urbesque, & arces finitimas occupavit; subjecit sibi Damascum, obsedit Gazam, in sui potestatem redactis universa Syria, & Judæa. Solimanus vero anno 1521. expugnavit Albam Græcam, idest, Belgradum, propugnaculum Hungariæ, & Rhodum cinxit obsidione: quam insulam proximo anno 1522. cœpit post miram defensionem Equitum S. Joannis, qui supra annos 212. (2) eamdem tenuerant. Per idem temporis Bassà *Ferrat* subegit Armeniam, Cappadociam, & Galatiam. Idem Solimanus anno 1526. superavit Ludovicum regem Hungariæ prælio, quo cum ipso rege occubuerunt XV. millia Christianorum. Budam expugnavit anno 1529. Viennam diebus 18. frustra obsidione cinxit; amisitque in hac expeditione milites 80000. Irrupit tamen rursus in Hungariam anno 1532. cum exercitu amatorum 300000. regnumque illud longe lateque vastavit. Contra Tamasum *Sophim* Persarum anno 1534. tetendit, exciditque Taurestum, urbem Persidis olim amplissimam. Venetis anno 1537. eripuit insulam Corcyram, multis captivorum millibus Constantinopolim abductis. In Hunga-

(1) *Selimus* anno 1517. delevit Sectam *Mamalucorum*. Significantur hoc nomine *Stipendiarii ac ministri*. Instituti fuerant Seculo XII. a Saladino, & erant ex Christianis Mahumetani, ad bellum instructi, & aliquando ad *Sultanorum* dignitatem evecti. Veneno opera Judæi medici patrem sustulit, duos necavit fratres, ac septem ex eis prognatos nepotes. Judæo patris interfectori, loco præmii, jussit caput præcidi. Pestilenti carbunculo eodem in loco anno 1520. extinctus est, in quo Bajazethi parenti suo jusserat propinari venenum.

(2) Occupaverant enim anno 1310.

gariam iterum irruit anno 1541. & 43. atque anno 1551. Tripolim in Africa invasit. Deleta anno 1560. a Turcis Classis Hispanica, superiori anno comparata ad Tripolim recuperandam: triremes in illa 27., naves onerariæ 14. cum XVIII. millibus armatorum. Atque hæc Solimano imperante, a quo tres quoque filii interempti, & Achomati Bassæ primario guttur elisum fuit. Regnante Selimo II. Bellum Cyprium efferbuit: capta anno 1570. metropolis Cypri Nicosia: sequenti anno 1571. ditissima civitas Famaugusta, antiquis Arsinoe. Illic, violata fide, Præfecto Veneto nares aureisque præcisæ, & vivo detracta est pellis. (1) Classe tamen a Venetis instaurata, hujusque regimine commisso Joanni Austriaco filio notho Caroli V., Christiani insignem illam victoriam ad Naupactum sinum Corinthiacum (2) prope Echinadas insulas reportarunt, qua trucidati dicuntur XXX. M. Turcarum, captæ CXXX. triremes, præter reliquas partim illisas litoribus, partim absumptas flammis, aut fluctibus haustas; liberati vero a captivitate Christianorum XIV. Millia (3). Valachia anno 1574. in Turcarum potestatem venit; & anno insequenti Amurathes Russiam vastavit. Ab ipso Amurathe anno 1582. rebellarunt Tartari. Albam regalem urbem superioris Pannoniæ, vulgo *Stulweissenburg*, anno 1583. Turcæ expugnarunt: quam urbem Christiani tentantes anno 1593. trucidarunt octo millia Turcarum, cessitque nostris Novigradum, & Filecum munitum Hungariæ oppidum. Ibrahim *Bassa* anno 1600. expugnavit Sanisiæ arcem in finibus Hungariæ, & Stiriæ. (4)

AD BELLA modo, quæ Occidentem vexarunt convertitur historica Epitomes. Anno 1507. exortum est bellum inter Maximilianum Imp. & Venetos: anno proximo initum fœdus contra eosd. Venetos, inter ipsum Ma-

(1) *Bragadinus*, de quo Thuanus libro Histor. 49.
(2) Vulgo sinus *Lepanti*, & insulæ *Curzulari* maris Jonii.
(3) Additum tunc Litaniis, *Auxilium Christianorum*, & celebratum Festum S. *Mariæ de victoria* die 7. Octobris.
(4) Prætermisimus immane monstrum, cornua gerens in capite, oculum in mento, alas pro brachiis, rapacium ferarum ungues in pede, figuram crucis in pectore, natum Ravennæ anno 1512. Pestilentiam, qua Tornaci consumpta sunt 34000. hominum anno 1514.

Maximilianum, Ludovicum XII. Galliarum regem, & Julium II. Romanum Pontificem; atque anno 1509. rex Ludovicus Venetos ad Abduam Insubriæ fluvium ingenti clade prostravit, eisque finitimas urbes eripuit. Pugnatum ad Ravennam anno 1512. inter Ludovicum XII. & Julium II. cæsæ Pontificis copiæ, & civitas capta; sed paulo post restituta advenientibus auxiliariis copiis Helvetiorum. Bellum inter Carolum V. Imp. & Franciscum I. regem Galliæ exortum est anno 1522. Franciscus ad Ticinum captus anno 1525., dimissus anno 1526. ubi pervenit in Gallias fœdus iniit adversus Cæsarem cum Venetis, & Clemente VII. Rom. Pontifice. At Roma anno 1527. ab Exercitu Caroli V. capta, & direpta fuit anno 1581. posteaquam Pontificatum gerente Sergio II. vastata fuerat a Saracenis: Quod contigit anno 846. (1). Dux militum Carolus Borbonius muros civitatis Leoninæ ascendens occisus fuit, eique suffectus Philibertus Princeps Arausicanus. Pontifex captus 6. Junii post menses septem mutata veste Urbem Veterem confugit. (2) Anno autem 1529. amicitia cum Carolo V. redintegrata, Italis pax affulsit, rediit Florentiam Alexander Medices Clementis pronepos, anno 1531. Florentinorum Dux constitutus. Anno autem 1535. Carolus V. trajiciens in Africam expugnavit Tunetem, regemque Muleassem, ejectum a Turcis, regno re-

(1) In ea Urbis direptione *Christophorus Marcellus* Venetus, electus Archiepiscopus Corcyrensis, eloquentissimus piissimusque Scriptor, ut demonstrant illius *Exercitationes* in Psalmos editæ in lucem Romanis typis anno 1525., maximis affectus contumeliis, & ad arborem alligatus fuit, obiitque ex animi tristitia, corporis afflictatione, aerisque inclementia prope Cajetam: dignus sane, quem Pierius Valerianus inferret priori libro *de Litteratorum infelicitate*.

(1) Colligitur ex hoc quoque *Breviario* Romam sexies ab hostibus fuisse direptam, ut Historici tradunt complures. Contigit id itaque

I. Sedente *Innocentio I.* anno 410.
II. Sedente *Leone Magno* anno 455.
III. Sedente *Vigilio* anno 546.
IV. Sedente *Stephano II.* anno 755.
V. Sedente *Sergio II.* anno 846.
VI. Sedente *Clemente VII.* anno 1627.

Quis vero in Urbem singulis hisce annis hostili irruperit incursione, propriis in locis adnotavimus.

reſtituit, ſibique reddidit vectigalem. In Africam anno 1541. idem Carolus V. cum magno exercitu trajiciens Algeriam, olim Juliam Cæſaream Mauritaniæ, appulit; ſed claſſe tempeſtatibus jactata rediit re infecta, dicens malle ſe unum Chriſtianum ſervare, quam perdere mille Mauros (1). Mauritius elector Saxoniæ anno 1550. Magdeburgum obſedit: anno 1552. cum Carolo V. geſſit bellum; & anno 1553. pugnans adverſus Albertum Brandeburgicum accepto vulnere interiit. Inchoatum eſt anno 1567. bellum Belgicum, quod perduravit circa annos 41. Claſſis Hiſpanicorum anno 1588. partim ab Anglis, partim tempeſtatibus disjecta fuit, ac diſſoluta.

Bellorum incurſionibus addenda ſunt fata Principum. Annam Bolenam, & Mariam Scotorum reginam ſecuri percuſſas, & Ludovicum Hungariæ regem interfectum in bello, narravimus ſupra. Eliſum guttur anno 1517. Alphonſo Cardinali Petrutio, inſidias contra Pontificem molienti. Chriſternus rex Daniæ cum optima conjuge Eliſabetha Caroli V. Sorore, anno 1523. a patruo ſuo Friderico dejectus regno, & fugere coactus fuit. Henricus II. rex Galliarum obiit anno 1559. ex vulnere accepto in equeſtri ludo; & Henricus III. anno 1589. inflicto vulnere a Jacobo Clemente. Henricus Stuartus Scotorum rex, ut diximus, a Bothuelo anno 1567. necatus eſt dormiens: Carolus Hiſpaniarum princeps ſequenti anno 1568. jubente Philippo Patre, ut fertur, extinctus veneno; & rex Poloniæ Philippus, qui anno 1594. declaratus fuerat rex Sveciæ præſtito juramento non mutandi religionem, anno 1599. ob violatum jusjurandum regno prædicto Svecorum excidit.

Non unam, ſed plures calamitates ſenſerunt Piſani, qui anno 1509. fame compulſi, & a ſociis derelicti dederunt ſe Florentinis: Galliæ, & Navarræ regna anno 1512. ſubjecta fuerunt *Interdicto*, & hujus occaſione irruptionibus hoſtium: (2) Conſtantinopolitana civitas, orta, ob indictum novum tributum, ſeditione, ubi facto in-

(1) Anno 1546. inchoatum a Carolo V. bellum Smalcadicum adverſus Proteſtantes.

(2) Tornaci anno 1514. triginta quatuor millia hominum ſæva peſtis abſumpſit. Proximo anno 1515. maximam, & inauditam exundationem aquarum Chronica commemorant Germanorum.

Incendio consumpta est magna pars urbis, domorum nempe quindecim millia, septem templa & hospitalia viginti quinque, Saxones demum, inter quos anno 1598. pestilentia desæviit.

INSTITUTÆ hoc Seculo permultæ Academiæ, ut in Galliis anno 1564. *Vesuntina* a Ferdinando I. Imp. In Germania *Vittembergensis* anno 1502. *Argentoratensis* anno 1538. ac *Trevirensis* anno 1558. In Hispania *Complutensis* (1) anno 1517. a Francisco Card. Ximenio; & *Granatensis* anno 1537. a Carolo V. Imperatore. In Belgio *Duacensis* a Philippo II. rege Hispaniæ anno 1562. & *Lugduni Batavorum* (2) ab Ordinibus Hollandiæ anno 1575. In Polonia *Elbingensis* anno 1542. & *Regiomontana* anno 1544. ab Alberto Borussiæ (3) Duce. In America quoque *Mexicana* anno 1551. a Carolo V. *S. Dominici* anno 1558. & *Quitensis* Peruana anno 1586. a Philippo II. Hispaniarum rege.

Non eam modo provinciam assumo Viros litteris ornatos celebresque cunctos comemorandi (4). Quis enim eloquentior, & de latina lingua magis benemeritus Purpuratis Patribus *Petro Bembo* Veneto, & *Jacobo Sadoleto* Mutinensi? Quis orationis copia, & delectu

(1) Alcalà.
(2) Leyden.
(3) Prussiæ.
(4) Quidam in Philosophia plura phantastica, & rationi dissona commenti, (ut *Cardanus* Mediolanensis ortus anno 1501.) licet inter Philosophos clari, silentio sunt omittendi. Idem judicium ferendum de *Petro Pomponatio* Mantuano, qui natus anno 1462. obiit hoc seculo senio confectus, ideoque post annum 1512. quo anno decessisse putat Morerius. Audiit *Pomponatius* tanquam atheus ob librum de *Immortalitate animæ*: sed ante extremum halitum respuisse testatur Helidæus Forolivensis ejus discipulus: ac sunt etiam, qui scripserunt ejusdem apologiam, Haud secus asserendum de *Petro* Aretino-maledico, & impuro scriptore; qui vixit hoc seculo XVI. cujus legitur Latinum, & Italicum Epitaphium. Latinum quidem,

Condit Aretini cineres lapis iste sepultos,
Mortales atro qui sale perfricuit.
Intactus Deus est illi, causamque rogatus
Hanc dedit: Ille, inquit, non mihi notus erat.

Italicum vero: „ Qui giace l'Aretin Poeta Tosco,
„ Che d'ognun disse mal, fuorchè di Dio,
„ Scusandosi col dir, Io no 'l conosco. „

Non fuit tamen Aretinus auctor libri *de tribus Impostoribus*; qui liber nuspiam fortassis extitit.

eruditione uberior, *Petro Victorio* Florentino, *Latino Latinio* Viterbiensi, *Adriano Turnebo* Normanno, *Raphaele* Volaterrano, *Nobilio* Lucensi? Quis litterarum humaniorum libros illustravit melioribus notis, *Dionysio Lambino* Gallo, *Georgio Fabricio* Germano, *Paulo Manutio* Veneto? Si quis deambulet pulcherrima Sapientum Viridaria, plures mirabitur in omnium scientiarum genere fata ibidem sua coluisse. Elegantissimæ, plurimæque orationes elaboratæ fuerunt a *Gulielmo Budæo* Parisiensi, a *Marco Antonio Mureto* Lemovicensi; & Thusca politiori lingua *Joannes Casa* Florent. Archiepiscopus Beneventanus ceteris pure ornateque dicendi reliquit exemplar (1). In *Justo Lipsio* Belga, in *Fulvio Ursino* Romano, in *Petro Pithœo* Trecensi habes omnis liberalis eruditionis ornatum. Quæris historias conscribendi methodum? *Franciscus Guicciardini* Florentinus, *Joseph Acosta* S. J. Hispanus, *Carolus Sigonius* Mutinensis facem præseferent (2). Peroptas in poesi venustos? Lege Virgiliana carmina *Hieronymi Vidæ* Cremonensis Canonici Regularis, Itala *Torquati Tassi* Bergomensis, Latina, & vernacula *Actii Sinceri*, seu *Jacobi Sannazarii*, Neapolitani. Geographiam universam tradidit *Abrahamus Ortelius* Philippi II. regis Hispaniarum Cosmographus: Rationem temporum *Joseph Justus Scaliger* Julii Filius Gallus: astrorum adspectum *Nicolaus Copernicus* Borussus: Cometarum, stellarumque inerrantium Progymnasmata *Tycho Brahe* Danus: Euclidis Mathesim *Christophorus Clavius* Jesuita Bambergensis: Platonicam Philosophiam *Franciscus Patricius* Venetus: Medicinæ arcana *Hieronymus Mercurialis* Forolivienſis (3). Rerum publicarum politicam *Joannes Bodinus* Andegavensis. Si Jureconsultos quoque clarissimos laudare velimus

(1) *Joannes Casa natus est Florentiæ anno* 1503. *obiitque Romæ anno* 1556. *die* 14. *Novembris* 1559. *ut ait Hugbellus*.

(2) Viris omnigenæ doctrinæ adnumerandus *Cœlius Ricchierius Rhodiginus*.

Excelluit item in Historia *Paulus Jovius* Novocomensis, Episcopus Nucerinus. De *Polydoro Virgilio* Urbinate, qui Anglicanam scripsit Historiam, & librum *de Inventoribus rerum*, notum illud Ovveni:

Virgilii *duo sunt*, *alter* Maro, *tu* Polydore
Alter: *Tu mendax*, *ille Poeta fuit*.

(3) Docuit Pisis annuo 200. aureorum stipendio.

mus profert Italia *Laurentium Gampegium*, *Andream Alciatum*, *Joannem Paulum Lancillottum* (1): Hiſpania *Didacum*, & *Antonium Covarruvias*, *Antonium Auguſtinum*, *Franciſcum Vargam*; & Gallia *Andream Tiraquellum*, *Barnabam Briſſonium*, *Jacobum Cujacium*. Huic Toloſæ, ubi deceſſit anno 1590. erectum monumentum, in quo legitur,

CVIACI, THEMIDISQVE *vides commune ſepulcrum*;

Conduntur ſimul hic, qui periere ſimul.

Hæc exſcribentes laudibus ceterorum, qui aut commemorati ſunt, aut brevitatis cauſa prætermiſſi ſilentio, noluimus quidquam detrahi (2)

(1) Non videtur prætermittendus *Guidus Panciroles* Rhegienſis, neque *Georgius Buchananus* Scotus, &c.

(2) Claruerunt hoc quoque Seculo Typographi accuratiſſimi, *Sebaſtianus Gryphius*, *Simeon de Colines*, & *Henricus Stephanus*: Extat de his Epigr.

Inter tot novunt libros qui cudere, tres ſunt
Inſignes: languet cetera turba fame.
Caſtigat Stephanus, ſculpit Colinæus, utrumque
Gryphius edocta mente manuque facit.

Sebaſtianum patrem Lugduni imitatus eſt *Antonius Gryphius*. Alterius generis fuit *Joannes Gryphius* Venetus. Laudandi & *Aldi*, *Joliti*, *Juntæ*, alii.

Alii floruerunt Seculo XVI. viri percelebres. Inter quos *Joannes Auratus*, in Græcis maxime litteris exculius; ſed quem inveniendi in *Homero* Sacra Biblia univerſa, inſana incendit cupido. Quare etſi natus ad omnes optimos auctores reſtituendos viſus fuerit Scaligero; de eo tamen diſtichon profert Hotmannus:

Ex ſolido eſſe prius vulgus, quem credidit auro,
Extrorſum auratus, plumbeus intus erat.

Obiit Pariſiis anno 1588. Accedunt *Flaminii* duo: unus Romæ litterarum humaniorum profeſſor, ſempiterno ſomno humi oppreſſus inter libros, ut narrat *de Infelicitate Litteratorum* Pierius Valerianus. Alter haud vulgaris Poeta, Longolii quoque, Morerii, Menagii, aliorumque elogio celebris; ac primus natione Siculus, alter Italus, & patria Imolenſis. Audiit iſte tanquam erroribus Proteſtantium adhærens. In Galliarum lingua claruerunt *Joannes*, & *Clemens Marot* Poetæ, quorum unus anno 1525. alter anno 1544. naturæ conceſſit. *Joannes Salmon* cognominatus *Horatius Gallicus* obiit anno 1555.

DECIMUM SEPTIMUM

ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

Seculi XVII. Pontifices Maximi.

CONTIGISSE Clementis VIII. obitum anno 1605. diximus præced. Seculi conſcribentes hiſtoriam capite primo. Poſt Clementem vero Petri cathedram tenuit *Leo XI. Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. Clemens IX. Clemens X. Innocentius XI. Alexander VIII. Innocentius XII. Clemens XI.*

CCXXXIV. Leo XI. Mediceus, vocatus antea Alexander Octavianus, creatus Calend. Apr. anno 1605. quoniam accelerata morte poſt dies 26. nempe die V. ante Calendas Majas mortem obiit, quæ conceperat animo, cunctique a Viro ſumma prudentia prædito expectabant, complere non potuit.

CCXXXV. At Leonis ſucceſſor *Paulus V.* ideſt, Camillus Card. Burgheſius origine Senenſis, electus eodem anno 1605. XVII. Calendas Junias, ſtatim dirimendæ controverſiæ *de auxiliis* applicuit animum. Ob violatam Eccleſiaſticam Immunitatem, de qua tamen Senatus Venetus ſtatuta ad Reipublicæ ſuæ utilitatem ſancita anno 1536. ſervavit, in Venetam ditionem Eccleſiaſticum Interdictum anno 1606. die 17. Aprilis promulgavit. Opera Chriſtianiſſimi regis diſſidium, & interdictum ſublatum eſt anno proximo. Ut regem Angliæ Jacobum I. ad Romanæ Eccleſiæ ſinum revocaret, ad eum direxit Marcum Antonium de Dominis Ex-Jeſuitam, & Archiepiſcopum Spalatenſem: qui contra hæreticis adhæſit. Plures Neſtoriani Chaldæi Eccleſiæ uniti fuerunt anno 1617. Urbem Aquæductibus, Vaticano

pon-

porticu, aliisque magnificis ædificiis Paulus V. ornavit. Prædictæ controversiæ de auxiliis finem imposuit, indicto utrique parti silentio, & Apostolicæ Sedi reservato judicio. Impostor quidam se filium Pauli V. appellans, Parisiis affectus est supremo supplicio (1). Studuit Burghesiam gentem honoribus, divitiisque cumulare (2), & obiit XVI. Pontificatus anno, idest, 1621. die 28. Januarii.

CCXXXVI. Suffectus Paulo V. Alexander Ludovisius Bononiensis, electus V. Idus Februarias eodem anno 1621. cui impositum nomen *Gregorii XV.* Instituta Congregatione de *Propaganda fide*, præscripto Festo SS. Annæ, & Joachim Genitorum B. M. V. bello lacessitis hæreticis, compositis circa Volturrenam tractum Rhetiæ, sive, ut ajunt, Vallem-Telinam dissidiis, atque addita Vaticanæ Bibliothecæ magna librorum copia Bibliothecæ Palatinæ, sibi dono datæ anno 1623. a Maximiliano duce Bavariæ, eodem anno 8. die Julii cessit e vita.

CCXXXVII. Maffeius *Barberinus* Florentiæ nobili genere natus, (3) poeta in utraque lingua Etrusca, & Latina præclarus, idem qui in *Argenide* Barclay anagrammatico vocabulo dicitur *Iburranes*, successit Gregorio prædicto anno 1623. VIII. Idus Augusti, nomine sibi collato *Urbani VIII.* Sedit vero annis 21. nempe usque ad annum 1644. quo mors illum rapuit IV.

(1) Bartholomæus Lancei Alchimista, de quo in *Amœnit. Litter.* Epigramma.

Pendeo. Dic, quis sis? Pater est mihi Papa. Quis ille?
Romanus. Quonam nomine? Burghesius.
Qui factum? Me non agnovit. Quid? Nothus ergo es?
Immo legitima conjuge Papa caret.
Sed cur conflagras flammis? Id movis habetur,
Ut quem Papa negat noscere, flamma voret.

(2) Emisse fertur Nepotibus dominium Rignani scutis 353000. Civitatis Sulmonis in Regno Neapolitano 150000. Quatuor in Romano Territorio Rura Scutis 700000. Insumpta in ædificio Palatii Burghesii, cujus fundamenta Paulo V. vivente jacta fuerunt, scuta 300000. Dono suis data, non semel, sed viginti vicibus, scuta centum millia. Solus pluteus Cardinalis ejus nepotis æstimatus Scutis 600000. Vide *Histoire des Papes* tom. 5. pag. 170. Impendisse in exornanda Mitra septuaginta millia aureorum scribit in Addit. ad Ciacconium Oldoinus.

(3) Familiæ nomen ortum ex *Barberino* oppidulo, sito in agro Florentino supra collem, Senas versus.

Calendas Augusti. Urbani munificentiæ debet Roma mœnia Leoninæ civitatis, æream templi Vaticani tribunam, (1) Græcos proximæ Bibliothecæ Codices, Collegium de Propaganda Fide, ampliores Sapientiæ ædes, Pontificalis, Breviarii, Ritualis, & Martyrologii emendationem, Arcem in finibus Bononiensium, *Urbanam* ab ejus nomine dictam, aliaque plura liberalitatis, doctrinæ, pietatisque munimenta. In familia sua decoranda Urbanus imitatus est Paulum V. (2) Quum palam, fortassis incaute, de Hispanis obloquutus foret, plures exacerbavit; vulgatusque Hexameter Gentilitio Stemmati alludens,

Mella dabit Gallis, Hispanis spicula figet.

CCXXXVIII. Anno 1644. XVII. Cal. Octobris inauguratus est Pontifex Jo. Baptista Pamphilius Romanus, appellatus *Innocentius X.* Castrum Invi Rutulorum oppidum, ob cædem Episcopi solo æquavit, sede Aculam, idest Aquipendium translata. Quinque Jansenianas proscripsit propositiones; (3) parvaque Religiosorum cœnobia Episcopis per Italiam subjecit, suppressitque. Adversus *Pacem* initam Hasburgi in Vvestphalia anno 1648. die 6. Augusti, firmatamque Monasterii die 26. Octobris, inter Imperatorem Ferdinandum & Ludovicum Christianissimum regem, Innocentius edidit Constitutionem eodem anno VI. Cal Decembris; quoniam in illa permittebatur hæreticis liberum religionis suæ exercitium, pluraque illis Ecclesiarum Bona dignitatum titulo in feudum conferebantur. Suprema

(1) Cum ad Absidem illam construendam *Urbanus* jusserit conflari trabes æneas ablatas ex atrio *Pantheon*, quas nec Vandali, nec Ostrogothi abstulerant; natum vulgare illud effatum, *Quod non fecerunt Barbari, fecere Barberini*. Cedit illud propterea in laudem *Urbani*, non autem in dedecus.

(2) Quamquam *Urbanus* ampliſſimas ædes Nepotibus ædificaverit, eorum duobus, Francisco, & Antonio, cum Purpura reditus summos contulerit, oppida dederit, vetustamque Latii urbem Prænestem; in hoc tamen est magnopere commendandus, quod vita functo Francisco Maria Urbini duce, dominium illud, necnon Pisauri, Senogalliæ, Eugubii, & Montis Feretrani, non suis, sed ditioni Ecclesiasticæ addixit.

(3) anno 1653. die 31. Maji.

ma Innocentio dies fuit ſeptima Januarii anno 1655. (1).

CCXXXIX. Præfuit deinde Romanæ Eccleſiæ *Alexander* VII. Senenſis, ideſt, Fabrius Chiſius, creatus præcitato anno 1655. die 7. Aprilis, mortuus anno 1667. die 22. Maii. Egit cum Venetis ut Jeſuitas reciperent, quod Senatus indulſit ea conditione, ut publicis proceſſionibus intereſſent incedentes inter Confratres S. Marci, & S. Theodori. (2) Damnavit rurſus propoſitiones Janſenii *in ſenſu auctore intento*. (3) Vetuit anno 1667. ne Theologi in quæſtione de ſufficientia attritionis ſe mutuo proſcinderent. Chriſtinam reginam Sveçorum ejurata hæreſi Romam advenientem debito excepit honore. Exorta cum Galliarum rege diſſidia propter Corſicorum militum licentiam, proprio ſervato jure compoſuit. Exornavit Vrbem ampliſſimis beneficiis; & ipſe poſt obitum magnifico monumento reconditus. Nec ipſi tamen pepercit, fratrique ſuo Mario Chiſio, procacitas obtrectatorum. (4)

CCXL. Rexit deinde Eccleſiam *Clemens IX.* Piſtorienſis, electus anno 1667. XII. Calendas Julias vita functus anno 1669. (5) V. Idus decembris. Vocabatur antea

(1) Orta, Sedente *Innocentio X.* quæſtio de duplici in Eccleſia Capite, pleriſque conſtituentibus unum tantummodo, ſcilicet Petrum Apoſtolum, quibuſdam vero aſſerentibus cum Petro fuiſſe Eccleſiæ Caput etiam Coapoſtolum ejus Paulum. Verum cum hæc quæſtio in partes diſtraheret eruditorum virorum ingenia, atque per eam impeti videretur dignitas ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis; prudentia, & ſolicitudine Summi Pontificis Innocentii, anno 1647. compoſita eſt, & dirempta.

Aperto poſt obitum Innocentii corpore a chirurgo Nicolao Larchi, ſeptem aquæ cœnophora, & unum in capite fuerunt inventa; in ciſta autem fellis duo lapides unciarum ſex. Pondus aquæ fuit librarum 15.

(2) Videtur ad ignominiam; nam & rei inter columnas plectuntur, quibus idem eſt nomen, ſive, ut ajunt Veneti, *Tra Marco*, *e Todoro*.

(3) Proſcriptio, & celebris *Formularii* conſtitutio edita ab Alexandro VII. anno 1656. die 16. Octobris.

(4) Tum Hiſtoria Margaritæ Marſiliæ, quæ capta a piratis Turcis anno 1525. fuit uxor Solimani, & mater Selimi II. Tum Satirica tabella, cum inſcriptione, *Qui Crucifixus es pro nobis*, de qua nefandam Opus *Tableau des Papes*, pag. 252.

(5) Ante obitum *Clemens IX.* in Eccleſiæ communionem recepit Epiſcopos, qui anno 1668. *Formulario* Alexandri VII., quod facere diu detrectaverant, ſubſcripſere, exhibito exterius obſequio. Firmata pax, quæ vulgodicitur *Pax Clementis IX.*, proximo anno 1669. promulgata.

Julius Cardinalis Roſpiglioſi. Uti in pauperes liberaliſſime, ita in ſuos parciſſime ſe geſſit. Exorta inter Janſenianos quæſtione de Jure a Facto ſecernendo, controverſias, quæ rurſus emerſerunt, caute prudenterque ſopivit. Judæos ejecit ex urbe. Ludovicum XIV. bellum adverſus Hiſpanos parantem ſtuduit legatione miſſa pacare. Nimio dolore fertur extinctus, quoniam Veneti, quibus pecunia & milite ſuppeditaverat auxilia, eodem anno 1669. coacti fuerant Turcis cedere regnum Cretenſe. Dignus, qui diutius Chriſtianam moderaretur Rempublicam.

CCXLI. ÆMILIUS Altierius Romanus poſt menſes Comitiorum quinque ſucceſſit Clementi IX. idem nomen elegit, ſcilicet, *Clementis X.* Hoc ſedente, Ludovicus XIV. rex Galliarum anno 1674. *Regaliam* juris eſſe ſui Edicto ſancivit; quod pluribus diſſidiis aperuit aditum. Luſitano regi, ut Oratorem haberet in Urbe, ut Monarchæ reliqui, primus indulſit. (1) Moſcoviæ Regi, qui Romam legatum miſerat, ut contra Turcas Chriſtiani Principes fœdus inirent Pontifice ſuadente, negavit ambitum Cæſaris nomen. Ait Sandinus fuiſſe Clementem in omnes liberalem, præterquam in nepotes. Verum non habuit Familiæ propriæ nepotes, natis vero e Laura nepte ſua dedit cum inſignibus, & cognomine proprio paterna bona, ampliores contulit dignitates, ac tres principatus. (2) Obiit anno 1676. die 22. Quinctilis.

CCXLII. IN locum Clementis X. omnium ſuffragio ſubſtitutus fuit XI. Cal. Octobris Benedictus Odeſchalchi Cremenſis, ideſt, *Innocentius XI.* hoc quidem nomine ob vitæ probitatem & caſtimoniam digniſſimus. Pro libertate & immunitate Eccleſiaſtica Apoſtolicas litteras dedit ad Chriſtianiſſimum regem anno 1679. & provinciam de hac materia ſcribendi commiſit Chriſtiano Lupo, Viro Inſtituti noſtri, Canonum ſcientiſſimo. Firmatis anno 1682. a Clero Gallicano quatuor articulis, quibus Concilium Œcumenicum præfertur Papæ, hujuſque auctoritas circumſcribitur, judicium

(1) Primus Orator, ſeu Nuntius Luſitanus poſtquam Luſitania ſubtracta fuit a dominatu Regis Hiſpaniarum, fuit Comes *De Prado*.
(2) *Hiſt. des Familles de Rome*, pag. 421.

cium errori non obnoxium elevatur, & in regna temporalia denegatur poteſtas: ſuas Cleri Comitiis ſignificavit querimonias, repetens verba Cant. 1. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Caroli Henrici Lavardini Legati extra ordinem Galliarum ſprevit & cohibuit inſultus: turpia Molinoſii delevit conventicula: morum laxitates perſtrinxit: a laſciviori cultu femineum ſexum amovit; neque parvo in Eccleſiæ commodum relicto theſauro, (1) proximus morti, quæ contigit anno 1689. pridie Idus Auguſti, ab Ordinum Mendicantium magiſtris, ceteriſque religioſis viris humillime petiit benedictionem.

CCXLIII. In locum Innocentii XI. ſubſtitutus eſt eodem anno 1689. die 6. Octobris Petrus Octoboni Venetus, nomine ſibi impoſito *Alexandri VIII.* Huic Galliarum Rex reddidit Avenionem. Plures damnavit propoſitiones ad morum doctrinam ſpectantes, inter quas peccatum philoſophicum, rectæ rationi contrarium, non tamen offenſam Dei; quod utique eſt commentitium. (2) Cleri etiam Gallicani theſes proſcripſit anno 1690. die 4. Auguſti. Eccleſiaſticis redditibus Nepotes ſuos cumulavit. (3) Deceſſit ſenex anno 1691. Calendis Februarii.

CCXLIV. Alexandro ſucceſſor datus eſt *Innocentius XII.* vocatus antea Antonius *Pignattelli* Archiepiſcopus Neapolitanus. Pleniſſimis ſuffragiis electus fuit IV. Idus Julias. Beneficentiſſimus fuit in pauperes; juſtitiæ miniſtris, ne quid acciperent diſtricte mandavit; nulli, niſi digno contulit Eccleſiaſticas dignitates, omnia alia, etiam Sanguinis, ratione poſthabita. Cum magna eſſet latronum, & nefariorum hominum copia (nam tempore præcedentis Conclavis occiſi fuerant 182.) ſeveritatem legum indixit. Nec nobiliſſimis matronis ob interdictum ludum alearum pepercit. Clericis comas inhibuit fictitias: Nepotiſmum eliminavit; concordiam Principum, monachorum diſciplinam, Concionatorum exemplarem vitam promovit quammaxime. Ne invi-

(1) Scutorum quindecim centena millia.
(2) Peccatum *Philoſophicum* damnatum anno 1690.
(3) Horum minimo, quem Purpura ornavit, dedit annuos Eccleſiaſticos reditus Scutorum LXXX. Millia.

invidioſo Janſeniſtarum nomine traducatur, qui vel omnes, vel aliquam ex quinque propoſitionibus Janſenii propugnaſſe convictus non fuerit, præcepit Brevi edito anno 1694. die 6. Februarii. Aluit in uno hoſpitio pauperum, quos nepotes appellabat, quingentos; ac pro iis fundum ſtatuit ſcutorum CCCM. Poſt varium incolumitatis ſtatum, extinctus eſt, cum omnium mœrore, anno 1700. V. Calendas Octobris.

CCXLV. Eodem anno 1700. IX. Calendas Decembris ad ſummi Sacerdotii faſtigium evectus fuit *Clemens XI.* Urbinas, vocatus antea Joannes Franciſcus Cardinalis Albani. De quo capite 1. proximi ſeculi.

CAPUT II.

De Seculi XVII. Conciliis, et quibusdam Cleri Gallicani Comitiis.

NUllum Generale Concilium Seculo XVII. novimus celebratum. Provincialia autem, & diœceſana fere ſingulis annis alicubi inveniuntur coacta. Quæ cum ad reformandam juxta Canones Tridentinos Eccleſiaſticam diſciplinam fuerint præſertim indicta, neceſſum non eſt cuncta ſingillatim enumerare. Ad errores igitur eliminandos hæc tantum celebrata fuere; Petricovienſe in Polonia anno 1607. præſide Bernardo Cardinali Macieoviſcki, adverſus Socinianos Arianorum, & Ebionitarum pollutos hæreſibus: Pariſienſe anni 1612. appellatum quoque Senonenſe, quoniam illi præfuit Cardinalis Perronius Senonenſis Epiſcopus; in quo proſcriptus fuit liber Edmundi Richerii *De Eccleſiaſtica & Politica Poteſtate*, ea adjecta clauſula, *Salvis tamen juribus Regis, & Eccleſiæ Gallicanæ*: Ad Aquas Sextias eodem anno, & contra præfatum Richerii librum; & Conſtantinopolitanum anno 1638. 1642. & 1672. præſidibus Patriarchis Cyrillo, & Dionyſio, contra Calvinianam hæreſim, eique affinem Confeſſionem Fidei a Cyrillo Lucare editam, & proſcriptam quoque eodem anno a Doſitheo Patriarcha Hieroſolymitano.

Inter Synodos itaque ad diſciplinam ſervandam, inſtaurandamque celebratas, quarum ſingulas recenſere, ut diximus, videtur ſupervacaneum, connumerantur Florentinæ

tinæ anno 1619. 1637. 1645. 1681. & 1691. quarum primam indixit Archiepiſcopus Alexander = Martius Mediceus, ſecundam ac tertiam Archiep. Petrus Nicolini, quartam Franciſcus Nerli, poſtea S. R. E. Cardinalis, & quintam Jacobus = Antonius Morigia, ad Purpuram item promotus. Lucæ anno 1661. Cardinalis Bonviſius, & anno 1681. Julius Cardinalis Spinula Synodos celebrarunt. Omittimus Senenſem coactam a Franciſco Maria Cardinali Taruſio, Sarzanenſem a Benedicto Cardinali Lomellino, Montis Faliſci a Marco Antonio Card. Barbadico, Mediolanenſem a Friderico Cardinali Borromæo, in exemplis litteriſque promovenda Eccleſiæ diſciplina, S. Caroli, cujus nepos erat, imitatore vigilantiſſimo. Quinque ſaltem Synodos celebravit Viterbii Cardinalis Franciſcus Maria Brancacci, triginta quatuor Vincentius Maria Card. Urſinus Ord. Præd. Archiepiſcopus Beneventanus, & poſtea Pontifex maximus. Veliternam Franciſcus Card. Barberinus anno 1673. Sublacenſem Cardinalis Carolus illius Frater anno proximo, Auximanam Antonius Cardinalis Spinula anno 1677. Neapolitanam Cardinalis Junius Caraccioli anno 1680. pro optimo ſuarum diœceſeon regimine celebrarunt. Atque ita alii per Italiam conſtituti Epiſcopi ſe geſſerunt, ſervantes Tridentini Concilii decreta, & munere fungentes ſuo. Quasdam vero iſtarum, aliarumque ſynodorum definitiones proferam cap. 6. pertractans de ſeculi XVII. diſciplina.

Si extra Italiam vagari velimus, recenſenda nobis erunt Concilium Machlinienſe in Belgio celebratum anno 1607. (1) Narbonenſe in Galliis anno 1609. Burdigalenſe anno 1624. de quibus in ſua *Notitia Eccleſ.* prope finem Joannes Cabaſſutius. Inveniemus in extremis quoque mundi plagis Synodos ad inſtruendos neophytos, & Chriſtianæ religionis rudimenta tradenda opportune, ſalubriterque coactas, ac tres præſertim a B. Toribio in civitate Limæ, Americæ meridionalis metropoli, emporioque percelebri, ideſt, anno 1601. 1602. & 1603. de quibus tom. 4. Conciliorum Hiſpaniæ Cardinalis de Aguirre.

Etsi

(1) Malines.

Etsi vero abſtinuimus a commemorandis hæret corum Conciliis, utpote quæ nil ſunt aliud, quam Satanæ congregationes; quædam tamen hoc in loco adnotantur, quibus inter denſas tenebrarum caligines effulſit aliqua lux veritatis. Nam in Anglia in conventu Miniſtrorum, qui regem *Eccleſiæ caput* appellant anno 1603. damnati fuerunt Puritani, de quibus infra. Synodus Calviniſtarum Roterodami anno 1621. damnavit Judaicam ſuperſtitionem in obſervantia Feſtorum. Iidem Calviniſtæ Amſtelodami anno 1604. Socinianos damnarunt. Huguenoti in Synodo habita in oppido Carentonii anno 1644. exagitare cœperunt Calvinianam prædeſtinationem ad malum, opera præſertim Beniamin Baſnage. Fuerant tamen Arminiani, qui prædeſtinationem illam rejiciunt, & declinant ad Pelagianos, anno 1618. in Synodo Dordracenſi rejecti atque oppreſſi a Gomariſtis. Nomen hi trahunt a Franciſco Gomaro, ſtrenuo Jacobi Arminii adverſario. Diſceptantibus inſuper Joanne Hoornbeek & Joanne Coccejo circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus obſervatione Calviniani anno 1657. Synodum habuerunt Condomi. (1) Amſtelodami aliam Synodum congregarunt anno 1690. contra aſſerentes non poſſe Magiſtratus vim adhibere ad hæreſes, & ad Gentium eliminandas ſuperſtitiones. Quod mirum eſt, iidem Calviniſtæ in Synodo Carentonii anno 1631. alioſque, ſtatuerunt communionem ſervandam cum Proteſtantibus Confeſſionis Auguſtanæ; quamvis illi præfracte negent, & iſti propugnent præſentiam Dominici Corporis in Euchariſtia.

Addamus nonnulla de Cleri Gallicani Comitiis, quæ Nationalibus Synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum de frequenti Communione, ubi in lucem prodiit anno 1643. ſuffragiis 24. Doctorum, XVI. Epiſcopi approbarunt, quod & anno 1645. fecerunt Comitia Auxitana Aquitaniæ, Metropolita, & decem Epiſcopis aſſidentibus. Reprobavit tamen librum illum anno 1648. Synodus Veſuntina, ut referunt ad eumdem annum Acta Eruditorum Lipſiæ. Comitia Luparæ (Regium eſt Galliæ Palatium) anno 1654. ege-

(1) Gonda.

egerunt contentioſe de *Auguſtino* Janſenii, quem poſtea proſcripſere; atque ad Epiſcopos officioſas litteras dedit Innocentius X. eodem anno, die 27. Sept. quas Litteras in aliis Comitiis ſequentis anni 1655. gratanter exceptas, ad omnes Galliarum Eccleſias tranſmitti curarunt. Horum Comitiorum acta confirmarunt Generalia Comitia Pariſiis anno 1656. celebrata: in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præſtatur Conſtitutioni prælaudati Innocentii X. latæ anno 1653. die 13. Martii, atque in proprio, & intento ab Auctore ſenſu damnantur quinque propoſitiones Janſenii. In Comitiis anni 1657. recepta fuit Bulla Alexandri VII. emanata ſuperiori anno 1656. die 16. Octobris, qua Prædeceſſorum Pontificum adverſus Janſenium Conſtitutiones confirmantur & roborantur. De extinguendis omnino Janſenianis erroribus actum rurſus in Comitiis anni 1663. De coactis Cleri Gallicani Comitiis anno 1682. & de articulis ibidem definitis, controverſis tamen, rejectiſque a Theologis Romanenſibus pugnantibus pro ampliori Sedis Apoſtolicæ poteſtate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI.*

CAPUT III.

HÆRESES, ERRORESQUE SECULI XVII.

EX QUO in Angliam elapſo Seculo irrupit turbulenta hæreſeon illuvio, famoſa evaſit ſecta *Puritanorum*, ſeu *Preſbyterianorum*, quam ſciſſi in partes Anglicani Miniſtri anno 1603. & 1610. acerrime inſectabantur. At celebrem nacta eſt propugnatorem *Guilelmum Ameſium*, qui cœpit anno 1622. Franequeræ docere Theologiam, *Davidem Blondellum* Cabilonenſem, qui librum inſcriptum, *Apologia pro ſententia Hieronymi de Epiſcopis & Presbyteris*, in lucem edidit Amſtelodami anno 1646. & *Claudium Salmaſium* Divionenſem, qui inter doctiores anno 1640. habebatur. Originem tamen ſuam Puritani receperunt a *Joanne Knox* Scoto, vita functo ſuperiori Sæculo, anno ſcilicet 1572. Hinc in Scotia Secta iſta vegetior; ibique anno 1637. ſpreta regis auctoritate, inierunt

fœdus

fœdus contra *Epiſcopales*, eos nempe, qui Epiſcopos ſegregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *Convenientium* acceſſit nomenclatura, ſequenti anno 1638. celebratis Comitiis in urbe Scotorum Glaſquo. Noſtrates ajunt *Puritanos* dici, quod purum putum profiteantur Calviniſmum: At Ameſicas cujus ſupra meminimus, Grevinchovius, & alii, hoc illis nomen inditum aſſerunt a *Sceleriſugio*, ideſt, ex repudio chorearum, ſpectaculorum, alearum, & commeſſationum, quibus ceteri indulgent. Ita quilibet nomen cohoneſtare ſtudet ſuum. Puritani ergo præter reliqua Calvini dogmata, negant Presbyteros inter, ac Epiſcopos aliquod Ordinis intereſſe diſcrimen.

JACOBI *Arminii*, & *Franciſci Gomari* mentionem fecimus paullo ſupra. Et *Arminius* quidem cœpit ſuperiori Seculo dogmata recoquere Pelagianorum: verum vita ceſſit anno 1609. De illo plura Morerius. Wolfangus, & Jurieu. *Gomarus* autem obiit anno 1641. A Gomariſtis vero rejectos Arminianos in Synodo Dordracenſi anno 1618. dictum eſt ſupra; neque opus eſt repetere Gomarum pro Calviniana prædeſtinatione, Arminium pro dogmate Pelagiano pugnaſſe.

ARMINIANIS adhæſit celebris *Hugo Grotius* natus in urbe Delphis Batavorum anno 1583. mortuus Roſtochii ad oram maris Baltici, anno 1645. Cum Grotius autem eſſet anno 1618. Aſſeſſor civitatis Roterodami, gliſcentibus in dies ſuper diverſitate dogmatum controverſiis, ab Hollandiæ proceribus perpetuo carceri damnatus eſt, ſumpto de Oldenbarneveldio, in eamdem ſententiam conſpirante, capitali ſupplicio. Novem menſibus Grotius detentus eſt in cuſtodia Hagæ Comitum, atque anno 1619. bonis omnibus publicatis rurſus damnatus. Inde anno 1620. deductus Lupeſteynium (1) Hollandicæ ditionis caſtrum inter flumina Vahalim, & Moſam, ut miſerrime in pedore carceris extingueretur. Induſtria tamen lectiſſimæ conjugis Mariæ Reygersbergiæ, incluſus ciſtæ adſportandis libris inſervienti, anno 1621. die 22. Mar-

(1) Louvenſtein.

Martii, priſtinæ redditus eſt libertati. Porro Grotii mentem oſtendunt Opuſcula Theologica quarto inſerta Volumini pag. 351. & ſequentibus.

PRO Arminianiſmo quoque pugnarunt *Simon Epiſcopius*, & *Stephanus Courcellejus*. Epiſcopius qui mortalium lucem adſpexit anno 1583. clauſit oculos Amſtelodami anno 1643. Hujus *Inſtitutiones* pluris æſtimabat prælaudatus Grotius, quam illarum pretium poſtularet. Opera autem cuncta in lucem edidit Courcellæus. Is Genevæ ortus, & Reformatæ, ut vocant, Eccleſiæ Paſtor in Galliis, ob Arminii ſententias a munere depoſitus fuit, ſed in locum Epiſcopii aſſumptus a Remonſtrantibus. Pugnavitque acriter pro Arminio cum Molinæo, Amyraldo, & Mareſio. Abiit autem ad plures anno 1659. Pro eodem Arminio ſteterunt quoque *Philippus a Limborch*, & *Joannes Clericus*: de quibus proximo ſeculo; nam Philippus Limborchius vitam protraxit uſque ad annum 1712. & Clericus uſque ad annum 1736. (1)

Quos memoravi, Molinæus, Amiraldus, Mareſius, necnon Voſſius, & Dallæus addicti Novatorum deliramentis, hæc quidem corroborare ſtuduerunt, ſed ſectam non inſtituerunt peculiarem. Ac *Petrus Molinæus* Eccleſiæ Calviniſtæ Aurelianenſis miniſter, & Academiæ Lugduno-Batavæ doctor; mortuus Sedani in Campania anno 1658. adverſus Romanum Pontificem, Purgatorium, Indulgentias, Peregrinationes, & altaria ſtylum intemperanter exercuit. Samuel autem *Mareſius* Picardus auditor Ludovici Cappelli, & Franciſci Gomari, a Grotio vocatus *Borborita*, ideſt cœnoſus, deceſſit anno 1675. & contra Volchelium, Blondellum, Dal-

(1) Arianiſmum inſtaurare, & ab Eccleſiæ incunabulis propagatum, traditumque fuiſſe a PP. Antenicænis aſſeruit in Nucleo Hiſt. Eccl. Chriſtophorus Sandius. Fidem tamen Antenicænorum PP. non tantum vindicarunt Communionis noſtræ Theologi, ſed etiam Samuel Gardinerus, & Georgius Bullus Angli, aliique. Præxiſtentiam quoque animorum cum Platone, & Origene aſſeruit Sandius in libro de Origine Animæ edito anno 1671. Sunt hæc heterodoxis aliis communia. Proprior videtur Sandii error, Spiritus Sancti nomine intelligi omnium angelorum ſanctorum genus. Tradidit id Sandius in *Problemate Paradoxon* anno 1678. Illum vero refutavit Chriſtophorus Vittichius Lugdunenſis.

Dallæum, alioſque geſſit litteraria certamina. *Joannes Volchelius* adhæſit Socinianis, ejuſque Opus *de vera religione* jubente Magiſtratu anno 1642. Amſteloda-mi flammis addictum fuit. In eum *Samuel Mareſius* anno 1651. edidit Groeningæ opus inſcriptum, *Hydra Socinianiſmi expugnata*. De Blondello Presbyteriano jam diximus. *Joannes Dallæus* Calviniſtarum, qui Carentone cœtus agebant, in Galliis Paſtor, ad evertendas Veterum traditiones, & Sacramenta Chriſmatis & Unctionis extremæ oppugnanda ſcripſit *de uſu Patrum*, & *de Latinorum Unctione*. Natus eſt anno 1594. & mortuus Lutetiæ anno 1670. *Joannes Gerardus Voſſius*, magnum in Litteraria Republica nomen, Dordraci natus anno 1577. & defunctus anno 1650. quam mordicus hæreret Calvini placitis, commonſtrat ſextum Operum ejus Volumen edit. Amſtelodami anno 1701.

Inter Calvinianos *Conradus Worſtius*, tam Arminianis, quam Gomariſtis oppoſitus, indigna de Deo protulit, affirmans mutationi obnoxium eſſe, & immenſitate carere, nimirum non eſſe ubique. Fuit autem Worſtius Colonienſis, natus anno 1569. mortuus Toningæ in Dania anno 1622. Ejus cadaver Fridericoſtadium urbem Norvergiæ translatum, magna pompa funeris ab Arminianis, quibus in ceteris conſenſerat, elatum fuit. Filium habuit Guilelmum Henricum Vorſtium, & hunc miniſtrum Arminianæ Sectæ in oppido Hollandiæ Warmundo.

Gomaristarum, ſive Calviniſtarum rigidiorum anteſignanus dicitur *Joannes Piſcator* Argentoratenſis, qui ob hæreſim exulare coactus Herbornam in Naſſovia migravit, obiitque anno 1626. Gomariſta item fuit pervicax, & acerrimus *Sibrandus Lubbertus* Friſius profeſſor Franequeræ (*Franeker*) qui ſcripſit plura contra Arminium, Vorſtium, & Grotium; interfuit Synodo Dordracenſi, obiitque anno 1625. Quantum vero Sibrandus vapulat ab Epiſcopio, ceteriſque Arminianis; tantum celebratur a Sixtino Amama, ceteriſque Calvinianis.

Isaac *Peyrerius* Calviniſta fabulam invexit *Præadamitarum*, commentus ante Adam alios extitiſſe homines a Deo conditos. Illius duntaxat in Veteri Teſtamento narrari generationes, non præexiſtentium: quos in ejus ſyſtemate nec Adæ prævaricatio perdidit, nec delevit Univerſale diluvium. In hanc opinionem de-

deſcendit Peyrerius, quoniam Traditione contempta videbatur ſibi conſentanea rationi, nec repugnans Scripturis. Sed error ei veritatis viam patefecit: cum enim æque a Calviniſtis, & a Catholicis revinceretur falſitatis ducto a conſtanti Traditione argumento; cognita ejusdem traditionis auctoritate, Sedente Alexandro VII. una cum ſyſtemate Præadamitico ejuravit hæreſim Calvini Traditiones Majorum rejicientis. *Peyrerius* fuit Aquitanus genere, patria Burdigalenſis, ejusque Tractatus *de Præadamitis* prodiit in lucem in Hollandia anno 1655. Antequam vulgaretur, ipſe Peyrerius impreſſum librum miſit ad Amicum cum verſu Ovidii, mutata voce *Urbem* in *Ignem*.

Vade, nec invideo, ſine me liber ibis in ignem.

Obscuræ, atque in ſuis incunabulis præfocatæ fuerunt hæreſes, quarum ſectatores dicti ſunt Metaphoriſtæ, Illuminati, & Pelagini. *Illuminati*, etiamſi exorti dicantur anno 1575. immo a nonnullis anno 1524. & ſtatim extincti, germinarunt tamen rurſus anno 1623. in diœceſi Hiſpalenſi. At rurſus ſeptem eorum concrematis eodem anno, reliquis in exilium pulſis, evanuerunt. Hiſpani dixere hujus furfuris homines *los Alumbrados*. In hoc ſitum iſtorum deliramentum, quod meditationum ſuarum vanitatem præferebant divinorum Sacramentorum virtuti. *Metaphoriſtæ* Calviniſtarum ſurculus autumarunt Dominum Jeſum non fuiſſe revera Verbum Dei, ſed Verbi ſymbolum, & Metaphoricam quamdam Imaginem. Horum anteſignanus Daniel Sciamier, qui anno 1604. (Spondanus ait 1603.) præfuit ſynodo Huguenotorum Vapinci in Delphinatu, finibuſque Provinciæ. *Gap* Galli urbem iſtam appellant. *Pelagini* nomen habent a quodam Jacobo Philippo directore oratorii *S. Pelagiæ* in urbe Mediolani. Prodierunt circa annum 1650. Jactabant hi, omnes gregarios ſuos eſſe prædeſtinatos, reprobos alios cunctos: orationem mente peractam lucidiorem inſpiratione ſacrorum librorum, digniorem Euchariſtia, necnon præferendam Redemptioni: etiam peccata recto patrata fine, eſſe Deo accepta, ac ſalutaria; damnandam carnis mortificationem, quando ſubjicitur ſpiritui; aliaque pernicioſiſſimæ Myſticæ tradebant rudimenta. Hos damnavit Petrus Card. Ottoboni poſtea Pontifex Maximus, dum ad-

miniſtraret Epiſcopatum Brixienſem. Tarviſii anno *1659.* die 19. Sept. eamdem hæreſim ejuravit Joannes Auguſtinus Recaldinius e valle Camonica Brixienſis diœceſeos.

AGENTES ſuperiori capite de Conciliis damnatum diximus librum de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate *Edmundi Richerii*. Lingonibus in Gallia Celtica Richerius humili loco natus fuit anno 1560. & vita functus Pariſiis anno 1630. A defenſoribus Pontificiæ auctoritatis vehementes pertulit perſecutiones, Magiſtratui, quem *Parlamentum* vocant, ſummopere acceptus. Cum vero exortis inter Venetorum Rempublicam & Paulum V. diſſidiis, quidam Joannis Gerſonis Tractatus recuſi forent Venetiis, refutati a Ven. Bellarmino; Richerius ardenti animo ſcripſit Gerſonis *Apologiam*, ediditque ulterius anno 1611. librum ſuperius laudatum. In quo docuit, Eccleſiam præcipue Conciliorum canone gubernari; Romanum Pontificem nihil quidquid abſque aliis Epiſcopis in rebus magni momenti poſſe decernere; beneficia quælibet Eccleſiaſtica ſpatio 1400. annorum communi jure ſacris electionibus collata, habere a lege naturali, & divina confirmationem. Sua tamen declaratione anno *1629.* judicio S. R. Eccleſiæ quidquid ſcripſerat, ſubjecit, tradiditque *declarationem* illam proprio obſignatam charactere Armando Cardinali Richelio (1). Factum id præſertim opera F. Joſeph Ord. Min. Capuccinorum, viri in Galliis percelebris, & Inſtitutoris Monialium *Calvarii*.

PER idem ferme tempus *M. Antonius de Dominis* Ex-Jeſuita, Archiepiſcopus Spalatenſis, in Anglia, quo anno *1616.* ſe contulit, edidit *de Republica Chriſtiana* Opus virulentum. In hoc dejiciens Romani Pontificis primatum, commentus eſt unam ſanam & Orthodoxam fidem conflari poſſe ex Romana, Calviniſtica, Lutherana & Anabaptiſtica. Romam rediens anno *1622.* errores ſuos abjuravit; ſed rediens anno *1624.* ad ingenium, in Hadriani arce mancipatus carceri, ſubita raptus eſt morte: & quamquam reſipiſcentiæ ſigna dediſſet; illius tamen Cadaver una cum ſcriptis traditum fuit flammis in *Campo Floræ* eodem anno *1624.*

JAN-

(1) Richelieu.

JANSENIANA hæresis a *Cornelio Jansenio* Episcopo Iprensi denominata, magnum Seculo XVII. excitavit incendium. Jansenius apud Batavos natus anno 1585. Lovanii Doctoris lauream consecutus anno 1617. Iprensem Cathedram anno 1635. obiit in Ecclesiæ communione anno 1638. scripta sua, etiam extremis tabulis, judicio subjiciens Romanæ Ecclesiæ. In Opere tamen, quod inscripsit *Augustinus*, ad tenebras ab Urbano VIII. damnato, quinque hæreticæ propositiones notatæ sunt, atque anno 1650. a plurimis Galliarum Episcopis delatæ ad Innocentium X. Per biennium hac controversia exagitata, & discussa, idem Innocentius prædictas propositiones Const. *Cum occasione impressionis libri, &c.* tanquam falsas hæreticasque damnavit. Proscripsit illas iterum Alexander VII. anno 1664. & rursus Innocentius XII. anno 1694. declarans damnatas *in sensu obvio, quem verba præseferunt*, ac semper inconcussa manente SS. Augustini ac Thomæ sententia. In illis vero Jansenianis propositionibus enuntiatur, aliqua Dei præcepta hominibus justis conantibus & volentibus aliquando esse impossibilia, eosque gratia destitui qua fiant possibilia: omnem gratiam esse in hoc infirmitatis statu effectricem, & illi nunquam resisti: non requiri modo ad merendum, vel demerendum libertatem *indifferentiæ*; & hanc pertinere ad Semipelagianorum damnatam hæresim; & Christum non esse mortuum pro omnibus.

EXORTA ulterius hoc sæculo, prætextu elevandi animas ad spiritualis & mysticæ vitæ perfectionem, Secta *Quietistarum* pernicioſissima. Hujus princeps *Michael Molinos* Hispanus diœcesis Cæsaraugustanæ in Aragonia, Romæ vivens magna apparentia probitatis. Turpissimæ hujus mystices elementa sunt, ad nihilum redigi oportere potentias animæ; hanc non debere in aliquo opere active se gerere, & sese regendam committere divinæ voluntati: omnem deponendam esse solicitudinem, spem, timorem, & desideria quæque virtutum abjicienda: animam omni affectione ita exspoliatam *in sua quiete* orare etiam dum abripitur somno; atque ita superiori parte Deo conjuncta quidquid in inferiori occurrat (videsis ad omnem turpitudinem aditum patefactum) nullam ei, qui semel Deo subjecit arbitrium, inferre maculam, nec superiorem animæ partem vitia-

re. *Molinos* Sacræ inquiſitionis juſſu in carcerem injectus eſt anno 1685. Ejus aſſerta ab Innocentio XI. damnata Conſt. *Cæleſtis Paſtor* anno 1687. In carcere obiit anno 1696.

SECTATORES Michael Molinos complures habuit; celebriores tamen fuere *Franciſcus Malavallius* (1) Maſſilienſis, *P. Guillore* Jeſuita, P. *Le Combe* Barnabita, *Gujonia* matrona, & Franciſcus *de Fenelon* Archiepiſcopus Cameracenſis. De iſtorum libris, confutatione, & reſipiſcentia Auctor Hiſtoriæ Eccleſ. Impreſſæ Coloniæ anno 1754. art. 34. Seculi XVII.

CIRCA hujus Seculi medietatem cœpit in Anglia Secta Fanaticorum, quos vocant *Tremblantes*, ſeu *Quakeros*. Hoc eis nomen acceſſit, quoniam revelationes ſuas jactantes, magna corporis agitatione, monent unumquemque verbis Apoſtoli, ut ſalutem ſuam operetur *cum timore, & tremore*. Principio quidem induti tantum induſio, plebemque Londinenſem in triviis, compitiſque commoventes, tanquam inſani cæſi ſunt flagris, ipſorumque duci *Jacobo Nailor*, qui fuerat caſtrorum metator, lingua ferro ignito fuit perforata. Non fuerunt tamen extincti; ſed vigent etiam num, & aliqui extra Italiam vagantur. Dogmatizant, cunctos homines eſſe conditione pares; neminem eſſe dominum, neminem ſervum alterius: urbanitatem aſpernantur, nec ſalutem alicui dicunt, neque caput aperiunt: interpretationis Scripturarum munus cuique indiſcriminatim concedi autumant: ceterum jus ſuum quibuslibet in reliquo tribuunt.

VIXERUNT præterea Seculo XVII. perditiſſimi Athei: quorum princeps fuit *Benedictus de Spinoſa* Amſtelodami Judaico genere natus, ſed & Judaicæ, & Chriſtianæ religionis deſertor. Nova methodo & Geometras imitatus inſtaurare auſus eſt atheiſmum emiſſo in lucem anno 1670. Amſtelodami, non ut fert titulus, Hamburgi, *Tractatu Theologico-Politico*: in quo tradit Deum non eſſe, niſi materiam ubique diffuſam, vim naturæ in omni re diſſeminatam, quæ vegetior fuerit in Prophe-

(1) Malaval.

phetis, quorum oracula a vividiori & ſubtiliori materia fluxerint, imaginationem excitante acriorem, & nihil referre, utrum uni, vel alteri religioni quis interius adhæreat, modo exteriori cultu eam profiteatur, quæ obtinet, vel exigit politia. Non eſt novum Syſtema Spinoſæ. Plures illi præluſerunt Epicurei (1), & qui cum Lucano in libro 9. Pharſaliæ ajunt,

Eſt ne Dei ſedes niſi terra, & pontus, & aer,
Et cælum, & virtus? Superos quid quærimus ultra?
Juppiter eſt quodcumque vides, quocumque moveris.

Obiit Spinoſa Hagæ Comitis in Hollandia anno 1677. exacto vix anno ætatis ſuæ 44.

PARI cum Spinoſa impietate Deum eſſe negavit *Lucilius Vanini* Neapolitanus, vivus exuſtus Toloſæ (2). Etiam in Pruſſia circa annum 1673. quædam Atheiſmi ſemina ſpargebat *Mathias Kunzen.*

RELIQUOS breviter percurramus. Anno 1614. in Thuringia *Ezechiel Meden* ſe nunc Dei Verbum, nunc Michaelem Archangelum nominabat. Similia effutiebant *Antonius Zinganella*, *Maria* Soror tertii Ordinis S. Franciſci, & *F. Vincentius* Auguſtin. Excalceatus combuſti anno 1621. Panormi. Romæ in campo Floræ igni tradita anno 1661. imago *Franciſci Borri*, dogmatizantis Mariam eſſe Deam, & in ejus utero humanam aſſumpſiſſe carnem Spiritum Sanctum. Eodem anno Londini ſuſpenſus eſt *Venerius* quidam doliarius, qui erecto Vexillo cum inſcriptione, *Vivat Dominus Jeſus*, monarchias omnes evertere ſtulte, ac impie meditabatur. Combuſtus Pariſiis anno 1662. *Simon Morinus*, jactans venturum quamcito Chriſtum in gloria, ſibimet corporaliter conjunctum. Flammis item traditus in Moſcovia anno 1674. *Quirinus*

(1) Alexander quidam Epicureus, de quo Albertus Magnus in 1. Phyſ. Almaricus memoratus a Prateolo in Catalogo Hær. redactus anno 1208. in cineres. Hujus diſcipulus David de Dinant. Quidam etiam Maumethani, qui appellantur *Ehl ElkabKiK*, aliique dicti *Zindikites*, fortaſſis nomine Sadducæorum, qui dicebant non *eſſe reſurrectionem*, *neque angelum*, neque *Spiritum*, ut legitur Act. Apoſt. cap. 23. 8.

(2) Anno 1619. natus erat Tauriſani in Apulia. Spinoſiſtis quoque adnumeratur Andreas Ciſalpinus Aretinus, qui obiit Romæ anno 1603. edicus Clementis VIII.

Kuhlmannus, pseudopropheta impudentissimus. Risu digna tanquam sibi divinitus revelata tradidit *Antoniola Bourignonia* orta Lilloæ in Belgio, & defuncta Franequeræ anno 1680. Ajebat enim Adam ante lapsum fuisse utriusque sexus, & filios pariturum absque muliebri concubitu, ipsumque revera hoc pacto genuisse humanam Christi naturam.

INTER errores ab Alexandro VII. damnatos anno 1690. connumerantur 31. propositiones Jansenistarum. At damnavit quoque *Peccatum Philosophicum*, quod propugnari cœperat Divioni circa annum 1686. auctore *P. Meunier* Jesuita. Plurimas propositiones ad laxitatem morum tendentes proscripsit anno 1679. Innocentius XI. Apologiam Casuistarum anno 1658. Præsules Galliarum. *Antonii Sanctarelli* Jesuitæ Doctrina anno 1627. damnata est a Theologis Parisiensibus (1), tanquam patrocinaretur molientibus vitæ regum insidias: sed eodem tempore Richerianos deprimentes Ecclesiasticam potestatem cohibuerunt Cardinales Rupefucaldius, & Richelius. Cœperat autem superiori seculo exagitari quæstio, an Rex tyrannus, vel hæreticus licite possit occidi. Quæ cum nimia libertate tractaretur; Henricus III. rex Galliarum a Jacobo Clemente gladio confossus est anno 1589. audaci facinore. Illius exemplum secutus Joannes *Chastel*, juvenis improbus, ac super ætatem facinorosus, anno 1594. pugione Henricum IV. tentavit confodere. (2). Et quoniam interrogatus, ubinam tantum sibi licere crimen didicisset, respondit edoctum se in Schola Jesuitarum; in scriptis *Joannis Guignard* ejusdem Societatis in Collegio Claromontano S. Theologiæ Professoris repertis ejusdem perversitatis munimentis, Joannes *Chastel* prædicto anno 1594. die 29. Decembris, & *Guignardus* proximo anno 1595. die septima Januarii extre-

(1) Ejusdem Sanctarelli Scripta anno 1626. die 14. Martii Parisiis fuerunt combusta. Subierunt idem fatum anno 1757. Opera PP. Busembau & La-Croix ob factam cuique potestatem occidendi tyrannos, flammis tradita Tolosæ, & Burdigalæ; necnon Parisiis anno 1758. die 17. Martii *Epistola NN.* Cosmopoli; verius Lucæ, superiori anno labente in eorumdem Operum defensionem procusa.

(2) A quo Henricus IV. occisus fuit, dicetur inferius in Appendice.

tremo ſupplicio puniti ſunt, in exilium pulſis Jeſuitis omnibus in Galliis commorantibus. Vide Thuanum libro 112. Davilam lib. 14. & Hiſt. Soc. Jeſu P. Juvenci tom. 2. pag. 5. qui Gnignardum martyrio coronatum affirmat.

Erroribus æquiparantur excedentes laudes Sanctorum; V. G. ſi præferatur S. Ignatii nomen in charta ſcriptum nomini Dei (1) prolato a Moyſe, hujuſque virgæ in ſignis patratis; atque his ſimilia cenſuris inuſta Pariſiis anno 1611. de quibus *Abregée de l' Hiſtoire Eccleſ.* tom. X. pag. 244. præcitatæ editionis Colonienſis (2).

CAPUT IV.

Recenſentur Scriptores Eccleſiaſtici præſtantiores Seculi Decimiſeptimi.

Quanti Seculo XVII. floruerint Viri literis, & doctrina conſpicui, ex tabulis Chronologicis Graveſonii, aliorumque poteſt deprehendi. Apud Graveſonium nempe recenſentur ex Scriptoribus Galliarum nullo Regularium Ordinum voto obſtrictis XI. Eccleſiaſtica Dignitate inſigniti, Theologi ex Clero Seculari pluſquam XX. Interpretes Scripturarum XII. Hiſtorici XXIV. Aſcetici VI. Jureconſulti XIV. In patria lingua expolienda exercitatiſſimi VII. Calvinianis XI. prætermiſſis. Ex Italis Sacræ, & profanæ eruditionis, & antiquitatis ſtudioſi XIX. Alii exteri quidem, ſed in Italia commorati Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cultores eximii V. & utriuſque Juris ſcientiſſimi III. Ex Germanis Hiſtorici, Antiquarii & Orientalium Linguarum Cultores XII. Ex Belgicis in vario diſciplinarum genere celeberrimi XXII. Ex Hiſpanis VI. Ex Anglis XI. Quid

(1) Tetragrammato *Jehova*.

(2) Vertente Seculo XVII. exorta eſt apud Anglos nova quædam Secta *Rationaliſtarum*, ſeu *Latitudinariorum*, cujus anno 1663. fundamenta jecit Eduardus Baro Herbert in Tractatu *de Religione Gentilium*, Amſtelodami procuſo. Hujus Sectæ doctrina eſt, nihil fide tenendum eſſe, quod naturali rationi non ſit conſentaneum, nec tantum non repugnans, verum etiam accommodatum ac pervium.

vero de Monachis, & Ordinum Regularium Viris conſpicuis? Enumerat idem Graveſon Ordinis S. Benedicti Scriptores præſtantiſſimos XVIII. Ciſtercienſes III. Carthuſianum unum, alterum Camaldulenſem: Ordinis Prædicatorum LXXIV. Ordinis S. Franciſci XVII. Auguſtinenſium IX. Canonicorum Regularium V. Carmelitarum II. Carmelitarum Excalceatorum VIII. Societatis Jeſu XCI. Congregationis Oratorii Jeſu XV. Oratorii S. Philippi IV. Ordinis B. M. de Mercede I. Clericorum Regularium S. Pauli item I. Theatinorum pariter I. Congregationis Doctrinæ Chriſtianæ II. Ordinis denique Minimorum, ſive Sancti Franciſci de Paula VIII. Horum vero ſi vel ſolum nomen velimus exſcribere, ultra fines Compendii Hiſtorici progredi neceſſum erit. Quamobrem præſtantiores tantummodo recenſebimus.

ÆQUUM eſt, ut initio laudetur nomen celeberrimum *S. Franciſci Saleſii*: qui natus in diœceſi Genevenſi anno 1567. initio hujus Seculi, nempe anno 1602. conſecratus eſt Epiſcopus, anno 1622. caſtiſſimam animam Deo reddidit, & anno 1665. Sanctorum Faſtis adſcriptus fuit. Ille enim pietatis iter calcantibus inſtitutiones tradidit ſaluberrimas, & Sanctimonialibus devotionis, caritatis, fidei, & perfectionis ſemitas exemplis ſcriptiſque monſtravit.

LUDOVICI *Molinæ* Societatis Jeſu Theologi, cujus ſuperiori ſeculo mentionem fecimus, obitus contigit anno 1601. Hujus doctrina circa Concordiam libertatis & gratiæ a FF. Prædicatoribus impugnata, plurimorum Theologorum exercuit ingenia. Illam enim *Dominicus Bannes*, & *Franciſcus Zumel* tanquam Semipelagianis affinem traduxerant, & hi viciſſim doctrinæ proximæ Calvini erroribus fuerunt inſimulati. Illam Hiſpaniarum Univerſitates anno 1595. & 96. proſcripſerant: atque anno 1597. adverſus eam Philippo II. Hiſpaniarum regi eruditiſſimum libellum obtulit celebris Dominicanus *Lanuza*. Is obiit anno 1625. Lobeti in Aragonia. (1) Hinc exortæ *Congregationes de Auxiliis* ſub Clemente VIII. & Paulo V. inceptæ anno 1598. abſolutæ anno 1607. Bulla tamen contra Molinæ errores conſcripta & Conſultorum manu

(1) Albarazin.

manu ſignata ſuſpenſa eſt, & ſalva caritate poteſt propugnari Moliniſtarum atque Thomiſtarum ſententia. (1)

PUGNARUNT pro Gratia efficaci præ ceteris *Thomas de Lemos* & *Didacus Alvarez* Ord. Præd. *Jacobus Le Boſſu* Monachus S. Benedicti, & *Gregorius Nunnius* Coronellus noſtri Auguſtiniani Inſtituti. Thomas de Lemos naturæ conceſſit anno 1629. ejuſque *Panoplia* typis edita fuit anno 1676. Alvarez, qui de Auxiliis ſpiſſum conſcripſit volumen, obiit Archiepiſcopus Tranenſis anno 1640. Nunnius Coronellus Luſitanus Congregationum *de Auxiliis* a Secretis tanta adverſus Molinam ipſe ſcripſit, & ab aliis ſcripta collegit, ut nihil ad controverſiam illam pertinens poſſit deſiderari; inedita ſunt tamen, & in Romano S. Auguſtini Archivio recondita. De Jacobo Le Boſsù vide Hiſtoriam P. Serry prope finem.

DECEM Jeſuitæ ſententiam de Efficacitate divinæ gratiæ oppugnare ſtuduerunt occaſione prædictorum diſſidiorum, videlicet, *Michael Vaſquez*, *Petrus Arrubal*, *Benedictus Perrerius*, *Mutius Vitelleſchus*, *Chriſtophorus Cobos*, *Bernardinus Roſignolius*, *Bartholomæus Peres*, *Joannes Azorius*, *Gregorius de Valentia*, & *Benedictus Juſtinianus*. Hi ſubſcripſerunt libro, cui titulus, *Confutatio cujuſdam ſententiæ falſæ de efficacitate divinæ gratiæ*: eumdemque librum a ſeptem Germaniæ Univerſitatibus, & una Lotharingiæ approbari curarunt. In quinto Doctrinæ Moliniſticæ examine, quod cœpit ſub Clemente VIII. anno 1602. die 20. Martii, prælaudatus *Gregorius* de Valentia quædam S. P. Auguſtini verba ex libro 19. de Civit. Dei corrumpens, atque a Pontifice reprehenſus, deliquio corruit, & Neapolim concedens brevi tempore ſupervixit.

AT

(1) Neque Ludovicus Molina, neque illius diſcipuli docent tam prædeſtinationem ad gloriam, quam prædeſtinationem ad gratiam eſſe ex præſcientia meritorum. De prædeſtinatione ad gloriam id quidem tenent complures, ſed loquuntur de præſcientia meritorum, quæ cum gratiæ adjutorio comparantur. Prædeſtinationem vero ad gratiam eſſe ex præviſis meritis, eſt Pelagiana hæreſis, ipſis Moliniſtis fatentibus. Horum itaque ſententiam non recte quidam deſcribunt, ut fecit in Hiſtoria Italo Sermone conſcripta Franciſcus Maria Ottieri, Volumine 6. lib. 17. ad annum 1713. pag. edit. Romanæ 314.

At quoniam aliquos nunc Theologos memoravi, nefas est alios quosdam præclarissimos præterire. Quis enim vel a limine Theologiam salutavit, cui ignota sint *Francisci Suaresii*, & *Gabrielis Vasquez* nomina celeberrima? Suaresio quidem nullum legimus modestiorem & doctiorem, atque nullum liberiorem acrioremque Vasquesio. Suarez autem obiit anno 1615. Vasquez anno 1604. Protulit istos fecunda doctissimorum Virorum parens Societas Jesu; quæ ulterius genuit Cardinalem *de Lugo*, *Fonsecam*, *Gabrielem Henno*, *Thyrsum Gonzales*, atque iis clariores paulo post numerandos. Nunc enim nobis quosdam e Schola Theologos commemorantibus, occurrunt Thomistæ doctissimi *Joannes a S. Thoma*, *Petrus Ledesma*, *Joannes Baptista Gonet*, *Antoninus Reginaldus*, *Gonzales duo*, *Vincentius Contensonus*, &c. Sapientissimi item inter Theologos hujus Seculi XVII. habentur *Franciscus Sylvius*, *Guilelmus Estius*, & *Gummarus Huygens* inter scriptores Belgas celebratissimi. Floruerunt in Augustiniana Familia *Angelus Rocca*, *Augustinus Gibbon*, *Lambertus Le Drou*, *Augustinus Lubinus*, *Nicolaus Gavardi*, *Christianus Lupus*. In Seraphico Ordine *Claudius Frassen*, *Franciscus Macedo*, *M. Antonius Cappellus*, *&c.*

Inter Purpuratos Patres immortalitatem famæ consecuti sunt *Cæsar Baronius*, *Robertus Bellarminus*, *Jacobus David Perronius*, *Joannes Bona*, *Laurentius Brancatus de Lauræa*, & *Henricus Norisius*. Cæsar Baronius Congreg. Oratorii S. Philippi Soræ natus anno 1538. obiit anno 1607. & magnum Opus Ecclesiasticorum Annalium improbo labore ad annum 1198. perduxit, & Martyrologium Romanum perpetuis notis illustravit. Robertus Bellarminus Politianus Societatis Jesu, nepos e sorore Marcelli II. natus anno 1542. vita functus anno 1621. præter alia permulta insigne Controversiarum Opus descripsit, a *Jacobo Gretsero* viro ejusdem Societatis doctissimo, & *a Vito Erbemanno* adversus hæreticos vindicatum. In Illud quippe Junius, Danæus Hunnicus, Joannes Gerardus, Amesius, aliique heterodoxi scripsere. Carpitur quoque alicubi a Launojo, de quo infra; & quantum spectat ad Pontificum potestatem *in Temporalibus* supra reges, *a Joanne Barclaio*, qui

decess-

deceſſit eodem anno 1621. Ut idem Bellarminus Faſtis Beatorum adſcriberetur, non tantum ſuperioribus annis ſedente Benedicto XIV. verum etiam anno 1677. ſub Innocentio XI. & anno 1711. ſub Clemente XI. Jeſuitæ irrito conatu tentarunt. Cardinalis *Perronius* Bernæ in Helvetia natus anno 1556. & vita functus Pariſiis anno 1618. fidem Euchariſtiæ adverſus Mornæum luculentiſſime propugnavit, diluitque omnes regis Anglorum oppoſitiones, cum Muſis quoque interdum verſatus. *Joannes Bona* Ciſtercienſis in Urbe Pedemontii Montis Regalis ortus anno 1609. & Romæ tranquilla morte ſublatus anno 1674. de rebus Liturgicis, de divina Pſalmodia, de Sacrificio Miſſæ, & aliis ad vitam Aſceticam pertinentibus pie, ſapienterque tractavit. Laurentius de Lauræa Ord. Min. Convent. Theologiam Aſceticam, & S. Patris Auguſtini doctrinam de Prædeſtinatione, & Gratia plurimum illuſtravit; atque is eſt, qui magno adjumento eſſe ſolet Theologis Congregationis Sacrorum Rituum. *Henricus Noris* Auguſtinianus tanto celebrior evaſit, quantum illum tanquam Janſenii aſſeclam adverſarii ſtuduerunt traducere (1). Immortale ſibi nomen comparavit Hiſtoria Pelagiana, Vindiciis Auguſtinianis, pluribuſque Hiſtoricis, Theologicis, & Chronologicis diſſertationibus. Veronæ natus fuerat anno 1631. & obiit Romæ anno 1704.

NEQUE hi tantum, ſed alii ſapientes viri Vaticanam Purpuram decorarunt, ut *Joſephus de Aguirre* Ord. S. Benedicti Clarus Theologiæ S. Anſelmi Commentator, omniumque Conciliorum Hiſpaniæ Collector: *Joſeph Maria Thomaſius* Clericus Regularis Theatinus, non tam vitæ integritate, quam ſtudio antiquitatis Eccle-

(1) Legantur Noriſii Opuſcula. Illius Hiſtoria Pelagiana cum Vindiciis Auguſtinianis, abſque prævio decreto, aut malignantium fraude, aut nimia oſcitantia, Indici Expurgatorio S. Inquiſitionis Hiſpaniarum inſerta, illinc deleta eſt mandato Inquiſitoris Generalis Emmanuelis Archiepiſcopi Pharſaliæ; adeo, ut Cl. Noriſii Opera ab erudito auctore Litterariarum Ephemeridum, quæ Florentiæ prodeunt in lucem, recte dicantur, *Argentum igne examinatum, purgatum terræ, purgatum ſeptuplum*. Pſ. 11. 7. Prælaudatum Decretum Hiſpanicum emanatum fuit anno 1758. die 28. Januarii.

Eccleſiaſticæ, linguarum peritia, editiſque libris conſpicuus, & *Cæleſtinus Sfondratus* Galliæ vindicatæ auctor, *Nodi* tamen Prædeſtinationis intricator potius, quam extricator.

TANTA fuit omnigenæ eruditionis in aliquibus copia, ut ad miraculum videantur exculti. In horum claſſe haud hæſitanter locamus *Jacobum Sirmondum*, & *Dionyſium Petavium* Soc. Jeſu presbyteros, quibus addendus eſt, *Jacobus Benignus Boſſuet*. Sirmondus Ricomagi in Arvernia natus anno 1559. vixit annis 92. atque ab ineunte ætate latina, & Græca MSS. pervolutavit, Bibliothecas excuſſit, numiſmata, & vetuſtas inſcriptiones inſpexit, nobiſque plura occulta antea, vel inedita reſeravit. Petavius Aurelianenſis hanc lucem anno 1585. adſpexit, obiitque anno 1652. Hunc inter Jeſuitas Aquilam vocant. Edidit Syneſium, Epiphanium illuſtravit, Tempora digeſſit, exagitavit Scaligerum, Themiſtii & Juliani orationes notis locupletavit, Poemata, & epiſtolas concinnavit, & dogmata Patrum ampliſſimis voluminibus explanavit. (1) *Boſſuetius* Meldenſis Epiſcopus, Divioni in Burgundia natus anno 1627. deceſſit anno 1704. Quæ autem is conſcripſit in libris Variationum adverſus hæreticos, in Iſajam de Vaticinio Partus Virginei contra reviviſcentem ſua ætate Quietiſmum; Compendium univerſalis Hiſtoriæ, de gratia ac libertate juxta Auguſtini doctrinam, funebres Orationes, aliaque Moralia, & Polemica bene multa, miſſa *Defenſione* prolixa propoſitionum Cleri Gallicani anno 1682. hæc, inquam, admiratione potius digna cenſentur, quam laude.

IN HISTORIA illuſtranda ſedulam impenderunt operam *Henricus Spondanus* Epiſcopus Appamienſis, qui ſcripſit Annales ſacros a creatione mundi ad hujus reparationem, Cardinalis Baronii Opus in Epitomen redegit, & uſque ad annum 1640. deduxit. Quamquam in Annalium Baronii proſecutione inſudarunt plurimum *Odoricus Raynaldus*, & *Jacobus Laderchius*, ejuſdem cum Baro-

(1) *Petavius* poſteaquam lib. 9. Theolog. Dogmatum S. P. Aug. Doctrinam de Prædeſtinatione docte expoſuerat, & vindicaverat, addidit librum 10. cujus priori capiti titulum fecit. *Retractatur Auguſtini Sententia, &c.* Cauſam puto omnibus eſſe compertam. Vide *Abreg.* Hiſt. Eccl. tom. 10. edit. anno 1754. pagina 328.

Baronio Congregationis. In prædictos autem Annales Baronii eruditas Hiſtoricas, Criticaſque animadverſiones edidit *Antonius Pagius* Ord. Min. Conventualium natus in Provincia loco humili, & vita functus anno *1699.* Hujus poſtrema Scripta perpolivit complevitque *Franciſcus Pagius* ejus nepos de hiſtoria Romanorum Pontificum optime meritus. Acta Sanctorum colligere & in lucem edere cœpit *Joannes Bollandus* Soc. Jeſu, executus conſilium, quod conceperat P. Heribertus Roſvveidus ejusdem Societatis. Prodierunt Ingentis Operis duo priora volumina anno 1643. Huic admovere deinde manus viri docti, laborumque patientiſſimi Henſchenius Papebrochius, Beartius, Janninghus, Sollierius, Pinens, Cuper Boſchius, Stiltingus, Suyſchen, & Perierius. Tridentini Concilii Hiſtoriam conſcripſit *Sforzia Card. Pallavicinus* (1) ejusdem Soc. Jeſu, eamque latinitate donavit conſocius Joannes *Baptiſta Giattinus.* Obiit Card. Pallavicinus anno *1667.* ejuſque ſcopus fuit refutare Hiſtoriam *Pauli Sarpi* Ord. Serv. Theologi Reipublicæ Venetæ, viri prædiți felici, & præcoci ingenio, & quamvis a Theologis multis diſſentiat, procul dubio doctiſſimi. Deceſſit Sarpius anno *1623.* Hiſtoriam, & Annales Ordinum Regularium plures ſcripſerunt, ut FF. Prædicat. *Thomas Malvenda*, Ord. Minorum *Lucas Wadingus*, Capuccinorum *Zacharias Boverius*, Auguſtinenſium Eremitarum *Aloyſius Torelli*, Societatis Jeſu *Maffæus Orlandinus*, *&c.* Italiam Sacram *Ferdinandus Ughelli* Ciſtercienſis.

Eccleſiaſticæ Antiquitatis, quæ hiſtoriæ anima dici poteſt, ſtudioſiſſimi fuerunt, & præclara edidere monumenta, *Antonius Gallonius* Congreg. Oratorii S. Philippi, qui ſcripſit de SS. Martyrum cruciatibus, & obiit an. *1617.* Subterranea Urbis Romæ, plurimaque ibi recondita monumenta luſtravit *Paulus Aringhus* ejusdem Congregationis, qui deceſſit anno *1676.*

(1) Scripſerunt Jeſuitæ quidam, videlicet PP. *Conti*, & *Gobien*, de ceremoniis, & religione Sinenſium, tam immodica Confucii, ejuſque virtutum laudatione, ut quinque famoſæ propoſitiones ex illorum libris depromtæ a ſacra facultate Pariſienſi proſcriptæ fuerint anno 1700. die 18. Octobris.

1676. Martyrologium ſui Ordinis edidit 1629. *Hugo Menardus* Benedictinus: idem anno 1642. perpetuis adnotationibus illuſtravit Sacramentarium S. Gregorii Magni. *Hugo Menardus* obiit anno 1644. *Petrus* de Marca, cujus extat *Concordia* Sacerdotii, & Imperii, opera Stephani Baluzii ſemel iterumque in lucem edita cum Vita Auctoris, notiſque, deceſſit anno 1656. Pariſiis, renunciatus ejusdem Urbis Archiepiſcopus. *Leo Allatius*, qui poſt Lucam Holſtenium cuſtos fuit Vaticanæ Bibliothecæ, obiitque anno 1669. plura ſcripſit aptiſſima ad Græcorum confutandos errores. *Philippi Labbei* Soc. Jeſu, qui fatis ceſſit anno 1667. habemus præter alia complura Concordiam Chronologicam, ſuipſius, & Philippi Brietii, & Collectionem magnam Conciliorum: in quo eruditionis genere ferventiſſimum ingenium ſuum exercuit quoque *Joannes Harduinus* itidem Jeſuita. *Lucas Acherius* Ord. S. Benedicti innumera, quæ latebant, monimenta publici Juris fecit, ſublatus pio obitu Pariſiis anno 1685. *Joannis Launoii* Doctoris Sorbonici, qui extinctus eſt anno 1678. ingentia habentur, variique argumenti volumina, in quibus aliqui ſtyli damnant intemperiem, aliqui nimiam rerum verborumque repetitionem. (1) Græcorum ritus accurate explicavit *Jacobus Goarius* Ord. Prædicat., qui obiit anno 1653. Græcorumque Patrum inedita olim Opera vertit, vulgavitque *Franciſcus Combefis* ejusdem Ordinis, qui fato ceſſit anno 1679. *Henrici*, & *Adriani de Valois* fratrum.

(1) *Launoii* liber inſcriptus: *Veritable Tradition de l'Egliſe, ſur la predeſtination, & la grace*, typis procuſus Leodii anno 1702. in S. P. Auguſtinum injuriarum pleniſſimus, damnatus fuit a Clemente XI. Pontifice Maximo anno 1704. die 28. Januarii. Hyacinthus Serry Ordinis Prædicatorum, de quo ſeculo proximo, non ſolum contra Launojum vindicias Auguſtini elucubravit, verum etiam lepidula Epiſtola, quaſi ex Eliſiis data, oſtendit, quidquid Launojus in Auguſtinum effutiit, depromptum fuiſſe ex Scriptoribus, religioſiſſimæ alias, ſanctiſſimæque, Societatis Jeſu, quorum enumerat ſaltem viginti, nempe *Andream Junium*, *Chriſtophorum Ortegam*, *Dionyſium Petavium*, *Franciſcum Agnatum*, *Gabrielem Vaſquez*, *Jacobum Sirmondum*, *Joannem Adamum*, *Joannem Hamelium*, *Joannem Ituren*, *Joannem Martanam*, *Joannem Martinonum*, *Joannem Baptiſtam Gueſnay*, *Leonardum Leſſium*, *Levinum Le Mayer*, *Ludovicum Molinam*, *Petrum Halloix*, *Petrum L'Abbé*, *Stephanum de Champs*, *Theophilum Raynaudum*, & *Thomam Bonartum*.

trum, præclarum in Literaria Reipublica nomen : ille enim Græcos Hiſtoricos Euſebium, Socratem, Sozomenum, Theodoretum, Evagrium, Philoſtorgium, & Theodorum Lectorem latina vertit lingua, notiſque illuſtravit : iſte Galliam exquiſitis diſſertationibus reddidit notiorem. Henricus vero deceſſit anno 1676. & Adrianus anno 1692. Opera Patrum, qui ſub tempora Apoſtolorum floruerunt, collegit, notiſque exornavit *Joannes Baptiſta Cotelerius*, cujus mors conſignatur anno 1686. Quæ ſacram Chronologiam, & Geographiam haud mediocriter dilucidant, Romanorumque Pontificum propugnant auctoritatem, magno labore collegit *Emanuel a Schelſtrate* Belga, qui deceſſit Romæ anno 1692. poſtquam de Eccleſia Africana, de Patriarchatu Occidentali, atque de diſciplina Arcani tractatus perutiles juvenili ætate elucubraverat.

In illa utiliori Theologia, quæ in ſtabiliendis Fidei noſtræ decretis tota verſatur, præter Venerabilem Bellarminum, de quo ſupra, inſudavit *Martinus Becanus*, & ipſe Soc. Jeſu, qui migravit e vita anno 1624. (1) ab omnibus ob ſingularem modeſtiam laudatus. Eamdem ſubierunt provinciam *Adrianus* & *Petrus de Walemburch* fratres Batavi ; quorum primus Epiſcopus Adrianopolitanus, ac ſuffraganeus Archiepiſcopi Moguntini obiit anno 1669. alter Epiſcopus Myſienſis, & ſuffraganeus Archiepiſcopi Colonienſis obiit anno 1675. De Sacramento Pœnitentiæ, & de ſacris Ordinationibus fuſe, & erudite pertractavit *Joannes Morinus* Cong. Oratorii Gallus, qui e vivis exceſſit anno 1659. (2) Dogmata item Eccleſiæ Catholicæ, & Eccleſiaſticam diſciplinam expoſuit *Ludovicus Thomaſinus* ejusdem Congregationis, qui e vita migravit anno 1695. His addendi, qui Polemica SS. Patrum ſcripta ſelectis animadverſionibus colluſtrarunt, ut Optatum Milevitanum *Gabriel Albaſpinæus* Epiſcopus Aure-

(1) Plurima ſcripſit pro fide orthodoxa, & pro defenſione *Controverſiarum* Card. Bellarmini, necnon pro Societatis ſuæ, ejuſque beatiſſimi Inſtitutoris honore vindicando *Jacobus Greſerus* Jeſuita, de quo Nathanael Sotuel pag. 369. Biblioth.

(2) Jo. Morinus in caſtris Calviniſtarum educatus, Pariſiis hæreſim abjuravit. Idem fecerunt alii viri doctiſſimi, Gaſpar Scioppius, Wilelmus Rainoldus, Petrus Pithœus, Henricus Spondanus, Tanaquillus Faber, Bertholdus Nihuſius, Iſaac Papinus, aliique *literarum* laude *conſpicui*.

Aurelianenſis, qui deceſſit anno 1630. Irenæum adverſus hæreſes *Franciſcus Fevardentius*, qui etiam ſub hujus ſeculi initia ſcripſit Theomachiam Calviniſticam; & Marium Mercatorem *Joannes Garnerius* Societ. Jeſu, qui obiit anno 1681.

COMMENTARIA in Sacras litteras elucubrarunt prælaudatæ Societatis viri permulti, inter quos celebrantur *Salianus*, *Mariana*, *Villalpandus*, *Menochius*, *Tirinus*, *Pineda*, *Lorinus*, *Pererius*, *Serarius*, *A Lapide*, *&c.* Varia Sacra, & vindicias Textus Hebraici adverſus Morinum edidit *Simeon de Muis* defunctus anno 1644. Biblia Maxima novemdecim comprehenſa tomis prægrandibus concinnavit *Joannes de la Haye* Ordinis Minorum. Opera autem *Criticorum Sacrorum*, ideſt, adnotationum in Sacram Scripturam, variarumque eo inſervientium diſſertationum, compacta præſertim ſunt ex libris Proteſtantium, ac primum prodierunt in lucem novem Voluminibus anno 1660. Londini.

DE Theologia morali pertractarunt Societatis Jeſu permulti. *Baunium*, *Filiutium*, *Eſcobarium*, *Azorium*, *Tamburinum*, *Buſembaum*, *&c.* nullus ignorat. Nec tamen benigniores, ut inquiunt, ſunt Jeſuitæ cuncti, ſed exactiores premunt ſemitas *Paulus Comitolus*, & Probabiliſmi inſectator *Tyrſus Gonzales*. *Bonus Merbeſius*, *Sambovius*, & *Henricus a S. Ignatio* Carmelita Belga prolixe item de doctrina morali ſcripſerunt, laxitates rigidioribus fortaſſe præceptionibus inſectantes. *Apologiam* Caſuiſtarum, tot Præſulum Galliarum cenſuris diſpunctam, omittimus. Italica lingua ſive catecheſibus, ſive concionibus, nemo copioſius, & elegantius ſcripſit *Paulo Segneri* Soc. Jeſu digniſſimo, quem Parochi, & Verbi Dei Præcones ſtudeant imitari.

POSTREMO loco recenſendi ſunt quidam Janſeniſtarum. Horum anteſignanus *Antonius Arnaldus*, cujus Opus de frequenti Communione editum anno 1643. plura excitavit diſſidia, ſed majora movit quæ ſcripſit de Gratia, & de morali Practica Jeſuitarum. Janſeniſmi notam non effugit liber inſcriptus, *Amor Pœnitens*, Epiſcopi Caſtorienſis in lucem emiſſus anno 1687. *Martinus de Barcos* Abbas S. Cyrani, qui anno 1643. refutavit *Prædeſtinatum* Sirmondi, & anno 1644. palam pro Janſenio certavit. Quædam hujus Opera

pera latent ſub nomine *Petri Aurelii*. Janſenianis adnumerandus quoque *Blaſius Paſchalis* qui ſub nomine *Ludovici Montalti* vulgare cœpit anno 1656. *Epiſtolas Provinciales*; (1) & qui ſub *Vendrochii* nomine illas Latinitate donavit, & notis corroborare ſtuduit, *Petrus Nicolius*. Accedunt directores, cultoreſque Monaſterii Portus Regii *in Campis*, *Iſaac de Sacì*, *Petrus Thomas Foſſeus*, *Nicolaus Fontana*, *Gothefridus Hermant*, *&c.* Hos inter recenſent quoque Cl. *Tillemontium*, qui mortuus cum magna pietate ac religione anno 1688. in templo illius Monaſterii, (2) quod ſemper coluerat, ſepultus fuit. Sui, & fictitio *Vincentii Lerins* nomine ſcripſit pro Janſenio *Libertus Froemondus* Doctor Lovanienſis, extinctus anno 1653.

Adversus Janſeniſtas & Bajaniſtas acuerant ſtylum *Stephanus Deſcamps*, *Franciſcus Annatus*, *Joannes Martinus Ripalda*, & *Joannes Martinonus* ſeu *Moraines* S. J. presbyteri. Sed non ſinit, ut ulterius progrediamur, præfixa brevitas.

CAPUT V.

Augustissimorum Cæsarum, et Sanctorum quorumdam recensio.

Rodulphum II. Imperatorem vita functum abſque liberis anno 1612. IV. Idus Januarii dictum eſt alibi. Eodem itaque anno menſe Junio Francofurti electus eſt *Matthias* ejuſdem Rodulphi frater, rex Bohemiæ, & Hungariæ, qui ob graſſantem Lutheranam hæreſim Praga Viennam Auſtriæ tranſtulit Imperii Sedem. Cum autem Matthias ex Anna filia Ferdinandi Auſtriæ uxore ſua nullum ſuſcepiſſet filium, adoptavit Ferdinandum filium Caroli Auſtriaci filii Ferdinandi I. Imperatoris, & Mariæ

(1) Epiſtolis Provincialibus nullum datum reſponſum ante annum 1694. quo in lucem prodiit, *Entretiens de Cleandre & d' Eudoxe*. Hoc Opus celebri Apologia refutatum fuit anno 1696. & ſeqq. XVIII. aliis Epiſtolis a P. Matthæo Petit Didier Monacho Ordinis S. Benedicti.

(2) Monaſterium illud anno 1709. dirutum fuit.

filiæ Alberti Ducis Bavariæ ; eique anno 1617. ceſſit Bohemiam , & anno inſequenti regnum etiam Hungariæ . Proteſtantes per hæc tempora pervicaciores effecti magna Chriſtianæ reipublicæ attulerunt incommoda. Ipſe vero Imperator contracto ex animi triſtitia languore vita exceſſit anno 1619. VI. Idus Martii .

Illi itaque ſucceſſit prælaudatus *Ferdinandus* hujus nominis II. evectus ad Imperii faſtigium citato anno 1619. V. Calendas Septembris . Rexit autem imperium uſque ad annum 1637. quo deceſſit apoplexia correptus 8. die Februarii . Fridericum Palatinum anno 1620. ſuperavit , recuperata Bohemia ; atque anno 1623. reddita fuit Bavaria Duci Maximiliano , hoſtibus a Cæſare attritis . Anno rurſus 1626. ductor Cæſarei exercitus Valſtein proſtravit hæreticorum phalanges , & Danos Auguſti Principis arma fugarunt . Mantuam , quam occupaverant Galli , anno 1629. expugnavit : eodemque anno ſancivit , ut Eccleſiaſtica bona ab hæreticis uſurpata reſtituerentur Catholicis. (1)

Successit pio , invictoque parenti *Ferdinandus III.* quem ei pepererat Marianna conjunx , filia Guilelmi Ducis Bavariæ . Poſt diuturna bella quæ geſſit cum Svecis , aliiſque , anno 1648. pacem Monaſterii cum omnibus iniit ; eademque pace in poſterum fruens Catholicæ religioni propugnandæ , pietatique exercendæ totus incubuit , donec anno ætatis ſuæ 49. & Imperii 20. deceſſit Viennæ anno 1657. die Aprilis ſecunda .

Tenuit deinde imperium *Leopoldus* , quem Ferdinando III. pepererat Marianna filia Philippi III. Regis Hiſpaniarum . Electus fuit Helenopoli , ſeu Francofurti anno 1658. die 18. Julii , & coronatus proximis Calendis Auguſti . Fuit itaque poſt mortem Ferdinandi III. interregnum pluſquam menſium quindecim . Bellum habuit Leopoldus cum Gallis diuturnum , regnante Ludovico XIV. Conſpirantes adverſum ſe plures Hungarorum nobiliſſimos anno 1669. capitali pœ-

(1) Ea occaſione PP. Societatis dederunt operam , ut quæ ſpectabant ad Monachos S. Benedicti , monaſteria Monialium conſequerentur , opera P. Lamormani a Confeſſionibus Ferdinandi II.

pœna mulctavit. Turcarum CCXL. millia in Hungariam irruerunt anno 1683. & Viennam die 13. Julii cinxerunt obſidione; ſed abierunt inde, in fugam converſi, cœſis permultis, die 12. Septembris a Joanne Subieſcki Poloniæ rege, & a Carolo V. duce Lotharingiæ, arriſitque Leopoldo inſignis Victoria. Laceſſitum deinceps Imperium Turcicum, inito fœdere inter Leopoldum, Innocentium XI. Venetamque Rempublicam, donec anno 1699. ſancita pace, quieverunt paululum bellorum ſtrepitus. At rurſus pro ſucceſſione in regna Hiſpaniarum, vita functo anno 1700. Carolo II. rege, inter Leopoldum & Ludovicum vario pugnatum eſt marte. (1) Tandem Imperator anno 1705. III. Nonas Maji Viennæ in Auſtria extinctus eſt hydrope, anno imperii ſui quadrageſimo ſeptimo.

PRÆTER S. Franciſcum Saleſium laudatum ſuperiori capite IV. Sanctorum Confeſſorum numerum auxerunt *Vincentius a Paulo*, *Camillus de Lellis*, *Franciſcus de Regis*, *Fidelis* de Simaringa, *Joſeph* a Leoniſſa, *Franciſcus Solanus*: quorum, quod infra cap. 6. hujus aut ſeq. Seculi commemoranda ſit ſolemnis apotheoſis, nunc ſolum nomen deſcribimus. Migrarunt quoque ad cæleſtem ſponſum Seculo XVII. Sanctimoniales *Maria Magdalena* de Pazzis Florentina, & *Roſa a* S. *Maria*, Americana. Martyrio plures coronati ſunt hæreticis, & infidelibus perſequentibus. Hanc promeruit coronam anno 1617. in Perſide cum aliis plurimis *Catharina* regina Georgiæ exquiſitiſſimis ſuppliciis tentata. In Japonia lento pro fide cremati fuerunt igne anno 1622. *Petrus Zuniga* Auguſtinenſis, *Ludovicus Florez* Ordinis Prædicatorum, *Petrus Davila* Ord. Minorum, & *Carolus Spinula* Januenſis Societatis Jeſu. De Martyrio *P. Britti* ejusdem Societatis, quod conſignatur anno 1695. expectatur Apoſtolicæ Sedis judicium. Quia martyres non facit pœna, ſed cauſa, non ſunt in eorum numero computandi decem mille captivi Turcarum, qui Seditionem molientes

(1) *Carolus II.* Rex Hiſpaniæ teſtamento inſtituerat Philippum V., filium Ludovici Galliarum Delphini, hæredem ſuum. Ipſe autem Carolus II. filius erat Philippi IV. Auſtriaco ſanguine procreati.

anno 1662. in urbe Mauritaniæ Algerio crudeliſſime necati fuere. (1)

Vixit hoc Seculo, cœpitque Revelationes ſuas ſcripto tradere anno 1655. *Maria Agreda* Ord. Min. de cujus libris ac virtutibus non ſemel eſt diſputatum. Adverſus ejus aſſerta valde affinia Scotiſticæ Theologiæ cenſuram tulit anno 1696. ſacra Sorbonæ Facultas: nec unquam quidquid plures moliti ſint, ab Apoſtolica Sede fuerunt approbata, imo cum primum Hiſpanica lingua prodierunt in lucem, rejecta. Noſtrum tamen non eſt, quidquam aut ejus, aut *Catharinæ* matris, patriſque religioſiſſimi Viri detrahere virtutibus. Ad Catholicam enim Eccleſiam ſpectat de his proferre ſententiam.

Obierunt præterea in magna ſanctitatis fama anno 1641. *Claudius Bernardus* presbyter Divionenſis, eodemque anno *Joanna-Franciſca Fremiot* de Chantal, quæ omnium prima inſtitutum a S. Franciſco Saleſio Ordinem Viſitationis ingreſſa eſt anno 1610. Hanc modo in Beatarum numero veneramur. *Emus* Parochus diœceſis Senonenſis anno 1644. migravit ad Superos: *Joſeph Calaſanctius* Inſtitutor Scholarum Piarum anno 1648. *Vincentius a Paulo* Inſtitutor Congreg. Miſſionis anno 1660. *Henricus Michaele* diœceſis Trevirenſis, qui ſutores ad officia pietatis revocabat, anno 1666. *Petrus Guillerius* Canonicus Regularis Bilumni in Sabaudia anno 1673. atque anno 1691. *Maria de Cyz* Leydenſis Virgo ad Catholicam Eccleſiam a ſecta Calviniſtarum Deo prædeſtinante vocata.

CAPUT VI.

Quænam Seculo XVII. in Eccleſia Catholica doctrina, et disciplina viguerint.

Spectantem ad fidem moreſque doctrinam Seculo XVII. Eccleſia Chriſti incontaminatam ſervavit, Nam

(1) Sunt qui inter martyres recenſent *Henricum Garnet* Soc. J. alioſque anno 1606. & ſequenti ſupplicio affectos, quod conſpiraſſent in *Parlamenti*, ut inquiunt, *Camevam* abdito pulvere pyrio ſubvertendam in Anglia, unde eam ob rem Catholici omnes fuerunt expulſi.

Nam præter dogmata occaſione emergentium hæreſeon luculenter expoſita, & firmiter ſtabilita; ubi innovatæ fuere, aut primum excogitatæ opiniones ad corruptelam, vel ad impietatem tendentes, opportune confixæ fuerunt, & refutatæ. Quod ex magno numero propoſitionum ab Apoſtolica Sede proſcriptarum evidentiſſime apparet. Enimvero Urbanus VIII. anno 1641. damnatos a S. Pio V. 79. (1) articulos Baji rurſus Apoſtolica Conſtitutione perſtrinxit; Clemens VIII. anno 1602. confeſſionem factam per litteras, ſeu internuntium, nullam & irritam declaravit: Innocentius X. anno 1653. propoſitiones V. Janſenii, Alexander VII. anno 1665. propoſitiones 28. & anno 1666. alias 17. Innocentius XI. anno 1679. propoſitiones 65. atque eodem anno 1679. duas alias prohibuit. Vetuit inſuper anno 1682. ne quis utatur aliquo pacto, etiam ſine directa vel indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, ſcientia ex confeſſione acquiſita, damnans oppoſitam aſſertionem. Idem Innocentius XI. anno 1687. pernicioſiſſimam myſticam Michaelis de Molinos, hujuſque poſitiones 68. reprobavit. Alexander VIII. anno 1690. peccatum philoſophicum, deinde propoſitiones 30. ex Janſeniſtarum fontibus manantes, cenſuris confixit. Innocentius XII. novorum Quietiſtarum, & Franciſci de Fenelon (2) Archiepiſcopi Cameracenſis anno 1699. damnavit propoſitiones viginti tres.

Ex his edocemur beneficia ſupernaturalium donorum excedere naturæ fines, Gratiam adjuvare, non perimere libertatem, neque hanc vinculo obſtringi neceſſitatis, nullum eſſe imputabile crimen ubi non adeſt libertas indifferentiæ, invincibilem ignorantiam excuſare a peccato, plura fieri a peccatoribus, & infidelibus, quæ non ſunt a cupiditate vitiata, ad univerſos homines Chriſti redemptionem extendi, non ſufficere in ſacramento Pœnitentiæ attritionem naturalem, eam quæ ex metu gehennæ concipitur bonam

(1) alias 76. duobus in unum bis copulatis.

(2) Qui errores ſuos palam e ſuggeſtu retractavit, magis ob humilitatem & fidei confeſſionem laudandus, quam propter falſam proſcriptamque doctrinam reprehendendus.

esse & ad gratiam disponere, præceptum annuæ communionis non impleri per communionem sacrilegam, veram animæ perfectionem & devotionem non excludere exteriores actus, atque exercitamenta virtutum; aliaque id genus, quæ opponuntur damnatis illis propositionibus. (2)

QUUM autem hoc XVII. Seculo cum ingenti librorum copia laxiores quoque opiniones fuerint disseminatæ; Episcopi vigilantissimi curarunt collabentem disciplinam restituere, & exundantem malitiam coercere. Si quidam ausi sunt affirmare nemini, quamvis prava consuetudine implicato, denegandam esse sacramentalem absolutionem; facilitatem istam coactæ Sacerdotum Synodi reprobarunt, ut Farsensis 1685. Montisfalisci anno 1692. Cæsenatensis anno 1693. Bononiensis anno 1698. Socios criminum, seu complices absolvendos non esse a Confessario, ut postulat pœnitentiæ ardor, & ratio pudoris, decreverunt Synodi Veliterna anno 1673. Faventina 1674. Æsina 1683. Arcendas a Sacramentis mulieres comptas, fucatas, & pectora immodeste nudantes, præter Innocentii XI. sanctiones, decrevere Synodus Senogalliensis anno 1627. Juvenacensis anno 1639. Faventina 1649. Asculana, & Cremensis 1688.

EXORTA Seculo XVII. quæstione, an qui dispensatur ab esu carnium, sit etiam dispensatus ab unica comestione, variæ fuerunt sententiæ Theologorum, ut liquet

(1) Apologia Casuistarum a pluribus Galliarum Episcopis & ab Apostolica sede confixa, prodiit auctore P. Pirot S. J. an. 1657. Alexander VII. anno 1666. proscripsit propositiones 45. & Innocentius XI. anno 1679. alias propositiones 65.

Apologias Auctorum Societatis conscripsere P. Moja, & P. Honoratus Fabri, tum proprio nomine, tum nomine Bernardi Stubrokii.

Antonii Sanctarelli liber a Sorbona damnatus fuit anno 1626. Marianæ item opus *de Rege*, & *Regis institutione* idem subiit fatum. Vid. Not. ad cap. 3.

Proscriptæ anno 1655. ab Archiepiscopo Mechliniæ, & exagitatæ proximo anno 1656. in Comitiis Cleri Gallicani Propositiones 21. Caramuelis fluentes ex principiis Probabilismi. Nota confixæ aliæ septem depromtæ ex Tract. Mascarenhas. Aliæ pariter 43. assertæ ab Escobario, Sancio, & Petro Michaele de Sanronam: rursus decem & septem a sacra Facultate Lovaniensi confixæ anno 1653. Plures demum id. numero 127. in Comitiis Cleri Gallicani anno 1700. damnatæ omnium, qui aderant, Episcoporum suffragiis.

liquet ex Leſſio lib. 4. de Juſtit. cap. 2. Medina lib. 1. Inſtit. Sacerdot. §. 10. Comitolo Reſp. Moral. lib. 4. q. 46. Azorio Inſtit. Moral. lib. 7. cap. 7. &c. Cum vero jejunium inſtitutum ſit ad frenandam carnis concupiſcentiam, illa fuit ſententia ſanior & verior diſpenſatum in una parte, non eſſe diſpenſatum in altera, quam ſervare queat ſine propriæ ſalutis diſcrimine. Saniorem dixi, & veriorem; nam anno 1657. Alexander VII. Cives Romanos diſpenſans ab eſu carnium in Quadrageſima declaravit illos teneri nihiloſecius ad jejunandum: quod & Clemens XI. anno 1703. & eo jubente Gaſpar Cardinalis Carpegna ſummi Pontificis in Urbe Vicarius fidelibus indixerunt; perſpicue autem explicavit, omnemque eliminavit difficultatem anno 1741. Benedictus XIV.

Præter hæc, aliaque plura ad diſciplinam, & ad integerrimam inſtitutionem morum pertinentia, ad pietatem religionemque fidelium excitandam quosdam eximiæ virtutis in Sanctorum Faſtos Summi Romanæ Eccleſiæ Paſtores retulerunt Canonizatione ſolemni. Quem honorem Clemens VIII. anno 1601. detulit *S. Raymundo* de Pennafort Catalauno: Paulus V. anno 1608. *S. Franciſcæ Romanæ*, & anno 1610. *S. Carolo Borromæo*: Gregorius XV. anno 1622. *SS. Iſidoro Agricolæ*, *Tereſiæ Virgini*, *Ignatio Loyolæ*, *Franciſco Xaverio* Hiſpanis, & *Philippo Nerio* Florentino: Urbanus VIII. anno 1625. *S. Eliſabethæ* Luſitanorum reginæ, adſcriptis numero Beatorum *Andrea Avellino*, & *Felice a Cantalicio*; & anno 1629. inter Sanctos *Andrea Corſinio*, inter Beatos relato *Cajetano Thienæo*: Alexander VII. anno 1658. Sanctorum Catalogo adſcripſit *Thomam* a Villanova Archiepiſcopum Valentinum; Clemens IX. anno 1669. *Petrum* de Alcantara Ord. Min. & Mariam Magdalenam de Pazzis Ord. Carmelitarum: Clemens X. anno 1671. *Franciſcum Borgiam*, *Cajetanum*, *Philippum Benitium*, *Ludovicum Bertrandum*, & *Roſam Limanam*; & anno proximo Beatis accenſuit Pontificem Maximum *Pium V.* Anno autem 1675. idem Clemens X. magnificentiſſima pompa adſcripſit Sanctorum Faſtis XIX. *Martyres Gorcomienſes*. Decretus denique anno 1690. ab Alexandro VIII. cultus Sanctorum *Joanni* a Capiſtrano, *Joanni*

de Deo, *Laurentio Juſtiniano*, *Joanni a S. Facundo*, & *Paſchali Baylon*.

AD INSTAURANDAM diſciplinam Monaſticam conducunt plurimum aut inſtitutæ, aut reformatæ religioſorum virorum Familiæ. Etenim hoc Seculo a Petro Cardinale *de Barulle* inſtituta eſt Congregatio *Oratorii Jeſu*, cœpta Pariſiis anno 1611. & confirmata a Paulo V. anno 1613. Clerici Regulares *Scholarum Piarum* inſtituti ſunt anno 1617. a B. Joſeph Calaſanctio Aragonenſi: (1) Qui *Pii Operarii* vocantur, inſtituti a Carolo Carafa Neapolitano anno 1606. approbati fuere anno 1621. a Gregorio XV. Congregationem Presbyterorum *Miſſionis* inſtituit anno 1626. S. Vincentius a Paulo.

Rigidiorem vivendi formam profeſſæ ſunt plures Congregationes, ut Monachorum S. Benedicti Congregatio *Verodunenſis* in Lotharingia comfirmata anno 1604. a Clemente VIII. & *S. Mauri* anno 1618. approbata a Gregorio XV. *Ciſtercienſium*, qui dicuntur *de la Trappa*, reformatio cœpit anno 1662. Canonicorum Regularium *S. Genovefæ* anno 1634. ab Apoſtolica ſede confirmationem obtinuit. Reformationi Ordinis Prædicatorum in Galliis operam dedere *Sebaſtianus Michael*, & *Joannes Baptiſta Carre*, quorum ille deceſſit anno 1618. & iſte anno 1653.

FEMINARUM quoque perutilium, & puellarum inſtitutionem curantium, cœtus hoc XVII. Seculo prodierunt. Enimvero *Victoria Furnaria* anno 1604. Genuæ Virgines, quæ a ceruleo veſtis colore vocantur *Cæleſtes*, in unum congregavit. Quæ appellantur *Viſitationis*, auctore Franciſco Saleſio, anno 1610. primam domum Annecii in Sabaudia incoluerunt. Inſequenti autem anno *Vrſulinas Maria Luillier* Pariſiis, eodemque anno 1611. in Lotharingia *Petrus Fererius* inſtituit. Moniales S. Benedicti in Galliis *Calvarii* nomine celebres originem habuerunt circa annum 1618. adprobationem vero a Gregorio XV. anno 1621. Harum inſtitutor, cum

(1) Anno 1617. Ordo Clericorum *Scholarum Piarum* ſegregatus fuit a Congregatione Clericorum *Matris Dei*, cui aggregatus fuerat anno 1614. Quare *Matris Dei* ſtemma, nomenque retinuit. Sacri hujus inſtituti primordia ad annum 1597. videntur eſſe referenda.

cum *Antonia* principe Aurelianenſi vita functa anno 1618. Pictavi, ſexto ab exordio Congregationis menſe, fuit *Joſeph* Ordinis Cappuccinorum, qui pie deceſſit labente anno 1638. antequam Vaticanam Purpuram, ad quam Ludovicus XIII. illum nominaverat, fuiſſet aſſecutus. *Jeſuitiſſas* extra clauſtra viventes Urbanus Papa VIII. anno 1630. ſuppreſſit (1).

PRÆTER Equeſtres Ordines, *Sanguinis Chriſti* inſtitutum a Vincentio Gonzaga Duce Mantuæ anno 1608. & *S. Ludovici* a Ludovico XIV. Chriſtianiſſimo Rege anno 1693. alii hoc Seculo Equites ſpecioſis titulis condecorati fuerunt, nimirum anno 1652. in Sileſia Equites *Mortis*: anno 1660. Brennoburgi Equites *Concordiæ*: anno 1685. in Boroufſia Equites *Generoſitatis*: anno 1692. in Argelia, vulgo Torgau, Equites *Sinceritatis*, & anno 1690. in Saxonia Equites *Integritatis*. Etiam Matronarum Ordines inſtituti, videlicet, anno 1662. ſub nomine *Virtutis*, cum Epigraphe circa ſymbolum ſolis, *Sola triumphat ubique*; & anno 1668. *Crucis Dominicæ*, aureo hujus ſigno inſcriptis verbis, *Salus & Gloria*. Huic Ordini Auguſtiſſima Imperatrix præficitur.

AP-

(1) Bulla Urbani VIII. qua ſupprimitur Congregatio *Jeſuitiſſarum*, promulgata fuit ſequenti anno 1631. menſe Majo. Eadem congregatio in Germania, Viennæ præſertim, & Pragæ fuerat propagata. Adverſus illam Romæ coram Sacra Congr. *de Propaganda Fide* orationem habuit graviſſimam, inſtructamque nervoſis rationum momentis Valerianus *Magni* Mediolanenſis Ordinis FF. Prædicatorum: Valerianus iſte laudatus in Epiſtola decimaquinta ex Provincialibus. Scripſit Valerianus adverſus Gomenium miniſtrum Proteſtantium librum inſcriptum; *Echo Abſurditatum Ulrici de Neufelblaeſa*, impreſſum Cracoviæ anno 1646. Vaticanam Purpuram, quam ut illi conferret Urbanus VIII. per epiſtolam enixe rogaverat Uladislaus rex Poloniæ, ſprevit humillime, ut Evangelicis Miſſionibus totus incumberet. Videſis Bailletium Volumine I. *Anti*, pag. 259 Obiit Valerianus Salisburgi apud Bavaros ann. 1661. Extat de pio illius obitu Relatio anno proximo 1662. typis procuſa.

APPENDIX

Rerum aliarum complurium.

Henricus *IV. Borbonius* rex Galliarum anno 1610. pridie Idus Majas a Franciſco Ravalliaco nefario parricida confoſſus interiit (1). Regnavit poſtmodum uſque ad annum 1743. *Ludovicus* XIII. filius Henrici IV. & Mariæ Mediceæ: tum *Ludovicus XIV.* cognomento Magnus, filius Ludovici XIII. & Annæ Auſtriacæ: qui obiit die 1. Septembris anno 1715. In Hiſpania poſt Philippum III. vita functum anno 1621. regnarunt *Philippus IV.* ejus filius uſque ad annum 1665. deinde *Carolus II.* qui abſque liberis deceſſit Cal. Novembris anno 1700. conſtituto tabulis Teſtamentariis herede *Philippo Borbonio* duce Andegavenſi. Is eſt *Philippus V.* qui ab anno 1700. Hiſpaniarum Monarchiam gubernavit uſque ad annum 1724. quo filio *Ludovico I.* renunciavit regnum, quod tamen eodem anno, Ludovico extincto, rurſus ſuſcepit adminiſtrandum. In Luſitania vero ab anno 1621. uſque ad annum 1640. regnavit prælaudatus *Philippus IV.* rex Hiſpaniarum: at anno 1640. Luſitani proprium regem elegerunt *Joannem IV.* ducem Bragantiæ, qui regnavit uſque ad annum 1656. Huic ſucceſſit *Alphonſus VI.* mortuus anno 1683. atque Alphonſo *Petrus II.* qui e vivis migravit anno 1706. V. Idus Decembris (2)

Mahumeti III. extincto anno 1603. ſucceſſit *Achmetes I.* qui obiit anno 1617. die 15. Novembris. Imperium tunc adminiſtravit brevi tempore illius frater

---

(1) Agebat *Henricus* annum 57. parricida autem die 27. ejuſdem menſis affectus ſupplicio natus erat annorum 31. Cor Regis ad Collegium Jeſuitarum translatum fuit.

(2) Angliæ Coronam poſt Eliſabetham mortuam anno 1603. conſecuti ſunt *Jacobus I. Stuartius* eodem anno. *Carolus I.* anno 1625. *Cromvvelius* tyrannus anno 1648. *Richardus* item tyrannus anno 1659. *Carolus II.* anno 1660. *Jacobus II.* anno 1685. regno expulſus *Guilelmus III.* anno 1680. In Polonia poſt Sigiſmundum III. adepti ſunt regnum anno 1632. *Uladislaus Sigiſmundus*; anno 1648. *Joannes Caſimirus*: anno 1669. *Michael Choributius*; anno 1674. *Joannes Sobieski*, & anno 1697. *Fridericus Auguſtus*.

frater *Muſtapha*, ſed hoc ob inertiam & immanitatem depoſito, acclamatus eſt Imperator *Oſmannus* filius Achmetis. Oſmannus ob bellum infeliciter geſtum cum Polonis anno 1620. poſt biennium e throno dejectus, & laqueo peremptus eſt. E carcere eductus, & ad thronum rurſus evectus *Muſtapha*, tranſactis vix ſex menſibus, de throno rurſus deturbatus anno 1623. tenebricoſo incluſus eſt carceri. Commiſſum tum imperium *Amurathi IV.* fratri Oſmanni, & filio Achmetis I. qui periit ob nimiam ebrietatem anno 1640. die 8. Februarii. Imperarunt deinde *Ibrahim* frater Amurathis IV. uſque ad annum 1649. *Mahumetes IV.* filius Ibrahim uſque ad annum 1687. *Solimanus IV.* frater Mahumetis uſque ad annum 1691. *Achmetes II.* frater Soleimani uſque ad annum 1695. *Muſtapha II.* filius Mahumetis IV. & nepos Achmetis II. ab anno 1695. uſque ad annum 1703. quo anno ſolium conſcendit *Achmetes III.* illius Frater.

Inter Chriſtianos, horumque hoſtes, infenſiſſimos Mahumetanos non ſemel bellum exarſit. Primo hujus Seculi anno nempe 1601. Hiſpani Algerium fruſtra occupare tentarunt. At anno 1603. in Hungaria Turcæ magna affecti ſunt clade. Poſt biennium ipſi occuparunt Strigonium urbem Pannoniæ inferioris. Maurorum nongenta millia anno 1610. regnante Philippo III. juſſa ex Hiſpaniis diſcedere. Melitenſium Equitum triremes anno 1644. deprædarunt naves Turcicas, quibus cum Oſmanno filio Ibrahim vehebatur Sultana Saphira. Irruentes anno ſequenti 1645. in Cretam inſulam, Caneam, olim Cydoniam, urbem munitiſſimam longa obſidione expugnarunt. A Venetis anno 1649. devicti maritima pugna, & rurſus anno 1651. 1655. & 1657. ſuperati, anno 1663. in Hungaria victoriis potiti ſunt, atque anno 1669. inſulam Cretenſem in ſuam redegerunt poteſtatem, poſt certamen vigintiquatuor annorum, & obſidionem menſium 28. dierumque 27. Centum quinquaginta millia Barbarorum, Chriſtianorum vero triginta millia in bello Cretenſi perierunt. Algerium anno 1682. 1683. & 1689. tormentis bellicis, quæ bombardas vocant, Galli vexarunt. Apud Strigonium anno 1685. ſub Carolo V. duce Lotharingæ, & anno 1687. apud Patras in Peloponneſo,

a Ve-

a Venetis Turcæ clade postrati sunt magna. Taurunum (1) anno 1690. occuparunt, & anno 1692. amiserunt in Hungaria Varadinum.

Neque hæc tantum bella Sæculo XVII. contigerunt, sed alia plurima. In Galliis enim viguit bellum civile Calviniſtarum, anno præsertim 1625. & sequenti. At anno 1627. Rupella a Ludovico XIII. fuit expugnata, ibique restituta religio Catholica. Vexata quoque est Gallia inteſtinis discordiis, auctore præcipuo Gondæo bellicosissimo principe. Adversus Sabaudiæ Ducem anno 1630. prælaudatus Ludovicus XIII. castra movit. Inter Gallos vero, Hispanosque sæpe sæpius exarsit bellum, ut anno 1635. 1647. 1650. 1654. 1658. & 1673. Etiam cum Anglis, Daniſque Galli anno 1656. pugnarunt. Ingentem Hiſpanorum cladem ad Rupem Regiam in Campania, seu in finibus Hannoniæ anno 1643. Episcopi Monasterienſis adversus Batavos copias militares anno 1665. coactas, ceteroſque flagrantium bellorum apparatus, motuſque præterео. Angli anno 1694. Britanniæ portum *Brivaten* (vulgo *Breſt*) occupare fruſtra tentarunt.

Nec diu in enarrandis rebus aliis, quæ aliquibus infauſtæ fuere, morabor. Recenſendæ ſunt tamen Urbes tormentis bellicis, quæ bombas vocitant, quaſſatæ, ac ſemidirutæ. Experta est hujuſmodi tormenta anno 1684. juſſu Chriſtianiſſimi regis Civitas Genuenſis, Algerium inſuper anno 1682. & rurſus anno ſequenti; necnon Bruxellæ anno 1695. Incendio anno 1621. abſumptum est una cum Bibliotheca Collegium Jeſuitarum Colonienſe: quo anno Jocobus Reingius ejuſdem Societatis ad Proteſtantes defecit. Tertia item pars Civitatis Coſtantinopolitanæ cum Bibliotheca MSS. Arabicis refertiſſima, anno 1633. voracitate flammarum redacta est in cineres. Terræmotus Neapoli, finitimiſque urbibus anno 1688. & 1694. damna attulit maxima. Concidit priori Sacræ Jeſuitarum Ædis teſtudo, porticus elegantiſſima Templi Caſtoris, & Pollucis; Beneventum vero, & propinqua oppida æquata ſolo. Verum hæc ex triſtibus enarraſſe ſufficiat.

Prosperiora referamus, ac primum fœdera pacis, &

(1) Belgrado.

& diſſidentium concordiam. Ergo inter Paulum V. & Venetos anno 1607. compoſitæ ſunt controverſiæ. Sopita anno 1618. in Galliis civilis diſcordia. Maria Medicea Regina anno 1620. reconciliata Lodovico XIII. Inter Gallos Angloſque anno 1629. pax inita, & anno 1664. Piſanos inter, & Romanum Pontificem, Galliarumque Monarcham: inter Gallos quoque & Hiſpanos anno 1668. ac pariter inter Angliam, Hollandiam, & Daniam. Item anno 1669. inter Carolum Ducem Lotharingiæ, & Electorem Palatinum. Anno autem 1679. Imperium, Gallia, Dania, Svecia, Electores, Turcæ etiam, Noviomagi, ideſt, Spiræ concordiam firmarunt. Apparuit anno 1680. die 26. Decembris ingens ille Cometes, cujus occaſione *Caſinus* percelebris Mathematicus conſcripſit *Syſtema* de iſtorum crinitorum ſiderum reditu periodoque; ſuaſque commentationes, cum titulo *Pensées diverſes*, edidit Petrus Bayle, caute legendum Opus. Vide proximi Seculi caput tertium. Epiſcopi Gallicani anno 1692. diſſidiis compoſitis Innocentio XII. obtemperarunt.

Ea inſuper jucundiora ſunt, fideique Chriſtianæ monumenta ſplendidiora, quæ ſubſequuntur. Magni enim Principes Seculo XVII. abdicatis erroribus, & terreno principatu neglecto, nomen Chriſto dederunt. Anno 1621. filius Mahumetis Imperatoris Turcarum ſuſcepit baptiſmum, Franciſci nomine aſſumpto. Rex Tuneti pariter anno 1646. baptizatus, eſt, illi Dominici nomine impoſito. Filius quoque primogenitus Jungley Imperatoris Sinenſium cum matre ad Chriſtianam religionem acceſſit, ei nomine indito Conſtantini, atque parenti impoſito nomine Helenæ. Quod contigit eodem anno 1646. Rex itidem Monomotapæ in Africa anno 1652. baptiſmate regeneratus eſt, & appellatus Dominicus. Major natu Dynaſtæ Marochii, quod Africæ regnum veteres dixere Bocanum Hemerum, anno 1667. ſacro initiatus lavacro, ingreſſus eſt Societatem Jeſu. Hanc anno 1642. amplexus quoque fuerat Caſimirus Poloniæ Princeps, qui anno 1646. promotus fuit ad Purpuram Vaticanam, qua tamen ſeſe abdicavit anno 1668. proficiſcens in Gallias. (1)

His-

(1) Permulti alii viri principes ab hæreſi ad Romanam Eccleſiam vene-

Hisce Catholicæ Religionis triumphis acceſſit Chriſtianæ Reginæ Svecorum ad Catholicam fidem converſio. Quæ anno 1654. regnum ceſſit Carolo Guſtavo filio Joannis Caſimiri Comitis Palatini: anno proximo Romanæ Eccleſiæ profeſſa eſt dogmata: Laureti Deiparæ regale diadema ſceptrumque dicavit; atque anno 1656. in urbe Roma abjuravit errores Lutheri, & ſacro Chrismate ab Alexandro VIII. obſignata, poſtmodum Chriſtina Alexandra fuit appellata. Etſi autem anno 1660. & rurſus anno 1662. in Sveciam ob regni negocia tractanda conceſſit; nunquam tamen a propoſito ſuſceptæ religionis Catholicæ potuit dimoveri; & Romam reverſa, doctiſſimorum virorum uſa eſt contubernio, ibique magna litterarum altrix ac patrona obiit anno 1689. monumento in Æde Vaticana eidem erecto.

Æquum tandem eſt, ut nonnulla dicamus de litterarum incrementis, Viriſque clariſſimis. Academiæ inſtitutæ ſunt in Belgio anno 1614. Groningana, & anno 1636. Ultrajectina: Pariſiis anno 1666. Academia ſcientiarum: In Germania anno 1607. Giſſena, & anno 1669. Chilonienſis; atque in America Guatimalenſis, in nova Hiſpania anno 1628.

Viris Seculi XVII. præſtantiſſimis præter enumeratos cap. 4. accenſendi ſunt, *Juſtus Lipſius* Belga, qui obiit anno 1606. *Antonius* Poſſevinus Societatis Jeſu ob. anno 1611. *Scævola Sammarthanus* obiit anno 1623. *Andreas Schottus*, *Famianus Strada*, & *Joannes Mariana*, Soc. Jeſu, quorum primus obiit anno 1636. alter ineunte Seculo floruit, tertius circa annum 1624. deceſſit (1). *Iſaac Caſaubonus* Card. Baronii ad-

venere: anno 1614. Wolphangus Wilelhmus dux Neoburgi: anno 1655. Chriſtianus Auguſtus Palatinus Elector, cujus exemplum ſorores præclariſſimæ ſecutæ ſunt. Vide Indicem præmiſſum Epiſtolis dogmaticis P. Seedorff. S. J. editis Gallico, Italoque idiomate.

(1) Excelluit in Mathematicis *Chriſtophorus Clavius* Bambergenſis Soc. J. Mortuum Romæ anno 1612. die 6. Februarii tradit *Alegambe* in Biblioth. pag. 74. A bubalo humi afflictum, contritum, necatumque, dum inviſeret ſeptem Urbis templa, narrat in Oratione *de Philoſoph. luctuoſo exitu* Paganinus Gaudentius. *Benedictus Menzini* inter Poetas Italos haud vulgaris Florentiæ natus eſt anno 1646. Sed Romæ deceſſit inchoato jam Seculo XVIII. ideſt, anno 1704. *Ægidius Menagius* Græca, Latina, Itala, & Gallica poeſi celebris anno 1692. Pariſiis

adverſarius vita functus eſt anno 1614. *Joannes Druſius* anno 1616. *Arnoldus Pontanus* de Chronologia præclare meritus, anno 1605. *Jacobus Auguſtus Thuanus* Hiſtoricus accuratiſſimus anno 1617. (1) *Sethus Calviſius*, & ipſe Chronici auctor obiit anno 1615. *Joannes Buxtorfius*, Hebraicarum litterarum peritiſſimus obiit anno 1629. *Fronto Ducæus* Jeſuita egregie eruditus obiit anno 1623. *Trajanus Bocalinus* facetus & maledicus interiit Venetiis, ſacculis arena plenis contuſus. *Philippus Cluverius* inſignis Geographus ob. anno 1623. *Thomas Campanella* Ord. Prædicat. celebris Philoſophus an. 1639. *Petrus Cunæus* illuſtrator Reipublicæ Hebræorum anno 1638. *Joannes Meurſius* indagator Antiquitatis anno 1639. *Renatus Carteſius* peracutus Philoſophiæ Novator deceſſit anno 1650. *Petrus Molinæus* hoſtis Catholicæ Religionis infenſiſſimus, anno 1558. *Petrus Gaſſendus* Philoſophiæ Epicureæ inſtaurator, anno 1655. *Gerardus Joannes* Voſſius miræ eruditionis, & eloquentiæ, (2) utinam Orthodoxus! obiit anno 1650. Quid maris arenas enumero, oceanumque dimetior? Occurrunt & Catholici, & Heterodoxi prorſus innumeri *Ludovicus Capellus*, *Aubertus Miræus*, *Erycius Puteanus*, *Nicolaus Rigaltius*, *Gaſpar Scioppius*, *Joannes Seldenus*, *Daniel Heinſius*, *Jacobus Uſſerius*, *Joannes Dallæus*, *Samuel Petitus*, *Gabriel Naudæus*, *Claudius Salmaſius*, *Fridericus Spanhemius*, *Samuel Bochartus*, *Joannes Lightfootius*, *Lucas Holſtenius*, *Joannes Henricus Hottingerus*, *Joannes Fredericus Gronovius*, *Tanaquillus Faber*, *Thomas Villis*, *Thomas Pope-Blount* &c., &c. (3)

Ne

ſiis occubuit. *Joannes-Baptiſta Moliere*, quem Galli tanquam Comœdiæ inter ſuos parentem habuerunt, obiit Pariſiis anno 1673. dum in theatro perſonam ageret *Ægroti Imaginarii*, correptus apoplexia.

(1) Thuani Hiſtoria Romæ proſcripta eſt anno 1609. una cum libris Gallice ſcriptis, *Le Plaidoyer de M. Arnauld contre les Jeſuites*, & *L'Arret du Parlement de Paris contre Jean Chatel.*

(2) De iſto etiam ſupra cap. 3.

(3) Concefferunt naturæ Seculo XVII. viri eloquentia, & poetica eruditione conſpicui. Recenſebo nonnullos. Deceſſit anno 1602. Paulus Meliſſus *Schedius* Heidelbergæ inter Germanos Poetas Pindaro, & Venuſino Horatio comparatus: Anno 1606. Philippus *Deſportes* Carnutenſis Henrico III. Galliarum regi acceptiſſimus, & Gallicanæ linguæ princeps & ſoler-

Ne mireris prætermiſſum a nobis *Galilæum* Galilæi Florentinum, Mathematicum, & Philoſophum præſtantiſſimum. Non oblivionis, ſed ſollertiæ id fuit, quoniam de Galilæo quædam ſunt adnotanda. Ac primum Patavii, & Piſis illum tradidiſſe Mathematicas diſciplinas maximo cum plauſu, auditorumque profectu. Deinde principem Galilæum haberi recentiorum philoſophorum, quales ſunt; Bacon, Hobbes, Boile, Des-Cartes, Van Helmont, aliique ſexcenti, ut inquit *Animadv.* in Philoſoph. ſect. 18. Rapinus, inſuper ad Galilæum inviſendum Florentiam e longinquis civitatibus iter viros ſapientiſſimos inſtituiſſe. Ulterius Galilæi ſententiam de motu terræ, quæ anno 1633. proſcripta fuit, modo ab illius quoque Inſtituti, cujus opera damnata fuit, Philoſophis propugnari. Inexplebilem ſapientiæ animam exhalavit vir ille maximus anno 1642.

DE-

ſolertiſſimus expolitor. Anno 1618. Jacobus Cardinalis *Petronius* tenaciſſimæ vir memoriæ, & magnæ apud Paulum V. Romanum Pontificem auctoritatis. Ad ſcientias reliquas, in quibus excelluit, poeſeos addidit ornamenta. Joannes *B. Marini* Neapolitanus inter Poetas Italos ætate ſua clarus, ſed neque imitatione, neque lectione dignus, obiit anno 1625. Franciſcus *Malherbe*, qui Pariſiis deceſſit anno 1638. parens Gallicæ poeſeos a ſuis habetur. Joannes Armannus *Du-Pleſſis* Cardinalis *Richelieu*, inter maxima Regni negocia illi commiſſa, muſis deditus fuit, exuitque mortalitatem anno 1642. Franciſcus *Triſtanus*, cognomento *Eremita*, vita functus anno 1655. inter Gallos dramatibus componendis totus incubuit. Petrus Juſtus *Sautel* Soc. J. Valentinus demortuus anno 1662. de rebus minimis allegorias expolito carmine panxit. Joannes *Deuhlam* Dublinenſis anno 1668. Joannes *Milton* Londinenſis anno 1674. Edmundus *Waller* itidem Anglus anno 1687. obierunt carminibus patrio idiomate editis admodum conſpicui. Eodem anno 1687. Petrus *Petit* in Gallia, & anno 1684. Petrus *Cornelius* fatis cefſerunt. Joannes *Racine* anno 1699. defunctus eſt.

DECIMUM OCTAVUM ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

Absolvitur Pontificum Romanorum Catalogus.

ROMANAM & Apoſtolicam Eccleſiam proximo hoc Seculo gubernarunt Pontifices Maximi *Clemens XI. Innocentius XIII. Benedictus XIII. Clemens XII. Benedictus XIV. Clemens XIII.*

CCXXXXV. Clementem XI. electum fuiſſe in ſupremum Catholicæ Eccleſiæ Paſtorem anno 1700. IX. Calendas Decemb. dictum eſt in fine Catalogi Pontificum Seculi præcedentis. Patria illi Urbinum Umbriæ civitas, Familia Albana, nomen Joannes Franciſcus. Vix poſt triduumdelatum honorem excepit, ſpecimen exhibuit ſingularis humilitatis. Præfuit ditionis ſuæ regimini prudentia, ſedulitate, juſtitia. Eccleſiaſticæ Juriſdictionis propugnator regiam Siciliæ Monarchiam abolere ſtuduit, improbavitque collatam Duci Hannoverenſium Heterodoxo dignitatem Electoris Imperii. Commendant vero Clementis liberalitatem collata Jacobo II. & III. e regno Angliæ extorribus ſubſidia, & pauperibus diſtributa ſupra decies centena millia aureorum: devotionem, pietatemque celebratum quotidie ſacrum, indictum Conceptionis B. M. V. Feſtum, novum Sanctiſſimi ejus Sponſi Officium: eliminandi cujuslibet erroris ſtudium, damnatio rituum Sinenſium facta anno 1704. die 28. Novembris, Conſtitutio *Vineam Domini* adverſus Janſenianos edita anno 1705. die 20. Octobris, (1) Appro-

(1) Damnatur eadem Conſtitutione famoſus *Caſus Conſcientiæ*, jam a 40. Sorbonæ doctoribus anno 1701. approbatus: quo aſſerebatur

batio rerum geſtarum a Thoma Card. de Tournon per Breve, *Ad Apoſtolatus*, emiſſum anno 1711. die 15. Martii, proſcriptio 101. propoſitionum Queſnelli per Conſt. *Unigenitus*, emanatam anno 1713. die 8. Septembris, declaratio immunitatis doctrinæ Theologorum Catholicorum per Apoſtolicas litteras, *Paſtoralis Officii*, datas anno 1718. die 28. Auguſti. (1) Denique Clementis XI. ſingularem eloquentiam commonſtrant illius Homiliæ; aliaque ſcripta typis commiſſa. Exceſſit e vivis decurrente anno Pontificatus ſui XXI. nempe anno 1621. die Martii 19. in feſto S. Joſeph, quem peculiari devotione coluerat.

CCXXXXVI. SEDIT poſt Clementem *Innocentius XIII.* antea Michael Angelus de Comitibus Romanus, qui ſummum Pontificatum ſplendida majeſtate, pacato imperio, & munificentiſſima liberalitate adminiſtravit biennio, ac menſibus fere decem; illum quippe obtinuerat anno 1721. VIII. Idus Majas, & cum mortali vita dimiſit anno 1724. Nonis menſis Martii.

CCXXXXVII. SEDIT poſtea *Benedictus XIII.* antea Vincentius Maria Card. Urſinus Ord. Prædicat. ſimplicitatis maximæ, ſummæ probitatis, humilitatis eximiæ Pontifex, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ cuſtos diligentiſſimus. Hunc S. Philippi Nerii beneficio a terræmotus ruina liberatum, a Beneventana ad Romanam Eccleſiam regendam Deus tranſtulit anno 1724. IV. Calendas Junias. Omnia Pontificum officia ipſemet ſacrorum rituum peritiſſimus exercuit, Clericorum habitum laicis inhibuit, ipſe vero religioſam Dominicani Ordinis veſtem numquam dimiſit. Eccleſiam ſuam Beneventanam anno 1727. & 1729. inviſit. Doctrinam de gratuita prædeſtinatione, & gratia *ſe ipſa* efficaci confirmavit Apoſtolicis literis datis in forma Brevis ad FF. Prædi-

---

fas eſſe obſequioſo ſilentio Conſtitutioni *Unigenitus* obtemperare, & ſubſcribere *Formulario*, latente in animo de ſenſu quinque propoſitionum Janſenii ſubſcribentium judicio. Eumdem *Caſum Conſcientiæ* proſcripſerat *Clemens XI.* anno 1703. die 12. Februarii, biennio ante Conſtitutionem *Vineam Domini Sabaoth.*

(1) Pro immunitate Eccleſiaſtica anno 1715. Clemens XI. abolere in Sicilia ſtuduit magiſtratum *Judicis Monarchiæ* nuncupatum: atque Eccleſiaſtici obtemperantes Pontifici a poteſtate laica pulſi fuerunt in exilium.

dicat. anno 1724. die 6. Novembris (1) Proſcripſit & ipſe Sinenſium ceremonias. Diſſidia inter Romanam &

(1) Incipit Breve Benedicti XIII. *Demiſſas preces*. Eidem Pontifici anno 1728. ad controverſias circa Gratiam eliminandas propoſiti fuere duodecim articuli: de quibus, peculiari etiam Congregatione inſtituta, & Theologorum præmiſſa conſultatione, nihil eſt definitum. Sunt vero

DUODECIM ARTICULI.

I. Poſt Adæ peccatum nemo deinceps veram juſtitiam, aut ſalutem æternam adipiſci poteſt, abſque Mediatoris & Redemptoris fide, modo magis explicita, ſeu diſtincta, pro varietate temporum, ſeu perſonarum.

II. Lex Moyſis, vi propria, neceſſariam ad implenda præcepta Dei gratiam non conferebat.

III. Abſolutæ Dei voluntati nemo reſiſtit.

IV. Ut in ſtatu naturæ lapſæ liberum hominis arbitrium peccare, aut mereri cenſeatur, non requiritur æqualis ad bonum & ad malum facilitas, aut æqualis utrinque propenſio, nec vires in voluntate æquales.

V. Cæcis, & obduratis omnem gratiam interiorem aliquando ſubtrahi in pœnam præcedentium peccatorum, multi & celebres Theologi ſine erroris periculo propugnant. Qui autem omni gratia deſtituti gravia peccata contraherent, coram Deo reos non eſſe nemo dicere audeat.

VI. Præcipuum Religionis caput eſt divinum mandatum de dilectione Dei a ceteris præceptis diſtinctum.

VII. Omnium actionum noſtrarum ad Deum directio res eſt præcepti, non conſilii tantum, nec ſufficit ſi tendant ſolum interpretative in Deum.

VIII. Qui Deum ignorans, vel de Deo actu non cogitans, vel expreſſe ad peccati malitiam non advertens graviter peccat, Deum offendit.

IX. Tutam ſalutis viam minime ſectantur, qui in ſacramento Pœnitentiæ non requirunt eam dilectionem, quam ad juſtificationem in Baptiſmo ab adultis exigunt Concilium Arauſicanum II. & Concilium Tridentinum.

X. Evangelicis præceptis, & Eccleſiæ regulis conſentanea eſt praxis, qua differtur abſolutionis beneficium pœnitentibus graviſſimorum, aut publicorum ſcelerum reis; vel iis, qui in peccati lethalis conſuetudine, aut occaſione proxima verſantur, vel iis, qui inimicitias deponere, ablata proximo ſuo bona, ſeu famam honoremve reſtituere, ſcandala reparare renuunt, aut ſua culpa procraſtinant, vel qui ſinceræ converſionis animi dubia exhibent ſigna; vel iis, qui myſteria fidei, aut Chriſtianæ vitæ præcepta addiſcere negligunt: vel generatim iis omnibus, quos non, ſicut oportet, diſpoſitos prudens Confeſſarius judicaverit.

XI. Scripturæ Sacræ lectio omnibus & ſingulis hominibus non eſt ad ſalutem neceſſaria; nec unicuique licet pro ſuo arbitrio, aut ex privato ſpiritu interpretari, aut eas legere abſque debita Paſtoribus reverentia & obedientia, aut ſine ſincera animi ſubmiſſione erga Eccleſiam, cujus eſt de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum judicare, earumdem lectioni vacare.

Principum Curias compoſuit: Comaclum, quod milites Cæſarei occupaverant, recepit: cum Ludovico Antonio Card. de Noailles egit, ut Conſtitutioni *Unigenitus* præberet aſſenſum. Nec alienus erat a probandis XII. articulis, quibus receptis pax fortaſſis univerſæ Eccleſiæ illuxiſſet. Sed *oportet*, ut inquit Apoſtolus, *hæreſes eſſe*, ut appareat fides credentium, & ſanior doctrina. S. Gregorii VII. *Officium* anno 1729. præſcripſit, cultu antea, ut dicam cap. 5. Sanctis aliis decreto. Ipſe autem ſequenti anno 1730. IX. Calendas Martias plenus meritis, laboribus fractus, ætate longævus (1) febri, & rheumate migravit ad Superos. (2)

CCXXXXVIII. Rexit deinde Eccleſiam *Clemens XII.* vocatus antea Laurentius Cardinalis Corſinus, nobiliſſima gente Florentiæ prognatus. Electus eſt prædicto anno 1730. V. Idus Julii. Huic plurimum debent Romanæ Urbis viæ, & ſacræ ædes, maxime Lateranenſis. ampliſſimo S. Andreæ ſacello, porticu cum vetuſta Conſtantini Magni ſtatua, elegantiſſimoque proſpectu exornata, necnon Capitolium omnigenæ antiquitatis monumentis decoratum, ad commodum Sculptorum, Pictorum, & ſtudioſorum Romanæ Hiſtoriæ. Aquam *Virginem* magnifico ornavit cultu. Anconam firmiori portu, & loemocomio miræ ſtructuræ ampliavit: Ravennam ab inundatione fluviorum reddidit extructa mole, foſſiſque deductis immunem, & facili mercium tranſvectioni corrivatis aquis proſpexit. Thomiſticæ ſcholæ litteris *Apoſtolicæ providentiæ* anno 1733. die 2. Octobris addidit confirmationem. In Eccleſiam Aretinam, cujus Paſtoribus uſum Pallii conceſſit, in Florentinum Theologorum Collegium, quod privilegiis decoravit, in Incolas Montis Libani, quos legatione pecuniiſque firmavit in fide, in Saxones, & religioſos apoſtatas, quibus omnem indulgentiam exhibuit, in omnes denique mortales beneficentiſſimus, debitum naturæ perſolvit anno 1740. die 6. Februarii.

CCXXXXIX.

XII. Si quæ excommunicatio manifeſte prohibeat virtutis veræ actum, aut a vero præcepto avertat, injuſta ſimul & invalida eſt juxta Eccleſiæ decreta.

(1) Anno ætatis ſuæ 81. Pontificatus anno 6. currente.

(2) Ejus Corpus e Vaticana Baſilica ad Templum S. Mariæ ſupra Minervam translatum fuit anno 1733. VII. Kal. Martias.

CCXXXXIX. Clementi XII. ſuffectus eſt Proſper Card. Lambertini Bononienſis, creatus Pontifex Maximus prædicto anno 1740. XVI. Kal. Septembris, *Benedicti XIV.* aſſumpto nomine. Hujus Pontificis eruditionem & ſapientiam præclara & prælo commiſſa ſcripta commonſtrant, maxime egregium Opus de Canonizatione Sanctorum, atque in Feſta Chriſti & Deiparæ Adnotationes uberrimæ ante Pontificatum in lucem editæ, & adornatæ poſtmodum lucubrationes de Synodo Diœceſana, de Inſtitutionibus Eccleſiaſticis, Epiſtolæ Encyclicæ, & quæ ampliſſima implent volumina, Conſtitutiones ac Brevia. Inde Sacri Antiſtites, Eccleſiaſtici ſinguli, cunctique fideles rerum agendarum normam, regulaſque percipient. Exortas eo ſedente controverſias de matrimoniis initis in hæreticorum ditione, de uſuris, de jejunio, de abſolutione complicis, de laicorum in Miſſis privatis communione, aliaſque vel ad dogmata, vel ad diſciplinam ſpectantes, luculenter, & perſpicue explanavit. Ad ſtudia fovenda plures aut erexit, aut reſtauravit Academias: cimelarchium Capitolinum, & Bononienſe lucupletavit; Seminaria conſtruxit, litteratorum adamavit contubernia. Non reſpexit, ut decet principem Sacerdotum, *carnem*, & *ſanguinem*, amplificandis ornandiſque templis, non augendo patrimonio nepotum, intentus. Neque vero Occidentali tantum, & Latinæ proſpexit Eccleſiæ; ſed quid ſtatuerit de Maronitis, de Græcis, de Malabaricis, Eccleſiaſtica monumenta anno 1744. in lucem edita, Bulla *Ex quo ſingulari*, & *Si Paſtoralis*, Conſtitutio *Omnium ſollicitudinum*, aliæque commonſtrant (1). Nulla eſt religioſorum hominum familia, cui largitus non ſit gratias & privilegia. Ad ſedandas in Galliarum regno circa deneganda Sacramenta refractariis Conſtitutionis *Unigenitus* diſſenſiones dedit anno 1756. die 16. Octob. *Encyclicas*, quarum initium, *Ex omnibus Chriſtiani Orbis regionibus*. Incidit ſub exitum ejuſdem anni in grave vitæ periculum: ſed convaluit, actæque Numini gratiæ Kal.

(1) Tanta emicuit in Benedicto XIV. doctrina, ut etiam Matthæus Pfaffius Acatholicus in quadam diſſertatione Tubingæ, ſeu Auguſtæ Svevorum anno 1746. in lucem edita de illo ſcripſerit. *Quo per multa ſecula non ſedit eruditior alter.*

Januarii anni 1757. Posteaquam in varia indicit vitæ discrimina. V. Nonas Maji anno 1758. concessit naturæ.

CCL. Pridie Nonas Julias eodem anno 1758. creatus est Pontifex Max. *Clemens XIII.* antea Carolus S. R. E. Card. Rezzonicus Venetus, & Episcopus Patavinus, Ecclesiasticæ disciplinæ studio, & liberalitate in pauperes præclarissimus. Augustissimæ Mariæ Theresiæ Reginæ Hungarorum, *Reginæ Apostolicæ* honorificentissimum titulum, successoribus quoque Regibus tribuendum, contulit, & jure competere declaravit. Magnificentissima pompa, splendidissimoque Purpuratorum Patrum, Procerumque comitatu ad Lateranensem a Vaticana Basilica pridie Id. Novembris processit. In singulis Dominicis diebus *Præfationem* de SS. Trinitate, nisi alia ex propriis præscribatur, recitandam esse in Missa sancivit, prout repetam sequenti capite 6. Apostatis sponte ad Superiores suos redeuntibus non tantum pœnarum omnium remissionem, sed etiam ad omnes gradus honoresque pristinos anno 1759. restitutionem indulsit.

CAPUT II.

De Conciliis Seculo XVIII. celebratis.

Si non tempore, saltem dignitate ceteras hujus Seculi synodos antecellit Lateranensis sub Benedicto XIII. celebrata. Indicta fuit anno 1724. die 24. Decembris, celebranda in festo Pentecostes sequentis anni. Plures hanc Synodum præcesserunt Congregationes in Collegio *de Propaganda*, quum intentio Pontificis foret, ea præsertim definiendi, quæ in Bullis *Ex illa die* contra ritus Sinensium, *& Unigenitus* contra propositiones Quesnelli a Clemente XI. sancita Ecclesiam adhuc turbabant. His, aliisque congressibus illorum rituum comprobata est superstitio, adversus confratres testimonium quoque perhibente P. Fouquet Jesuita Gallo, qui apud Sinas versatus veritatem suismet oculis inspexerat. Comprobata item fuit Ambrosii Mediobarbi Apostolici ad Sinas Legati agendi ratio, & prudentia, de qua historiam conscripsit P. Viani Ord. Servorum socius itineris, rerumque ocularis inspector.

Igi-

IGITUR Synodus præſtituto die inchoata eſt. Interfuerunt priori Seſſioni Cardinales 32. Archiepiſcopi & Epiſcopi 57. cunctiſque aſſentientibus decem articuli ad Fidem moreſque ſpectantes firmati ſunt. Pertractatum in aliis ſeſſionibus de Clericis, de Feſtis, de Sacramentorum adminiſtratione, de Eccleſiarum Immunitate, de Monachis & Eremitis, de Confraternitatibus Laicorum, de puellarum recluſoriis, de Sepulturis, Seminariis, ceteriſque ad optimum Eccleſiæ regimen pertinentibus. Quantum ad dogmata ſpectat, Conſtitutioni *Unigenitus*, quæ etiam ibidem dicitur *Regula Fidei*, (1) omnem exhibendam eſſe obedientiam ſtatutum fuit. Poſt Seſſionem IV. diſputatum eſt, num Concilium Provinciale, cui præſit Romanus Pontifex, obliget univerſam Eccleſiam. Contradicente Cardinali De Polignac, indeciſa controverſia permanſit. Concilium iſtud Lateranenſe abſolutum fuit eodem anno 1725. proxima Dominica SS. Trinitatis: eique poſt Pontificem Benedictum ſuſcripſere Cardinales XXXII. Epiſcopi XLIV. Abſentium Prælatorum Procuratores XXXV., numero omnes CXI. Provincialis autem fuit Synodus, non Œcumenica, ut idem Pontifex declaravit: neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius Orbis Epiſcopos.

IN Cauſa Conſtitutionis *Unigenitus*, alia Comitia & Concilia coacta fuerunt. Primum congregati ſunt Pariſiis anno 1713. die 16. Octobris Epiſcopi XXIX. quorum caput Card. de Noailles, quibus Rex, ut Queſnellum damnarent, prædictam Bullam ſignificavit. Anno autem proximo 1714. Epiſcopi majori numero congregati menſe Februario *Inſtructionem Paſtoralem* edidere, qua a proſcriptis erroribus doctrina, quam nos propugnamus, declaratur immunis. Inſtructionem XL. approbarunt Epiſcopi. Cardinalis tamen de Noailles cum aliis 7. vel 8. Queſnellio adhuc faventibus, diſceſſit e Comitiis. Anno rurſus 1720. ut agerent de Conſtitutione Gallicani Epiſcopi convenerunt & illam acceptarunt, editis tamen *Explicationibus* ſanæ, & Auguſtinenſi doctrinæ affinibus, quas Centum Epiſcopi propria ſubſcriptione firmarunt.

(1) In Actis Synodi MSS. & genuinis non reperiri Conſtitutionem *Unigenitus* eſſe *Regulam Fidei*, idque poſtea inſertum pro lubitu, affirmant qui tum Romæ aderant, ut epiſtola 21. ad M. *Morenas*, pag. 541. aliiſque in locis aſſeritur.

tamus ; laudandæ ſunt tamen Piſanæ tres habitæ ſub Archiepiſcopo, & Primate Franciſco Froſini an. 1708. an. 1717. & anno 1726. ſtylo Piſano: his enim additæ ſunt Eccleſiaſtica documenta eo delectu, & ordine, quo poteſt quilibet Epiſcopus quidquid ad optimum regimen attinet unico intuitu percipere. Paucis comprehenditur, ſed exacta eſt, ac perutilis Synodus Diœceſana Seguſii in Gallia Subalpina, coacta anno 1745. a Victorio Amadeo a Lanceis, nunc S. Rom. Eccleſiæ Cardinali, & Auguſtinianæ doctrinæ ſtrenuo propugnatore.

CAPUT III.

XVIII. Seculi hæreses, erroresque.

QUIETISTARUM hæreſim, & quæ inde conſequitur, turpitudinum omnium licentiam, occultis conventiculis, docuit rurſus, exercendamque propoſuit *Joſeph Beccarelli* Diœceſis Brixienſis presbyter: qui, ejus comperta nequitia anno 1710. die 13. Sept. palam abjurare coactus eſt, & ad ſeptennium damnatus ad triremes. Illum vero Decemviri, ideſt, excelſus Venetorum Senatus anno 1711. perpetuo tetroque carceri addixerunt. Solicitudini & vigilantiæ Joannis Cardinalis Badoarii Brixienſis Epiſcopi tribuenda eſt ſerpentis clanculum peſtilentiæ detectio atque extinctio.

PRÆTER *Proteſtantes*, & *Remonſtrantes*, etiam *Contraremonſtrantes* prodiere. Sunt primi, ut diximus, Lutherani & Calviniſtæ abſolutam Dei prædeſtinationem cum libertatis interitu propugnantes: *Remonſtrantes* vero *Arminiani* prædeſtinationem illam reſpuentes ſenſu Pelagianorum. Cum utriuſque ſectæ hæretici inter ſe communionem ſervarent; exorti ſunt, qui tradidere non poſſe concordiam iſtam haberi, niſi abnegata alterius partis ſententia; atque hi *Contraremonſtrantes* ſunt appellati. De his vero pertractat Philippus Limborchius Arminianus, in ſua Theologia Chriſtiana in Belgicum, & Anglicum idioma translata. Derivatum nomen *Proteſtantium* a *proteſtatione* facta anno 1529. ab hæreticis contra ſtatuta Comitiorum Noviomagi, ſeu Spiræ, dictum eſt alibi. *Arminiani* vero appellati ſunt *Remonſtrantes*, quoniam poſt mortem Arminii

ab

ab omnibus ejecti ab Ecclesia, libellum titulo *Remonstrantiæ* inscriptum obtulerunt Hollandiæ Ordinibus. Quoniam eidem libello adversarii alium oppositum cum inscriptione *Contraremonstrantiæ*; idcirco hi *Contraremonstrantes* dicuntur. His adhæsit inter ceteros memoratus *Philippus a Limborch* Amstelodamensis, discipulus Vossii, & Curcellæi: qui scripsit *Theologiam Christianam* pluries typis editam, atque translatam, ut dixi, in Belgicum, Anglicumque sermonem. Cessit e vita *Limborchius* anno 1712. ætatis suæ 79. & in ejus obitum Orationem conscripsit Jo. Clericus.

IDEM *Clericus* ob maximam librorum copiam a se editam in Litteraria Republica notissimus, quique sub initia anni 1736. obiit Amstelodami, non tantum Armenianis adhæsit, & Pelagianorum sectans vestigia intemperanter in libros Augustini calamum strinxit; sed ad evertendas Veterum traditiones, & impium dogma statuendum, quod necessaria non sit ad salutem fides in Christi divinitatem, duorum priorum sæculorum conscripsit Historiam.

FUERE, qui perniciosissimos hoc Seculo sparserunt errores. Nam quidam post *M. Lock* in libro inscripto, *Essai de Philosophie concernant l'entendement humain lib.* 2. *cap.* 11. putarunt bruta animantia intelligere & ratiocinari, quamvis limitato ordine, & circa ideas particulares in illorum sensu versantes. Alii cum eodem, *III. Replique a M. Stillingfleet*, autumarunt demonstrari non posse immortalitatem animæ rationalis, nisi ex suppositione veracitatis divinarum promissionum, quibus Deus æternam vitam pollicetur justo, æternumque supplicium minatur improbo. Absurdior quoque est ipsius *Lock* sententia in libro, cui titulus, *Christianisme Rationable*, quo statuitur duo tantum esse credenda tanquam fundamentalia religionis Christianæ decreta, videlicet, Deum esse unum, & Christum ab illo fuisse missum, unumquemque vero hæc credendo salutem consequi, modo sectæ suæ, qualiscunque demum ea sit, obtemperet institutis. Ex his vero Materialistarum, Libertinorum, Atheorumque numerus nimium excrevit.

NON tantum in *Dictionario* suo Manichæismi hæresumque plurimarum *Petrus Bayle* inseruit momenta; verum

rum etiam in IV. tomis *de Cometa*, qui apparuit anno 1680. adſtruere auſus eſt ad bonos aut malos mores indifferenter ſe habere, & nihil conferre ſive religionem, ſive incredulitatem. *Spinoſa* pejorem fuiſſe hunc hæreticum, vita functum anno 1706. ſenſerunt complures.

Non uno decreto Sinenſes, & Malabarici ritus ſuperſtitioſi declarati fuerunt, poſteaquam proſcripti fuerant a ſacra Congregatione *de Propaganda* jam ab anno 1645. ſed poſtea anno 1656. ad relationem P. Martinii Soc. J. ſublatis ſuperſtitionibus, approbati. Ad illos explorandos ad Sinas anno 1693. *Carolus Maigrot*; anno 1701. Carolus *Thomas de Tournon*; anno 1720. *Ambroſius Mediobarbus*; anno 1738. Epiſcopus Halicarnaſſenſis *De la Beaume* in regnum Indiæ ulterioris Cocinchinam, tanquam Legati Apoſtolici miſſi fuere. Ritus itaque a *Carolo Maigrot* proſcriptos *Carolus Thomas* de Tournon ſolemni edicto damnavit Pudicherii anno 1704. IX. Cal. Julias; ſed in exilium pulſus a Sinarum Imperatore, anno 1707. die 19. Junii, Amacai conſiſtere juſſus eſt, ubi relegatus, eodemque anno 1707. promotus ad Purpuram, pie obiit anno 1710. die 8. Julii. *Mediobarbus* anno 1722. Romam reverſus eſt, legatione ſua inter magna pericula expleta, & Epiſcopus Laudis-Pompeiæ in Inſubria creatus; eique vita functo ſucceſſit anno 1742. Joſeph Galeratus. Antiſtes vero Halicarnaſſenſis in Cocinchinam profectus, anno 1740. deceſſit. Omnes iſti Ritus, de quibus agitur, reprobarunt. Decretum vero Cardinalis *de Tournon* confirmavit Clemens XI. anno 1711. ut diximus cap. 1, & rurſus Bulla *Ex illa die*, edita anno 1715. die 19. Martii, & pariter Benedictus XIII. Clemens XII. & Benedictus XIV. in cujus Conſtitutione *Ex quo ſingulari*, emanata anno 1742. expreſſæ inveniuntur, & confirmatæ Pontificum Prædeceſſorum definitiones.

Horum Rituum pravitas in eo potiſſimum ſita eſt, quod Confucio templum erigunt, quod appellant *Miao*, quo nomine vocantur quoque templa Idolorum: eidem immolant victimas, accenſis cereis genua flectunt, & proſtrati frontemque percutientes in terram illius ſpiritum, quem adeſſe putant, cultu religioſo proſe-

ſequuntur. Progenitorum pariter animas venerantur inſcriptis tabellæ verbis *Xin Goëy*, vel *Xin Chu*, quæ ſignificant illic eaſdem animas, tanquam in throno, vel ſede morari. Deum vocant *Xang Ti*, ac *Tien*, quo nomine demonſtratur ætherea materies: nuptis collo apponunt teſſeram cum imagine idoli, quod vocant *Polleyarem*, & reſticulam 108. filis contextam, croceoque fuſco delinitam: feſtum ob muliebria, dum primo fluunt, & puella apparet apta viro, concelebrant: tali fluxu laborantes adire templa, atque ad ſacramenta accedere prohibentur: ad *Parreas*, ædeſque ignobilium Miſſionarios infirmum viſitaturos, & adminiſtraturos Sacramenta, ire non ſinunt; aliaque plura, quæ legi poſſunt in prælaudata Benedicti XIV. Conſtitutione.

Pòst editam Bullam *Unigenitus*, de qua 1. capite, plures in illa damnari putantes orthodoxam doctrinam Scholæ Auguſtinianæ (quod a vero alienum eſſe idem Clemens XI. altera Bulla, *Paſtoralis Officii*, declaravit) ad futurum Concilium Œcumenicum appellarunt. Horum primi fuerunt quatuor Galliarum Epiſcopi, Mirapiſcæ; Agathopolis, ſeu Montis-Peſſuli, Bononiæ, & Santii, qui Appellationis libellum vulgarunt anno 1717. die 1. Martii. Eidem libello die 5. ejuſdem menſis ex CX. Doctoribus, quibus conſtabat Facultas Theologica Sorbonæ, ſubſcripſerunt XCVII. duodecim nil decernentibus & hæſitantibus, & uno tantummodo repugnante. Crevit deinde magnopere multitudo adverſantium Conſtitutioni: atque hi ſunt, qui dicuntur *Appellantes*. Verum ipſa Conſtitutio a majori Galliarum quoque parte recepta eſt, atque ne quis audeat ei refragari, ſolemni Actu, quem *Juſtitiæ* vocitant, anno 1756. die 13. Decembris Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus XV. mandavit. (1)

Abutentes nonnulli auctoritate Conſtitutionis *Unigenitus* ad roborandam Moliniſtarum ſententiam, tanquam Baji, & Janſenii aſſeclas traduxere Theologos Gratiam conſtituentes in ſanctæ dilectionis inſpiratione, aſſerentes auxilia ſufficientia quibuſdam infidelibus & peccatoribus ſceleſtiſſimis denegari, neceſſarium in Sacra-

(1) Regia Declaratio Verſaliæ ſubſcripta fuit die Decembris decima.

Sacramento Pœnitentiæ amorem Dei propter ſe, ſaltem inchoatum, aſſerentes, & operum bonorum relationem in ipſum Deum, ut habeant finis rectitudinem, propugnantes (1). Quanti ſint hujus generis Janſeniſtæ, colligitur ex *Bibliotheca* Janſeniſtica, & *Dictionario* Janſeniſtico, quorum illa P. *De Colonia* Jeſuitam, iſtud vero *P. Patuel* ejusdem Societatis habet auctorem. Hanc opprobrioſam notam Fulgentio Bellelli, nobiſque intulerunt anno 1744. Rutenus Epiſcopus, & anno 1750. Archiepiſcopus Senonenſium, accuſationibus ſuis ad Benedictum XIV. delatis. Sed hoc jubente Pontifice ſcripta noſtra ad trutinam revocata, & diligenter diſcuſſa omnem evaſerunt Cenſuram, & inſuper nos Inſimulatores refutavimus. *Bibliotheca* quoque, & *Dictionarium* Janſeniſticum prohibita Romæ fuerunt. Qui ergo Scriptoribus Orthodoxis, & prædictarum doctrinarum defenſoribus, Janſenianæ hæreſeos notam inurunt, Eccleſiæ turbant pacem, atque ii ſunt, qui Apoſtolicas infringunt Conſtitutiones, dum pro illis pugnare videntur; quoniam iiſdem Conſtitutionibus prohibemur inferre iſtiuſmodi criminationes, & cum proſcriptis erroribus confundere quæ in Scholis Catholicis propugnantur.

SERPERE ajunt occultam quamdam hominum Societatem, quam Gallice vocant *Des Francs-Maçons*, Italice *De' Li-*

(1) Duacenſes Theologi deſciſcentes a Doctrina Majorum, quorum cenſuram adverſus propoſitiones Leſſii laudavimus in Not. I. ad Caput 4. Seculi XVI. aliam ediderunt contra Theologos Gratiæ per ſe efficacis propugnatores, præſertim Thomiſtas, cum doctrina Janſenii eam, quam illi propugnant, comparantes, maxime Vincentio Contenſonio, & Antonio Maſſoulié nominatis. At Sacra Indicis Congregatio poſtremam hanc Cenſuram proſcripſit anno 1729. die 18. Julii, cauſamque petenti Canonico Theodoro *du Many*, reſponſum fuit die 3. Aprilis an. 1731. ex hac Cenſura abradenda eſſe quæ dicuntur de doctrina Thomiſtica, & iniquam comparationem quorumdam Catholicorum cum Janſenianis. Quæ ex libro 17. Act. prædictæ Congregationis, & ex Carolo Dupleſſis ſunt alibi evidentiſſime demonſtrata. Perperam itaque Cenſuram iſtam quidam præferre audent latæ à Duacenſibus anno 1588. adverſus Leſſium. Hæc enim poſterior proſcripta eſt: at prior ab ipſis Duacenſibus confirmata anno 1648. & adverſus Jeſuitam Deckerium, qui illam Calviniani inſimulavit erroris, vindicata eſt, etiam ab Epiſcopis Atrebatenſi, & Tornacenſi. *Bibliotheca* vero Janſeniſtica damnata eſt Decreto Sacræ Congregationis Indicis anno 1749. die 20. Septembris, & *Dictionarium* Janſeniſtarum anno 1754. die 11. Martii.

Liberi Muratori. Secretos conventus agunt, aliis prorsus ignotos, emisso jurejurando neminini congressus sui instituta, & consuetudines revelandi. Testantur tamen a se nunquam vel de Religione, vel Principibus pertractari. Quæ nonnullis libellis in lucem editis de hac societate narrantur, fabulosa vulgo creduntur. Ut, ut sit, secreta hujusmodi conventicula, & juramenta improbantur; ex his namque Principes suspicari possunt molitiones in rempublicam, & Ecclesiæ Præsules vitiorum errorumque fomenta. Provide idcirco *Benedictus XIV.* & *Clemens XII.* PP. MM. necnon utriusque Siciliæ Rex *Carolus* incompertam hanc sectam severioribus legibus proscripserunt. Meminimus Evangelicæ sententiæ Joannis 3. *Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Nec ignoramus impium illud proloquium,

Jura, perjura, secretum pandere noli,
e latebris Priscillianistarum erupisse.

Omnium fere impietatum errorumque semina inveniuntur conspersa in pernicioſissimo Opere, procuso anno 1758. typis Parisiensibus, cum simplici titulo *De l' Esprit*, appositis duntaxat in fronte verbis Lucretii ex libro I. De rerum natura,

Unde animi constet natura videndum,
Qua fiant ratione, & qua vi quæque gerantur
In terris.

Severioribus censuris a *Clemente XIII.* idem Opus confixum est. (1) Permulti quoque reperiuntur errores circa fidem & bonos mores in libro inscripto, *L'esprit de M. de Voltaire*; quem nos peculiari censura perstrinximus.

CA-

(1) In hunc proscriptum librum acuit stylum eruditus auctor alterius Operis, cui titulus, *Examen serieux & comique*, in duas partes distributi, ac in lucem editi anno 1759. *Antissiodori*. Dictionarium itidem *Encyclopedicum* absurdissimis scatens erroribus, vigilantia Christianissimi Regis, & Sedis Apostolicæ anathemate damnatum tenebris, & præfocatum, studuit anno 1758. refellere Abraham Joseph *de Chaumeix* Aurelianensis.

CAPUT IV.

VIRI HUJUS SECULI DECIMI OCTAVI SACRA ERUDITIONE CONSPICUI.

FLORUERUNT hactenus litteris, & eruditione postremo hoc seculo plurimi, quorum nonnullos commemorabo; cunctos enim recensere non est delineantis Historiæ Ecclesiasticæ solum prospectum. Veniunt autem primo loco ex Monastico S. Benedicti Ordine Scriptores præclarissimi, *Joannes Mabillon*, vita functus anno 1707. cujus immensam eruditionem *Secula* sui Ordinis, Museum Italicum, amplissimum de Re Diplomatica Opus, aliaque scripta plura erudita, & singularia collaudant: *Theodoricus Ruinart* sublatus e vivis anno 1709. cujus ingenium deprehendet quisquis Acta Martyrum sincera & Historiam persecutionis Vandalicæ, ut alia prætereamus scripta, pervolutabit: *Renatus Massuet* mortuus anno 1716. librorum S. Irenæi editor, & illustrator, atque Editionis Operum S. P. Augustini, adversus *P. Langlois* Jesuitam, Vindex acerrimus (1): *Joannes Martianæus*, qui e vivis concessit anno 1717. adversus Patrem *Pezron* Textum & Chronologiam Hebraicorum Codicum defendit, ediditque summo studio S. Hieronymi Opera. *Dionysius Sammarthanus* Galliæ Christianæ eruditissimus auctor, qui decessit anno 1725. Prætermitto *Petrum Constant*, ejusque in Epistolas Romanorum Pontificum notas uberrimas, *Edmundum Martenem*, & ejus Rituum omnium sacrorum eruditissimas Explanationes, (2) *Matthæum Petitdier*, atque illius pro Theologia Morali, & auctoritate Ecclesiæ lucubrationes Apologeticas: quorum primus obiit an. 1724. tertius an. 1728. alter

(1) Scripsit etiam Opus ineditum, in quo Græcorum PP. pro S. P. Augustini sententia *de Gratia* testimonia collegit, sub titulo, *Augustinus Græcus*.

(2) De hoc argumento etiam P. *Le-Brun*, *Renaudotius*, &c. *Joannis* R. E. Card. *Bona* libri rerum Liturgicarum, aliaque Opera amplissimis Commentariis illustrata, una cum ejusdem piissimi Cardinalis Epistolis in lucem prodierunt anno 1747. opera D. *Ruberti Sala*, Congregationis S. Bernardi, Augustæ Taurinorum.

alter anno 1739. Quis vero cuncta *Auguſtini Calmet*, qui claruit annis nuperrimè elapſis, in ſacras litteras Commentaria, diſſertationes, Chronologiam, & ſacræ antiquitatis monumenta percurrat? Itali etiam Monachi æmulantur ſtudia ceterorum; idque oſtendunt *Angeli Mariæ* Cardinalis *Quirini* Epiſcopi Brixienſis, qui deceſſit anno 1755. litterarii labores, & aliorum complurium jam editæ, & ad prælum paratæ, ſubacti ingenii diſſertationes.

NEQUE in aliorum Monachorum Congregationibus Eccleſiaſtica Studia torpeſcunt. *Claudius Du-Vert* Cluniacenſis vita functus anno 1708. Ceremonias Sacras quatuor voluminibus plano, litterali, & hiſtorico ſenſu explicavit. Ordinis Vallisumbroſæ monumenta colligit, vindicatque Domnus *Fidelis Soldani*. Ex Camaldulenſium Cœtu Abbatis *Guidonis Grandi*, qui obiit anno 1742. non tantum Mathematicis diſciplinis, verum etiam ſacra Theologia, & Hiſtoria percelebris, apud nos immortalis viget memoria. Hunc æmulatur vir præclarus *Claudius Fromond.* Annales hiſtoriamque ejuſdem Ordinis Ab. *Anſelmus Coſtadoni*, *& D. Benedictus Mittarelli* erudite diligenterque conſcribunt: *Angelus Calogerà* multiplici præſtat eruditione.

CLARUERUNT in ampliſſima Prædicatorum Familia *Antonius Maſſoulié* mortuus an. 1706. auctor Voluminum, quorum titulus *Divus Thomas ſui interpres*: *Natalis Alexander* de Univerſa Sacra & Eccleſiaſtica Hiſtoria, de Theologia Morali, & de Evangelica doctrina optime meritus, qui deceſſit an. 1724. *Michael Le Quien*, cujus extat inſigne Opus *Chriſtianus Oriens*, vita functus an. 1733. *Jacobus Hyacinthus* Serry Hiſtoriæ Congregationis *de Auxiliis*, aliorumque plurium librorum Auctor illuſtris, vita functus anno 1738. Cardinales, *Ludovicus Vincentius Gotti*, qui obiit anno 1742. Univerſæ, Theologiæ, Dogmatum, & Veritatis Catholicæ illuſtrator, & *Ludovicus Maria Lucini* e vivis ereptus anno 1745. profligator rituum Sinenſium: *Daniel Concina* inſectator Probabiliſmi, & univerſæ doctrinæ morum præceptor, qui fatis ceſſit anno 1756. Pro *Concina* vero carmine, & proſa *Dinellus*, Epiſtolis vernacula ſcriptis lingua ſub nomine Euſebii Eraniſtis *P. Patuzzi*, & Anonymus alter ſub *Agenoris* larva pugnam exercent.

cent. Quis vero ignorat quanti pretii ſint Opera Hiſtorica & Theologica *Ignatii Hyacinthi de Graveſon*, Tractatus *De l' Action de Dieu* (1), Monumenta Aquilejenſis Eccleſiæ, & perpolitæ diſſertationes *Bernardi de Rubeis*, variæ *Caſti Innocentii* Anſaldi lucubrationes, *P. Mamachii* Eccleſiaſticæ Origines, *Thomæ Vincentii Moneglia* adverſus Fataliſtas, & Materialiſtas, aliæque diſputationes graviſſimæ, *Joſephi Auguſtini Urſii* S. R. E. Cardinalis Vindiciæ Petri a Soto, Confutatio Defenſ. Declarationis Cleri Gallicani, Hiſtoria Eccleſiaſtica eloquenti graviſſimoque ſtylo enarrata, & *Raymundi Mariæ Corſi*, qui *Urſii* premit veſtigia, *Vitæ* Virorum, qui doctrina, & ſanctitate condecorarunt Eccleſiam? *Antonini Bremond* Ordinis Magiſtri, *Auguſtini Ricchini* Magiſtri S. Pal. Apoſtolici, *Portæ*, *Remedellii*, aliorumque plurimorum præclara nomina ubique reſonant.

INTER noſtrates ſuæ apud poſteros famæ conſuluerunt *Guilelmus Bonjour* Hebraicæ, Græcæ, & Copticæ linguæ, quarum illuſtria edidit monumenta, necnon motus aſtrorum, ſcientiſſimus: *Auguſtinus Arpe* auctor *Summæ Ægidianæ*, inſtitutionum Moralium, libri, qui inſcribitur, *Pantheon Auguſtinianum*, *&c. Joannes Baptiſta Cotta* Hiſtoricus & Poeta. Etruſca præſertim lingua, expolitus: *Bernardus Deſirant* Queſnelli oppugnator, ſed in quo *Adeodatus Nuzzi* abſurda detexit plura: *Petrus Lambertus Le-Drou* amoris initialis in ſacramento Pœnitentiæ ſententia noſtra neceſſarii ſtrenuus aſſertor: Joſeph *ab Abſumptione* Martyrologii Ordinis, multorumque voluminum Editor: *Hyacinthus Tonti* defenſor dogmatum Catholicorum, & concionator apud Italos clarus, licet ingenioſior, quam eloquentior: Theologi in Hiſpania percelebres, *Petrus Manjo*, *Henricus Florez*, *Antonius Guerrero*: in Belgio *Philippus Van-Waure*, *Leonardus Vanroy*, *Aurelius Piette*, *Jacobus Van-Boſſuyt*, *Nicolaus de Tombeur*, *Joannes Libens*: in Germania *Sigiſmundus Buttner*, *Bartholomæus Faber*, *Anſelmus Hormonſeder*; in Italia *Thaddæus Caluſchi*, ſapientiſſimus Præceptor meus *Benedictus Gattinius*, & *Fulgentius Bellelli*, in cujus funere anno 1742. orationem habuit *Nicolaus Maria Troijus*,

(1) Verus auctor eſt *Laurentius Franciſcus Bourſier* Doctor Sorbonicus.

vir magno ingenio præditus. Accedit *Thomas* Archiepiſcopus *Cervioni* circa idem tempus fato functus, orator item ac poeta haud ineptus: *Felix Mayr*, cujus extat *Auguſtinus vitæ ſpiritualis Magiſter* (1): *Jacobus Philippus Gatti* artis Rhetoricæ, & Poeticæ peritus, quantum opera ejus teſtantur: pius ac devotus Aſceticorum librorum auctor *Jo. Nicolaus Chieſa*. Mitto præſtantes viros *Nicolaum Landini* eloquentiſſimum Oratorem, *Danielem Marcolinum* Theologum, & Poetam, librorumque helluones *Hieronymum Zazzerium*, *Joannem Thomam de Bonis*, *Thomam Rinaldi*, *Antonium Auguſtinum Giorgi*, inter ceteros, quorum conſuetudine uſi fuimus, doctiſſimum, atque honeſtiſſimum. Alios prætermitto, quos commendant publica litteraria monumenta. Noſtra vero, ſi quis pro ſua benevolentia commemorare velit, poſtremo, & infimo loco recenſeat.

CUNCTOS Societatis Jeſu Scriptores vel hoc ſeculo vita functos, vel adhuc viventes enumerare arduum eſt. Quorumdam tamen mentionem faciamus oportet. *Tamburinus* Societatis Præpoſitus Generalis, & *P. Cerceau* notiſſimi inter Probabiliſtas Theologi obierunt anno 1730. Deceſſerant antea peracuti, ſed luxuriantis ingenii *Harduinus*, & *Daniel*; ille anno 1723. & iſte anno 1728. Theologiam cum delectu quæſtionum & ſententiarum concinnavit *Edmundus Simonetti*. Moralem, ſpeculativam, & dogmaticam nervoſe breviterque complexus eſt *Paulus Gabriel Antoine*, plus externis acceptus, quam ſuis. Conſcripſerunt in ſacras Litteras exercitationes Italico idiomate PP. *Catani*, *Umbertus de Cocconato*, *Calini*, *Nicolai*, *Richa*, alii. Doctrinam & diſciplinam Eccleſiæ expoſuit *Ludovicus du-Meslin*. Plures Italica commendantur eloquentia, inter quos *Antonius Franciſcus Bellati*, & *Jacobus Baſſani*. Apparatum ad Juriſprudentiam, præſertim Eccleſiaſticam, erudite conſcripſit *Joſeph Biner*; Eccleſiaſticam Hiſtoriam *Hadrianus Daude*. Principia Moralia, in quibus aliqua poſtmodum retracta-

vit,

(1) *Silveſter Merani* Ep. Porphyrienſis refutavit Animadverſiones *Phereponi* (ideſt Jo. Clerici) in Auguſtinum; ſed nondum Opus prodit in lucem.

vit, vernacula lingua edidit *Nicolaus Ghezzi*. Prophetarum vaticinia *Baltus* vindicavit. Mittimus (1) Historiam *P. Berruyer* Gallice scriptam, in quam Abbas *Gaultier* vulgavit nuper tria Epistolarum volumina, & librum de frequenti communione *Joannis Pichon*, plurium Episcoporum censuris confixum. Etiam illos prætermittimus, qui suorum auctorum nuperrime scripsere vindicias, *Carolum Nocetum*, *Philibertum Balla*, *Jacobum Sanvitali*, *&c. Franciscus Antonius Zacharias* Orator, historicus, & Criticus in Historia Litteraria horum plures, ceteros, necnon seipsum celebrat, laudatque.

Ex aliorum quoque Religiosorum virorum Ordinibus nomina saltem quorumdam universæ Italiæ notissima laudabimus, Fratrum Minorum Conventualium Familiam scriptis condecorant *Laurentius Ganganelli* doctrina magis, quam Vaticana Purpura clarus, *Raymundus Missorius*, *Franciscus Leoni*, *Carolus Dominicus de Moja*, *Joannes H. Sharalea*, *Casimirus Tempesti*, *Dominicus Maria Speroni*, *Antonius Felix Matthæius*, aliique de Historia Ecclesiastica, & de Sacra Theologia optime meriti. Minorum, quos *Observantes* vocant, *Antonius Bianchi* Lucensis, *Fortunatus* a Brixia, *Philippus* a Carboneano, *Damasus* Emporiensis. Fratrum Capuccinorum *Franciscus Maria* Cardinalis *Casinus*, *Cajetanus Maria* Bergomas, *Viator* a Coccalio, *Norbertus* a Lotharingia. Clericorum Regularium, quos *Theatinos* appellant, *Antonius Franciscus Vezzosi*, *Joannes Baptista Caraccioli P. G.* Scholarum Piarum, *Alexander Politi*, *Paulinus a S. Joseph* vir eloquentissimus, *Eduardus Corsinus* omnigena eruditione conspicuus, *Joannes Carolus Bossius* illustris Theologus, *Carolus Antoniolus* supra ætatem sapiens, &c. Congregationis Oratorii *Joseph Blan-*

(1) Hujus Historiæ secundam partem jam proscriptam, Italico idiomate iterum editam, una cum adjectis dissertationibus damnavit rursus Benedictus XIV. anno 1758. die 17. Februarii. Subiit idem fatum eodem anno die 2. Decembris Pars III. eam damnante *Clemente XIII. P. Isaac Joseph Berruyer* decessit eodem anno 1758. die 18. Februarii. Plures Historiam illam confutarunt: locupletissime vero *Franciscus* Episcopus *Suessionensis* Instructione Pastorali edita anno 1759. Eodem anno die 30. Augusti prælaudatus *Clemens XIII.* tomos duos, & Epistolam quamdam pro ipsomet P. Berruyer editam condemnavit.

chinus, *Hieronymus e Prato*, & e Gallia *Joannes Cabaſſutius*, *Bernardus Lamy*, *Gaſpar Juenin*, *Paſchaſius Queſnellus*, cujus ſunt 101. propoſitiones damnatæ in Bulla *Unigenitus*. Eorum, quos appellitant Barnabitas, *Franciſcus Rotarius*, *Fortunatus Venerius*, *Niceron*, *Gerdil*, *Homobonus*. Congregationis Sommaſchæ *Franciſcus Baldini*, *&c.*

Non fugit nos ſingularis doctrina, ſcriptorumque copia *Ambroſii Cardeboſch*, *Petri Th. Cacciari*, *Bonaventuræ* Blanciotti, *Petri Thomæ Sanctabarbara* Ord. Carmelitarum, & *Honorati a Sancta Maria* Carmelitæ Excalceati: *Franciſci Raymundi Adami* Ordinis Servorum: *Antonii Boucat* Ordinis Minimorum: *Joannis-Chryſoſtomi Trombelli* Congregationis Rhenanæ: *Joannis-Dominici Manſi*, *Pompeji Berti*, *& Conſtantini Ronchaliæ* Congregat. Matris Dei: *C. Conſtantii Rabbi* (1) Auguſtinianæ Congregationis Inſubricæ, & *Joſeph Catalani* presbyteri Oratorii; non, inquam, hæc nos fugiunt: ſed operæ pretium eſt, eos quoque, ſaltem ex parte, laudibus proſequi, qui nullius Inſtituti Regularis fuerunt.

Quantas enim laudationes non promerentur *Adrianus Baillet*, qui Sanctorum Vitas, ſapientumque virorum Judicia conſcripſit, vita functus anno 1706. *Stephanus Baluzius* reconditorum ſcriptorum quæſitor, editorumque illuſtrator, mortuus anno 1718. *Petrus Daniel Huetius* Demonſtrationis Evangelicæ, Origenianorum, Quæſtionum Alnetanarum de Concordia rationis, & fidei, aliorumque librorum ſcriptor egregius, qui obiit anno 1721. *Ludovicus-Ellies Du-Pin*, qui præter Sacram & prophanam Hiſtoriam, & diſſertationes de Antiqua Eccleſiæ diſciplina, edidit de Scriptoribus Eccleſiaſticis permulta volumina, nota in Opera Joannis Gerſonii, & S. Optati Milevitani, defunctus anno 1719. *Claudius Fleury* Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Inſtitutionum Juris Canonici, Catechiſmi Hiſtorici libro-

(1) *Carolus Conſtantius Rabbi* non ſolum in lucem edita quæ mathefim, ad poeſim, ad Bononienſis Eccleſiæ hiſtoriam, & ad Italæ Eloquentiæ ornatum attinent, ſedulo elucubravit; verum etiam ſcripſit Faſtorum Conſularium ampliſſima Commentaria, tradita poauctoris obitum *Benedicto XIV.*

librorumque de moribus Judæorum, & Christianorum, auctor percelebris, qui vivere desiit anno 1722. (1) *Melchior* Cardinalis *de Polignac*, qui eloquenti Latino carmine, in Etruscum conversо a *Francisco Maria Riccio*, & *a Petro Bergantino* Clerico Regulari, Lucretii, aliorumque Atheorum refutavit deliramenta, obiitque anno 1741. Verum si diutius moraremur in Galliis, occurrerent permulti litteratissimi viri, puta ex Theologis *Nicolaus L' Herminier*, *Carolus Vitasse*, *Honoratus Tournelius*: ex Christianæ vitæ morumque Institutoribus, *Genettus*, *Besombes*, *Pontas*, & qui ad usum Seminariorum, V. G. Gratianopolitani, & Petrocorensis, perspicue, breviterque Moralem Theologiam concinnarunt: ex Historicis, præter Ephemeridum, (*Journal des Sçvans*, & *Nouvelles Ecclesiastiques*) Scriptores Anonymos, qui Ecclesiasticam Historiam typis Colonienſibus nuper edidit, cujus volumen XIII. prodiit anno 1754. ne commemoretur altera impressa Agathopoli (2), contra quam editæ Leodii sunt anno 1755. Epistolæ XXI. (3)

Verum non opus est, ad viros longe doctissimos adinveniendos, ut ab Italis discedamus. Quanta eruditio, quanta librorum copia, quantus labor *Joannis Lami* in omnium scientiarum genere præstantissimi? Quanta in veteribus monumentis pervolutandis *Antonii Francisci Gori* sollertia? Quantum antiquitatis sacræ studium in *Francisco Blanchinio*, *Joanne Ciampinio*, *Justo Fontanini*, aliisque Romanæ Curiæ Præsulibus (4)? Strenui sunt in doctrina morum vindicanda *Ballerinii* Fratres: sagax fuit in selectis Historiis exornandis *Antonius Sandini*: assiduus & eloquens in conscribendis libris *Scipio Maffejus*. Verum illos mihi commemoranti,

(1) Juxta Chronologiam *Calmet* anno 1724.

(2) Eadem Civitas est, ac Mons Pessuli, vulgò *Mompellier*. Auctor *Franc. Morenas*, plura mutuatus a *P. Daurigny* Soc. J.

(3) Obiit die 9. Januarii anno 1757. Parisiis *Bernardus Bovyer de Fontenelle* centenarius, quippe natus fuerat anno 1657. die 24. ejusdem mensis, vir ingenio paucis secundus.

(4) Hos inter forent recensendi præstantissimi viri *Joseph Simonius Assemani*, *Joannes Bottari*, *Michael Angelus Jacomelli*, *Dominicus Giorgi*, *Carolus Boschi*, *Nicolaus Antonelli* nuper Vaticana Purpura decoratus, *Joseph Garampi*, *&c.*

qui ſacram Cyclopædiam illuſtrarunt, de aliis enim nonnulla dicam in Appendice) ad mentem redit vir immortalis *Ludovicus Antonius Muratori*, qui magno litterariæ Reipublicæ damno fatis ceſſit anno 1750. in quo ſive Rerum Italicarum *Scriptores*, ſive Diſſertationes *Medii Ævi*, ſive Confutationem *Phereponi*, ſive Collectionem *Liturgicam*, ſive *Annales* Italiæ, ſive cujuslibet fere argumenti Scripta pervolutemus; admiremur neceſſe eſt maximum ingenii acumen, memoriam ſingularem, omnigenam eruditionem, ſtyli facilitatem, adeo, ut Italia etiamſi nullum alium ſcriptorem peperiſſet, hoc uno poſſet magnopere gloriari. (1)

CAPUT V.

AUGUSTORUM CÆSARUM ABSOLVITUR SERIES, ALIORUM QUORUMDAM PRETIOSA MORTE ADJECTA.

POST obitum Auguſtiſſimi Cæſaris Leopoldi conſignatum anno 1705. III. Nonas Majas ad Imperium evectus eſt *Joſeph Jacobus Ignatius Joannes Antonius Euſtachius*, quem Leopoldo pepererat anno 1678. uxor Eleonora Magdalena Thereſia. Joſeph coronatus fuerat Hungariæ rex anno 1687. XV. Kalendas Decembris, & Rex Romanorum anno 1690. IX. Kalendas Februarias. Imperium vero, ei commiſſum ſtatim ac mortuus eſt Pater, occupatis armorum vi Mantuana, Mediolanenſi, & Neapolitana ditione, cum vita dimiſit variolarum morbo correptus anno 1711. XV. Kalendas Majas.

EI ſucceſſit frater *Carolus VI.* natus an. 1685. Kalendis Octobris, electus Imperator Romanorum Francofurti eodem anno 1711. die Octobris 12. ibique Auguſtali corona redimitus die 22. Decembris. Coronatus deinde eſt anno

(1) Inter Ludovici Antonii Muratorii Italica Opera unum extat *Della Regolata divozione*. Plures in iſto comprehendi hæreſes PP. *Plazza*, & *Zacherius* S. J. autumarunt. Vindicias Concivis ſui exornavit doctus ſcriptor *Epiſtolarum Mutinenſium* vernacula lingua editarum. Quibuſdam Sociis eumdem Librum proſcriptum eſſe Viennæ affirmantibus, provide, & opportune occurrit ſapientiſſimus ejuſdem Metropolis Archiepiſcopus anno 1759.

anno 1712. XI. Kalendas Junias rex Hungariæ, atque anno 1723. die V. Septembris rex Bohemiæ. Renunciatus fuerat jam ab anno 1703. rex Hiſpaniarum, patre Leopoldo, & fratre Joſeph in ipſum omne, quod habebant ſupra Hiſpanicam Monarchiam, jus transferentibus; quod contigit duodecima die Septembris. Sed quoniam Carolus II. ut alibi diximus, heredem teſtamento nuncupaverat Philippum Borbonium, hunc inter & Carolum diuturnum bellum exarſit. Utriuſque Siciliæ regnum adeptus eſt anno 1722. (1) Innocentio XIII. quod Clemens XI. noluerat, aſſentiente. Actum de pace anno 1725. & firmata Viennæ die 30. Aprilis ea conditione, ut regnum Neopolitanum, Sicilia, Mediolanenſis ditio, Belgiumque cederet Auſtriacæ Genti; de Hiſpanica Monarchia nullum deinceps oriretur diſſidium: eam Philippus V. pacifice poſſideret; ejuſque filio Carolo obvenirent Etruria, & Parmæ ac Placentiæ ducatus, ſi forte hereditarii Principes defeciſſent. Tunc Carolus VI. *Pragmaticam* ſanctionem edidit, qua Primogenitam ſuam Mariam Thereſiam conſtituit regnorum ſuorum heredem. Suſcepit hanc glorioſiſſimam Filiam anno 1717. ex Imperatrice Eliſabetha Chriſtina, quam Barcinone anno 1708. ſibi ſacro conjugii fœdere copulaverat. Poſt varia cum Turcis, aliiſque hoſtibus geſta bella, ac tandem pacem cum omnibus initam, anno 1740. XIII. Kalendas Novembris piiſſimus & Auguſtiſſimus Imperator deceſſit.

(1) Circa hæc tempora, ideſt, anno 1722. Magnus Ruſſiæ & Moſcoviæ Dux *Petrus I.* Imperatoris Auguſti nomen eſt aſſecutus, aſſentientibus tum Anglis, & Hollandiæ Statibus, temporis deinde decurſu Principibus aliis. Petrus an 1717. dum eſſet Pariſiis, Doctoribus Sorbonæ poſtulantibus promiſit ſe daturum operam, ut Ruſſiæ Magnæ Eccleſia Græcorum ſchiſmati addicta, cum Romana unionem iniret: ſed Ruſſiæ Epiſcopis contranitentibus, res non eſt pro votis perfecta. Imperavit poſt Petrum *Catharina* ſecunda ejus uxor, quæ obiit anno 1727. biennio poſt mortem Viri. Tum *Petrus II.* filius Alexii Petrowitz Czarowitz filii Petri I. nam Alexius anno 1718. a patre conſpirationis cauſa degradatus occubuit mœrore. Parens Alexii Eudoxia Petrowna Petri I. cognomento Magni conjux prior. Poſt Petrum II. vita functum anno 1730. ad imperium evecta eſt *Anna* filia Yvanis fratris Petri I. Nunc ab anno 1741. imperat *Eliſabeth Petrovvna* filia ejusdem Petri I. & Catharinæ Auguſtæ, ſecundæ illius uxoris, de qua paullo ſupra.

Sopita Electorum dissensione & Praga, quæ regni Bohemici Caput est, labente anno 1741. a Carolo Alberto Bavariæ Duce occupata, in hunc devenit supremum Imperii regimen. Est is Imperator *Carolus VII.* inauguratus Francofurti anno 1742. IX. Kalendas Februarias. Coronatus est die ejusdem mensis duodecima, & proximi mensis Martii octava die impositum fuit Imperiale Diadema Augustæ conjugi Mariæ Amaliæ. At breve, nec tranquillum fuit Caroli VII. imperium; semel enim, iterumque Bavariæ regnum amisit, tametsi illud semel, ac iterum recuperavit: fuitque suprema ejus dies vicesima Januarii anni 1745.

Renunciatus tandem Imperator eodem anno 1745. *Franciscus Stephanus*, electus Rex Romanorum die 13. Septembris, & coronatus Augustus die 4. Octobris. Is primum Dux Lotharingiæ in lucem editus est anno 1708. VIII. Idus Octobris, eique Carolus VI. conjugio junxit anno 1736. die 12. Februarii Mariam Theresiam Walburgam, quam, ut dictum est supra, *Pragmatica* Sanctione declaraverat anno 1725. regnorum suorum hæredem, nuptias benedicente Dominico Passionei Nuntio Apostolicæ Sedis, nunc S. R. E. Cardinali. Nata erat Maria Theresia 13. Maji 1717. cui Soror Maria Anna Eleonora: quæ nata sequenti anno 1718. die 14. Septembris, nupta Carolo Francisci Imperatoris Fratri, e vivis florentissima ætate rapta est. At *Franciscus* inter Imperatores hujus nominis I. ut universum pacaret Imperium, anno 1735. Christianissimo Regi tutari Sanctionem *Pragmaticam* pollicenti, paternos cesserat principatus, consecuturus post obitum Magni Ducis Etruriæ Joannis Gastonis hujus ditionis dominium. Atque id factum est eodem Joanne Gastone, Gentis Mediceæ postremo, satis functo VII. Idus Julias anno 1737. Ad hanc nobilissimam Italiæ partem sua cohonestandam præsentia anno 1739. advenit cum Maria Theresia Conjuge, renunciata singulari subditorum plausu, & gratulatione, a morte Patris Hungarorum regina; & præcipuis Etruriæ urbibus peragratis rediit in Austriam. Solemni Francisci Coronationi celebratæ Francofurti anno dieque prænarratis interfuit potentissima Uxor; quæ acclamata Imperatrix Augusta in omnes exercuit suam vere Cæsaream, regiamque munificentiam. Imperium

modo,

modo, Hungariam, Bohemiam, Etruriam, Auſtriam, ditioneſque ceteras Auſtriæ Domus, tenent, & provide, feliciter, ſedulo, ac ſancte Auguſtiſſimi Conjuges gubernant; ſervatque Cæſar Felix, Invictus, quod ajebat in VI. Æneidum Anchiſes,

Tu regere imperio populos, FRANCISCE, *memento*,
(*Hæ tibi erunt artes*) *paciſque imponere morem*,
Parcere ſubjectis, *& debellare ſuperbos*.

PERMULTI cum odore ſanctitatis hoc ſeculo migrarunt e vita: ac noſtri Ordinis poſtulat neceſſitudo, ne *Hilarii* a Monte-Orthono vita functi anno 1704. *Franciſci Mariæ Querni* Pratenſis defuncti an. 1731. obliteretur memoria. Auximi anno 1746. deceſſit cum odore ſanctitatis *F. Thomas Antonius Arbuatti*. Carmaniolæ *Nicolaus Roppo* anno 1748. *Angelus* Paoli Carmelita e vico Minutiano obiit anno 1721. In Ordine Minorum ſancto fine quievit Romæ anno 1712. *F. Jacobus Antonius* a Romaniano: Belegræ, vulgo *Civitella*, anno 1729. *Thomas Corenſis*: Fucechii anno 1740. *Theophilus* Ceneſti, Curia, vulgo *Corte* in Corſica ortus. *Catharina* Lucenſis an. 1755. Romæ anno 1750. *F. Criſpinus* Ordinis Capuccinorum, & Offidæ in Piceno *Bernardus* a Monte Ulmi ejuſdem Ordinis anno 1756. in Domino dormierunt. Liburni anno 1709. *Juniperus* Bargenſis, item Capuccinus. Tiferni anno 1728. *Veronica* ejusdem Ordinis. *Roſa Maria Serio* Carmelitarum ſoror obiit in Apulia anno 1726. *Maria Clementina* filia Jacobi Sobieſcki regii Poloniæ Principis, & conjux Jacobi III. Catholici Angliæ regis, huic nuptiarum fœdere conjuncta ad Montem Faliſcum anno 1719. immortale matronarum regumque decus deceſſit Romæ anno 1735. die 18. Januarii. Feſcenniæ anno 1739. Kal. Martii obdormivit in Domino vigilantiſſimus Epiſcopus *Joannes Franciſcus Tenderini*. His vero, quorum ſanctitas ab Eccleſia, quando Domino videbitur expedire, locupletiori nunciabitur teſtimonio, & de qua judicium ferre noſtra non intereſt, tanquam hujus Seculi coronam addimus invictos Ord. Prædicatorum Martyres, *Franciſcum de Federicis*, ſociumque ejus *Matthæum*, a Sinenſibus truncatos capite an. 1746. *Petrus Martyr* Mauricaſtrenſis Epiſcopus itidem capite plexus fuit: *Franciſcus Serranus* Tipaſitanorum Præſul, & Vicarius

Apo-

Apoſtolicus, & ſtrenui hujus commilitones, *Joannes*, *Joachimus*, *Franciſcus*, anno 1747. pro fide orthodoxa variis ſuppliciis necati; quique Syros Neſtorianos, eorumque Patriarcham ad Romanam revocavit Eccleſiam, & anno 1753. naturæ plenus meritis debitum perſolvit, *Dominicus Codelloncinus* Mediolanenſis.

CAPUT VI.

DECIMI OCTAVI ECCLESIÆ SECULI DOCTRINA, ATQUE DISCIPLINA.

ETIAMSI occaſione Conſtitutionis *Unigenitus* plura ab iis, qui luci tenebras offundunt, excitata fuerint diſſidia, plures etiam calumniæ ab aliis, qui Moliniſticæ Scholæ nimis indulgent, intentatæ fuerint S. P. Auguſtini diſcipulis; nequaquam tamen cenſura notatis Scholarum placitis, quæ ſalva fide, & caritate in utramque partem diſcuti poſſunt, neceſſum eſt, ut Catholici omnes exhibita eidem Conſtitutioni omnimoda obedientia, quæ ibidem perſpicue definita ſunt, firmiſſime profiteantur. Et quantum ad Gratiam attinet, præter eam, quæ a nullo duro corde reſpuitur, dari auxiliatricem, cui reluctatur humana voluntas: non eſſe ſupernaturale Dei adjutorium ſolius *Caritatis* & dilectionis Dei inſpirationem, ſed etiam timoris, fidei, ſpei, aliarumque virtutum, ſeu bonarum actionum; neque omnia, quæ a caritate, & ab amore Dei *propter ſe* non procedunt, ex noxia cupiditate labefactari, vel quæ fiunt aut ab impiis nondum juſtificatis, aut ab infidelibus, inquinamenta eſſe, & peccata. Ante fidem quoque nullam dari gratiam, omneſque gratias per fidem conferri: Gratiam Adami fuiſſe debitam primæ integritati, ſequelam creationis, & produxiſſe merita tantummodo humana: non eſſe ſpem, nec religionem, ubi deeſt caritas: orationem impiorum novum eſſe peccatum, timorem cohibere duntaxat manus; & in corde ſuo peccatum committere qui ab illo non abſtinet, niſi timore ſupplicii; hæc, aliaque omnia proſcripta in prælaudata Conſtitutione jure meritoque damnata fuerunt. Atque hæc, & cetera omnia, quæ credenda proponit S. Mater Eccleſia,

ſia, conſtituunt ea veræ doctrinæ capita, quæ nefas eſt oppugnare. (1)

Non ſunt tamen audiendi, qui ajunt prælaudata Conſtitutione proſcripta eſſe quæ in Catholicorum Scholis propugnantur de gratia per ſemetipſam efficaci, de auxiliis ſufficientibus aliquando impio, aut infideli ſublatis, vel de relatione humanarum actionum in Deum, vel de neceſſitate amoris ſaltem initialis ad obtinendam in Sacramento Pœnitentiæ gratiam Juſtificationis (2); ſiquidem ipſe Clemens XI. poſt editam Conſtitutionem ipſam declaravit non eſſe cum damnatis erroribus confundendas ſententias illas, ac doctrinas, quæ palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur. Quare univerſum ſyſtema noſtrum de Gratia Romæ, & Mediolani Clerici Regulares S. Pauli anno 1755. & ſeq. ſcriptis in lucem editis, publiciſque theſibus propugnarunt; & neceſſitatem amoris Dei *propter ſe* non tantum docuerunt, ac docent Theologi in Italia doctiſſimi; verum etiam exigit in Epiſtola Paſtorali de Pœnitentia edita anno 1751. *Clariſſimus Epiſcopus Gurcenſis, & S. R. I.* Princeps Joſephus Maria Comes *de Thun*, ne commemorem ſuperiorum temporum monumenta, quæ produxi pertractans de Pœnitentiæ Sacramento.

Perseverat autem in Romana Eccleſia Vetus diſciplina.

---

(1) Ejuſdem S. M. E. doctrinam, ac fidem, abiurata hæreſi Lutherana, anno 1712. die 12. Novembris amplexus eſt Bononiæ *Fridericus Auguſtus* Saxo, filius Regis Poloniæ.

(2) Vide *adnot.* ad præcedens caput tertium. Qui in Orthodoxos, & Auguſtini ſectatores Theologos, iſtiuſmodi accuſationes ejaculantur, etiam nos ſtuduimus pro noſtra virili confutare. Legatur *Auguſtinianum Syſtema* vindicatum, *Judicioque* Archiepiſcopi Senonenſis diſcuſſio. Huc ſpectant Opuſcula a nobis, aliiſque edita adverſus Hiſtoriæ Litterariæ, ſeu Scriptorum Italorum, Auctorem. Exſtant inter eadem Opuſcula duorum Eminentiſſimorum Cardinalium, qui juſſu *Benedicti XIV.* Pontificis Maximi noſtras Theologicas diſſertationes, & accuſantium objecta revocarunt ad libratum, accuratiſſimumque examen, locupletiſſimæ pro nobis cenſuræ. Inter permultos, qui nobiſcum in propugnanda Auguſtiniana doctrina confœderati ſunt, commemoro grati animi cauſa præclaros viros, *Homobonum de Bonis* Cl. Reg. S. Pauli, *Felicem Amadeum Franchi* Monachum Caſinenſem, *Raynerium Guidelli* Monachum Valliſumb. *Viatorem* Ord. Capuc. *Joſephum Catalani* Congregat. Oratorii, ſodales amicoſque *Joannem Papalardi*, *Joſephum Dini*, *&c.* qui me, licet prorſus immeritum, pro ſingulari humanitate ſua laudibus verbo ſcriptoque cohoneſtarunt.

plina. Si quæ ſuborta ſunt dubia, fuerunt vigilantia Romanorum Pontificum, præſertim *Benedicti XIV.* explanata; hujus generis ſunt Clericos Græce initiatos tranſeuntes ad Romanam Eccleſiam, etiamſi in preſbyteros ſint ordinati, debere ordines ſuſcipere, qui in Latinis conferuntur Eccleſiis (1): optandum eſſe, ut in Miſſis privatis ſacram Communionem aliqui laicorum percipiant: ubique terrarum ſervandum & celebrandum eſſe decreto *Clementis XI.* feſtum Conceptionis B. M. ſemper Virginis: exercitia ſpiritualia, ut mandaverat ſuperiori Seculo *Innocentius XI.* non debere ab ordinandis, aliiſque viris Eccleſiaſticis prætermitti: Feſtum SS. Nominis Jeſu celebrandum Dominica II. poſt Epiphaniam, & S. Joachim Dominica III. Auguſti: Sat eſſe in quibuſdam Feſtis, in Etruria, & alibi, ad minorem cultum redactis, intereſſe Sacro, nec opera ſervilia in iiſdem minoribus feſtivitatibus eſſe interdicta: Indulgentiam centum dierum, & ſemel in anno plenariam conceſſam a *Benedicto XIII.* recitantibus ad ſignum æris Campani ſalutationem Angelicam flexis genibus, non requirere, ut ita recitetur tempore Paſchali, & diebus Dominicis: denegandam eſſe in exitu mortis abſolutionem Sacramentalem publicis, & notoriis refractariis Conſtitutionis *Unigenitus*, a judice competente damnatis, prædictæ Conſtitutioni contumaciter denegantibus venerationem, obſequium, & obedientiam, & eo tempore, quo ſacrum Viaticum ſuſcepturi ſunt, ſponte ſuam inobedientiam & contumaciam profitentibus. Incœpta anno 1759. dominicis diebus recitari in Miſſa *Præfatio* SS. Trinitatis, jubente *Clemente XIII.* propterea quod Deus, qui eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, ſit opifex rerum omnium, *ad quem omnia referenda ſunt*; ipſo autem die dominico Deus condiderit lucem, Chriſtus reſurrexerit, & Spiritus Sanctus deſcenderit ſuper Apoſtolos: quæ item ſunt cauſæ, propter quas Catholica Eccleſia ſanctificationem diei ſeptimæ in eumdem dominicum diem tranſtulit.

So-

(1) Quos non ſuſceperunt, ideſt, Lector *tres minores* omiſſos: Subdiaconus *Exorciſtatum*, quia cum Subdiaconatu cenſetur etiam *Oſtiariatum*, & *Acolythatum* recepiſſe, &c.

Solemni Canonizatione *Clemens XI.* retulit inter Sanctos *Pium V.* Pontificem Maximum, *Andream Avellinum*, *Felicem* a Cantalicio, & *Catharinam* Bononiensem. *Innocentius XIII.* cultum immemorabilem *B. Andreæ* de Comitibus approbavit. A *Benedicto XIII.* Sanctorum fastis fuerunt adscripti *Franciscus Solanus*, *Jacobus* de Marchia, *Joannes Nepomucenus*, *Joannes a Cruce*, *Aloysius Gonzaga*, *Stanislaus Kosca*, *Margarita* Cortonensis, aliique plures inter Beatos fuerunt adsciti. *Clemens XII.* inseruit Sanctorum numero *Vincentium a Paulo*, *Joannem Franciscum Regis*, *Julianam* de *Falconeriis*, & *Catharinam Fliscam Adurnam* Januensem. A *Benedicto XIV. Petrus* agnomine *Regalatus*, *Joseph* a Leonessa Aprutinus, *Fidelis* a Simaringa, *Catharina de Ricciis*, *Camillus de Lellis* Sanctorum albo, Beatorumque numero *Joannes* Polonus, *Joseph Calasanctius*, *Gabriel Ferretti* Anconitanus, *Joannes Æmilianus*, *Ladislaus* e Polonia, *Alexander Sauli*, *Joseph* a Copertino, *Franciscа de Chantal*, aliique adscripti fuerunt. In Beatorum numerum ob perantiquum cultum referendos sancivit anno 1759. *Clemens XIII.* tres Augustinianæ Familiæ alumnos præclarissimos, *Augustinum* Novellum, *Antonium* Aquilanum, & *Antonium* de Amandula. Annum Jubilæi 1725. *Benedictus XIII.* & anno 1750. *Benedictus XIV.* aperuerunt. Anno 1759. approbante *Clemente XIII.* confirmata est institutio religiosorum virorum, qui uno emisso voto præstandi obedientiam Romanæ Congregationi de *Propaganda Fide*, prædicando Infidelibus Evangelium sese addicunt. Equestres Ordines postremo hoc Seculo XVIII. instituti fuere titulo *S. Ruperti* anno 1701. ab Ernesto *de Thun* Archiepiscopo Salisburgensi, approbante Imperatore Leopoldo. *Aquilæ Nigræ* eodem anno 1701. a Friderico I. Rege Borussiæ: *Nobilis Passionis* anno 1704. *Aquilæ albæ* anno 1705. ab Augusto II. Poloniæ Rege: *Amoris erga Proximum* anno 1708. ab Imperatrice Elisabetha Christina: *Fidelitatis* anno 1732. a Christiano VI. rege Daniæ.

AP-

APPENDIX

Ceterarum Rerum.

Galliarum Rex invictissimus *Ludovicus XIV.* cognomine *Magnus* anno 1715. Kal. Septembris debitum naturæ persolvit. Proavo successit *Ludovicus XV.* natus anno 1710. XV. Kal. Martias ex Ludovico Burgundiæ duce, qui obiit anno 1712. & Maria Adelaide filia Amædei II. Sardiniæ regis, Ducisque Sabaudiæ, quæ eodem anno decessit. Tutor regis in minori ætate fuit Philippus Dux Aurelianensis: coronatus est autem Remis anno 1722. VIII. Kal. Novembris. Huic insanus, & audacissimus omnium mortalium Nonis Januarii an. 1757. vulnus inflixit, non tamen lethale, Numine vitam regis protegente. (1) In Hispania *Philippus V.* qui anno 1724. regnum Ludovico I. quem anno 1707. ei peperisset prima uxor Maria Aloysia Sabaudiæ, dimiserat in Castrum S. Idelphonsi secedens, eodem Ludovico extincto postrema die Augusti eodem anno 1724. rursus Monarchiam regendam assumpsit. Defuncta priore conjuge anno 1714. XVI. Kal. Martii, alteram duxit principum regumque parentem, Elisabetham Farnesiam Odoardi II. Ducis Parmensis filiam unicam. Contractæ fuerunt nuptiæ prædicto anno 1614. IX. Kalendas Januarii

---

(1) Parricida Thomas Robertus Franciscus Damiens exquisitissimis suppliciis dilaniatus, ac discerptus fuit eodem anno 1757. die 28. Martii.

In Anglia anno 1702. invadente regnum *Guilelmo* Principe Arausicano, sed fatis erepto, regnavit *Anna* Stuart filia Jacobi II. qui superiori anno 1701. obierat in Gallia mense Septembri, jure regni ad *Jacobum III.* ipsius filium devoluto. Ad regni tamen fastigium evectus est *Georgius Ludovicus* Elector Hannoverensis extinctus anno 1727. mense Junio. Occupavit exinde regnum *Georgius Augustus II.*

In Polonia in regem electus anno 1704. *Stanislaus* regno deturbatur, eique suffectus est *Fridericus Augustus* Elector Saxoniæ. Hoc defuncto an. 1733. rursus *Stanislaus*, gente *Leszczincki*, Socer Ludovici XV. regis Galliarum, proclamatus est: sed magnis exortis dissidiis inauguratus eodem anno Elector Saxoniæ *Fridericus Augustus III.*

Borussia ineunte hoc seculo, idest, anno 1701. a Leopoldo Imperatore in Regnum erecta est, & rex primus inauguratus *Fridericus I.* Elector Brennoburgensis, Romano Pontifice, & magno Ordinis Theutonici Magistro repugnantibus.

Januarias. Obiit Philippus V. die 9. Julii anno 1746. eique ſucceſſit *Ferdinandus VI.* ortus ex priori conjuge anno 1713. die 23. Septembris, coronatus vero præcitato an. 1746. IV. Idus Auguſti. Quo vita functo anno 1759. die 10. Auguſti, Hiſpanica Monarchia pertranſiit ad *Carolum* utriuſque Siciliæ regem. In Luſitania ſublato e vivis *Petro* II. anno 1706. die 9. Decembris, ſucceſſit *Joannes V.* regio diademate coronatus Kalendis Januarii proximi anni 1707. Huic vita functo anno 1750. ſuffectus eſt *Joſeph I. Emmanuel*, qui an. 1729. die 19. Januarii conjugium iniit cum Maria Victoria, filia Philippi V. Regis Hiſpaniarum. (1) Turcis poſt *Achmetem III.* quî ſupremum thronum adſcendit anno 1703. tenuitque principatum uſque ad annum 1730. (2) imperavit *Mahumetes V.* quo extincto anno 1754. Idibus Decembris imperium indeptus eſt die proxima *Oſmannus* hujus nominis III. natus anno 1696. Oſmanno extincto anno 1757. acclamatus *Muſtafà* III. ejuſdem Oſmanni nepos.

PLURIMA hoc decurrente Seculo patrata ſunt bella. Unus Eugenius Princeps Sabaudiæ Cæſarearum copiarum Imperator invictus uberrimam hiſtoriæ præbuit materiam. Inter alias pugnas eo duce commiſſas, ea inſignis eſt, qua anno 1704. Gallos Bavaroſque ingenti clade proſtravit. Poſt biennium, anno ſcilicet 1706. Auguſtam Taurinorum, & ſubinde Inſubriam ac Pedemontium pulſis hoſtium copiis liberavit. Ad Nuceriam in agro Mantuano anno 1702. ad Lilloam munitiſſimam Belgii arcem anno 1708. ad Quercetum in Hannonia

---

(1) Fideliſſimo Luſitaniæ regi Joſepho Emmanueli an. 1758. die 3. Septembris mors laxata rota, & ignitis glandibus fuit intentata. Detecti punitique anno proximo ſceleris auctores. Religioſis viris celeberrimæ in Eccleſia Familiæ hac de cauſa e Luſitaniæ regnis anno 1759. ejectis, iniquiſſimæ conſpirationis machinationem Ulyſſiponenſes judices adſcripſere. Præ ceteris ejusdem conſpirationis auctores declararunt *Gabrielem Malagridam*, *Joannem de Matbos*, & *Joannem Alexandrum*. Miſſiones vero, templa, ſupellex, & corpus quoque *S. Franciſci Xaverii* Apoſtoli Indiarum, FF. Prædicatoribus, ut fertur, conceſſa.

(2) Achmet III. anno 1713. Oſmannum *Aga*, & Mehemet *Vaſirium*, alioſque in ejus vitam conſpirantes condigna pœna mulctavit.

nonia anno 1712. fudit Gallorum milites. Turcis vero anno 1716. exercitu illorum attrito eripuit Hungariæ urbem, arcemque Temiſuariam, trucidato paullo antea ad Acumincum (Patrowaradinum vulgo dicunt,) eorumdem Turcarum incredibili numero. Belgradum quoque, alias Taurunum, inſequenti anno 1717. expugnavit, palmiſque onuſtus, ipſe inexorabili fato ceſſit anno 1736. XI. Calendas Majas.

QUID de Turcarum exercitibus? Fruſtra Achmetes, qui anno 1715. Corinthum, Naupaliam (1), Coronem, Methonemque cum reliquis Peloponneſi arcibus expugnaverat, anno proximo 1716. Corcyram cinxit obſidione, Chriſtianis Principibus in Venetorum auxilium convolantibus: belliſque fractus in Serviæ oppido, quod vocant Paſſarovitz, pactis conditionibus anno 1717. die 27. Junii cum Imperatore Carolo VI. & Venetorum Republica iniit concordiam. Verum Chriſtiano nomini infenſiſſimi hoſtes, ab impio Apoſtata Comite de Bonneval, quem appellabant Baſſam Oſmannum, edocti, atque excitati, rurſus anno 1737. in Hungariam irruperunt; varioque marte pugnatum eſt: donec anno 1739. victores recuperarunt Belgradum, totam Serviam & Valachiam. Exinde arma converterunt in Perſas.

NON finit præſtituta brevitas, ut ſingula alia bella narremus; cujus generis ſunt diuturna inter Auſtriacos, & Hiſpanos Galloſque diſſidia. Quorum Inſubria anno 1732. & ſeqq. cum Galliæ Ciſalpinæ urbibus, arcibuſque præmunitis theatrum fuit; anno 1734. quo Rex Carolus Borbonius Neapolim die Maji decima ingreſſus eſt, Campania, Apulia Peucetica, & Sicilia: 1744. oppidum Latii Velitræ, Pedemontium item, & Belgium. Eodem autem anno 1744. Galli expugnarunt munitiſſimas Belgii arces, Manhemium, Corteriacum, Hy-

(1) Hac urbe expugnata ob præfecti militum Græcorum proditionem, permulti una cum Archiepiſcopo *Angelo Maria* Ordinis Præd. gladio perempti ſunt. Abierunt plures in barbarorum captivitatem, inter quos Veneti militiæ duces, ac nonnulli Patritiorum cum viliori plebe primum permixti, tum arctiſſima turrium cuſtodia detenti. Mancipia ſupra CC. viliſſimo empta precio a Viſirio ad ludibrium eo ſpectante, quaſi mactatæ Mahumeti hoſtiæ, obtruncata fuere capitibus.

Hypras, atque anno 1747. Trajectum ad Mosam (vulgo Mastricht) quod putabatur inexpugnabile. Genua, quam anno 1746. milites Austriaci occupaverunt, ejecti inde plebis tumultu Decembris mense, rursus sequenti anno cincta fuit, sed irrito conatu, eorumdem militum obsidione. Adversus Genevensem Rempublicam anno 1730. rebellavit indomitus Corsicæ populus: rursus anno 1734. excitavit rebellionem, eidem se ducem & regulum exhibuit Theodorus Antonius, Borusscus, ut fertur, genere, principio a seditiosis libenter exceptus, sed postea Liburnum versus coactus fugere monachali veste indutus. Ad eamdem Corsicæ Insulam iterum appulit scenicus rex Theodorus anno 1743. sed spretus rejectusque in Hollandiam, aut in Angliam (id enim incertum) se contulit.

ANGLI vero, qui anno 1746. in America Portum *Britonem* nuncupatum expugnaverant, pluries superiori anno 1756. fuerunt Galliarum armis devicti, suisque propugnaculis expulsi; arcemque præmunitam, portumque ampliſſimum Minoricæ Insulæ, cui nomen Mago, seu *Mahon*, III. Kalendas Julias cessere victoribus (1). Verum Angliam, idest, regnum suum Jacobus rex Stuardus frustra an. 1717. (1) tentavit in suam redigere potestatem; atque exul e Galliis quoque discedens, diu Bononiam, postea Romam incoluit; ubi etiamnum magno apud Pontificem maximum honore habitus commoratur. Carolus item Odoardus Catholicus Valliæ Princeps, ipsius regis Jacobi III. filius cum Gallorum classe adiit Scotiam anno 1746. sed pugna infeliciter commissa V. Calendas Majas, caute prudenterque saluti suæ consulens ingratum litus reliquit. Demum, ne diutius

(1) Classis præfectus *Byng* ob deditam arcem morte affectus die 14. Martii an. 1757.

(2) Post obitum *Annæ* Anglorum Reginæ evectus fuit ad regnum *Georgius* dux Hannoverensis, exclusо *Jacobo III.* Catholico, & religiosissimo Principe. Nullum aliud Georgio jus ad regnum, nisi quia natus fuerat ex *Sophia* filia Elisabeth uxoris Friderici V. Electoris Palatini, postea regis Bohemiæ. *Elisabeth* vero filia fuerat *Jacobi* I. Anglorum regis. Contigit *Georgii* in regem electio anno 1714. die Augusti duodecima, contra quam edita fuit solemnis *Jacobi III.* protestatio die 29. ejusdem mensis. Regina *Anna* prædicto anno 1714. die 10. Augusti defuncta, ipsius Jacobi III. Stuardi soror fuerat.

inter arma verſemur, rex Pruſſiæ Fridericus III. qui anno 1745. ſublato e vivis Carolo VII. non procul a Friburgo cum Auſtriaco Exercitu immani pugna certavit, ſed anno ipſo ad finem properante cum Hungarorum regina, & noſtra Clementiſſima Domina Maria Thereſia iniit concordiam; rurſus anno nuper elapſo 1756. & ſequenti 1757. ingenti exercitu comparato bellum ſuſcepit, nullatenus Regina invictiſſima trepidante (1).

Italiæ Principum obitus varias attulit regiminum viciſſitudines. In Etruria *Ferdinando* Magno Principe vita functo anno 1713. Kal. Novembris, nullo ex optima Conjuge Violante Beatrice filia Ferdinandi Electoris Bavariæ, ſucepto filio, neque ſpes relicta eſt futuri Principis hæreditarii. Nam & *Franciſcus Maria* ejus patruus, qui anno 1709. depoſita Vaticana Purpura uxorem duxerat Eleonoram Gonzagam, abſque prole deceſſerat anno 1711. tertio Nonas Februarias. Defuncto autem anno 1733. ultima die Octobris Magno Duce Coſmo III. ſucceſſit *Joannes Gaſto*, qui ab uxore in Germania commorante divulſus obiit ſterilis anno 1737. VII. Idus Julii. Quomodo deinde Etruriæ Franciſco Stephano Imperatori Auguſto commiſſum ſit regimen, dictum eſt ſupra. Quando etiam Carolus Borbonius, qui in Tuſciam venerat anno 1732. (2) hinc Neapolim ad regnum

(1) Pugnatum ſævo Marte die 6. Maji ad Pragam Bohemorum metropolim: & rurſus die 18. & 20. Junii, atritis fugatiſque hoſtibus. Varia deinde contigerunt certamina. Cum ingenti utrinque clade anno 1758. die 25. Auguſti Borouſſi Ruſſique pugnarunt. Eodem anno Prid. Idus Octob. apud Saxones iidem Borouſſi ab Auſtriacis devicti & fugati fuerunt. Non ſemel commiſſum bellum, ſævoque marte pugnatum eſt proximo anno 1759. Auſtriacis, Ruſſis, Fœderatiſque Imperii Romani Copiis ex una parte, ex alia Borouſſis, Hannoverenſibus, &c. decertantibus. Leopoldus Comes a Dahun Auſtriaci exercitus imperator retulit glorioſas de hoſte victorias. Inter Anglos Galloſque non ſemel eodem anno 1759. navali prælio pugnatum eſt. Anno proximo 1760. Laudohnius 23. die Junii retulit præclaram de Borouſſis victoriam.

(2) Regnante *Carolo Borbonio* detecta in Campania Felice non procul a Veſevo, ſeu Veſuvio, & ad regium rus *Portieus*, an. 1738. uſq. ad an. 1747. plura antiquæ urbis *Herculanei* rudera & monumenta; cujus tamen veſtigia ab an. 1689. & rurſus ad an. 1711. apparuerant. Sunt, qui *Heracleam* quoque dictam volunt, vocabulo urbibus aliis communi, & eam eſſe, quam Ovidius in XV. Metamorph. appellat *Herculeam Urbem*.

regnum capeſſendum adierit, conſtat ex dictis. Ducatus Parmæ & Placentiæ cum vita reliquit *Franciſcus Farneſius* anno 1727. IV. Kal. Martias. *Antonius* ejus frater ducta uxore Henricheta Eſtenſi, abſque prole deceſſit an. 1731. XIII. Kalendas Februarias, Ita Farneſiorum extincta linea, Ducatus pervenit ad *Philippum*, alterum filium Eliſabethæ Farneſiæ, & Philippi V. regum Hiſpaniarum. Idem Philippus Dux anno 1745. hanc adeptus eſt ditionem, ei confirmatam conventionibus inter Supremos Principes ſtatutis Aquiſgrani anno 1748. vulgatiſque anno proximo. Mantua, hujuſque Principatus anno 1714. Duci *Ferdinando Carolo Gonzagæ* ablatus fuit: itemque *Franciſcus Picus* expoliatus ducatu Mirandulæ, quem pretio ſoluto obtinuit dux Mutinæ *Rinaldus Eſtenſis*. Hujus nepoti Herculi Rinaldo filio Franciſci III. cum nuptiis Mariæ Thereſiæ filiæ Alderani Cibo Ducis Maſſæ & Carrariæ, iſte quoque ducatus acceſſit. Nata fuerat Maria Thereſia anno 1725. Nupta eſt anno 1741. Immutatus eſt itaque omnis fere Principatus Italiæ, Mantuanus, Mirandulanus, Vaſtallenſis, Parmenſis, Etruriæ, Maſſæ, regnorumque Neapolis, & Siciliæ. (1)

PERSEVERAT apud Italos *Victorii Amædei* Ducis Regiſque propago apud ſtrenuiſſimum *Carolum Emmanuelem III.* hujuſque natos. Victorius Amædeus anno 1713. inter ſummos Principes firmata pace declaratus Rex Siciliæ, hoc Regnum in alterum Sardiniæ anno 1720. commutavit, iſtud vero cum Ducatu Sabaudiæ, ceteriſque ditionis ſuæ provinciis renunciavit anno 1730. regnanti *Carolo Emmanueli* nuper laudato; obiitque anno 1732. Kal. Novembris. Sed Reges, Principes, bella, regnorumque mittamus viciſſitudines.

QUÆDAM nunc occurrunt calamitates. Romam, agroſque finitimos anno 1703. pervaſit aquarum eluvies,

(1) Occubuit anno 1718. die 11. Decembris in obſidione Friderici - Halæ in Norvergia ignito globo percuſſus, dum ageret ætatis ſuæ annum 37. ſtrenuiſſimus vir, & vario bellorum eventu in Hiſtoria percelebris *Carolus XII.* Rex Sveciæ: quem anno 1682. die 27. Junii Carolo XI. pepererat conjunx Ulrica Eleonora filia Friderici Daniæ Regis.

inundante Tyberi : Galliæ Togatæ campeſtria uſque ad maris Adriatici litora anno 1705. Pado erumpente : Florentiam anno 1740. & rurſus anno 1758. ſuperante aggeres Arno ; univerſalem fere Italiam anno 1755. fluminibus excreſcentibus ; Galliam quoque Narbonenſem, maxime Montem Peſſulanum, furente Rhodano, Veronam anno 1757. tumeſcente Adice (1). Veſevus Campaniam anno 1727. iterumque anno 1737. magno terrore, erumpentibus flammis, affecit. Eamdem, ceteraſque Italiæ Provincias perterrefecit peſtilentia, quæ anno 1720. & 21. Maſſiliam, & Occitaniæ fines, atque anno 1743. Meſſanam amplam Siciliæ urbem immani cæde vexavit. Aeris quoque inclementiam, frigusque maximum experti ſumus, anno præſertim 1709. quo Padus conſtrictus eſt gelu, viteſque, & aliæ fructiferæ arbores perierunt. Boum epidemia anno 1712. longe lateque graſſata eſt : ſæviit rurſus anno 1747. in Vicetino, Veronenſi, & Mantuano diſtrictu, atque anno 1748. in Romandiola, & Æmilia. Terræmotus denique urbes plurimas concuſſerunt. Anno 1703. Romam, Nurſiam vero in Umbria, Aquilam, & Civitatem Ducalem, aliaque Aprutii loca cum incolis obruerunt. Panormo præcedentibus igneis trabibus, & quibuſdam aliis phænomenis aeris, intulerunt terrorem & damnum maximum. Rurſus Nurſiam anno 1730. in lapidum verterunt acervum : Campaniam, Lucaniam, Magnam Græciam, & Calabriam Citeriorem excuſſerunt, Equotutico Apuliæ oppido, quod *Foggiam* vocant, penitus everſo. Haud levi itidem motu terræ anno 1742. Liburnus concuſſus eſt. Anno demum 1755. Kal. Novembris corruit ingenti terræmotu, quem & incendium ſubſecutum eſt, pars magna regiæ urbis Ulyſſiponenſis metropolis Luſitaniæ, ejuſdemque menſis die 18. in ea Africæ regione quam *Barbariam* appellamus, multæ urbes dirutæ ſunt ; telluriſque hiatu abſorpti cum

(1) Ingens pluvia Neapolim, & patriæ noſtræ campeſtria anno 1757. pariter damno maximo affecit.

cum camelis jumentisque sex millia Arabum. Percrebuit anno 1758. rebellantium adversus Lusitaniæ, Hispaniarumque Reges in America Meridionali, maxime incolarum *Paraguajæ*, vulgaris rumor, sparsique palam de hac rebellione, & constituta ibidem *Republica* libelli, non absque Religiosæ cujusdam Familiæ, cujus famæ nullatenus detrahere volumus, ignominia & dedecore.

LITTERARUM incremento ac splendori summi Principes hoc præsertim seculo animum applicuerunt. Academias sacræ ac prophanæ Historiæ in urbe Roma Benedictus XIV. instituit: Præmia solventibus difficiliora problemata Galli, Angli, Russi, aliique etiam olim inculti, ut ad studia allicerent, decrevere. Novam docendi methodum scholis Rex Lusitanus præscripsit. In Viennensi Universitate Augustinensem unum, & Thomistam alterum Theologum Imperatrix & Regina Augustissima Theresia imbuendis sacra Doctrina præfecit. Ex Augustinensibus præelectus *Joseph Azzoni Senensis*, uberrima ornatus eruditione.

PRÆTER viros, quorum capite IV. meminimus, Eruditionis cujuslibet ornarunt spartam Scriptores accuratissimi. Quorum ut recenseamus perpaucos; Græcam, Latinam, & Italicam eloquentiam excoluerunt, Florentiæ *Antonius Maria Salvini*, Patavii *Dominicus Lazzarinus*, *Jacobus Facciolati*, *Joannes Gratianus*, *Jo. Antonius Vulpius*, Pisis prælaudati *Alexander Politi*, *Eduardus Corsinius*, *Leopoldus Guadagni*, præstantissimus quoque Jureconsultus. In Poesi summa cum laude exercuerunt ingenii acumen *Joseph Ursius*, *Scipio Maffejus*, *Jo. Petrus Zannotti*, *Petrus Metastasius*, *Antonius Vannuchi*, ut mittam *Joannem Lamium*, *Antonium-Philippum Adami*, & Etruriæ nostræ, quæ musarum dici potest domicilium, alios quamplurimos. Fuerunt insuper, ac sunt modo apud Italos, qui ex tempore versus eloquentissimos dulcissimis rythmis cecinere; quibus præteritis nuper annis præeminebat *Bernardinus Eques Perfetti* Senensis, in Capitolio Poetica laurea coronatus anno 1725. quod ab ætate Franciſci Petrarchæ nunquam viderat Romanus populus. De Etrusca lingua, & hujus venustate Editores amplissimi Vocabularii, cujus volumen ultimum pro-

prodiit Florentiæ anno 1738. & alii complures optimè promerentur, eosque sectatur *D. Salvator Corticellius* Cl. Regularis S. Pauli. De Matheſi pertractarunt editis in lucem voluminibus *Euſtachius Manfredius*, *Thomas Perelli*, *Joannes Poleni*, *Julius Accetta* Auguſtinianus, *Franciſcus Jaquier*, & *Thomas Le-Seur* Ordinis Minimorum, *Joannes Baptiſta* Caraccioli Theatinus, *Octavianus Cametti* Ordinis Vallisumbroſæ, *Paulus Friſius* Clericus Regularis S. Pauli, *Rogerius Joſeph Boſchovich*, & *Leonardus Ximenes* Societatis Jeſu, &c. De Philoſophia ſcripſere poſt *Cl. Nevvton* permulti, manibusque noſtratium teruntur libri *Petri*, & *Nicolai de Martino*, *Joannis Mariæ a Turre*, *Petri Van-Moſchenbroeck*, *Antonii Genuenſis*, *Verney*, *Graveſand*, *Jo. Alberti de Soria*, *Fortunati* a Brixia, *Joannis Baptiſtæ Beccaria*, aliorum. Qui pro Carteſii pugnarunt ſyſtemate, *Antonius Le Grand*, *Franciſcus de Regis*, *Edmundus Purchotius*, videntur jam exoleſcere. Philoſophica Opera *Benedicti Stay* conſcripta Latino carmine, ſingulari excepta ſunt plauſu. Nec deſunt Ariſtotelicæ propugnatores ſententiæ, quos commemorare non vacat. De re Medica *Antonius Valliſnerius*, *Richardus Mead*, *Hermannus Boerhaave*, *Antonius Cocchi*, *Janus Plancus*, *Dominicus Brogianus* ſolide eleganterque diſſeruerunt. Juriſprudentiam illuſtrarunt *Zegerus-Bernardus Van-Eſpen*, *Joſeph Averanius* Benedicti viri eloquentiſſimi frater, *Janus Vincentius Gravina*, qui libro I. *Originum Juris* celebriorum Auctorum cenſum agit. Adde compilatores Codicum *Amædei*, & *Friderici*: auctorem Operis inſcripti *de l' Eſprit des Loix*, *Franciſcum Verde*, ne contexentes longiorem Catalogum etiam *Heinnecium*, *Voet*, *Puffendorfium*, *Barbeyracium*, *Cocceium*, *Bohemerum*, ceteroſque recenſendo, pluſquam oporteat prolixum conficiamus Opuſculum. (1) In hujus autem exitu ap-

(1) Eamdem ob cauſam plures hujus Seculi egregios poetas prætermiſimus. Deceſſerunt enim Londini anno 1701. *Joannes Drydem*: Pariſiis anno 1702. *Jo. Commirius Soc. Jeſu*. Eadem in Urbe anno 1703. *Carolus Perrault*: Illic item anno 1705. *Stephanus Ravillon*: Herefor-

apprecamur vita functis in Ecclesiæ communione æternam requiem, viventibus diuturnam vitam nominisque incrementum, nobisque a doctioribus veniam, ab æqualibus benevolentiam, ab inferioribus, si qui sunt, qualem nos cunctis impendimus, dilectionem.

---

ciæ in Angliæ anno 1708. *Joannes Philips*: Eodem anno Parisiis *Petrus Cornelius*: Ibidem anno 1710. *Alexander Lainez*: rursus anno 1711. *Eustachius le Noble*: Pariter anno 1713. *Francisus Seraphinus Des-Marais*: in Hibernia anno 1719. *Willelmus Congreve*: S. Germani in Lædia anno 1720. *Antonius Hamilton*; Parisiis anno 1725. *Carolus de la Rue* Societatis Jesu: anno 1731. *Antonius Odoardus de La Motbe*; & anno 1741. *Carolus Rollin*. Anno 1747. in eadem regia Parisiorum urbe *Franciscus Michael Descamps*. Mathematicos, *Heilbronnerum*, *Alembertum*, & *Eulerum*, Medicos præstantissimos *Haller*, *Van-Swieten*, rhetoresque ac Theologos *Benellum*, a *Petra rubra*, aliosque nemo unus ignorat.

BIBLIOTECA
ROMA
VITTORIO EMANUELE

FINIS.